ലക്ഷ്മീഭായിഗ്രന്ഥാവലി ലക്കം ൨.

Date

ഇന്ത്യയിലെ മഹതികൾ

ഒന്നാം ഭാഗം.

പ്രസാധകൻ

വെള്ളാത്തൽ നാരായണമേനോൻ.

രണ്ടാം പതിപ്പ്.
കോപ്പി 1,500

1086.

സംഗതിവിവരം.

ഭാഗം.

സംയുക്തറാണി. ൧

സി. ഡി. ഡേവിഡ് അവർകൾ.

പത്മിനി. ൯

കെ. ഗോവിന്ദമേനോനവർകൾ.

അംഗ്ലത്തിലെ രാജ്ഞി. ൨൧

പി. കെ. നാരായണപിള്ള അവർകൾ ബി. എ., ബി. എൽ.

കർമ്മദേവി. ൨൬

മാവേലിക്കരെ ഉദയവർമ്മതമ്പുരാൻ തിരുമനസ്സുകൊണ്ട് ബി. എ.

താരാഭായി. ൩൧

എ. ആർ. രാജരാജവർമ്മ കോയിതമ്പുരാൻ തിരുമനസ്സു
കൊണ്ട് എം. എ., എം. ആർ. എ. എസ്.

പന്നാ. ൪൧

മാവേലിക്കരെ ശ്രീമതി ഭാഗീരഥിഅമ്മ തമ്പുരാൻ തിരു
മനസ്സുകൊണ്ട്.

ഗാനോറിലെ രാജ്ഞി. ൪൯

എം. സി. നാരായണപിള്ള അവർകൾ ബി. എ.

നായകന്റെ പത്നി. ൫൬

പി. കെ. രാമന്മേനോൻ അവർകൾ ബി. എ.

ജോഡ്പൂരിലെ റാണി. ൬൬

ഭവാനിറാണി. ൭൦

കെ. കുഞ്ഞുണ്ണിനായരവർകൾ ബി. എ., ബി. എൽ.

ഉണ്ടികക്കാരന്റെ മകൾ. ൮൪

കെ. ആർ. കൃഷ്ണപിള്ള അവർകൾ ബി. എ.

ദേവി ചൌധരാനി. ൯൨

എസ്. പരമേശ്വരയ്യരവർകൾ എം. എ., ബി. എൽ.,
എം. ആർ. എ. എസ്.

റാണി അഹല്യാഭായി. ൯൮

ഭാഗം.

കൃഷ്ണരാജകുമാരി. ൧൦൮
പുത്തേഴത്ത് ഗോവിന്ദമേനോനവർകൾ ബി. എ.
ചന്ദ്രവതി. ൧൧൩
ആർ. വി.
ജാൻസിയിലെ റാണി. ൧൨൦
വി. എം.
മീരാഭായി. ൧൨൬
റാവുബഹദൂർ പി. വേലായുധൻ അവർകൾ ബി. എ.

PREFACE.

The present volume is a series of short biographies of the great women of Upper India within historic times down from the days of the famous Prithivi Raja of Delhi and Ajmere, who flourished in the latter part of the 12th. century A. D., up to the comparatively recent days of the Great Indian Mutiny in 1857. The names selected are just 17 in number, and the list can (and will in the proposed second volume) be indefinitely increased seeing that no less than nine centuries of Indian history are covered by the period included in these modest sketches. We are conscious that these stories of the 'Heroines of Ind' can be made more elaborate in treatment, graphic in description, and dramatic in incidents. But the defects of these translated sketches are those of the original — a volume entitled 'Gleanings from Indian Classics' hailing from Calcutta (1893) edited by the well-known scholar and Pandit the late Mr. Manmath Nath Dutt M. A., Rector of the Keshub Academy. The regrettable absence in India of authentic and reliable narratives of national and personal history, except as shadowed forth in legendary and traditional songs, must serve the authors of the original and ourselves as an excuse for the thinness and the baldness noticeable in these biographical narratives, the translators being entirely innocent in this matter. The translators have not made any appreciable changes by way of adaptation except in a very few cases. There are a hundred other faults in these sketches and a hundred things might be said to prove them beauties or to extenuate the blemishes of matter or of style. But it is needless; we launch this volume on the indulgent public of Kerala in the confident hope that this humble attempt at enriching their national prose literature will meet with a kind reception at their hands, especially of the fair section of them for whose pleasure and profit it is designed in the first instance.

The women of India! What were they? What are they?

And what shall they be? These are indeed most momentous questions, not to be answered except with leisure, research and reflection. It is too much the fashion now-a-days to speak of India's women as a set of unlettered domestic drudges— blind, custom-ridden, superstitious, and conservative to a degree unknown in any country claiming to be civilized. We are not going to deny that there is some truth even in this unfair estimate— the result of an ill-advised comparison with foreign womanhood or oftener of too unpractical an ideal of excellence imposed all too theoretically upon this work-a-day world of our fair companions with all its social and religious limitations. Whatever our ladies are not in the present, or may not have been in the past, they have been and continue to be beyond all doubt the safe repositories and faithful guardians of our religion, of our family tribal or racial traditions, and of a thousand nameless little virtues that have combined to make the Indian home the purest and so far the happiest home in the world—a shrine of simplicity and temperance and devotion, of tenderness, of love, of unostentatious religion. They may have been too much of slaves to custom; but it is beyond all question that they act to-day as a useful and moderating drag upon those rockets of go-ahead innovation in social revolution miscalled reform. Speed and expedition are good things; but they also serve, who by their immoble inertia tend to slacken the speed of those, who, if left to their own reckless haste, would soon wreck the vessel of national individuality and social distinctness. But what with peace, education, and the gathering enlightenment due to western influences, along with the transitional upheaval and the nascent feeling of nationality dawning upon us, we would fain hope that a day of real progress has realy come upon the weaker half of our society. Whatever the women of India may become in the future or may tend to become, the resultant issue must be a compromise between what our women were and are on the one hand, and what they would in their ideals be on the other. The future of our women, as that of our men, depends for its birth and development upon a co-mingling of our inherited social and

racial instincts, tendencies and even prejudices, with the ideals and possibilities of the labouring generative present. Strange as it may seem, it is the past that ever moulds the future; if we wish the coming issue to be healthy and handsome, we should weed the past of its ugly features and graft the ideal of our future on this chastened residuum of the past. Hence the importance and utility of placing before our young men and women these accredited and avowed historical biographies with no fables about them. The examples of womanly virtue and excellence now set before our young ladies will disabuse their juvenile minds of a not very unusual contempt for what is our own and of an excessive admiration for what is foreign and new. An intelligent yet discriminating estimate of our own past perfections and a judicious common sense appreciation and adaptation of foreign customs and manners would seem to be the most desirable end of education on western lines now common in our shcools and colleges. The present volume aims at this, and it is to be hoped that the examples of heroic fidelity, of staunch patriotism, of devoted religiousness, of a sense of personal honor choosing death before its inglorious compromise—will tend towards educating and perfecting the ideas and ideals of those for whose benefit and delight it is intended.

It would be presumptous on my part to speak about the way in which the translators have done their work. Highly educated and enlightened gentleman, well-known in the field of vernacular literature, they have come forward out of sheer public spirit and patriotism to enrich their language and benefit the rising generation, whose best interest, they would serve even at considerable trouble and self-sacrifice. In point of style, scholar-like dignity, chaste elevation, and withal a desirable simplicity of language, the present volume will compare favourably with any recent publications in the field. The book is eminently suitable, alike in matter, language and treatment of details, for a text-book in our schools, where unexceptionable vernacular literature is a lamentable want felt too long to be tolerated any longer; especially as the Madras University has pronounced in favour

of modern vernacular prose books for the Matriculation and higher examinations. Apart from all this, a versatile and vigorous prose literature is a welcome sign of healthy growth in any language.

I should not omit to mention here the extremely grateful feelings with which I appreciate the efforts of Mr. Vallaikal Narayana Menon the publisher of this volume. He is a past student of mine; and his unaided efforts at journalism and publication in these days of much talk and little action by way of patronage of indigenous efforts at vernacular revival has come upon his friends and upon myself as an example of selfreliance and perseverance under difficulties—the more to be appreciated as it has been a mere labour of love. Some of these lives have been already published at various intervals in the well-known Ladies' Magazine of Malabar 'the Lekshmi Bai' of Trichur. They are now collected and issued for obvious reasons in the hope that these scattered biographies will do good, if brought together and issued in one volume at a very moderate price.

The printing and general get up of the book reflects great credit on the Bharata Vilasam Press, Trichur, the authorities of which have been at all times in the front rank of those who help forward the efforts of pioneers at improving and enriching the Malayalam Language—perhaps the poorest of the major Dravidian Languages—at all events in classic prose literature.

St. Thomas' High School,
TRICHUR.
25th. November, 1908.

P. Subramania Iyer, B. A.

ഇന്ത്യയിലെ മഹതികൾ.

൧. സംയുക്തറാണി.

മഹമ്മദുഗോറി ഇന്ത്യയെ ആക്രമിച്ച കാലത്ത് അയോദ്ധ്യാരാജ്യത്തിൽപെട്ട കാനൌജിലെ രാജാവു ജയചന്ദ്രനായിരുന്നു. സുന്ദരിയും സൎവ്വസൽഗുണോപേതയും ആയ സംയുക്ത അദ്ദേഹത്തിന്റെ പുത്രിയായിരുന്നു. അവർ ആകൃതിയിലും പ്രകൃതിയിലും അഗ്രഗണ്യയായിരുന്നതുകൊണ്ട് ഇന്ത്യയിലെ രാജകുമാരികളിൽ പ്രഥമഗണനീയാവസ്ഥയ്ക്ക് അൎഹയായിഭവിച്ചു. സമീപസ്ഥന്മാരും ദൂരസ്ഥന്മാരുമായ അനേകരാജകുമാരന്മാർ അവരെ പാണിഗ്രഹണം ചെയ്യേണമെന്ന് ആഗ്രഹിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു. തന്റെ പ്രിയപുത്രി, അവൾക്ക് അനുരൂപനായ ഭൎത്താവിനെ സ്വേച്ഛാനുസരണം വരിക്കേണ്ടതിന്നായി പണ്ടത്തെ നിശ്ചയപ്രകാരം ഒരു സ്വയംവരം വേണമെന്നും, എല്ലാ പ്രഭുക്കന്മാരേയും, പ്രമാണികളേയും അതിലേക്കു ക്ഷണിക്കണമെന്നും ജയചന്ദ്രൻ നിശ്ചയിച്ചു. അദ്ദേഹം ഒരു രാജസൂയയാഗം ചെയ്യുകയും ആ അവസരത്തിൽ സകല പ്രഭുക്കന്മാരും, അധികാരികളും തന്നെ വന്ദിക്കേണ്ടതിന്നായി വരേണമെന്ന് അവരെ ക്ഷണിക്കയും ചെയ്തു. ജയചന്ദ്രൻ ഒരു പ്രബലനായ ഭരണകൎത്താവായിരുന്നു. അദ്ദേഹത്തെ എല്ലാവരും ഭയപ്പെട്ടുകയും യോദ്ധാക്കൾ ബഹുമാനിക്കയും ചെയ്തുവന്നിരുന്നു. ഡൽഹിയിലെ രാജാവായ പൃഥിരാജനൊഴികെയുള്ള സകലരും ക്ഷണനാനുസരണം ഹാജരായി. പൃഥിരാജൻ വരായ്കയാൽ ജയചന്ദ്രന്ന് അതിരററ ദ്വേഷമുണ്ടായി. അദ്ദേഹം അഹംഭാവിയായ ആ രാജാവിന്റെ ഒരു ഛായ തീൎപ്പിച്ചു നികൃഷ്ടവസ്ത്രം ധരിപ്പിച്ചു സഭാമണ്ഡപത്തിന്റെ വാതുക്കൽ സ്ഥാപിച്ചു. രാജകുമാരി ഈ മണ്ഡപത്തിൽചെന്നു ഭൎത്താവിനെ തിരഞ്ഞെടുക്കേണമെ

നായിരുന്നു നിശ്ചയം. സംയുക്ത, തിളങ്ങിക്കൊണ്ടിരുന്ന ഒരു മാലധരിച്ചു സഹജമന്ദഹാസത്തോടുകൂടി രാജകുമാര നിബദ്ധമായിരിക്കുന്ന ആ മണ്ഡപത്തിലേക്കു പ്രവേശിച്ചു. അപ്പോൾ അവിടെ നിശ്ശബ്ദമായിരുന്നു. ആ രാജസഭാമദ്ധ്യത്തിൽ, സംയുക്ത, ഒരു രാജ്ഞിയെന്നപോലെ സ്ഥിതി ചെയ്തു സകലവും നോക്കിക്കണ്ടു. രാജകുമാരി ഓരോ രാജകുമാരന്മാരുടെ അരികേക്കൂടി സാവധാനത്തിൽ നടന്നുതുടങ്ങി. ഒടുവിൽ അവർ പൃഥിരാജന്റെ രൂപം സ്ഥാപിച്ചിരുന്ന വാതുക്കൽ എത്തി. ആ സഭയിൽ കൂടിയിരുന്നവർ പറകയോ, പ്രവൎത്തിക്കയോ ചെയ്യുന്നത് എന്തെന്നറിവാൻ സംയുക്ത ശ്രമിക്കുകയോ, തിരിഞ്ഞുനോക്കുകയോ ഉണ്ടായില്ല. രാജ്ഞി തന്റെ കഴുത്തിൽനിന്നു മാല എടുത്തു ഡൽഹിരാജാവിന്റെ മൂൎത്തിസ്വരൂപത്തിന്റെ കഴുത്തിലിട്ടു. ഇതു കഴിഞ്ഞപ്പോൾ അവിടെ ഒച്ചയും, തിരക്കും കലശലായി. രാജകുമാരിയുടെ ഈ പ്രവൃത്തി അസഹനീയമെന്നു തോന്നത്തക്കവണ്ണം ജയചന്ദ്രൻ കുപിതനായിത്തീൎന്നു. ഈ പെൺകുട്ടിയെ ഉടനെ ജേലിലേയ്ക്കയയ്ക്കണമെന്നും ചെയ്തുപോയ വിഡ്ഢിത്തമോൎത്ത് അനുതപിക്കുന്നതുവരെ അവിടെ പാൎപ്പിക്കണമെന്നും ജയചന്ദ്രൻ തന്റെ മന്ത്രിമാരോടാജ്ഞാപിച്ചു. സംയുക്തയെ തൽക്ഷണം പിടിച്ചുകൊണ്ടുപോയി. അവിടെ കൂടിയിരുന്ന പ്രഭുക്കളും, അധികാരികളും തങ്ങളുടെ നാട്ടിലേക്കു യാത്രതിരിച്ചു.

ഈ വൎത്തമാനം ഡൽഹിയിൽ എത്തി. കാനൌജിലെ രാജകുമാരി പ്രവൎത്തിച്ചതും അവരുടെ ധീരപ്രവൃത്തിക്ക് അവരെ ശിക്ഷിച്ചതും പൃഥിരാജൻ അറിഞ്ഞു. പൃഥിരാജൻ ഇതെല്ലാം കേട്ടു ഉടനെ ജയചന്ദ്രന്റെ രാജ്യത്തിലേക്കു പുറപ്പെടുവാൻ ഒരുങ്ങിക്കൊള്ളേണ്ടതിനു തന്റെ പട്ടാളത്തിനു കല്പനകൊടുത്തു. പൃഥിരാജൻ വന്നു യുദ്ധംചെയ്തു. യുദ്ധം ഭയങ്കരമായി നടന്നു. ജയചന്ദ്രൻ യുദ്ധത്തിൽ തോല്ക്കയും പൃഥിരാജൻ രാജകുമാരിയെ കാരാഗൃഹത്തിൽനിന്നു

വിട്ടുവിച്ച ഡൽഹിയിലേക്കു കൊണ്ടുപോകയും ചെയ്തു. പൃഥിരാജൻ അവരെ സകല ആഘോഷത്തോടും ആഡംബരത്തോടുംകൂടെ വിവാഹം ചെയ്തു.

ജയചന്ദ്രൻ ഡൽഹിയിലെ രാജാവിനോടു യുദ്ധം ചെയ്വാൻ പോകയുണ്ടായില്ല. എങ്കിലും ഇതെല്ലാം ജയചന്ദ്രന്റെ ചിത്തത്തിൽ പ്രധൂമിതമായിരുന്നു. ദുഃഖകരമായ ഈ കുടുംബകലഹം കഴിഞ്ഞ ഉടനെ മുസൽമാന്മാരുടെ രാജാവായ മഹമ്മദ്, സകലത്തെയും നശിപ്പിക്കുന്ന ഭയങ്കരമായ ഒരു കൊടുങ്കാറ്റുപോലെ, ഇന്ത്യയിലേക്കു വന്നു ആക്രമിക്കാൻ തുടങ്ങി. ദേവാലയങ്ങളെ തട്ടിത്തകൎക്കുകയും വിഗ്രഹങ്ങളെ നശിപ്പിക്കയും ഗ്രാമങ്ങളിൽകടന്നു കൊള്ളയിട്ടു കൊള്ളിവയ്ക്കുകയും, സാധുക്കളായ അസംഖ്യം സ്ത്രീകളെ തടവുകാരാക്കി അവരെ കാമപരവശരായ യോദ്ധാക്കൾക്ക്, എന്നുന്നേക്കും അടിമകളായിരിക്കത്തക്കവണ്ണം, ഏല്പിച്ചുകൊടുക്കയും ചെയ്തു. മഹമ്മദും അയാളുടെ പരിവാരങ്ങളും കടന്നുപോകുന്ന രാജ്യങ്ങളിലൊക്കയും അവമാനവും മരണവുമല്ലാതെ മറ്റൊന്നും ഇല്ലെന്നുതന്നെ പറയാം. ഹിന്തുവംശാന്തകരായ ഇവരെ ശിക്ഷിച്ച് ഓടിച്ചുകളയുന്നതിൽ കാലവിളംബം പാടില്ലാത്തതാണ്. തങ്ങളുടെ രാജ്യത്തുള്ള സ്ത്രീകളുടെ മാനത്തെയും ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ വിശുദ്ധിയേയും, രാജ്യത്തിന്റെ സ്വാതന്ത്ര്യത്തേയും പാലിക്കേണ്ടതിന്നായി യുദ്ധംചെയ്യുക അത്യാവശ്യം എന്നുള്ള വിവരം പൃഥിരാജൻ എല്ലാ രാജാക്കന്മാരേയും, അധികാരികളേയും അറിയിച്ചു. പൃഥിരാജന്റെ ഈ അഭിപ്രായത്തെ ശ്ലാഘിച്ചുകൊണ്ടു സകലരും വേഗേന ഡൽഹിയിൽ എത്തി. എന്നാൽ ജയചന്ദ്രൻ ഗുണകരവും ശ്ലാഘനീയവുമായിട്ടുള്ളതിനെ മറന്നുകൊണ്ടു വൈരനിൎയ്യാതനചിന്തയോടെ ഇതിൽനിന്നു പിന്മാറിക്കളഞ്ഞതേയുള്ളു.

ഹിന്തുക്കളും, മഹമ്മദീയരും തമ്മിൽ തിരൌരി മൈതാനത്തിൽവെച്ചു വലുതായ ഒരു യുദ്ധം ഉണ്ടായി. മഹ

മ്മദും അയാളുടെ സൈന്യവും തോററു. അസംഖ്യം മഹമ്മദീയർ വാളിന്നിരയായി. 'ജീവനേ ശരണം' എന്ന നിലയിൽ ഗോറി ഓടി രക്ഷപ്രാപിച്ചു എന്നല്ലെ പറയേണ്ടു.

പൃഥിരാജന്റെ വിജയത്തിങ്കൽ ജയചന്ദ്രന്നു വ്യസനമാണ് ഉണ്ടായത്. തന്റെ പ്രധാനശത്രുവായ പൃഥിരാജന്റെ വിജയം ഒഴികെയുള്ള സകല സംഗതികളും ജയചന്ദ്രന്നു സഹിക്കാമായിരുന്നു. വൈരനിൎയ്യാതനചിന്ത മൂലം, ജയചന്ദ്രൻ നിന്ദ്യവും ലജ്ജാവഹവുമായ പ്രവൃത്തികൾ ചെയ്തു അദ്ദേഹം മഹമ്മദിന്റെ അടുക്കലേക്ക് ആളയച്ചു, വീണ്ടും ഇന്ത്യയിലേക്കു വരേണമെന്നും, ഈ കാൎയ്യത്തിൽ പരസ്യമായി സഹായിപ്പാൻ താൻ സന്നദ്ധനായിരിക്കുന്നു എന്നും, പൃഥിരാജനും മററു പ്രഭുക്കളും തമ്മിലുള്ള സഖ്യത്തെ താൻ നശിപ്പിച്ചിരിക്കകൊണ്ട് ഇത്തവണ പൃഥിരാജനെ സഹായിപ്പാൻ ആരുമുണ്ടാകയില്ലെന്നും, പറയിച്ചു.

ജനങ്ങളെ അവമാനിക്കയും നാട്ടിൽ കൊള്ളയിടുകയും ചെയ്യുന്നതിൽ വിരുതനായ ആ വലിയ ശത്രുവിനെ ക്ഷണിക്കമാത്രം ചെയ്താൽ മതി എന്നു കരുതി തൃപ്തിപ്പെടുകയല്ല ജയചന്ദ്രൻ ചെയ്തത്. ഭരണകൎത്താക്കൾ തമ്മിൽ കലഹിക്കുന്നതിന്നുവേണ്ട സകല ശ്രമവും ചെയ്തു. ഇതുനിമിത്തം മററു രാജാക്കന്മാരിലാരും പൃഥിരാജനെ സഹായിച്ചില്ല. പൃഥിരാജൻ അനന്യസഹായനായി ശത്രുവിനോടു നേരിടേണ്ടിവന്നു. കൊള്ളരുതാത്ത ജയചന്ദ്രൻ പരസ്യമായി ശത്രുപക്ഷത്തിൽ ചേൎന്നു സൈന്യത്തോടുകൂടി മഹമ്മദിനെ എതിരേല്പാൻ ചെന്നു.

ജയചന്ദ്രൻ സൈന്യസമേതനായി യമുനാതീരത്തിങ്കൽ പാളയമടിച്ചു, മഹമ്മദീയസൈന്യസമൂഹത്തിന്റെ ആഗമനത്തെ പ്രതിദിനം പ്രതീക്ഷിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു. യുദ്ധമദ്ധ്യേ പൃഥിരാജൻ തോററാൽ തനിക്കുണ്ടാകുന്ന സന്തോഷാതിരേകത്തെപ്പററി ജയചന്ദ്രൻ ഒരുദിവസം ഏകനായി

താൻെറ കൂടാരത്തിൽ ഇരുന്നുകൊണ്ടു ചിന്തിക്കയായിരുന്നു. ഈ അവസരത്തിൽ ഒരു ഭടൻ വന്നു രാജാവിനെ അഭിവാദ്യം ചെയ്തു, 'ശത്രുപക്ഷത്തിലെ ഒരു യോദ്ധാവു തിരുമുഖം കാണ്മാനപേക്ഷിക്കുന്നു' എന്നുണർത്തിച്ചു. 'എന്ത്? ശത്രുപക്ഷത്തിലെ ഒരു ഭടനോ? അവനു വേണ്ടതെന്ത്?' എന്നു രാജാവു ചോദിച്ചു. 'ഒരു രാജദൂതനാണ്. അതിനാൽ അടിയങ്ങളുടെ സ്ഥലത്തിൻെറ മദ്ധ്യത്തിൽകൂടി അയാളെ കടത്തിവിട്ടു. അടിയൻ അദ്ദേഹത്തെ ഇവിടെ കൊണ്ടുവന്നിട്ടുണ്ടു' എന്നു ഭടൻ തിരുമനസ്സറിയിച്ചു. 'അവനെ ഇങ്ങോട്ടു കൊണ്ടുവരികയാണോ ചെയ്യേത്? നി പുറത്തുപോയി അവനെ ഇങ്ങോട്ടയക്കു' എന്നു രാജാവു കല്പിച്ചു വാളെടുപ്പാൻ എഴുന്നേററു.

ഒരു ഭടൻ അകത്തേക്കു കടന്നു വന്ദനം ചെയ്തു കാല്ക്കൽ വീണു. ജയചന്ദ്രൻ വിസ്മയഭരിതനായി 'നിനക്കെന്തു വേണം?' എന്നു ചോദിച്ചു. 'പിതാവേ! ഞാൻ അനുഗ്രഹമപേക്ഷിക്കാനാണ് വന്നിരിക്കുന്നത്. ഞാൻ എൻെറ രാജ്യത്തിന്നുവേണ്ടി യുദ്ധംചെയ്യാൻ പോകയാണ്. പിതാവിൻെറ അനുഗ്രഹമുണ്ടെങ്കിൽ ജയം നിശ്ചയം. അതുകൊണ്ടു ശത്രുവിനോടെതിർപ്പാനായി എന്നെ അനുഗ്രഹിച്ചയയ്ക്കണം' എന്നു ഭടവേഷം ധരിച്ച സംയുക്ത പറഞ്ഞു. ജയചന്ദ്രൻ അഞ്ചുമിനിട്ടുനേരം തൂണുപോലെ നിന്നതിന്നുശേഷം പറവാൻ ഭാവിച്ച് അവളെ സൂക്ഷിച്ചുനോക്കി; 'നീയാണ് ഇതിനെല്ലാററിന്നും കാരണം. സമയംതെററി. പോയ്ക്കോകേവേണ്ടു'എന്നു പറഞ്ഞു. 'അച്ഛ! അവമാനം അനുഭവിപ്പാനിരിക്കുന്ന സ്ത്രീകളേയും നാശോന്മുഖങ്ങളായ വിഗ്രഹങ്ങളേയും അശുദ്ധപ്പെടുത്തുവാൻപോകുന്ന ക്ഷേത്രങ്ങളേയും ഓക്കേണമേ' എന്നു പറഞ്ഞുതീരുന്നതിന്നുമുമ്പായി രാജാവു മതി മതി; സമയം തെററി;പോയ്ക്കോൾക' എന്നുപറഞ്ഞു. 'എൻെറ പ്രാർത്ഥനകളെല്ലാം വ്യർത്ഥമായി ഭവിക്കുമോ?' എന്നു ചോദിച്ചുകൊണ്ടു രാജകുമാരി എഴുന്നേററു.

അവർ കോപയുക്തയായ സിംഹി എന്നപോലെ തന്റെ പിതാവിന്റെനേരെ തിരിഞ്ഞു 'പിതാവു നമ്മുടെ മഹാന്മാരായ പൂർവ്വന്മാൎക്ക് അവമാനത്തേയും ലജ്ജയേയും വരുത്തുന്നതിന്നുമുമ്പായി സ്വന്തപുത്രിയെ കൊല്ലണം. അച്ഛൻ മഹമ്മദീയരോടു ചേൎന്നു സ്വരാജ്യത്തെ അവൎക്കു വില്ക്കുന്നു. കഷ്ടം!' എന്നു പറഞ്ഞു.

ജയചന്ദ്രൻ കൂടാരത്തിൽനിന്നു പുറത്തിറങ്ങി. തന്നെ കാണ്മാനായി വന്ന ഭടൻ അപകടം ഒന്നും കൂടാതെ സ്വന്തം പാളയത്തിൽ ചെന്നു ചേരുവാൻ വേണ്ട കരുതൽ ചെയ്യേണമെന്ന് ആജ്ഞാപിച്ചു. ഇതിന്റെശേഷം ജയചന്ദ്രൻ കുതിരപ്പുറത്തു കയറി മഹമ്മദീയർ പാളയമടിച്ചുകിടക്കുന്ന സ്ഥലത്തേക്കോടിച്ചുപോയി. സംയുക്ത കാൽമണിക്കൂറുനേരം അവിടെ താമസിച്ചതിന്നശേഷം പുറത്തുവന്നു പിതാവിനെ നോക്കി;എങ്കിലും അവിടെ എങ്ങും കണ്ടില്ല. അനന്തരം അവർ അവിടെനിന്നു പുറപ്പെട്ടു ഭർത്താവിന്റെ അരികത്തെത്തി.

ഇത്തവണ ജയം സിദ്ധിക്കയില്ലെന്നു പൃഥിരാജാവറിഞ്ഞു. സംയുക്തയും ഈ തത്വം ഗ്രഹിക്കാതിരുന്നില്ല. ഭാൎയ്യയും ഭർത്താവും തമ്മിൽ യാത്രപറഞ്ഞു പിരിഞ്ഞു. സ്ത്രീകളുടെ ബഹുമാനത്തെ പാലിക്കേണ്ടതിന്നായി രാജ്ഞി ഡൽഹിയിലേക്കു പോകയും തന്റെ ആളുകൾ തങ്ങളെത്തന്നെ അവമാനിക്കാതിരിക്കേണ്ടതിന്നായി പൃഥിരാജൻ പോൎക്കളത്തിൽ പാൎക്കയും ചെയ്തു. 'ജീവനാഥേ! എനിക്കു ജീവനുള്ളേടത്തോളം യുദ്ധഭൂമിയിൽനിന്നു പിൻതിരിഞ്ഞ് എന്നെത്തന്നെ ഞാൻ അവമാനിക്കയില്ല. എന്റെ എല്ലാഭടന്മാരും അപ്രകാരംതന്നെ ചെയ്യുമെന്നു ഞാൻ വിശ്വസിക്കുന്നു' എന്നു രാജാവു പറഞ്ഞു. പ്രിയഭർത്താവേ! അതുനിമിത്തമാണ് ഞാൻ ഭവാനെ ഇവിടെവെച്ചു വിട്ടുപിരിയുന്നത്. ഞാൻ ഡൽഹിയിലേക്കു മടങ്ങിച്ചെല്ലാതിരുന്നാൽ ആ സാധുക്കളെല്ലാവരും ഭയപരവശമാരായിരിക്കും. എന്നാൽ

എന്റെ പിതാവു തന്റെ സ്നേഹിതന്മാരോടുകൂടെ ഡൽഹിയിലേക്കു വരുമ്പോൾ ജീവനുള്ള ഒരു സ്ത്രീയെപ്പോലും അവർ അവിടെ കാണുകയില്ലെന്ന് ഉറച്ചുകൊള്ളുകയേവേണ്ടു എന്നു രാജ്ഞി പറഞ്ഞു.

യുദ്ധം കലശലായിട്ടാരംഭിക്കുന്നതിന്നു കുറെ മാസം കഴിയേണ്ടിവന്നു. യുദ്ധം ആരംഭിപ്പാൻ ഇരുകക്ഷികൾക്കും അത്ര മനസ്സുണ്ടായിരുന്നില്ല. ഒരു കക്ഷി മറേറ കക്ഷിയെ ഭയപ്പെടുവാൻതക്കവണ്ണം ഇരുഭാഗത്തും സൈന്യമുണ്ടായിരുന്നു. പൃഥിരാജൻ ശത്രുക്കളുടെ ആക്രമണത്തെ പ്രതീക്ഷിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു പൃഥിരാജനോടെതിപ്പാൻ ഒരുങ്ങേണ്ടതിലേക്കായി ശത്രുക്കൾ എട്ടാനും മാസം ക്ഷമിച്ചിരിക്കേണ്ടിവന്നു. ഈ മാസങ്ങളിലെല്ലാം ഡൽഹിയിൽ സംയുക്തയുടെ ഭക്ഷണപാനീയങ്ങൾ അപ്പവും പച്ചവെള്ളവും മാത്രമായിരുന്നു. അവിടെ അവർ സന്യാസാശ്രമജീവിതക്രമത്തെ കൃത്യമായി ശീലിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു. അവരുടെ പ്രശംസാവഹമായ ഉത്തമദൃഷ്ടാന്തത്തെ കണ്ട് അവിടത്തെ മററു സ്ത്രീകളും അതുപ്രകാരംതന്നെ ചെയ്തുവന്നു. മരിപ്പാൻ യാതൊരു മടിയും അവൎക്കുണ്ടായിരുന്നില്ല. രാജ്ഞിമുതൽ ഭിക്ഷയാചിച്ചു നടക്കുന്ന സ്ത്രീവരേയുള്ള സകലരും തങ്ങളുടെ രാജ്യത്തിന്നു സ്വാതന്ത്ര്യം ലഭിപ്പാനും യുദ്ധത്തിൽ, ജയം പ്രാപിപ്പാനുമായി രാപ്പകൽ പ്രാൎത്ഥിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു.

ഒടുവിൽ യുദ്ധം ആരംഭിച്ചു. മുമ്പുകൂട്ടി വിചാരിച്ചിരുന്നതുപോലെ ഹിന്ദുസൈന്യം മുഴുവനും നശിച്ചു. അവരെല്ലാവരും മരിക്കുന്നതുവരെ യുദ്ധം ചെയ്തു. അവരിൽ ഒരുവൻപോലും കീഴടങ്ങുകയുണ്ടായില്ല. രാജാവിന്റെ മൃതശരീരം, അനേകം മുറിവുകളോടുകൂടിയതായി, വിശ്വസ്തരായ ആശ്രിതന്മാരുടെ ശവങ്ങൾക്കിടയിൽ കണ്ടെത്തപ്പെട്ടു. മഹമ്മദുഗോറി പൂൎണ്ണജയപ്രാപ്തനായി. അയാൾ മുമ്പുകൂട്ടി വിചാരിക്കാതെയുള്ള ജയപ്രാപ്തിയിൽ തനിക്കുള്ള സന്തോഷത്തെ ജയചന്ദ്രനെ അറിയിച്ചു. ഈ അവസര

ത്തിൽ ജയചന്ദ്രന് ഇച്ഛാഭംഗമാണുണ്ടായത്. അദ്ദേഹത്തിന്റെ വലിയ ശത്രുവിന്റെ അധഃപതനത്തോടുകൂടി അദ്ദേഹത്തിന്നു വലിയ ഭാഗ്യമനുഭവിക്കാൻ സംഗതിവരുമെന്നായിരുന്നു അദ്ദേഹത്തിന്റെ വിചാരം. പൃഥ്വിരാജൻ മരിച്ചുകഴിഞ്ഞപ്പോൾ നിർഭാഗ്യാവസ്ഥയാണ് ജയചന്ദ്രന്നുണ്ടായത്.

തങ്ങളുടെ കൂട്ടത്തിൽ മരിച്ചവരെ കുഴിച്ചിടുകയും ദഹിപ്പിക്കയും ചെയ്യുതിന്റെശേഷം അവർ ഡൽഹിയിലേക്കു തിരിച്ചു. അവർ ആ പട്ടണത്തിലേക്കു കടന്നപ്പോൾ രാജഭവനത്തിന്റെ മുൻഭാഗത്ത് ഒരു വലിയ ചിത കത്തി അമരുന്നതായി കണ്ടു. ഒരു രാജ്ഞി തന്റെ ഭവനത്തിലേക്കു പ്രവേശിക്കുമ്പോലെ സംയുക്ത ചിതയിലേക്കു പ്രവേശിച്ചു. രാജഭവനത്തിലുള്ള മററു സ്ത്രീകൾ സംയുക്തയുടെ പിന്നാലെ ചിതാപ്രവേശം ചെയ്തു. ആ നഗരത്തിലെ എല്ലാസ്ത്രീകളും രാജ്ഞിയുടെ ഉത്തമദൃഷ്ടാന്തത്തെ പിന്തുടന്നു. ഡൽഹിയിലെ പുരുഷന്മാർ തങ്ങളുടെ രാജ്യത്തിന്റെ സ്വാതന്ത്ര്യത്തേയും,സ്ത്രീകൾ തങ്ങളുടെ ബഹുമാനത്തേയും പാലിക്കേണമെന്നുള്ള ഉദ്ദേശത്തോടുകൂടി എല്ലാവരും മരിച്ചു.

ജയചന്ദ്രനു വലുതായ മനോവേദനയുണ്ടായി. എങ്കിലും സമയം തെററിപ്പോയതുകൊണ്ട് അതിനാലെന്തു പ്രയോജനം? അദ്ദേഹം തന്റെ സൈന്യത്തെ കൂട്ടിക്കൊണ്ടു സ്വരാജ്യത്തേക്കു പോയി. അദ്ദേഹം തന്റെ സ്നേഹിതനെന്നു വിചാരിച്ചിരുന്ന മഹമ്മദുഗോറി അടുത്ത കൊല്ലത്തിൽ തന്നെ, അദ്ദേഹത്തെ തോല്പിച്ചു രാജ്യം പിടിച്ചടക്കി ഡൽഹിയിലെ മഹമ്മദീയസാമ്രാജ്യത്തോടു ചേക്കയും അദ്ദേഹത്തിന്റെ കഴുത്തറുത്തു കളകയും ചെയ്തു വിവരം ചരിത്രം വായിക്കുന്ന എവക്കും അറിയാവുന്നതാണ്.

—೦:※:೦—

൨. പത്മിനി.

പന്ത്രണ്ടാം നൂററാണ്ടിൻെറ പ്രാരംഭകാലത്ത് ഉത്തര ഇന്ത്യയിലെ രാജ്യങ്ങളിൽ ഏററവും ശക്തിമത്തായിട്ടുണ്ടായിരുന്നതു മീവാർരാജ്യമായിരുന്നു. അതിൻെറ തലസ്ഥാനമായ ചിറവർ, ചരിത്രപ്രസിദ്ധമായ രാജപുത്രസ്ഥാനത്തിലെ ഏററവും വിഖ്യാതമായ നഗരമായിരുന്നു. അത്ഥ വിഴ്യം, പരിഷ്ക്കാരം, പ്രതാപം, മഹിമ, സൌന്ദൎയ്യം എന്നിങ്ങിനെ തുടങ്ങിയ സൎവ്വൈശ്വൎയ്യങ്ങളുടേയും കേന്ദ്രസ്ഥാനമായിരുന്നു. ഈ കഥാപ്രസംഗകാലത്ത് അവിടെ വാണിരുന്ന രാജാവിൻെറ തിരുനാമം 'മഹാറാണ ലക്ഷ്മണസിംഹൻ' എന്നാണ്. അദ്ദേഹം പ്രായം തികയാത്ത കുമാരനായിരുന്നതിനാൽ രാജ്യഭാരം മാതുലനായ ഭീമസിംഹനിൽ നിക്ഷേപിക്കപ്പെട്ടിരുന്നു. യുദ്ധത്തിലും ആസ്ഥാനമണ്ഡപത്തിലും അദ്ദേഹത്തിനു തുല്യം നിപുണനായി മററാരും ഇല്ലായിരുന്നു. പ്രജകൾക്ക് ഇത്ര ക്ഷേമകരമായ രാജ്യഭാരം മീവാർരാജ്യത്തിൽ മറെറാരിക്കലും ഉണ്ടായിട്ടില്ല. രാജ്യത്തിൽ എവിടേയും സമാധാനവും സമൃദ്ധിയും പരിപൂൎണ്ണമായിരുന്നു. ഭീമസിംഹൻ സകലരുടേയും പ്രേമത്തിനും, സ്തുതിക്കും, അച്ചനയ്ക്കും അഹനാകയും ചെയ്തു.

എന്നാൽ അപ്രതീക്ഷിതമായി മീവാർരാജ്യവാസികളുടെ സമാധാനത്തിനും ക്ഷേമത്തിനും അറുതിവന്നു. മഹമ്മദീയരുടെ ഭയങ്കരരാജാവായ അലാവുദ്ധീൻ ഉത്തര ഇന്ത്യയെ മുഴുവൻ ആക്രമിച്ചു നഗരങ്ങളെ കൊള്ളയിട്ടുകയും ക്ഷേത്രങ്ങളെ ഇടിച്ചുതകക്കുകയും വിഗ്രഹങ്ങളെ തട്ടിയുടയ്ക്കുകയും ജനങ്ങളെ ആബാലവൃദ്ധം നിഷ്ഠുരണം വാളിനു ഇരയാക്കുകയും ചെയ്തുകൊണ്ട് (ആ ദുഷ്ടൻ) മീവാർരാജ്യത്തിൻെറ സമീപത്തിലെത്തി. ആ രാജ്യം ധീരന്മാരും

പ്രബലന്മാരുമായ ഒരു വർഗ്ഗക്കാരാൽ പാലിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നതായി അവർ കണ്ടു. അത്ര ബലവത്തായ ഒരു രാജ്യത്തോട് എതിർത്തു താൻ അതുവരെ സമ്പാദിച്ച യശസ്സിനെ പണയത്തിലാക്കുവാൻ അവനു വളരെ വൈമനസ്യമുണ്ടായിരുന്നതിനാൽ, വാരിധിപോലെ പരന്ന അവൻെറ വൻപടയെ അന്യദിക്കിലേക്കു നയിക്കുവാൻ ആലോചിക്കുമ്പോഴാണ് രാജപ്രതിനിധിയായ ഭീമസിംഹൻെറ ധർമ്മപത്നിയായ പത്മിനീദേവിയുടെ അസാധാരണവും ഉപമാതീതവുമായ സൌന്ദര്യാതിശയത്തെപ്പററി ആ ഖലൻ കേട്ടത്. അവൻെറ ആന്തരവികാരങ്ങളിൽ പ്രഥമഗണനീയങ്ങൾ കാമലോഭങ്ങളായിരുന്നതിനാൽ തൽക്ഷണം അവൻ അവിടെത്തന്നെ സേനയെ നിർത്തി പാളയമടിച്ചു. ആദ്യം അവൻ ഉദ്ദിഷ്ടസാദ്ധ്യത്തിന്നായി ആരുമറിയാതെ യത്നങ്ങൾ ചെയ്തു. അവൻ ഗൂഢചാരന്മാരെ നഗരത്തിലേക്കയച്ച് അവർമുഖാന്തരം അഭിസാരിണികളായ കുലടകൾക്കു കോഴകൊടുത്തു സ്വാധീനപ്പെടുത്തി റാണിയോട് ഉടമ്പടിചെയ്യാൻ ഉത്സാഹങ്ങൾ ചെയ്തു. എന്നാൽ ചാരിത്രശുദ്ധി മുതലായ സന്മാർഗ്ഗനിഷ്ഠകളെപ്പററി അവനുണ്ടായിരുന്ന ജ്ഞാനത്തിൻേറയും ആലോചനയുടേയും അതൃത്തിയിൽനിന്ന് എത്രയോ വിദൂരമായ ഒരു സ്ഥാനത്തിൽ ആരോഹണംചെയ്തിട്ടുള്ള പത്മിനിയെ സംബന്ധിച്ചു താൻ വിചാരിച്ചതു കേവലം തെററായിപ്പോയി എന്ന് അവൻ കണ്ടു. ഇപ്രകാരം തൻെറ ഗൂഢാലോചനകൾ വിഫലങ്ങളായി എന്നു കണ്ടപ്പോൾ ആ മഹമ്മദീയൻ അവൻെറ മഹാസൈന്യത്തെ ചിററൂർനഗരത്തിനുനേരെ നയിച്ച് ആ വിശേഷപ്പെട്ട നഗരത്തെ നിരോധിച്ചു. എന്നാൽ അതിതീക്ഷ്ണമായ സൽകാരമാണ് അവനു ലഭിച്ചത്. ആയുധങ്ങൾ ആയുധങ്ങളോടിടഞ്ഞു. മീവാറിലെ ധീരപുത്രന്മാർ അവരുടെ കോട്ടയ്ക്കാസ്ഥാനമായ ശിലാസമുച്ചയംപോലെ സുസ്ഥിരന്മാരായിരു

ന്നു. അതിഘോരമായ ആയോധനങ്ങൾ ഉണ്ടായി. രാത്രിയും പകലും ഇടയ്ക്കിടെ യുദ്ധങ്ങൾ നടന്നുകൊണ്ടിരുന്നു. രാജപുത്രന്മാർ മരിക്കുന്നതിനോ അല്ലെങ്കിൽ വിജയം നേടുന്നതിനോ സന്നദ്ധന്മാരായി. നേരേമറിച്ചു മഹമ്മദീയർ രാജ്യത്തെ ആക്രമിച്ചു പിടിച്ചടക്കുന്നതിനും ഒരുങ്ങി. പത്മിനിയെ കരസ്ഥമാക്കാത്തപക്ഷം താൻ കൽപ്രദേശമായ രാജപുത്രസ്ഥാനത്തിൽ പ്രാണൻ കളയുന്നതാണെന്ന് അലാവുഡിൻ ഒരു പ്രതിജ്ഞയും ചെയ്തു.

അനേകം മാസങ്ങൾ ഈവിധം കഴിഞ്ഞിട്ടും മഹാനഗരിയായ ചിറ്റൂർ, മഹമ്മദീയരുടെ അക്ഷീണമായ നിരോധത്തെ തടുത്തുനിന്നു. എന്നാൽ ആ പുരത്തിലെ രക്ഷാസൈന്യങ്ങളുടെ സംഖ്യ നാൾക്കുനാൾ കുറഞ്ഞുവന്നു. മഹമ്മദീയർ അവരുടെ എണ്ണത്താൽ വിജയോന്മുഖന്മാരായി. ഭീമസിംഹൻ ആ നഗരത്തെ അവസാനംവരെ കാത്തു. എന്നാൽ ഒടുവിൽ അദ്ദേഹത്തിനു നിവൃത്തിയില്ലാതായിത്തീർന്നു. അദ്ദേഹത്തിൻെറ ഭടന്മാർ മിക്കപേരും മരിച്ചും മുറിയേറ്റും നശിച്ചുപോയി. അതിനാൽ ഒടുവിൽ ഭീമസിംഹൻ സമാധാനത്തിനായിട്ട് അപേക്ഷിക്കുകയും അതിന്നായി ധനം കൊടുക്കാമെന്നറിയിക്കുകയും ചെയ്തു. ഈവിധമുള്ള ആലോചന നടത്തുന്നതിന്ന് അദ്ദേഹത്തിനു വളരെ വൈമനസ്യമുണ്ടായിരുന്നു. എന്തുകൊണ്ടെന്നാൽ ധീരശിരോമണിയായ ആ മഹാപുരുഷന് ഇവ്വണ്ണമുള്ള അവമാനത്തേക്കാൾ മരണം കാമ്യമായിരുന്നു. എന്നാലും തൻെറ പ്രിയപ്പെട്ട പ്രജകളുടെ ക്ഷേമത്തിനുവേണ്ടി ശ്രേഷ്ഠനായ അദ്ദേഹം എല്ലാററിനും കീഴടങ്ങി. എന്നാൽ മഹാകഷ്ടം! രാക്ഷസബുദ്ധിയും ക്രൂരനും കാമചാരവശ്യത്താൽ മതിമാന്നവനുമായ അലാവുഡിൻ സമാധാനത്തിനുള്ള ആലോചനകളെയെല്ലാം ധിക്കരിച്ചു. രാജപുത്രന്മാക്കു സമാധാനലബ്ധിക്ക് ഒരു മാർഗ്ഗം മാത്രമേയുള്ളു എന്നും ആയത് അവരുടെ പ്രിയരാജ്ഞിയാ

യ പത്മിനിയെ തൻെറ കാമസമ്പ്രാപ്തിക്കായി കൈവിട്ടു തരുന്നതാണെന്നും ആ നീചൻ മറുപടി പറഞ്ഞയച്ചു. ഈ അവമാനകരമായ ഉടമ്പടിയെ രാജപുത്രന്മാർ ഐകകണ്ഠ്യേന നിരസിക്കയും, മരണാന്തംവരെ പോർചെയ്യാൻ ഉറയ്ക്കുകയും ചെയ്തു. ഇപ്രകാരം യുദ്ധം വീണ്ടും ആരംഭിക്കയും നിരോധം അഭിന്നമായിത്തന്നെ നില്ക്കയും ചെയ്തു.

ഇങ്ങിനെ ഏകദേശം ഒന്നരക്കൊല്ലത്തോളം കഴിഞ്ഞിട്ടും അലാവുഡീൻ രാജപുത്രതലസ്ഥാനം കൈവശപ്പെടുത്തുവാൻ സാധിച്ചില്ല. ഘോരമായ കൊടുങ്കാററിനാൽ ഇളകിമറിയുന്ന മഹാസമുദ്രത്തിലെ, തല്ലിഅലയുന്ന തിരമാലകളുടെ ഇടവിടാതെയുള്ള സംഘട്ടനത്തെ ഉറച്ചപാറകൾ ഏതുവിധം തൃണപ്രായമായി കരുതുന്നുവോ, അപ്രകാരം മഹമ്മദീയൻെറ അനന്തസൈന്യങ്ങളുടെ കഠോരമായ ആക്രമണത്തെ രാജപുത്രർ തടുത്തുനിന്നു പോരാടി. വീരനായ മഹമ്മദീയന് ഒടുവിൽ മനസ്സുമടുത്തു യുദ്ധം മതിയെന്നു തോന്നി, ചിററൂർനഗരത്തേയും രാജപുത്രന്മാരേയും ഇതിലധികം ഉപദ്രവിക്കാതെ വിട്ടുപോകുന്നതിന് അവന് അർദ്ധമനസ്സായി. എന്നാൽ പത്മിനിയെ കിട്ടുമോ ഇല്ലയോ എന്ന് ഒന്നുകൂടി പരീക്ഷിച്ചുനോക്കാതെ പിന്മാറുന്നതിന് അവൻെറ അഭിമാനം സമ്മതിച്ചില്ല. അതിനാൽ അവൻ സമാധാനം നല്കാമെന്ന് ഉറച്ചു, പത്മിനിയെ ഒരു കണ്ണുകാണിച്ചുതന്നാൽ താൻ സന്തോഷത്തോടുകൂടി രാജപുത്രന്മാരുമായി സന്ധിചെയ്തു ചിററൂരിൽനിന്നൊഴിഞ്ഞുപോകുവാൻ ഒരുക്കമാണെന്നു ദൂതന്മാർമുഖേന ഭീമസിംഹനെ അറിയിച്ചു.

ഇക്കാലത്തു രാജപുത്രന്മാർ വളരെ കഷ്ടത്തിലായിരുന്നതിനാൽ അവർ സൈനികനിയമാനുസരണമായ ഒരു യോഗംകൂടി കാൎയ്യാലോചനചെയ്കയും ഒടുവിൽ പത്മിനിയു

ടെ ഛായ ഒരു കണ്ണാടിയിൽക്കൂടി കണ്ടു തൃപ്തിപ്പെടുവാൻ അലാവുഡിൻ സന്നദ്ധനാണെങ്കിൽ അപ്രകാരം ചെയ്യുന്നതിന് അനുവദിക്കാമെന്നും, എന്നാൽ അയാൾ സ്വല്പം ചില അനുചരന്മാരോടുകൂടി മാത്രമേ കോട്ടയ്ക്കുള്ളിൽ പ്രവേശിക്കുവാൻ പാടുള്ളൂ എന്നും തീർച്ചയാക്കുകയും ചെയ്തിട്ടു വിവരം അയാളെ അറിയിച്ചു. ഈ ആലോചനയെ അലാവുഡിൻ സ്വീകരിച്ചതിനാൽ ഒരു ദിവസം നിശ്ചയിക്കയും, യുദ്ധം നിൎത്തുകയും ചെയ്തു. നിശ്ചയിച്ച ദിവസം അലാവുഡിൻ ഉടമ്പടിപ്രകാരം കോട്ടയ്ക്കുള്ളിൽ വന്നു പത്മിനിയെ ഒരു കണ്ണാടിയിൽക്കൂടി കണ്ടു. അനന്തരം അയാൾ അത്യന്തം സന്തുഷ്ടനായപോലെ ഭാവിക്കയും, രാജ്യത്തെ ആക്രമിച്ചതിനു പലപ്രകാരത്തിൽ ഭീമസിംഹനോടു ക്ഷമായാചനം ചെയ്കയും, ചിറവരിന്റെ ഉററബന്ധുവായി ആജീവനാന്തം ഇരുന്നുകൊള്ളാമെന്നു വാഗ്ദത്തം ചെയ്കയുംചെയ്തു. അയാൾ ഭീമസിംഹനോട് ഇങ്ങിനെ പറഞ്ഞു:—"എന്റെ സ്നേഹിത! ഭവാന്റെ വംശക്കാരായ രാജപുത്രന്മാർ ഇത്രത്തോളം ശൌൎയ്യപരാക്രമമുള്ളവരാണെന്നും അവരുടെ രാജപ്രതിനിധിയായ അങ്ങുന്ന് ഈവിധം കീൎത്തിമാനും ശ്രേഷ്ഠനുമാണെന്നും ഞാൻ മുമ്പിൽ അറിഞ്ഞിരുന്നെങ്കിൽ അങ്ങയുടെ വൈരിയാകുന്നതിന്നു പകരം മൈത്രിയെ കാംക്ഷിക്കുമായിരുന്നു. ഏതായാലും ഇപ്പോഴെങ്കിലും അങ്ങയുടെ സ്നേഹം സമ്പാദിക്കുവാൻ എനിക്കു സാധിച്ചതിനാൽ ഞാൻ കൃതാൎത്ഥനായി. ഇനിമേലാൽ എന്നുകാലത്തും മഹമ്മദീയരും രാജപുത്രന്മാരും സഖികളായിട്ടു ഇരിക്കയുള്ളൂ. നാം തമ്മിലുള്ള വൈരം ഇപ്പോൾ അവസാനിച്ചിരിക്കുന്നു" എന്നു പറഞ്ഞ് അലാവുഡിൻ ഭീമസിംഹന്റെ കൈപിടിച്ചുകൊണ്ടു പിന്നേയും ഇപ്രകാരം അപേക്ഷിച്ചു:—"നാം തമ്മിൽ പിരിയുന്നതിന്നുമുമ്പിൽ എനിക്ക് അങ്ങയോട് ഒരു പ്രാൎത്ഥന ചെയ്യാനുണ്ട്. അങ്ങ് എന്നെ അക്കാൎയ്യത്തിൽ ഭഗ്നാശ

യനാക്കുകയില്ലെന്നു വിശ്വസിക്കുന്നു. ധീരനായ അങ്ങ് എന്റെ പാളയത്തിൽവന്ന് അങ്ങയുടെ മാന്യമായ സാന്നിദ്ധ്യംകൊണ്ട് അതിനെ അലങ്കരിക്കണം. ഇതാണ് എന്റെ അപേക്ഷ". ശ്രേഷ്ഠബുദ്ധിയും സത്യവാനും നിഷ്കളങ്കനുമായ ആ രാജപുത്രവീരൻ ഈ ക്ഷണത്തെ സ്വീകരിച്ച് അടുത്തൊരുദിവസം പാളയത്തെ ദർശിക്കാമെന്നു വാഗ്ദാനം ചെയ്തു.

അപ്രകാരം ഒരു ദിവസം ഭീമസിംഹൻ ഏതാനും ചില അനുയായികളോടുകൂടി കോട്ടയിൽനിന്നിറങ്ങി പാളയത്തിലേക്കു പുറപ്പെട്ടു. എന്നാൽ വൻചതിയനായ മുസൽമാൻ ആ വഴിയിൽ ഒരു സ്ഥലത്തു നൂറു സാദികളെ ഒളിപ്പിച്ചുനിർത്തിയിരുന്നു. ഒരു കാട്ടിന്റെ പിൻഭാഗത്തു മറഞ്ഞുനിന്നിരുന്ന അവർ, ഭീമസിംഹനും പരിവാരവും അടുത്തെത്തിയപ്പോൾ മുമ്പോട്ടുചാടി സംശയം കൂടാതെ പ്രയാണം ചെയ്യുന്ന രാജപുത്രന്മാരെ എതിർക്കയും പൊടുന്നനെ ആകയാൽ അവർക്കു തടുക്കുവാൻ ഇടയാകുന്നതിനുമുമ്പിൽ തടവുകാരാക്കുകയും ചെയ്തു. ആ വൃത്താന്തം പരസ്യമായപ്പോൾ മഹമ്മദിയരുടെ പാളയത്തിൽ എത്രത്തോളം വലുതായ സന്തോഷവും കോലാഹലവും ഉണ്ടായോ അത്രത്തോളം ഭയവും വ്യസനവും കുഴപ്പങ്ങളും ചിററൂരിലും ഉണ്ടായി. സാധുക്കളായ ചിററൂർ നിവാസികളുടെ ഈ വിധമുള്ള മനോവ്യഥകൾ, മഹമ്മദീയ പാളയത്തിൽനിന്ന് ഒരു ദൂതൻ വന്നു കോട്ടയ്ക്കു പുറത്തുനിന്നു താഴെ പറയുംപ്രകാരം പറഞ്ഞപ്പോൾ, ദശഗുണങ്ങളായിത്തീർന്നു. "അല്ലയോ രാജപുത്രന്മാരേ! നിങ്ങൾ നമ്മുടെ രാജാവിന്റെ ആജ്ഞകളെ ചെവിക്കൊള്ളുവിൻ. നിങ്ങൾ നിങ്ങളുടെ പത്മിനിറാണിയെ ഞങ്ങളുടെ രാജാവും, സൈന്യപാലകനുമായ അലാവുദ്ധീനു തൽക്ഷണം കൊടുക്കാത്ത പക്ഷം ഭീമസിംഹനെ വധിക്കയും, യുദ്ധം വീണ്ടും ആരംഭിക്കയും ചെയ്യുന്നതാണ്".

റാണ ലക്ഷ്മണസിംഹനും ഭീമസിംഹൻെറ പന്ത്രണ്ടു പുത്രന്മാരും ബാലന്മാരായിരുന്നതിനാൽ ഭീമസിംഹൻ ബന്ധനായപ്പോൾ സൈന്യങ്ങളുടെ നേതൃത്വം വഹിച്ചതു പത്മിനിയുടെ സഹോദരനായ ഘോരസിംഹനാണ്. എന്നാൽ രാജ്യഭരണം ഭീമസിംഹൻെറ രാജ്ഞിയായ പത്മിനി തന്നെ നടത്തി. ആ മഹതി രാജ്യത്തുള്ള സകല സർദർമാരേയും സേനാനായകന്മാരേയും സാമന്തന്മാരേയും വിളിച്ച് ഒരു യോഗംകൂട്ടി രാജപ്രതിനിധിയെ വീണ്ടുകൊണ്ടുവരുന്നതിനും, നഗരത്തെ രക്ഷിക്കുന്നതിനും വേണ്ട മാർഗ്ഗങ്ങൾ ആലോചിച്ചു. ധീരയായ റാണി ശത്രുസങ്കേതസ്ഥലത്തേക്കു പോകാമെന്നു സമ്മതിച്ച് ഒരു സൂത്രം പ്രയോഗിച്ചു. അതിൽ മഹമ്മദിയൻ കുടുങ്ങിപ്പോയി.

സമാധാനത്തിനുള്ള ആലോചനയോടുകൂടി ഒരു ദൂതനെ മഹമ്മദീയരാജാവിൻെറ സന്നിധിയിലേക്കയച്ചു. "തൻെറ ഭർത്താവിനെ യാതൊരു ഹാനിയുംകൂടാതെ നഗരത്തിലേക്കു മടക്കി അയയ്ക്കയും, തൻെറ ദാസീവർഗ്ഗം അവസാനംവരെ തന്നെ വിട്ടുപിരിയുന്നതല്ലാൾകയാൽ അവൎക്കു തന്നോട് ഒടുവിലത്തെ യാത്ര പറയുന്നതിനു പാളയത്തിൽ വരുവാനനുവാദം നൽകയും ചെയ്യുന്നപക്ഷം താൻ മുസൽമാൻ രാജാവിൻെറ പ്രണയിനിയായിക്കൊള്ളാ"മെന്നു റാണി പറഞ്ഞിരിക്കുന്നതായി ദൂതൻ അലാവുദ്ദിനെ അറിയിച്ചു. ഇതുകേട്ടപ്പോൾ അലാവുദ്ദിൻെറ സന്തോഷത്തിന് അതിരുണ്ടായിരുന്നില്ല. യാതൊരു പത്മിനിയുടെ വാചാമഗോചരമായ സൌന്ദൎയ്യാതിശയം തന്നെ ഭ്രാന്തമാനസനാക്കിത്തീൎത്തുവോ ആ പത്മിനി തൻെറ അങ്കസ്ഥിതയാകാറായി എന്ന് ആ കാമുകൻ തീൎച്ചയാക്കി. അതിനാൽ അവളുടെ ഉടമ്പടികളെയെല്ലാം യാതൊരു സംശയവുംകൂടാതെ ആ ദുഷ്ടൻ സമ്മതിച്ചു റാണിയെ കഴിയുന്നവേഗത്തിൽ തൻെറ സമീപത്തേക്കയയ്ക്കുവാൻ ദൂതനെ നിയോഗിച്ചയച്ചു.

പത്മിനി ഒരു പല്ലക്കിൽ കയറിട്ടാണ് കോട്ടയ്ക്കു പുറത്തുവന്നത്. ആ രാജ്ഞിയുടെ പിന്നാലെ, കഞ്ചുകങ്ങളുടെ ഇടയിൽ ആയുധങ്ങൾ ഒളിച്ചുവെച്ചിട്ടുള്ള മല്ലന്മാരായ രാജപുത്രയോദ്ധാക്കന്മാരാൽ എടുക്കപ്പെട്ട എഴുനൂറ പല്ലക്കുകൾ വേറെയും ഉണ്ടായിരുന്നു. ഓരോ പല്ലക്കിലും ആകണ്ടും ആയുധം ധരിച്ചിട്ടുള്ള ശൂരന്മാരായ ഈരണ്ടു രാജപുത്രവീരന്മാർവിതം ഇരുന്നിരുന്നു. ആ കൂട്ടത്തിൽ സേനാനായകനായ ഘോരസിംഹനും, അദ്ദേഹത്തിന്റെ പന്ത്രണ്ടു വയസ്സുമാത്രം പ്രായമുള്ള ബദാലൻ എന്ന പുത്രനും ഉണ്ടായിരുന്നു. ഇതൊന്നും മുസൽമാന്മാർ സംശയിക്കപോലും ഉണ്ടായില്ല. അവർ സ്വാഗതം പറഞ്ഞു റാണിയെ എതിരേൽക്കയും അകമ്പടിയായിവന്ന അടച്ചുമൂടിട്ടുള്ള എഴുനൂറ പല്ലക്കുകളേയും നിശ്ശങ്കം തങ്ങളുടെ പാളയത്തിനുള്ളിൽ കടത്തുകയും ചെയ്തു.

അലാവുദ്ദീൻ പത്മിനിയെ എതിരേല്ക്കുന്നതിന്നു ബദ്ധപ്പെട്ടുത്തി. എന്നാൽ ആ നായിക തന്റെ മൂടിയ പല്ലക്കിൽനിന്ന് "അല്ലയോ മഹാരാജാവേ! ഞാൻ നിങ്ങളുടേതാവുന്നതിന്നായി ഇതാ വന്നിരിക്കുന്നു; എന്റെ ഭർത്താവിനെ ഞാൻ ഇനിയൊരിക്കലും കാണുകയില്ലല്ലൊ. അവസാനകാഴ്ചയായി അദ്ദേഹത്തെ ഒരിക്കൽ കാണുന്നതിന്ന് എന്നെ അനുവദിക്കണെ"മെന്നിപ്രകാരം പറഞ്ഞു. രാജാവാകട്ടേ ഇതിന്നു ന്യായമായ വിരോധമൊന്നും കാണാത്തതിനാൽ ഭീമസിംഹൻ തടവുകാരനായികിടക്കുന്ന സ്ഥലത്തേക്കു പല്ലക്ക കൊണ്ടുപോകുന്നതിന്നാജ്ഞാപിച്ചു.

തലേദിവസം രാത്രിയിൽ ധീരന്മാരായ രണ്ടു രാജപുത്രന്മാർ മഹമ്മദീയവേഷാവലംബികളായി മുസൽമാൻപാളയത്തിൽ കടന്നുകൂടിയിരുന്നു. ഏറാവും നല്ല രണ്ടു കുതിരകളോടുകൂടിവന്ന അവർ ആരുമറിയാതെ പാളയത്തിനകത്തു കടന്നുകൂട്ടുകയാണ് ചെയ്തിരുന്നത്. തടവു

കാരനായി റാണാവിൻെറ വെച്ചിരിക്കുന്ന കൂടാരത്തിന്നു സമീപം ഈ കുതിരകളെ തയ്യാറാക്കി നിൎത്തുന്നതിന്ന അവൎക്ക് ഉത്തരവുമുണ്ടായിരുന്നു. പല്ലക്കു റാണാവിൻെറ കൂടാരത്തിനു സമീപമെത്തി. പത്മിനി കുതിരക്കാരായ ആ ഭടന്മാരെ കാണുന്നതിന്ന് അത്യാഗ്രഹത്തോടുകൂടി അല്പം താമസിച്ചു. ഉടനെ അവരെ കൂടാരത്തിൻെറ കവാടസമീപസ്ഥരായി കണ്ടു സന്തോഷിച്ചു. പരിഭ്രമമെല്ലാം തീൎന്നു കൂടാരത്തിൽ കടന്നു.

ശത്രുക്കളുടെ സങ്കേതത്തിൽ തൻെറ പ്രാണപ്രിയയെ കണ്ടതുകൊണ്ടു ഭീമസിംഹൻ അത്യാശ്ചൎയ്യപ്പെടുകയും "എന്താണിത്? നീ എന്തിനായി ഇവിടെ വന്നു"? എന്നിങ്ങിനെ അദ്ദേഹം ഉച്ചത്തിൽ ചോദിക്കയുംചെയ്തു. "നിശ്ശബ്ദമായിരിക്കണം. കാലം വൃഥാ കളയുന്നതിനു തരമില്ല. ആയുധം ധരിക്കു. കൂടാരത്തിൻെറ പിന്നിൽ കുതിരകളുണ്ട്. നമ്മുടെ മോചനത്തിന്നുവേണ്ടിയുള്ള എല്ലാ ഏൎപ്പാടുകളും ചെയ്തിട്ടുണ്ട്. പ്രാണനാഥ! വരു, വരു" എന്നിങ്ങിനെ ആ ധീര പറഞ്ഞു. തങ്ങളെ നിവാരണം ചെയ്യുന്നതിന്നു കാവൽക്കാൎക്കു സമയം കിട്ടാതിരിക്കത്തക്കവിധം അത്ര വേഗത്തിൽ ഭീമസിംഹറാണാവും പത്മിനിയും കൂടാരത്തിൽനിന്നു പുറത്തുചാടി. മിന്നൽപിണരുകളെപ്പോലെ കുതിരകളുടെ നേൎക്ക് അവർ പാഞ്ഞു. നിമിഷാൎദ്ധംകൊണ്ട് അവർ ആഗ്നേയാശ്വങ്ങളിൽ ആരോഹണം ചെയ്കയും ജ്ഝടിതിയിൽ അവിടുന്നു മറകയും ചെയ്തു.

പാലകന്മാർ കോലാഹലമുണ്ടാക്കിത്തീൎത്തു. പാളയമാസകലം പരിഭ്രമംകൊണ്ടും ഭീതികൊണ്ടും വ്യാപ്തമായി. അതിന്നിടയിൽ രാജപുത്രന്മാർ തങ്ങളുടെ പല്ലക്കുകളിൽനിന്നിറങ്ങി മുസൽമാന്മാരെ എതിൎത്തു. അതുകൊണ്ടു രാജപുത്രപ്രഭുവിന്നും അദ്ദേഹത്തിൻെറ ധീരോദാത്തയായ ഭാൎയ്യയേയും പിന്തുടരുന്നതിന്നു മുസൽമാന്മാൎക്കു സന്ദൎഭമാകട്ടെ

അവസരമാകട്ടേ ഉണ്ടായില്ല. അവർ ഓടിപ്പോയ വിവരം സ്വമിത്രങ്ങളായ രാജപുത്രയോദ്ധാക്കളാൽ മറച്ചുവെക്കപ്പെട്ടതിനാൽ അവർ അപജയംകൂടാതെ നഗരത്തിൽ എത്തി.

ഇതിനിടയ്ക്കു പാളയത്തിൽ രാജപുത്രന്മാർ നായാട്ടുകാരാൽ എതിൎത്തുതടയപ്പെട്ട മൃഗേന്ദ്രന്മാരെപ്പോലെ അതിഘോരമായി രണം തുടങ്ങി. അവർ അന്തമില്ലാത്ത മഹമ്മദീയസൈന്യത്താൽ വളയപ്പെട്ടു. എങ്കിലും ധീരനായകന്മാൎക്കുചിതമായ പരാക്രമകൎമ്മങ്ങളോടുകൂടിയത്രേ അവർ പോൎക്കളത്തിൽ പതിച്ചത്. സേനാനാഥനായ ഘോരസിംഹൻ യുദ്ധം ഏററവും ഭയങ്കരമായിരുന്ന സ്ഥലത്തുവെച്ചു മരണം പ്രാപിച്ചു. തൽക്ഷണം സേനാനായകത്വം അദ്ദേഹത്തിന്റെ ബാലനായ പുത്രൻ ബദാലൻ സ്വീകരിച്ചു. പന്ത്രണ്ടുവയസ്സുമാത്രം പ്രായമുള്ള ഒരു ബാലൻ തന്റെ മുമ്പിൽ വെച്ചു സൈന്യമദ്ധ്യത്തിൽ വിജയപുത്രനായ അഭിമന്യുവിനെപ്പോലെ ചാടി ധൈൎയ്യക്ഷയംകൂടാതെ ഘോരമായി യുദ്ധം ചെയ്തു തന്റെ മുമ്പിലുള്ള ശത്രുക്കളെ മാൻകൂട്ടത്തെ വ്യാഘ്രങ്ങൾ കൊല്ലുംപോലെ നിഷ്പ്രയാസം കൊന്നുവീഴ്ത്തുന്നതിനെ കണ്ടുനില്ക്കുന്ന ഏതൊരുത്തനാണ് യുദ്ധം ചെയ്യാത്തത്?

രാജപുത്രന്മാർ മൂലനാശം ചെയ്യപ്പെടുന്നതുവരെ പോരാടി. തങ്ങളുടെ പ്രിയപ്പെട്ട നാഥനെ രക്ഷപ്പെടുത്തുന്നതിനാവേണ്ട തരങ്ങൾ പത്മിനിറാണിക്ക് ഉണ്ടാക്കിക്കൊടുക്കുന്നതിന്നായിരുന്നു അവർ പുറപ്പെട്ടുവന്നത്. അപ്രകാരം തങ്ങളുടെ രാജാവിനുവേണ്ടി രാജപുത്രന്മാർ അവരുടെ ജീവനെ ഉപേക്ഷിച്ചു. യുദ്ധത്തിൽ മുസൽമാൻസൈന്യത്തിന്റെ അൎദ്ധാംശവും അവർ നശിപ്പിച്ചു. അലാവുദ്ധിൻരാജാവിന്റെ പാളയം തീരെ നശിപ്പിച്ചു. എങ്കിലും ഈ വാൎത്ത രാജധാനിയിൽ അറിയിക്കുന്നതിന്നുപോലും ഒരാളെങ്കിലും ശേഷിക്കാതെ രാജപുത്രന്മാർ എല്ലാവരും പോൎക്കള

ത്തിൽ പതിച്ചു. അജ്ഞേയമായ കാലാന്തരത്തിരശ്ശീലകളിൽ ഇതു കഴിഞ്ഞിട്ട് ഇപ്പോൾ പന്ത്രണ്ടു ശതാബ്ദങ്ങളിൽപരം കഴിഞ്ഞുപോയിരിക്കുന്നു എങ്കിലും രാജകുമാരനായ ബദാലന്റേയും ആ ധീരന്റെ രാജപുത്രസൈന്യങ്ങളുടേയും വീരകർമ്മങ്ങളെ വാഴ്ത്തുന്ന സാഹിത്യങ്ങളും ഗാനങ്ങളും ഇന്നും നഗരങ്ങളിലും ഗ്രാമങ്ങളിലും പാടിവരുന്നതിനാൽ അവരുടെ യശസ്സ് ഇപ്പോഴും അഭിനവമായിത്തന്നെ ഇരിക്കുന്നു.

ഭീമസിംഹൻ രക്ഷപ്രാപിക്കയും ധീരനായ ബദാലൻ വധിക്കപ്പെടുകയും ചെയ്തതിന്റെ ശേഷം യുദ്ധത്തിലെ ഇരുകക്ഷികളും നൈരാശ്യത്തോടുകൂടിയവരായി. മുസൽമാന്മാരെ നാമാവശേഷമാക്കാൻ കഴിഞ്ഞില്ലെങ്കിൽ പോരിൽ മരിച്ചുകളയാമെന്നു രാജപുത്രന്മാർ പ്രതിജ്ഞചെയ്തു. മുസൽമാന്മാരും ചിറവർനഗരം കൈവശപ്പെടുത്തുന്നതിനും അല്ലാത്തപക്ഷം ശത്രുസൈന്യത്താൽ ഉന്മൂലനാശം ഭവിക്കുന്നതിനും തീർച്ചയാക്കി. നിർഭാഗ്യവശാൽ രാജപുത്രന്മാർ വിജയികളായിത്തീരുവാൻ വളരെ പ്രയാസമായിരുന്നു. ഉപരാജാവായ ഭീമസിംഹൻ ഒരു സ്വപ്നംകണ്ടു. "എനിക്കു വിശക്കുന്നു, എനിക്കു വിശക്കുന്നു" എന്ന് ഒരു നിലവിളി രാത്രിതോറും അദ്ദേഹം കേൾക്കുന്നതായി തോന്നി. ചിറവരിലെ അധിഷ്ഠാനദേവതയായ ഭഗവതി ഭീമസിംഹനു പ്രത്യക്ഷയായി, രാജകുടുംബത്തിലെ പന്ത്രണ്ടാളുകളുടെ ശിരച്ഛേദംചെയ്തു രക്തം പാനം ചെയ്യല്ലാതെ തന്റെ ദാഹം തീരുന്നതല്ലെന്ന് അരുൾചെയ്തു. ഇതിന്റെശേഷം ഭീമസിംഹന്റെ പുത്രന്മാർ ഓരോരുത്തരായി പതിനൊന്നു പേർ മുസൽമാന്മാരോടു യുദ്ധത്തിനു പുറപ്പെടുകയും ഓരോരുത്തരും ശത്രുക്കളാൽ കൊല്ലപ്പെടുകയും ചെയ്തു. ഇനി ഒരായോധനം മാത്രമേ ഉണ്ടാകാനിടയുള്ളൂ. തങ്ങളുടെ നഗരദ്വാരത്തിൽ വ

നാക്രമിക്കുന്ന മുസൽമാന്മാരെ ഓടിച്ചുകളയുവാൻ രാജപുത്രന്മാർ ചെയ്യേണ്ടതായ ഉത്സാഹത്തിൽ അവസാനത്തേത്തും അതായിരിക്കുന്നതാണ്. ഇതിലും അവൎക്കു ജയം സിദ്ധിക്കുവാൻ യാതൊരു മാൎഗ്ഗവും ഇല്ലാത്തപ്രകാരമാണ് കാണുന്നത്. എന്തുകൊണ്ടെന്നാൽ അവരുടെ സംഖ്യ ഏതാനും ശതങ്ങളായിരിക്കെ മഹമ്മദീയരുടേത് എത്രയോ സഹസ്രങ്ങളായിരുന്നു. എന്നാൽ അവർ എല്ലാവരും തങ്ങളുടെ സ്വരാജ്യരക്ഷണത്തിനുവേണ്ടി മരിപ്പാനൊരുമ്പെട്ടു. നിശ്ചയമായും തങ്ങളെല്ലാവരും നശിച്ചുപോകുമെന്ന് അവർ കണ്ടതിനാൽ ചിറവർരാജ്യത്തിന്റെ പുനഃസ്ഥാപനത്തിനുവേണ്ടി തങ്ങളുടെ രാജകുടുംബത്തിൽനിന്ന് ഒരു കുഞ്ഞിനെയെങ്കിലും രക്ഷിക്കണമെന്നു രാജപുത്രന്മാർ തീൎച്ചയാക്കി. ഭീമസിംഹന്റെ പുത്രന്മാരിൽ കനിഷ്ഠനെ രക്ഷപ്പെടുത്തി. കുട്ടിയെ ഒരു ദാസിയുടെ പക്കൽ കൊടുത്തയച്ചു. അവൾ കുട്ടിയേയുംകൊണ്ട് ഒരു കാട്ടിൽ പോയി അഭയം പ്രാപിച്ചു. ഇപ്രകാരം രാജപുത്രരാജകുമാരന്മാരിൽ ഒരാളെ തങ്ങളുടെ മരണകരമായ നിരോധത്തിൽനിന്നു രക്ഷപ്പെടുത്തീട്ടുണ്ടായിരുന്നു എന്ന സംഗതി മുസൽമാന്മാർ അറിഞ്ഞതേയില്ല.

ചിറവർ രാജ്യനിവാസികളിൽ അംഗവൈകല്യമുള്ള വയോധികന്മാരും നിസ്സഹായികളായ കുട്ടികളും ഒഴിച്ചു ബാക്കിയെല്ലാവരും നായകനായ ഭീമസിംഹന്റെ കീഴിൽ ശത്രുസൈന്യത്തോടു യുദ്ധംചെയ്യുന്നതിനായി പുറപ്പെട്ടു. തങ്ങളുടെ ജീവനെ പ്രിയമായി വിക്രയംചെയ്ത് എതിർസൈന്യത്തെ കഴിയുന്നേടത്തോളം അപജയപ്പെടുത്തിയശേഷം മൃതരാകുന്നതിന് ഒരുഭാഗക്കാർ ഉറച്ചുകൊണ്ടു നടത്തിയ ഭയങ്കരമായ സമരത്തെ അധികമായി വൎണ്ണിക്കേണ്ട ആവശ്യമില്ലല്ലോ. പ്രഭാതംമുതൽ അസ്തമനംവരെ കഠോരമായി പോർ ചെയ്തു. അസ്തമനത്തി

ങ്കൽ രാജപുത്രസൈന്യത്തിൽ ജീവനോടെ ഒരുത്തനെങ്കിലും ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. എന്നാൽ അലാവുഡിന്റെ മഹാസൈന്യവും ഒട്ടു മിക്കവാറും ഈ യുദ്ധത്തിൽവെച്ച് ഒടുക്കപ്പെട്ടു.

ഈ വ്യസനവൎത്തമാനം വൈകുന്നേരം ചിറവൂരിൽ അറിഞ്ഞപ്പോൾ റാണി പത്മിനിയുടെ നിയോഗപ്രകാരം രാജപുത്രസ്ത്രീകൾ പട്ടണത്തിന്റെ നടുവിലായി ഒരു വലിയ ചിത കൂട്ടി. റാണി തന്റെ ദാസികളാലും പട്ടണവാസികളായ സകല സ്ത്രീകളാലും അനുഗതയായി പുറപ്പെട്ടു വന്നു. ചിതയ്ക്കു തീകൊടുത്തു. ഉടനെ സൎവ്വസംഹാരിയായ അഗ്നിഭഗവാൻ അലച്ച്യോടുകൂടി അത്യുച്ചത്തിൽ ജ്വലിച്ചു. പട്ടണത്തിലെ മരണക്കാഴ്ചയെ വെളിപ്പെടുത്തികൊണ്ട് അഗ്നി ആ ദിക്കെല്ലാം പ്രകാശിച്ചു. പത്മിനി സ്ത്രീകളോടുകൂടി അഗ്നികുണ്ഡത്തെ ഏഴു പ്രദക്ഷിണം വെച്ചു ജ്വലിക്കുന്ന തീയിൽ ചാടി. കൂടേ ഉണ്ടായിരുന്ന സ്ത്രീകളെല്ലാവരും ആ മനസ്വിനിയെ അനുകരിച്ച് അഗ്നിപ്രവേശം ചെയ്തു. അലാവുഡിൻ പട്ടണത്തിൽ പ്രവേശിച്ചപ്പോൾ സകലവും ഭസ്മമായിക്കണ്ടു. കുണ്ഡത്തിലെ അഗ്നി പതുക്കെ ശമിച്ചുതുടങ്ങിയിരിക്കുന്നു.

അവൻ ഇങ്ങിനെ യുദ്ധത്തിൽ ജയിക്കയും ചിറവൂർ പിടിച്ചടക്കയും ചെയ്തു. എന്നിട്ട് അവനുണ്ടായ ലാഭമെന്താണ്? അംഗങ്ങൾ സ്വാധീനമില്ലാത്ത വയോധികന്മാരും, അനാഥന്മാരായ കുഞ്ഞുങ്ങളും ഇവർമാത്രമായിരുന്നു അവനു കൊള്ളയിടുവാൻ കിട്ടിയ മുതൽ. ശിഷ്ടമെല്ലാം നശിച്ചുപോയി.

൩. അഗ്ഗ്ളത്തിലെ രാജ്ഞി.

ബിഹാർദേശത്ത് ഇപ്പോഴത്തെ ബക്സാറിനു സമീപം അഗ്ഗ്ളമെന്ന സ്ഥലത്ത് ഒരു ഹിന്ദുസംസ്ഥാനമുണ്ടായിരുന്നു. ഗൌതമൻ എന്നായിരുന്ന അവിടുത്തെ രാജാവിന്റെ നാമധേയം. അദ്ദേഹത്തിന്റെ കളത്രമാണ് നമ്മുടെ കഥാനായിക. രാജാവ്, ഡൽഹിനഗരത്തിൽ വാണിരുന്ന മഹമ്മദിയചക്രവർത്തിക്കു കൊടുക്കേണ്ടിയിരുന്ന കപ്പം കൊടുക്കാതിരുന്നതുകൊണ്ട്, അദ്ദേഹത്തോടു യുദ്ധോദ്യുക്തമായി യാനമാരംഭിക്കുവാൻ അയോദ്ധ്യയിലെ ഗവർണ്ണർ ചക്രവർത്തിയാൽ നിയുക്തനായി. ധീരനായ രാജാവിനോടു കിടനില്പാൻ തനിക്കു കഴികയില്ലെന്നു ഗവർണ്ണർക്കു വേഗത്തിൽ അനുഭവപ്പെട്ടു; എന്തുകൊണ്ടെന്നാൽ ഹതശേഷമായ ചക്രവർത്തിയുടെ സൈന്യം അനായാസേന പരാജിതമാക്കപ്പെട്ടു. പരാജയത്തിനു സഹജമായ ത്വരയോടും ഭയത്തോടും ഇങ്ങിനെ സൈന്യശേഷം മടങ്ങിയതിൽപിന്നെ രാജാവു തന്റെ പ്രാകാരത്തിലേക്കു ജയഭേരീപ്രഘോഷത്തോടുകൂടി പ്രത്യാഗമിച്ചു സവിജയാഘോഷകമായി ഒരു സന്ധ്യ അതിപ്രസിദ്ധമായി കഴിച്ചു.

പിന്നെ ഒരിക്കൽ, പൌർണ്ണമാസിദിവസം രാജ്ഞി വളരെ ഉൽക്കണ്ഠാകുലയായിത്തീർന്നു; എന്തുകൊണ്ടെന്നാൽ അവക്കു പാവനിയായ ഗംഗാനദിയിൽ സ്നാനം സാധിച്ചില്ലെങ്കിൽ, ഒരു സ്വഗൃഹത്തിൽ വല്ല ഗ്രഹപ്പിഴയും സംഭവിക്കുന്നതിന്റെ സൂചനമായിരുന്നു. എന്നാൽ ഗംഗയുടെ ഇരുകരയും അവരുടെ ശത്രുക്കളുടെ കൈവശത്തിലിരുന്നിരുന്നു. ഏകാന്തത്തിൽ ഇരുന്ന് ഈ കാര്യത്തെപ്പറ്റി ഗാഢമായി ചിന്തചെയ്തതിന്റെ ശേഷം, തന്റെ പരിചാരികമാരോടുകൂടി പ്രാകാരത്തിൽനിന്നു ഒളിമാറി, ഏതാനം മൈൽസുമാത്രം ദൂരമുള്ളതായ ബക്സ

റെന്ന സ്ഥലത്തുള്ള സ്നാനഘട്ടത്തിൽ ബദ്ധപ്പെട്ടുചെന്നു കുളിച്ചുപോരുന്നതിന് അവർ തീർച്ചപ്പെടുത്തി. അജ്ഞാതമായി സഞ്ചരിച്ചു പ്രാകാരത്തിൽ ഝടിതി മടങ്ങിയെത്തുവാൻ അവക്കു കഴിയുമായിരുന്നു.

രാത്രിയിൽ ഔത്സുക്യസമേതം കാൽനടയായി അവർ ഗമിച്ചു. പ്രഭാതമായപ്പോൾ,

"കപചിന്മുനിഗണൈഃ സ്തുതാ കപചി-
    ദനംഗസംപൂജിതാ
കപചിൽ കലകലസ്വനാ കപചി-
    ദധീരയാദോഗണാ
കപചിദ്രവികരോജ്ജ്വലാ കപചി-
    ദുദഗ്രപാതാകുലാ
കപചിജ്ജനവിഗാഹിതാ ജയ-
    തി ഭീഷ്മമാതാ സതീ".

"പാപാപഹാരി ദുരിതാരി തരംഗധാരി
ശൈലപ്രചാരി ഗിരിരാജഗുഹാവിദാരി
ഝംകാരകാരി ഹരിപാദരജോപഹാരി
ഗാംഗം പുനാതു സതതം ശുഭകാരിവാരി".

എന്നൊക്കെ കവികളാൽ വൎണ്ണിതയായ ഗംഗയുടെ തീരത്തെ പ്രാപിച്ചു. ത്വരമാണങ്ങളായ പാദങ്ങളോടും സന്തുഷ്ടമായ ഹൃദയത്തോടും അവർ ബദ്ധപ്പെട്ടു ഘട്ടങ്ങളിൽ ചെന്നുചേൎന്നു; പാൎവ്വണശ്രാദ്ധങ്ങൾ കഴിച്ചു പുണ്യനദിയിൽ സ്നാനവുംചെയ്തു. ഇത്രയും ശുഭമായി കഴിഞ്ഞുകൂടി. എന്നാൽ ഇങ്ങിനെ ഒരു കലിന, അലക്ഷിതയായി ഗംഗാഘട്ടങ്ങളിൽ ചെല്ലുന്നതു് അസാദ്ധ്യമാണല്ലൊ. ഉടൻതന്നെ ഈ സംഗതിയെപ്പററി സമീപത്തുതന്നെ കൂടാരമടിച്ചു വസിച്ചിരുന്ന അയോദ്ധ്യാഗവൎണ്ണർക്കു് അറിവുകിട്ടി.

ഈ കുലീന, അങ്ഗ്ളത്തിലെ രാജ്ഞിയല്ലാതെ മററാരുമല്ലെന്ന് അയാൾ വേഗത്തിൽ മനസ്സിലാക്കുകയും ചെയ്തു. ലേശവും താമസംകൂടാതെ രാജ്ഞിയെ ബന്ധനസ്ഥയാക്കുന്നതിന് അയാൾ ആജ്ഞാപിച്ചു.

പരിചാരികമാരോടുകൂടി രാജ്ഞി സപ്രാകാരത്തിലേക്കു മടങ്ങിവരുമ്പോൾ, അവർ മഹമ്മദീയഭടന്മാരാൽ ചുററപ്പെട്ടു. രാജ്ഞിയുടെ ഹൃദയത്തിന്റെ താൽക്കാലികാവസ്ഥ കവിവാക്യത്തിൽ വർണ്ണിക്കുന്നതു് ഉത്തമമായിരിക്കും.

"ഭയമവളുടെയുള്ളിലായിരുന്നു
നയനജലങ്ങൾ പൊഴിച്ചതില്ല രാജ്ഞി
അരികളരികിലാകവേ, ജ്വലിച്ചി-
ട്ടുരുരുചിപൂണ്ടു തദീയ ദൃഷ്ടി, വൈരാൽ.

പരിസരഗതദാസിയായ് ജുഗുപ്സാ-
സ്ഫുരിതമൊടങ്ങവൾ നിന്നഹോ! സുധീരം
പരുഷതരഗഭീരമായയോദ്ധ്യാ-
പുരപതിയെപ്പുരിചോടു ധിക്കരിച്ചും".

ധൈര്യവതികളായ ഈ സ്ത്രീകളിൽ ഓരോരുത്തരും അവരുടെ വസ്ത്രങ്ങൾക്കുള്ളിൽ ഓരോ കഠാരി ഒളിച്ചുവെച്ചിട്ടുണ്ടായിരുന്നു. അവർ അവയെ വലിച്ചെടുത്തിട്ടു മാർഗ്ഗരോധകരെ വെട്ടിനീക്കി പ്രാകാരത്തിലേക്കു കടക്കുവാൻ തുടങ്ങി. എന്നാൽ ഇതു് അസാദ്ധ്യമാണെന്നു കണ്ടപ്പോൾ രാജ്ഞി ഇപ്രകാരം വിളിച്ചുപറഞ്ഞു.

"ഇവിടെയൊരുവരില്ലേ? ഹിന്ദുവംശ്യാ-
ങ്ങവരൊരു ഹിന്ദു സഗര്‍വ്വനില്ലയോ മേ?
എവനു പ്രിയയതാവു, ഹിന്ദുമാതാ-
വൊരുവളൊരുത്തമഹിന്ദുധർമ്മപത്നി.

ഉണരുകൊരുവരുണ്ടിവണ്ണമെന്നാൽ
തുണതരുവാനണവിൻ ക്ഷണേന നിങ്ങൾ
പിണയുമുടനെ നിങ്ങളിൽ കട്ടുത്തൽ-
ബണബലമെന്നുടെ ശാപമിശനാണേ!"

ദാഹകങ്ങളായ ഈ വാക്കകൾ രാജ്ഞിയുടെ ഓഷ്ഠപുടത്തിൽനിന്ന നിസ്സരിച്ച മാത്രയിൽതന്നെ, അഭയചന്ദ്രൻ എന്നും നിർഭയചന്ദ്രൻ എന്നും രണ്ടുപേർ ഏതാനും അനുചരന്മാരോട്ടുകൂടി ഉൽഘോഷിച്ചുകൊണ്ടു ശത്രുക്കളുടെ ഇടയിൽ ചാടിവീണ് ഏതാനും മുഹൂർത്തങ്ങൾക്കുള്ളിൽ, ഇവർ, ചുറ്റം വന്നുവളഞ്ഞു, തങ്ങളെ പിടിപ്പാൻ യത്നിച്ചിരുന്ന കണ്ടകന്മാരിൽനിന്ന് ഊൎജ്ജിതമായി സ്വയംരക്ഷ ചെയ്തുകൊണ്ടുനിന്നിരുന്ന രാജ്ഞിയുടേയും പരിവാരത്തിന്റേയും സമീപത്തെ പ്രാപിച്ചു. അത്യന്തമായ സാഹസം ചെയ്തു ജനസംഘത്തിന്റെ നടുവെ, അവർ ഒരു മാൎഗ്ഗം തെളിയിച്ചതിന്റെ ശേഷം സ്ത്രീജനങ്ങളെ തങ്ങളുടെ മദ്ധ്യേ രക്ഷിച്ചുകൊണ്ടു പ്രാകാരത്തിൽ ചെന്നുചേരുവാൻ യത്നിച്ചു. എന്നാൽ ആ ഉദ്യമം കേവലം നിരാശവും വഴിയിൽ മുന്നോട്ടുള്ള ഓരോ അടിയും ഖഡ്ഗപാതംകൊണ്ടു സമ്പാദിക്കേണ്ടതും ആയിരുന്നു. മരണം നേരിടത്തക്കവിധത്തിൽ മുറിവേററ ശൂരനായ നിർഭയചന്ദ്രനും അവന്റെ കൂടെ മററനേകം പേരും നിലത്തു പതിച്ചു. എന്നാൽ പിന്നേയും വേഗത്തിൽ രാജ്ഞിക്കും ആളുകൾക്കും രക്ഷ സിദ്ധിച്ചു. ഈ വൎത്തമാനം അങ്ഗളത്തിലെ പ്രഭുവിന്നു കിട്ടിയ ഉടൻതന്നെ അദ്ദേഹം ആളുകളുമായി തന്റെ പത്നിയെ രക്ഷിക്കുവാൻ വന്നുചേൎന്നു. മഹമ്മദീയർ, അദ്ദേഹത്തേയും ധീരന്മാരായ അനുചരന്മാരേയും കണ്ടമാത്രയിൽ പിന്തിരിഞ്ഞു ധാവനം ചെയ്തു.

"സകലരുമഥ രാജ്ഞീദൎശനാൽ തോഷമാൎന്നാർ;
വികലതകൾകളഞ്ഞും ഭൂരിധൈൎയ്യം കലൎന്നും

പരിജനമൊട്ടുചേന്നാ രാജ്ഞി ചെയ്യോരുയുദ്ധം
നിഖിലരുമുരചെയ്താരൈകകണ്ഠ്യേന വാഴ്ത്തി".

അനന്തരം അഗ്ഗളത്തിലെ രാജാവ് അഭയചന്ദ്രന്റെ ധൈൎയ്യംകണ്ടു സ്വപുത്രിയെ അയാൾക്കു വിവാഹംചെയ്തു കൊടുത്തു. അയോദ്ധ്യയിലെ ഗവൎണ്ണരുടെ കഥ ഒടുവിലെന്തായി എന്നു വിചാരിക്കുന്നു? അഗ്ഗളത്തിലെ രാജ്ഞിയെ ഭീരുതാപ്രേരിതനായി എതിൎത്തതിനു ശത്രുവും മിത്രവും ഒരുപോലെ അയാളെ അധിക്ഷേപിച്ചു.

"മഹത്വമുള്ളോരു കുലാംഗനയ്ക്കു നേർ
ഗ്രഹിച്ചു താനായുധമെന്നമൂലമായ്
വഹിച്ചു ലജ്ജാഭരമായവൻ വയോ-
ബഹുത്വമാന്നൊക്കെ നരച്ചശേഷവും".

൪. കൎമ്മദേവി.

അവൎണ്ണിതം എന്ന നാട്ടിൽ മഹിളനാഥന്റെ മകളായി കൎമ്മദേവി എന്ന ഒരു കന്യകയുണ്ടായിരുന്നു. അദ്ദേഹം ഒരു മഹാരാജാവോ രാജാവോ ആയിരുന്നില്ലെങ്കിലും അദ്ദേഹത്തിന്റെ മകൾ സൌന്ദൎയ്യവും പഠിപ്പും ഉള്ള ഒരു കുമാരിയായിരുന്നതിനാൽ മണ്ഡൂർരാജ്യത്തിലെ രാജാവ് ആ കന്യകയെ വിവാഹം ചെയ്യാൻ കൊള്ളാമെന്നു താല്പൎയ്യപ്പെട്ടു. മഹിളനാഥൻ രാജാവിന്റെ താല്പൎയ്യത്തെ അംഗീകരിച്ചു മുറപ്രകാരം വിവാഹനിശ്ചയം ചെയ്തിട്ടു മംഗലകരമായ അടിയന്തരത്തിനു ദിവസം നിശ്ചയിച്ചു.

എന്നാൽ ഇതിലേക്ക് ഉത്സാഹത്തോടെ ചെയ്തു എ

പ്പാട്ടുകളെല്ലാം, അവന്തിതത്തിലെ പ്രഭുവിൻെറ ഗൃഹത്തിൽ പരിചിതനല്ലാത്ത ഒരാൾ വന്നപ്പോൾ, തെററിപ്പോയി. അയാളുടെ പേർ സാധു എന്നായിരുന്നു. സാധു വലിയ പരാക്രമശാലിയും ഉറച്ച ധൈര്യമുള്ളവനും വനപ്രദേശത്തിലെ ഒരു പ്രഭുവും ആയിരുന്നു. നാട്ടിൽ ഉള്ളവരുടെ ഭീതിക്കു പാത്രമായിരുന്ന സാധു വളരെ ദൂരസ്ഥലങ്ങളിലും ആക്രമണങ്ങൾ നടത്തിട്ടുണ്ടായിരുന്നു. അവന്തിതത്തിലെ പ്രഭു സാധുവിൻെറ പരാക്രമങ്ങളെക്കുറിച്ച പലപ്പോഴും കേട്ടിട്ടുണ്ടായിരുന്നു; എന്നാൽ സാധുവിനെ ഒരിക്കലും കണ്ടിട്ടില്ലായിരുന്നു. അതിനാൽ ഒരിക്കൽ ഒരു ലഹള നടത്തിക്കഴിഞ്ഞു സാധു കാട്ടിലുള്ള വാസസ്ഥലത്തേക്കു തിരിച്ചുപോകുമ്പോൾ മഹിളനാഥൻ അയാളെ ഗൃഹത്തിലേക്കു ക്ഷണിക്കയും സൽകാരം സ്വീകരിച്ചാൽ കൊള്ളാമെന്ന് അപേക്ഷിക്കയും ചെയ്തു. ഈ അപേക്ഷയെ കൈക്കൊണ്ടു സാധു അവന്തിതത്തിൽ വന്ന് ഏഴുദിവസം താമസിച്ചു.

വീരനായ ആ യുവാവിനെ കണ്ടമാത്രയിൽ അയാളുടെ കണ്ണഞ്ചിക്കുന്ന ശരീരത്തിൻെറ കാന്തിയും അയാളുടെ യശസ്സും കമ്മദേവിയുടെ മനസ്സിനെ ആകർഷിച്ചു. അയാളുടെ പരാക്രമങ്ങളെ വർണ്ണിക്കുന്ന അത്ഭുതകരങ്ങളായ കഥകളെ കമ്മദേവി ശ്രദ്ധയോടെ കേട്ടപ്പോൾ ആ മനസ്വിനിയുടെ ഹൃദയം സാധുവിന് അധീനമായിത്തീർന്നു. എന്നാൽ ആ സ്ത്രീയുടെ കഷ്ടകാലത്താൽ ആ പ്രേമം തറവാട്ടിലുള്ളവർക്കു സങ്കടങ്ങളേയും ആപത്തുകളേയും ഉണ്ടാക്കി. മണ്ഡൂരിലെ രാജാവിന് കമ്മദേവിയെ വിവാഹംചെയ്തുകൊടുപ്പാൻ മഹിളനാഥൻ മുമ്പിൽതന്നെ തീർച്ചപ്പെടുത്തിയിരുന്നതുകൊണ്ടു സാധുവിൻെറ പേരിൽ തോന്നിയ പ്രേമം ആ സാദ്ധ്വിയുടെ മരണത്തിനുകൂടെ കാരണമായിത്തീർന്നു.

കമ്മദേവി തന്റെ അനുരാഗത്തെ സഖിമാരെ മനസ്സിലാക്കി. അവർ ആ വിവരം കന്യകയുടെ അമ്മയെ ധരിപ്പിച്ചു. അമ്മയാകട്ടെ മകളുടെ അനുരാഗകാൎയ്യം അച്ഛനോടു വെളിപ്പെടുത്തി. അപ്പോൾ മഹിളനാഥന് എന്തുചെയ്യണം എന്ന് അറിവാൻ പാടില്ലാതെയായി. മണ്ഡൂർ രാജ്യത്തിലെ അധിപതിയോടുചെയ്ത നിശ്ചയത്തെ അദ്ദേഹം എങ്ങിനെ തെറ്റിക്കും? അങ്ങിനെ ചെയ്യുന്നതു സംശയംകൂടാതെ ഒരു വലിയ അവമാനമായി രാജാവു വിചാരിക്കും; അപ്പോൾ യുദ്ധവും ആളപായവും രക്തപ്രവാഹവും ഉണ്ടാകും. അരുത്— ഒരു താന്തോന്നിയായ പെൺകിടാവിന്റെ കഥയില്ലാത്ത ആഗ്രഹത്തെ സാധിപ്പിക്ക കാരണത്താൽ ഘോരമായ യുദ്ധമുണ്ടായി രാജ്യം ചോരപ്പുഴയിൽ മുങ്ങുവാൻ ഒരിക്കലും സംഗതിയാകരുത്. കമ്മദേവി മററാരേയും മനസ്സിൽ കരുതരുത്,—മണ്ഡൂരിലെ രാജാവിനെ വരിക്കണം; അല്ലെങ്കിൽ ആരേയും വിവാഹം കഴിക്കാതെ ഇരിക്കണം.

എന്നാൽ തന്റെ പ്രാണവല്ലഭയുടെ ഹിതത്തിനു വിപരിതമായി പ്രവൎത്തിക്കാൻ കഴിയുന്ന ഒരു മനുഷ്യൻ ഉണ്ടോ? ലോകത്തിൽ സ്ത്രീകളുടെ സിദ്ധാന്തം എല്ലായ്പോഴും ഫലിച്ചു കാണുന്നതുപോലെ, ഇവിടേയും കാൎയ്യം ഒടുവിൽ സ്ത്രീകൾ പിടിച്ചുവാധം തന്നെ നടന്നു. മഹിളനാഥൻ അവരുടെ മനോഭാവത്തെ അനുസരിക്കേണ്ടിവന്നു. മററെല്ലാസംഗതികളേക്കാൾ പ്രധാനമായി മകളുടെ സന്തോഷത്തെക്കുറിച്ച് ആലോചിക്കയാണ് വേണ്ടത് എന്ന് അമ്മ വാദിച്ചപ്പോൾ കാൎയ്യത്തിനു വളരെ ഗൌരവമുണ്ടായി. സാധുവിന്റെ അച്ഛനോടു വിവാഹകാൎയ്യം പറയുവാൻ മഹിളനാഥൻ ഒരു ദൂതനെ അയച്ചു. അയാൾ വലിയ സന്തോഷത്തോടെ ആ ആലോചനയെ അംഗീകരിച്ചു എന്നു പറയണമെന്നില്ലല്ലോ. എഴുനൂറു ബലവാന്മാരായ അനുചാരന്മാരോടുകൂടെ പുറപ്പെട്ടു വരൻ അ

വജ്ഞിതത്തിൽ എത്തി. മഹിളനാഥൻ കർമ്മദേവിയുടെ വിവാഹമഹോത്സവത്തെ വളരെ ഘോഷിച്ചു കഴിച്ചു. വധൂവരന്മാർ സന്തോഷത്തോടെ വനാന്തരത്തിൽ ഉള്ള ഗൃഹത്തിലേക്കു പുറപ്പെട്ടു.

മഹിളനാഥൻെറ പ്രവൃത്തി മണ്ഡൂരിലെ രാജാവിനെ വളരെ കോപിപ്പിച്ചു. അദ്ദേഹത്തിനു വിവാഹത്തെ തടുക്കാൻ കഴികയില്ല; എന്നാൽ പ്രതീകാരം ചെയ്യണമെന്ന് അദ്ദേഹം നിശ്ചയിച്ചു. നാലായിരം ഭടന്മാരെ ചേൎത്തുകൊണ്ടു പുറപ്പെട്ടു വധൂവരന്മാർ പോകവേണ്ടുന്ന വഴിയിൽ അദ്ദേഹം കാത്തുനിന്നു.

അനുചരന്മാരോടൊരുമിച്ചു യാതൊരു ദോഷശങ്കയും കൂടാതെ സാധുവും ഭാൎയ്യയും ഉത്സാഹത്തോടെ വനപ്രദേശത്തിലേക്കു പോകയായിരുന്നു. അധികം ദൂരം പോകുംമുമ്പെ ഭഗ്നാശനും വിഷണ്ണനുമായ മണ്ഡൂരിലെ രാജാവു പട്ടാളത്തോടെ വന്ന് അവരുടെ വഴി തടഞ്ഞു നില്ക്കുന്നത് അവർ കണ്ടു. ഗൃഹത്തിലേക്കു പോകാൻ വഴി കിട്ടണം എങ്കിൽ അവർ യുദ്ധം ചെയ്കതന്നെ വേണം.

മണ്ഡൂരിലെ രാജാവ്, ധീരനായ ഒരു ശത്രു എന്നപോലെ, പക്ഷബലംകൊണ്ടുള്ള സഹായത്തെ വകവെച്ചില്ല. അദ്ദേഹം സാധുവിനെ ദ്വന്ദ്വയുദ്ധത്തിനു വിളിച്ചു. രണ്ടുപക്ഷത്തിലുമുള്ള ഭടന്മാരും തനിപ്പോരിൽ നേൎത്ത ചടങ്ങനുസരിച്ചു പല പരാക്രമങ്ങളെ കാണിച്ചു. അനുചരന്മാരുടെ ധൈൎയ്യത്തേയും സാമൎത്ഥ്യത്തേയും കണ്ടു സന്തോഷിച്ചു രണ്ടു പ്രഭുക്കളും കുറെ നേരം നിന്നു.

ഒടുവിൽ ധീരനായ സാധു പോരുചെയ്വാൻ ഒരുമ്പെട്ടു. മണ്ഡൂരിലെ രാജാവു സാധുവിനോടു നേൎക്കുവാൻ ആഞ്ഞുനില്ക്കയായിരുന്നു. സാധു ഭാൎയ്യയുടെ അടുക്കൽ വന്നു യാത്രപറഞ്ഞു. ഭാൎയ്യ ഭൎത്താവിൻെറ അരയിൽ വാൾകെട്ടി ഇപ്രകാരം പറഞ്ഞു: 'പ്രാണനാഥ! ഇവിടുന്നു യുദ്ധം ചെയ്യുന്നതു ഞാൻ നോക്കിനില്ക്കാം. ഇവിടുന്നു വീഴുകയാ

കർമ്മദേവി തന്റെ അനുരാഗത്തെ സഖിമാരെ മനസ്സിലാക്കി. അവർ ആ വിവരം കന്യകയുടെ അമ്മയെ ധരിപ്പിച്ചു. അമ്മയാകട്ടെ മകളുടെ അനുരാഗകാര്യം അച്ഛനോടു വെളിപ്പെടുത്തി. അപ്പോൾ മഹിളനാഥന് എന്തുചെയ്യണം എന്ന് അറിവാൻ പാടില്ലാതെയായി. മണ്ഡൂർ രാജ്യത്തിലെ അധിപതിയോടുചെയ്ത നിശ്ചയത്തെ അദ്ദേഹം എങ്ങിനെ തെറ്റിക്കും? അങ്ങിനെ ചെയ്യുന്നതു സംശയംകൂടാതെ ഒരു വലിയ അവമാനമായി രാജപു വിചാരിക്കും; അപ്പോൾ യുദ്ധവും ആളപായവും രക്തപ്രവാഹവും ഉണ്ടാകും. അരുത്— ഒരു താന്തോന്നിയായ പെൺകിടാവിന്റെ കഥയില്ലാത്ത ആഗ്രഹത്തെ സാധിപ്പിക്ക കാരണത്താൽ ഘോരമായ യുദ്ധമുണ്ടായി രാജ്യം ചോരപ്പുഴയിൽ മുങ്ങുവാൻ ഒരിക്കലും സംഗതിയാകരുത്. കർമ്മദേവി മററാരേയും മനസ്സിൽ കരുതരുത്,—മണ്ഡൂരിലെ രാജാവിനെ വരിക്കണം; അല്ലെങ്കിൽ ആരേയും വിവാഹം കഴിക്കാതെ ഇരിക്കണം.

എന്നാൽ തന്റെ പ്രാണവല്ലഭയുടെ ഹിതത്തിനു വിപരീതമായി പ്രവൎത്തിക്കാൻ കഴിയുന്ന ഒരു മനുഷ്യൻ ഉണ്ടോ? ലോകത്തിൽ സ്ത്രീകളുടെ സിദ്ധാന്തം എല്ലാപ്പോഴും ഫലിച്ചു കാണുന്നതുപോലെ, ഇവിടേയും കാൎയ്യം ഒടുവിൽ സ്ത്രീകൾ പിടിച്ചവാധം തന്നെ നടന്നു. മഹിളനാഥൻ അവരുടെ മനോഭാവത്തെ അനുസരിക്കേണ്ടിവന്നു. മററല്ലാസംഗതികളേക്കാൾ പ്രധാനമായി മകളുടെ സന്തോഷത്തെക്കുറിച്ച് ആലോചിക്കയാണ് വേണ്ടത് എന്ന് അമ്മ വാദിച്ചപ്പോൾ കാൎയ്യത്തിനു വളരെ ഗൌരവമുണ്ടായി. സാധുവിന്റെ അച്ഛനോടു വിവാഹകാൎയ്യം പറയുവാൻ മഹിളനാഥൻ ഒരു ദൂതനെ അയച്ചു. അയാൾ വലിയ സന്തോഷത്തോടെ ആ ആലോചനയെ അംഗീകരിച്ചു എന്നു പറയണമെന്നില്ലല്ലോ. എഴുനൂറു ബലവാന്മാരായ അനുചരന്മാരോടുകൂടെ പുറപ്പെട്ടു വരൻ അ

വർണ്ണിതത്തിൽ എത്തി. മഹിളനാഥൻ കർമ്മദേവിയുടെ വിവാഹമഹോത്സവത്തെ വളരെ ഘോഷിച്ചു കഴിച്ചു. വധൂവരന്മാർ സന്തോഷത്തോടെ വനാന്തരത്തിൽ ഉള്ള ഗൃഹത്തിലേക്കു പുറപ്പെട്ടു.

മഹിളനാഥൻെറ പ്രവൃത്തി മണ്ഡൂരിലെ രാജാവിനെ വളരെ കോപിപ്പിച്ചു. അദ്ദേഹത്തിനു വിവാഹത്തെ തടുക്കാൻ കഴികയില്ല; എന്നാൽ പ്രതീകാരം ചെയ്യണമെന്ന് അദ്ദേഹം നിശ്ചയിച്ചു. നാലായിരം ഭടന്മാരെ ചേർത്തുകൊണ്ടു പുറപ്പെട്ടു വധൂവരന്മാർക്ക പോകവേണ്ടുന്ന വഴിയിൽ അദ്ദേഹം കാത്തുനിന്നു.

അനുചരന്മാരോടൊരുമിച്ചു യാതൊരു ദോഷശങ്കയും കൂടാതെ സാധുവും ഭാർയ്യയും ഉത്സാഹത്തോടെ വനപ്രദേശത്തിലേക്ക പോകയായിരുന്നു. അധികം ദൂരം പോകുമ്മുമ്പെ ഭഗ്നാശനും വിഷണ്ണനുമായ മണ്ഡൂരിലെ രാജാവു പട്ടാളത്തോടെ വന്ന് അവരുടെ വഴി തടഞ്ഞു നില്ക്കുന്നത് അവർ കണ്ടു. ഗൃഹത്തിലേക്ക പോകാൻ വഴി കിട്ടണം എങ്കിൽ അവർ യുദ്ധം ചെയ്കതന്നെ വേണം.

മണ്ഡൂരിലെ രാജാവ്, ധീരനായ ഒരു ശത്രു എന്നപോലെ, പക്ഷബലംകൊണ്ടുള്ള സഹായത്തെ വകവെച്ചില്ല. അദ്ദേഹം സാധുവിനെ ദ്വന്ദ്വയുദ്ധത്തിനു വിളിച്ചു രണ്ടുപക്ഷത്തിലുമുള്ള ഭടന്മാരും തനിപ്പോരിൽ നേർത്തു ചടങ്ങനുസരിച്ചു പല പരാക്രമങ്ങളെ കാണിച്ചു. അനുചരന്മാരുടെ ധൈർയ്യത്തേയും സാമർത്ഥ്യത്തേയും കണ്ടു സന്തോഷിച്ചു രണ്ടു പ്രഭുക്കളും കുറെ നേരം നിന്നു.

ഒടുവിൽ ധീരനായ സാധു പോരുചെയ്വാൻ ഒരുമ്പെട്ടു. മണ്ഡൂരിലെ രാജാവു സാധുവിനോടു നേർക്കുവാൻ ആഞ്ഞുനില്ക്കയായിരുന്നു. സാധു ഭാർയ്യയുടെ അടുക്കൽ വന്നു യാത്രപറഞ്ഞു. ഭാർയ്യ ഭർത്താവിൻെറ അരയിൽ വാൾകെട്ടി ഇപ്രകാരം പറഞ്ഞു: 'പ്രാണനാഥ! ഇവിടുന്നു യുദ്ധം ചെയ്യുന്നതു ഞാൻ നോക്കിനില്ക്കാം. ഇവിടുന്നു വീഴകയാ

ന്നെങ്കിൽ മരണത്തിലും ഞാൻ ഇവിടുത്തെ അനുഗമിക്കാം'. മണ്ഡൂരിലെ രാജാവു സാധുവിനെ പിന്നെയും പിന്നെയും പോരിനു വിളിച്ചു; ആ സ്ത്രീ ധൈൎയ്യത്തോടെ സംസാരിച്ചു എങ്കിലും ഭൎത്താവിനോടു യാത്രപറഞ്ഞു പിരിയുവാൻ ആ മഹതിക്കു കഴിഞ്ഞില്ല. പ്രേമഭാരത്താൽ ഗാഢമായി ആലിംഗനം ചെയ്തു മുറുക്കിയിരുന്ന പ്രിയതമയുടെ കൈകളെ സാധു, ഒടുവിൽ, ഉതറി വിടുവിച്ചു രാജാവിനോടു നേരുവാൻ ഒരുമ്പെട്ടു.

എതിരാളിക്കു മുമ്പേ ഒരു വെട്ടുകൊടുക്കുന്നതു താൻ ആയിരിക്കണം എന്നുള്ള ആഗ്രഹത്തോടെ രണ്ടുപേരും നേരിട്ടു. എന്നാൽ സാധു ആകുന്നു ആദ്യം മണ്ഡൂരിലെ രാജാവിന്റെ കഴുത്തിൽ ഒരു വെട്ട് ഏല്പിച്ചത്. മിന്നലിന്റെ വേഗത്തോടെ അദ്ദേഹം എതിരാളിക്കും ഒന്നു കൊടുത്തു തന്റെ പ്രാണനാഥന്റെ തലയിൽ വാൾ വീഴുന്നതു കൎമ്മദേവി കണ്ടു. രണ്ടുപേരും നിലത്തുവീണു സാധുവിനു മരണം തന്നെ ഫലമായി; രാജാവിന്റെ മുറിവിൽനിന്നു വളരെ രക്തം ഒഴുകിയതിനാൽ അദ്ദേഹത്തിനു തളൎച്ചമാത്രമേ ഉണ്ടായുള്ളു.

സാധു മരിച്ചുപോയതിനാൽ വലിയ വിഷാദവും നിലവിളിയും ഉണ്ടായി. എന്നാൽ കൎമ്മദേവിയുടെ കണ്ണിൽനിന്ന് ഒരു തുള്ളി വെള്ളം വന്നില്ല. ഉടനെ ഭൎത്താവിന്റെപട്ടാളക്കാരുടെനേതൃത്വത്തെആസ്ത്രീ വഹിച്ച് അയാളുടെ സമീപത്തിൽ കിടന്നിരുന്ന വാളിനെത്തന്നെ എടുക്കയും തടുക്കാൻ ഇടകൊടുക്കാതെ തന്റെ തോളിൽനിന്നു ഇടത്തെ കൈവെട്ടി ഇടുകയും ചെയ്തു. കാട്ടിൽ ഉള്ള കോട്ടയിൽ ചെന്നു ഭൎത്താവിന്റെ അച്ഛന്റെ അടുക്കൽ ആ കൈ കൊടുക്കണം എന്നും ധീരനായ മകന്റെ ഭാൎയ്യയായിരിപ്പാൻ തക്ക യോഗ്യത തനിക്കുണ്ടായിരുന്നു എന്നു പറയണമെന്നും ആ സ്ത്രീ ആജ്ഞാപിച്ചു. പിന്നീടു തന്റെ വലത്തെ കൈ വെട്ടിയെടുത്ത് അച്ഛന്റെ കയ്യിൽ കൊടുക്കണെ

മെന്നും ധീരന്മാരായ മഹിളന്മാരുടെ വംശത്തിൽ ജനിച്ച സ്ത്രീ മരിക്കേണ്ടതുപോലെ താൻ മരിച്ച എന്ന് അദ്ദേഹത്തിനോടു പറയണമെന്നും കമ്മദേവി കൂടെയുള്ളവരോട് ആജ്ഞാപിച്ചു. തന്റെ ആജ്ഞയെ അനുസരിക്കുവാൻ അവൎക്ക മടിയുണ്ടെന്ന കമ്മദേവി കണ്ടപ്പോൾ സിംഹിയെപ്പോലെ അവരുടെ നേരെ തിരിഞ്ഞു 'നിങ്ങളുടെ നായികയുടെ വരുതിയെ ലംഘിക്കുവാൻ നിങ്ങൾക്ക ധൈൎയ്യം ഉണ്ടോ'? എന്ന് ഉച്ചത്തിൽ ചോദിച്ചു. അപ്പോൾ പട്ടാളത്തിൽ നിന്ന് ഒരാൾ മുമ്പോട്ടു വന്ന പറഞ്ഞു: 'ദേവി! ചട്ടങ്ങളെല്ലാം ഞങ്ങൾ മറന്നുപോയി. നിങ്ങളുടെ പേരിൽ തോന്നിയ ഭക്തികൊണ്ടും ബഹുമാനംകൊണ്ടും ഞങ്ങൾ സംശയിച്ച നിന്നതാണ്. നിങ്ങളെ നായികയായി ഞങ്ങൾ അംഗീകരിച്ചില്ലെന്നും അതിനാൽ നിങ്ങളുടെ വരുതിയെ ഞങ്ങൾ വകവെച്ചില്ലെന്നും ആരും പറയുവാൻ ഇടയാകരുത്. നിങ്ങളുടെ അനുവാദപ്രകാരവും ഉത്തരവും പ്രകാരവും നിങ്ങളുടെ കൈ ഞാൻ വെട്ടുന്നു'. കമ്മദേവി ഒരു പാവയെപ്പോലെ നിന്ന രണ്ടാമത്തെ കൈകൂടെ വേർപെട്ടതായി കണ്ടു.

പിന്നീട് ആ മഹതി അഗ്നിപ്രവേശത്തിനായി ഒരുങ്ങി. പോൎക്കളത്തിൽ സാധു മരിച്ചുവീണ സ്ഥലത്തുതന്നെ ഒരു ചിത ഉണ്ടാക്കിച്ചു, രണ്ടു പട്ടാളക്കാരും ആൎത്തുഘോഷിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കവെ, കമ്മദേവി കത്തിക്കാളുന്ന തീയിൽ ചാടി, ഭൎത്താവിന്റെ പ്രേതത്തോടുകൂടെ തന്റെ ശരീരത്തെ, ശാന്തമായും നിശ്ശബ്ദമായും ദഹിപ്പിച്ചു.

൫. താരാഭായി.

'തോഡാ' എന്നതു രാജപുത്താണയിലെ ഒരു ചെറിയ രാജ്യമായിരുന്നു. പതിനാറാം നൂറ്റാണ്ടിന്റെ ആരംഭത്തിൽ 'സുരഥൻ' എന്ന രാജാവായിരുന്നു ആ രാജ്യം ഭരിച്ചിരുന്നതു്. എന്നാൽ അദ്ദേഹം ഡൽഹിയിലെ മുഗൾ ചക്രവൎത്തിയുടെ ശക്തിമത്തായ സേനയുടെ ആക്രമണങ്ങളിൽനിന്നും സ്വരാജ്യത്തെ രക്ഷിക്കുന്നതിനു തക്ക ബലവാനായിരുന്നില്ല. അവർ കൂട്ടമായിവന്നു ഞെരുക്കിത്തുടങ്ങി. ഇതിനെക്കുറിച്ചു സുരഥൻ അയൽപ്രധാനികളോടും അധിപതിയായ മിവാറിലെ മഹാറാണാ സംഗ്രാമസിംഹനോടും നേരിട്ടുവന്നു സേനകളെ അയച്ചു സഹായിക്കുന്നതിന് അപേക്ഷിക്കുകയും ചെയ്തു. എന്നാൽ മഹാറാണാമുതൽ ഏറ്റവും ചെറിയരാജാവായ താക്കർവരെയുള്ള എല്ലാ രാജപുത്രരാജാക്കന്മാരിൽ ഓരോരുത്തരും അവനവന്റെ രാജ്യരക്ഷയെപ്പറ്റി ഉൽക്കണ്ഠിതന്മാരായിരുന്നു. അവരെല്ലാവരും അതേമാതിരി കഷ്ടാവസ്ഥയിൽ ആയിരുന്നല്ലോ. അവരിൽ ഓരോരുത്തരേയും മുസൽമാന്മാർ എതിൎക്കുകയും അവർ അവരവരുടെ രാജ്യം രക്ഷിക്കുന്നതിൽ ശ്രമപ്പെടുകയും ചെയ്തു. അതിനാൽ ആരും സുരഥന്റെ സഹായത്തിനായി വന്നില്ല.

അദ്ദേഹം തന്റെ രാജ്യത്തെ രക്ഷിക്കാൻ നിവൃത്തിയുള്ളതെല്ലാം ചെയ്തു എങ്കിലും അവസാനത്തിൽ അദ്ദേഹത്തിന്നു സ്വരാജ്യത്തിൽനിന്നു ഓടിപ്പോകേണ്ടിവരികയും തന്റെ ഏറ്റവും പ്രിയമായ തോഡാസംസ്ഥാനം വിജയികളായ മുസൽമാന്മാർ അധീനപ്പെടുത്തുകയും ഉണ്ടായി.

അദ്ദേഹം തന്റെ ഏകപുത്രിയായ താരയോടുംകൂടി ചിറവരിനു സമീപമുള്ള 'മീവാർ'രാജ്യത്തിലെ തലസ്ഥാനമായ ബിഡ്നൂരിലേക്കു തിരിച്ചു അദ്ദേഹം അവിടെ സ്വസ്ഥവൃ

ത്തിയിൽ കാലക്ഷേപം ചെയ്യുവെങ്കിലും തന്റെ തോഡാരാജ്യത്തേയും അവിടെ കഷ്ടപ്പെട്ടുകൊണ്ടിരുന്ന സ്വപ്രജകളേയും ഒരിക്കലും വിസ്മരിച്ചില്ല. ഭടന്മാരും, ഉപായങ്ങളും, പണവും, ആയുധങ്ങളുമില്ലാതെ അദ്ദേഹത്തിന് എന്തു ചെയ്യാൻ കഴിയുമായിരുന്നു? അധിരാജനായ ചിറവർ രാജാവാകട്ടേ അദ്ദേഹം തന്നെ ഡില്ലിസൈന്യങ്ങളാൽ ഉപദ്രുതനായിരുന്നതിനാൽ സുരഥനു യാതൊരു സഹായവും ചെയ്യാൻ ശക്തനായില്ല. എന്നാൽ സുരഥൻ തന്റെ നഷ്ടമായ രാജ്യത്തെ വീണ്ടെടുക്കുന്നതിനുള്ള ആശയെ ഉപേക്ഷിച്ചില്ല. തന്റെ 'തോഡാ'യുമായി വീണ്ടും കൂടിച്ചേരുന്നതിനുള്ള കാലം തീർച്ചയായി വരുമെന്നുതന്നെ പ്രതിക്ഷിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു. സുരഥനു പുത്രനില്ലാതിരുന്നതിനാൽ അദ്ദേഹത്തിന്റെ ആശയെല്ലാം പ്രിയപുത്രിയായ താര അവലംബമായിത്തീരുകയും, അദ്ദേഹം താരയെ ഒരു പുത്രനെപ്പോലെ വളർത്തുകയും, ആ ബാലികയ്ക്കു ഒരു ഭടനുവേണ്ട വിദ്യാഭ്യാസങ്ങളെല്ലാം നൽകുകയും ചെയ്തു. താര ബാല്യത്തിൽതന്നെ കുതിരസവാരി ചെയ്യുന്നതിനും വാൾ, അമ്പ്, വില്ല് മുതലായ ആയുധങ്ങൾ ഉപയോഗിക്കുന്നതിനും പഠിച്ചു. എല്ലാപ്രകാരത്തിലും ആ പെൺകുട്ടി ഒരു ധീരയായിരുന്നു. താരയോളം സൌന്ദര്യവിശേഷമുള്ള സ്ത്രീകൾ രാജപുത്താനായിൽ മറ്റാരും ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. ഒരു ശ്രേഷ്ഠസ്ത്രീയുടെ എല്ലാ വിശിഷ്ടഗുണങ്ങളും തികഞ്ഞിരുന്നതിനുപുറമേ ആ മഹതി ഒരു സിംഹിയെപ്പോലെ ധീരയും, ഒരു വ്യാഘ്രിയെപ്പോലെ ശൂരയും, ഒരു ശ്രേഷ്ഠനായ രാജപുത്രഭടനോടൊപ്പം യുദ്ധനിഷ്ണാതയുമായിരുന്നു. പലതവണയും സുരഥൻ സ്വരാജ്യത്തെ വീണ്ടെടുക്കുന്നതിനു യുദ്ധത്തിൽ ഏർപ്പെടുകയും അപ്പോൾ എല്ലാം താര അദ്ദേഹത്തിന്റെ പാർശ്വവർത്തിനിയായി പൊരുതുകയും ചെയ്തിരുന്നു.

ദുർഭാഗ്യത്താൽ രാജ്യം വീണ്ടെടുക്കുന്നതിന് അവസരം

ലഭിച്ചില്ലെങ്കിലും താൻ പുത്രിക്കു കൊടുത്തുവരുന്ന യുദ്ധശിക്ഷണം തന്റെ പിൽക്കാലമെങ്കിലും രാജ്യം വീണ്ടെടുക്കുന്നതിനു പുത്രിയെ പര്യാപ്തയാക്കുമെന്ന് അദ്ദേഹം പ്രത്യാശിച്ചു. സ്വരാജ്യമായ തോഡാവിൽനിന്നു മുസൽമന്മാരേ ഓടിക്കുന്നതിനു കഴിയുന്ന ഒരുവനല്ലാതെ മററാരും അതിസുന്ദരിയും സമർത്ഥയുമായ തന്റെ താരയേ പാണിഗ്രഹണം ചെയ്യരുതെന്ന് അദ്ദേഹം നിശ്ചയിച്ചു. താരയുടെ നിസ്തുലമായ സൌന്ദര്യസാമർത്ഥ്യങ്ങളുടെ യശസ്സു രാജസ്ഥാനമെല്ലാം പരന്നു. മനോഹരമോഹനയായ ഈ ബാലികയെ വിവാഹം ചെയ്യുന്നതിൽ അനേകരാജകുമാരന്മാക്ക് ആശ വദ്ധിച്ചുവെങ്കിലും സുരഥൻ തന്റെ നിശ്ചയത്തെ ഭേദിപ്പിച്ചില്ല.

പല വരന്മാരും താരയെ പാണിഗ്രഹണം ചെയ്യാൻ വന്നതിൽ ഓരോരുത്തരും ഉപേക്ഷിക്കപ്പെട്ടു. ഒടുവിൽ മീവാറിലെ റാണാവിന്റെ മൂന്നാമത്തെ പുത്രനായ ജയമല്ലൻ ആ ധീരയെ പ്രാത്ഥിച്ചു. സുരഥൻ റാണാവിനു കപ്പം കൊടുത്തുവന്ന ഒരു രാജാവായിരുന്നു. ഈ മഹാന്റെ പുത്രനെ സ്വപുത്രിക്കു വരനായി ലഭിക്കുന്നത് അദ്ദേഹത്തിന് ഏററവും ബഹുമാനവുമായിരുന്നു. എന്നാൽ സുരഥന്റെ സ്വദേശസ്നേഹം മറെറല്ലാ ഉപാധികളിലും ഉപരിയായിരുന്നതിനാൽ അദ്ദേഹം അയാളുടെ അപേക്ഷയെ നിരസിച്ചു. "എന്റെ ദേശത്തെ വീണ്ടെടുക്കുന്ന ഒരുവനല്ലാതെ ഇവളെ കൊടുക്കുന്നതല്ല" എന്നു ഖണ്ഡിതമായി പറഞ്ഞു. ജയമല്ലൻ ഗവ്വിഷ്ഠനും ദുരഭിമാനിയും ദുശ്ചരിതനുമായിരുന്നതു കൂടാതെ ഒരു ഭീരുവും നീചനുമായ വിടനുമായിരുന്നു. അയാൾ സുരഥനെ പുച്ഛിക്കയും ഗ്രാമ്യപരിഹാസങ്ങൾ ചെയ്കയും അയാളുടെ പുത്രിയേപ്പററി 'നിന്റെ സുന്ദരിയായ പുത്രിയെ സന്തോഷപുരസ്സരം എന്റെ കുതിരക്കാരനു കൊടുപ്പാൻ തോന്നത്തക്കവണ്ണം ഒരു അധോഗതി നിനക്കു താമസിയാതെ സംഭവിക്കും' എന്ന് അധിക്ഷേപിക്കയും ചെ

ശ്യു. സുരഥനു തീരേ സഹിക്കാൻ പാടില്ലാതെ ആയി തന്റെ വാൾ ഊരി രാജകുമാരനു തടുക്കാൻ സാധിക്കുന്നതിനു മുമ്പിൽ അയാളുടെ ശിരസ്സിനെ നിലത്തു പതിപ്പിച്ചു.

ശൂരന്മാരായ രാജപുത്രന്മാരുടെ ഒരു അധിപതി ഇരിക്കേണ്ടതുപോലെതന്നെ മഹത്വമുള്ളവനായിരുന്നു. അദ്ദേഹം തന്റെ പുത്രന്റെ കലശലുകൾ അറിഞ്ഞപ്പോൾ ഇങ്ങിനെ പറഞ്ഞു. 'കൊള്ളാം—അവനതു വേണ്ടതുതന്നെ; കുലത്തിനവമാനകാരിയും, മറെറാരു രാജപുത്രനും ചെയ്യാൻ തുനിയാത്ത നിന്ദ്യകർമ്മത്തിന് അവൻ ഒരുമ്പെട്ടവനും ആകയാൽ അവനെ കൊന്ന കുററത്തിനു ഞാൻ സുരഥനു മാപ്പു കൊടുക്കുന്നു'.

റാണാവിനു 'പൃഥിറായി' എന്ന പേരായി വേറൊരു പുത്രനുണ്ടായിരുന്നു. അയാൾ തന്റെ പിതാവിന്റെ തൃപ്തികേടു സമ്പാദിക്കുകയും മിവാർ രാജ്യത്തിൽനിന്നും നാടുകടത്തപ്പെടുകയും ചെയ്തിരുന്നു. എന്നാൽ ജയമല്ലന്റെ മരണാനന്തരം റാണാ തന്റെ നിഷ്കാസിതനായ പുത്രനെ തിരിയെ വിളിച്ചു സ്വകുടുംബത്തിലെ ഒരു രാജകുമാരനു ന്യായമായി കൊടുക്കേണ്ടതു പോലെയുള്ള സ്ഥാനമാനങ്ങൾ എല്ലാം കൊടുത്തു. അയാളുടെ പ്രത്യാഗമനത്തെ ചിറവർ നിവാസികൾ അഭിനന്ദിച്ചു. അയാൾ അവിടത്തെ രാജകുമാരന്മാരിൽ ഏററവും ശ്രേഷ്ഠനായിരുന്നതുമല്ലാതെ അയാളെപ്പോലെ അത്ര സുന്ദരനും ധീരനും സമർത്ഥനും യോദ്ധാവുമായി മററാരുമില്ലായിരുന്നു. പ്രകൃതയുവതിയായ രാജകുമാരിക്ക് എല്ലാരാജപുത്രരാജാക്കന്മാരിലുംവെച്ചു യോഗ്യനായ വരൻ അയാളായിരുന്നു. താരയുടെ പാണിഗ്രഹണം ചെയ്യുന്നതിനു രാജപുത്താനാ ഒട്ടുക്കു യോഗ്യനായ ഒരുത്തൻ ഉണ്ടായിരുന്നുവെങ്കിൽ അതു ചിറവരിലേ രാജകുമാരനായ പൃഥിറായി തന്നെയായിരുന്നു. റാണാവിനും ഇക്കാൎയ്യം സമ്മതമായിരുന്നു. സുരഥനും അയാളെ തന്റെ ജാമാതാവായി

കാണുന്നതിൽ സന്തോഷമുണ്ടായിരുന്നു. താരയ്ക്കു സ്വയമേ പൃഥ്വിയോടും പൃഥ്വിക്കു താരയോടും ഗാഢമായ അനുരാഗമുണ്ടായിരുന്നു. ഹാ കഷ്ടം! സർവ്വസമ്മതമായ ഈ കാര്യസിദ്ധിയിൽ വലുതായ ഒരു പ്രതിബന്ധം നേരിട്ടു. തോഡാരാജ്യം ഭരിക്കുന്നതിനു പ്രാപ്തനായ ഒരുവനല്ലാതെ സ്വപുത്രിയെ കന്യകാപ്രദാനം ചെയ്തുകൊടുക്കുന്നതല്ലെന്നു സുരഥൻ ഗൌരവമായി ശപഥം ചെയ്തിരുന്നല്ലോ.

പൃഥ്വീരായി ഒന്നു ശ്രമിച്ചുനോക്കാൻ നിശ്ചയിച്ചു. യത്നം ചെയ്തു യുദ്ധത്തിൽ മരിക്കുക; അല്ലെങ്കിൽ പ്രിയതാരയേക്കൂടാതെ ജീവിച്ചിരിക്കുക. താരയോടുകൂടാതേയും അവമാനകരമായും ജീവിച്ചിരിക്കുന്നതിനേക്കാൾ ബഹുമതിയോടുകൂടി മരിക്കുകതന്നെ അധികം നല്ലത്. അയാൾ സമത്ഥന്മാരായ ഇരുന്നൂറു രാജപുത്രസാദികളെ ശേഖരിക്കുകയും തോഡായിലേക്കു പുറപ്പെടുന്നതിനു സന്നദ്ധനാകുകയും ചെയ്തു. തടസ്സം പറഞ്ഞതൊന്നും കൂട്ടാക്കാതെ താര തന്റെ പ്രിയനോടുകൂടി പോയി എന്നു വിശേഷിച്ചു പറയേണ്ടതില്ലല്ലോ.

അവർ തോഡായ്ക്കു സമീപം ചെന്ന് ഒരു വൻകാട്ടിൽ പാളയമടിച്ചു. മതവിശ്വാസത്തിനുവേണ്ടി പ്രാണത്യാഗം ചെയ്തുവനായ 'ഹസയി' നിന്റെ ഓർമ്മയ്ക്കായി ആഘോഷിക്കപ്പെടുന്ന 'മൊഹറം' എന്ന വാർഷികമഹോത്സവദിവസത്തിൽ പൃഥ്വിരായി അപ്രതീക്ഷിതമായി മഹമ്മദന്മാരെ എതിർപ്പാൻ നിശ്ചയിച്ചു. ഈ സന്ദർഭത്തിൽ മഹമ്മദന്മാർ ഉദ്വേഗംകൊണ്ടു ഭ്രാന്തന്മാരും മതോൽക്കണ്ഠകൊണ്ട് ഉജ്ജ്വലിക്കുന്നവരുമായിരുന്നു. അവർ രാക്ഷസന്മാരേപ്പോലെ ഭയങ്കരന്മാരായി തീരുന്നത് ഈ ദിവസത്തിലാണ്; എന്നാൽ പൃഥ്വിരായി അവരെ എതിർപ്പാൻ [illegible] ഈ ദിനത്തിൽതന്നെ ആയിരുന്നു. അ[illegible]

നാൽ അനുഗതരായി തോഡായിലേ ദുർഗ്ഗത്തിൽ പ്രവേശിച്ചു. ഇതിൽ ആദ്യത്തെ രണ്ടുപേർ താരയും പൃഥിരായിയും മൂന്നാമത്തവൻ പൃഥിരായിക്ക് ഏററവും വിശ്വസ്തനും സ്നേഹിതനുമായ സെംഗറിലെ നായകനുമായിരുന്നു. അയാൾ തൻെറ ആളുകളെ കോട്ടയുടേനേരേ അടുത്തുവരുന്നതിന് ആജ്ഞാപിച്ചിരുന്നു. രാജപുത്രസാദികൾ കോട്ടയുടെ ചുവട്ടിൽ എത്തി നിശ്ചലമായും നിശ്ശബ്ദമായും മരപ്പാവകളെപ്പോലെ തക്കം നോക്കിയിരുന്നു. ഇതിനിടയ്ക്കു കോട്ടയ്ക്കകത്തു കടന്ന ആ മൂന്നു ശൂരന്മാരും തങ്ങളുടെ കഠിനകൃത്യങ്ങളെ ആരംഭിച്ചിരുന്നു. അവർ തങ്ങളുടെ കയ്യിൽക്കിട്ടിയവർ ആരായിരുന്നാലും കൊല്ലാൻ തുടങ്ങി. അവിടെ എല്ലാം ക്ഷണംകൊണ്ടു പരിഭ്രമവും കോലാഹലവുമായി. ജനങ്ങൾ ഭയന്ന് ഓടിത്തുടങ്ങി. ഭടന്മാർ ആയുധങ്ങളും കവചങ്ങളും കൂടാതെ നാനാഭാഗങ്ങളിലേക്കും പാഞ്ഞു. വലുതായ ഭേരി മുഴങ്ങി. ദുർഗ്ഗത്തിൻെറ വാതിൽ ബന്ധിക്കപ്പെട്ടു.

ഇതെല്ലാം പൃഥിരായി കരുതിയിരുന്നു. അയാൾ തൻെറ എല്ലാം ആളുകളോടുംകൂടി പോയിരുന്നാൽ മഹമ്മദീയരെ അപ്രതീക്ഷിതമായി ആക്രമിക്കാൻ സാധിക്കയില്ലെന്ന് അറിഞ്ഞിരുന്നു. അയാൾ കോട്ടവാതുക്കൽ എത്തുംമുമ്പുതന്നേ കുതിരകളുടെ ഖുരശബ്ദം പ്രാകാരവാസികൾ കേൾക്കും. ഉടനേ കോട്ടവാതിൽ ബന്ധിക്കുകയും നേരിട്ടു കാണുന്ന അയാളുടെ ഭടന്മാരുടെ മേൽ മഹമ്മദീയർ എല്ലാവിധ അസ്ത്രങ്ങളേയും പ്രയോഗിക്കുകയും ചെയ്യും. ഇതായിരുന്നു അദ്ദേഹം തൻെറ ആളുകളോടുകൂടി കോട്ടയിൽ വരാതിരിപ്പാനുള്ള കാരണം. അവരുടെ ആരുടേയും ശ്രദ്ധയെ ആകർഷിച്ചില്ല. അവർ മഹമ്മദീയരെ എതിർത്തപ്പോൾ എല്ലാവരുടേയും ശ്രദ്ധ സ്വാഭാവികമായി അവരിൽ പതിഞ്ഞു. അലക്ഷിതമായി കോട്ടയിലേക്ക് അടുക്കാനുള്ള തക്കം കിട്ടിയതിനാൽ അയാളുടെ ആളുകൾ മു

ന്നോട്ടു പറഞ്ഞു. രാജകുമാരൻ കോട്ടവാതുക്കൽ ഓടി എ ത്തി അതിനെ തുറന്നു രാജപുത്രന്മാൎക്കു് അകത്തു പാഞ്ഞു ക യറുന്നതിന്നു് അവസരം കൊടുക്കുകയും ചെയ്തു.

എല്ലാം മുൻകൂട്ടിത്തന്നെ ഏൎപ്പാടു ചെയ്തിരുന്നതുപോ ലെ പൂൎത്തിയായി. കോട്ടവാതിൽ തുറന്നു പൃഥിറായിയുടേ വീരന്മാരായ രാജപുത്രഭടന്മാർ അകത്തു പാഞ്ഞുകടന്നു പ രിഭ്രമിച്ചു കുഴങ്ങുന്ന മഹമ്മദിയരേ വെട്ടിനുറുക്കാൻ തുട ങ്ങി. അവർ ഒരുമിച്ചുകൂടാൻ ശ്രമിച്ചുവെങ്കിലും അവരുടെ ശ്രമം വിഫലമാവുകയും കദളിയിലകൾപോലെ രാജപുത്ര ഭടന്മാരുടെ വാളിൻകീഴിൽ പതിച്ചുതുടങ്ങുകയും ചെയ്തു. താര തന്റെ പ്രിയനോടു ചേൎന്നു പൊരുതു സ്വരാജ്യത്തിനു ശത്രുക്കളും സ്വപ്രജകൾക്കു് ഉപദ്രവകാരികളുമായ പല രേയും വെട്ടിവീഴിച്ചു. വൈകുന്നേരത്തോടുകൂടി വിജയം സിദ്ധമായി. നാലിൽ മൂന്നു ഭാഗം മഹമ്മദന്മാർ ചത്തു വീണു. ശേഷിച്ചവർ നാലുവഴിക്കും ഓടിത്തുടങ്ങി. അ വരെ പിന്തുടൎന്ന രാജപുത്രഭടന്മാരെ താര തടുത്തു് "അവർ ജീവിച്ചുകൊള്ളട്ടെ, നമ്മുടെ ഉദ്ദേശം സ്വരാജ്യത്തെ വീ ണ്ടെടുക്കുകയല്ലാതെ അവരെ കൊല്ലണമെന്നില്ലല്ലോ" എന്നു് ആ ധീര പറഞ്ഞു. ഈ വിജയാനന്തരം അത്യാ ഡംബരപൂൎവ്വം താരയുടേയും പൃഥിറായിയുടേയും വിവാഹോ ത്സവം നടന്നു എന്നു വിശേഷിച്ചു പറഞ്ഞറിയേണ്ടതില്ല ല്ലോ. സുർഥൻ തനിക്കു സൎവ്വഥാ പ്രിയമായ തോഡയിലേ ക്കു തിരിച്ചുവന്നു. താമസിയാതെ പൃഥിറായിയേയും താര യേയും രാജകീയമായ സകല ചുമതലകളേയും അധികാര ങ്ങളേയും ഏല്പിച്ചു് അദ്ദേഹം ബദ്ധരിലേക്കു മടങ്ങി സ ന്യാസവൃത്തി അവലംബിച്ചു. അവർ സുഖമായി ഒന്നോ ര ണ്ടോ വൎഷം രാജ്യം വാണു. അപ്പോൾ അവരുടെ ഭാഗ്യ മായ ജീവിതത്തിന്നു് അവസാനം വരുത്തുന്നതായ ഒരു ദുര ദൃഷ്ടം സംഭവിച്ചു.

അതായതു പൃഥിറായിക്കു ൨൩-ാം താരക്കു ൧൫-ാം വയസ്സു പ്രായമായപ്പോൾതന്നെ അവരുടെ സർവ്വോപദ്രോഗനിദാനമായ ജീവിതം അസ്തമിക്കാനിടയായി. പൃഥിക്ക് ഏററവും പ്രിയമുള്ള ഒരു സഹോദരി ഉണ്ടായിരുന്നു. ആ സ്ത്രീയെ പ്രാവുറായി എന്നൊരാൾ വിവാഹം ചെയ്തിരുന്നു. ഈ പ്രാവുറായി ഒരു ധൂർത്തനും പരോപദ്രവിയുമായിരുന്നതുകൂടാതെ തന്റെ ഭാര്യയേയും ഉപദ്രവിച്ചുവന്നു. അവസാനത്തിൽ യുവതിയായ രാജ്ഞിക്ക് അയാളുടെ ഉപദ്രവം ദുസ്സഹമായി അയാളോടുകൂടി കഴിച്ചുകൂട്ടാൻ നിവൃത്തിയില്ലാത്ത സ്ഥിതിയിലായിത്തീൎന്നു. സ്വഭർത്താവിന്റെ ശല്യത്തിൽനിന്നും രക്ഷപ്പെടാൻ അന്യഗതിയില്ലെന്നു കണ്ട് ആ യുവതി തന്റെ ശൂരനായ സഹോദരന് ഒരു എഴുത്തയച്ചു. തന്റെ ഭർത്താവു തന്നോടു ചെയ്യു അവമാനത്തിന പ്രതിശാന്തി വരുത്താൻ ആരെങ്കിലുമുണ്ടെങ്കിൽ അതു തന്റെ ധീരനായ സഹോദരൻ പൃഥിറായി അല്ലാതെ മററാരുമല്ലെന്ന് ആ യുവതി അറിഞ്ഞിരുന്നു. ആ സ്ത്രീ ഇപ്രകാരം എഴുതി:—

"എന്റെ ഭർത്താവിന്റെ ഉപദ്രവങ്ങൾ അസംഖ്യമായിത്തീൎന്നിരിക്കുന്നു. അയാൾ എല്ലായ്പോഴും കുടിക്കുകയും പറയാൻ വയ്യാത്ത സംഗതികളിൽ സദാ ഏൎപ്പെട്ടു കാലക്ഷേപം കഴിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു. നിങ്ങളുടെ പാവപ്പെട്ട സഹോദരിയെക്കുറിച്ച് അല്പമെങ്കിലും സ്നേഹമോ അനുകമ്പയോ ഉള്ളപക്ഷം ദുഃഖാസ്പദവും നിന്ദാവഹവും ആയ ജീവിതത്തിൽനിന്നും അവളെ രക്ഷിക്കുക".

പൃഥിറായി എഴുത്തു കിട്ടിയ ഉടനെ പ്രാവുറായിയുടെ ഗൃഹത്തിലേക്കു പുറപ്പെട്ടു. അയാളുടെ ഭീരുത്വത്തേയും ഗർഹ്യമായ നടത്തയേയും പററി അയാളെ ശാസിച്ചു. കഴിഞ്ഞുപോയ ദുർന്നടത്തക്കു പരിഹാരമായും ഭാവിയിലെ നല്ലനടത്തക്കു ജാമ്യമായും അയാളുടെ ഭാൎയ്യയുടെ ചെരിപ്പിനെ തലയിൽ വെക്കണമെന്ന് അയാളെ നിർബ്ബന്ധിച്ചു.

പ്രാവുറായി തന്റെ സ്വാലടനെക്കുറിച്ച് ഭയമുള്ളവനായിരുന്നു; പൃഥി ഒരു സ്ഥിരചിത്തനാണെന്ന് അയാൾ അറിഞ്ഞിരുന്നു. പൃഥിറായിക്ക വേണമെങ്കിൽ പ്രാവുറായിയെ കൊല്ലാമായിരുന്നു. തന്നോട് ആജ്ഞാപിച്ചതിനെ പ്രാവുറായി ചെയ്തു; എങ്കിലും അയാൾ പൃഥിയുടെ നേരേ കറിനുരുരാഷത്തോടെ പെരുമാറുകയും തന്നെ പരസ്യമായി അവമാനിച്ചതിനു പ്രതികാരം ചെയ്യാൻ തിച്ചപ്പെടുത്തുകയും ചെയ്തു.

എന്നാൽ അയാൾ തന്റെ ദുഷ്ടമായ നിശ്ചയത്തെ മനസ്സിലുറപ്പിക്കയും പൃഥിറായിയിൽ ഏററവും ആദരവോടെ അയാളെ തന്റെ ആതിത്ഥ്യം സ്വീകരിക്കുന്നതിനു നിർബന്ധിക്കയും ചെയ്തു. ശുദ്ധനും നിഷ്കപടബുദ്ധിയുമായ പൃഥിറായി തന്നെ അപായപ്പെടുത്താൻ നിശ്ചയിച്ചിരുന്ന വിവരം സ്വപ്നത്തിൽപോലും അറിഞ്ഞിരുന്നില്ല. അദ്ദേഹം പ്രാവുറായിയുടെ ക്ഷണനത്തെ സസന്തോഷം സ്വീകരിക്കുകയും അയാളുമായി ഒരു മുത്താഴത്തിനു താമസിക്കുകയും ചെയ്തു.

ആ ഭോജനത്തിൽ മരണകരമായ വിഷം, പാനംചെയ്യാനുള്ള മദ്യത്തിൽ കലത്തി, പ്രാവുറായി പൃഥിറായിക്ക കൊടുത്തു. ആ രാജകുമാരൻ ഒരു ശങ്കയും കൂടാതെ അതു കുടിക്കുകയും ചെയ്തു. അദ്ദേഹം തന്റെ സഹോദരിയുടെ വീട് വിട്ടപ്പോൾതന്നെ മോഹിച്ചു മറിഞ്ഞു വീണു. ആ വത്തമാനം ക്ഷണത്തിൽ തന്റേയും അച്ഛന്റേയും കൊട്ടാരത്തിൽ എത്തി. അദ്ദേഹത്തിന്റെ പ്രാണപ്രിയയായ താര തന്റെ ഭത്താവിന്റെ സമീപത്തിൽ ഓടി എത്തി. അദ്ദേഹത്തിന്റെ വൃദ്ധനായ പിതാവും സഹോദരന്മാരും വസ്തുത എന്തെന്നറിയാതെ ബദ്ധപ്പെട്ടു വന്നു. പൃഥിയെ രക്ഷിക്കാൻ പല ഉപായങ്ങളും ചെയ്തു എങ്കിലും ഒന്നുംതന്നെ ഫലിച്ചില്ല. ഉച്ചത്തിൽ മുറവിളിക്കുന്ന ചിററൂർ നിവാസികളുടെ മദ്ധ്യത്തിൽ പൃഥി കരഞ്ഞുംകൊണ്ടിരിക്ക

ന്ന തന്റെ പ്രിയതാരയുടെ മടിയിൽ കിടന്ന് അന്ത്യശ്വാസത്തെ ഉച്ഛ്വസിച്ചു.

താര തന്റെ ഭർത്താവിന്റെകൂടെ മരിച്ചു സതീവ്രതം അനുഷ്ഠിക്കാനാണ് നിശ്ചയിച്ചത്. ആ പതിവ്രത ബാല്യത്തിലും യൌവനത്തിലും ഇരുന്നതുപോലെ അവസാനത്തിലും ഒരു ധീരനായികയായിത്തന്നെ ഇരുന്നു. ആ ധീരയുടെ ശ്വശുരൻ മഹാറാണാ, പിതാവായ സുരഥൻ, സ്യാലൻ, എന്നുവേണ്ട, ചിറവർനിവാസികളെല്ലാം മൃതനായ ഭർത്താവിനെ അനുഗമിക്കുന്നതിലുള്ള ആ മനസ്വിനിയുടെ നിശ്ചയത്തെ ഉപേക്ഷിക്കുന്നതിന് അപേക്ഷിച്ചു. എന്തുകൊണ്ടെന്നാൽ അവർക്കെല്ലാവർക്കും താര അതിമാത്രം പ്രേമഭാജനമായിരുന്നു. എന്നാൽ ആ സതി അതുകൊണ്ട് അശേഷം കുലുങ്ങാതെ അത്ര കരുണമായ സ്വരത്തിൽ അവരെ ക്ഷമാപ്പണം ചെയ്തു. എന്നയെന്നാൽ അവർക്ക് മൌനമായി നില്ക്കുകയല്ലാതെ തങ്ങളുടെ അപേക്ഷയെ ആവർത്തിക്കുന്നതിനു തുനിയാൻ കഴിഞ്ഞില്ല. താമസിയാതെ ഒരു ചിത ചമയ്ക്കപ്പെട്ടു. അതിൽ പൃഥ്വിയുടെ മൃതശരീരം ആരോപിതമായി. താര ഭയാവഹമായ സതീധർമ്മാചരണവും ആരംഭിച്ചു. താൻ ഒരു ദുഷ്കരകൃത്യം ചെയ്യുന്ന ഭാവന ലേശംകൂടാതെ ആ ധീര ദാരുണങ്ങളായ അനുകരണതന്ത്രങ്ങളെല്ലാം അനുഷ്ഠിച്ചു. ക്രിയാവസാനത്തിൽ ഭേരികളുടേയും വെടികളുടേയും ശബ്ദം മുഴങ്ങുന്നതിന്നിടയിൽ ചിതയിൽ അഗ്നി ആഹിതമായി. അതു ക്ഷണത്തിൽ പ്രകാശമാനമായി ഉജ്ജ്വലിക്കുകയും ശബ്ദങ്ങളെ ഉണ്ടാക്കുകയും ചെയ്തുതുടങ്ങി. താരയുടെ ശരീരത്തിൽ ചലനമേ ഉണ്ടായില്ല. സ്വഭർത്താവിന്റെ ശവശരീരത്തെപ്പോലെ നിർജ്ജീവയായി കിടന്നു. പക്ഷേ അഗ്നി ജ്വലിക്കുംമുമ്പുതന്നെ താര മരിച്ചിരിക്കാം.

ഒരു മണിക്കൂറിനകം എല്ലാം പര്യവസാനിച്ചു. ധൈര്യവതിയും സൈന്ധര്യവതിയുമായ താരയും ആ സ്ത്രീരത്നത്തെ

ന സമനും ഉദാരനുമായ പൃഥ്വിരായിയും എരിഞ്ഞു ഭസ്മാവശേഷിതരായി. ചിററവർനിവാസികൾ തങ്ങൾക്കു ഭവിച്ച നഷ്ടത്തോടുകൂടി സ്വഗേഹങ്ങളിലേക്കു മടങ്ങി. ആ നഷ്ടം എന്നന്നേയ്ക്കും അപരിഹാൎയ്യമാണെന്നും അവർ വിചാരിച്ചു.

൬. പാന്നാ.

സാംഗ്രാമസിംഹൻ രാജപുത്താണയിൽ മിവാറിലെ ഏററവും കീൎത്തിപ്പെട്ട രാജാക്കന്മാരിൽ ഒരാളായിരുന്നു. എന്നാൽ അദ്ദേഹം താനറിയാതെ പണ്ടു പരിചാരകനായിരുന്ന് ഇപ്പോൾ പ്രധാനമന്ത്രിപദത്തിലേക്കുയൎത്തപ്പെട്ട ബാനബീരെന്ന ഒരാൾക്കു വശംവദനായിത്തീൎന്നു. പക്ഷെ ബാനബീരിന്റെ സ്വഭാവം വാസ്തവത്തിൽ എല്ലാവരും ധരിച്ചിരുന്നതുപോലെ ഉള്ളതായിരുന്നില്ല. അയാൾ മാക്ക് ബെത്തിനെപ്പോലെ അത്യാഗ്രഹിയും ഡന്മാൎക്കിലെ ക്ലാഡിയസ്സ് രാജാവിനെപ്പോലെ ക്രൂരനും ആയിരുന്നു. എന്നാൽ രാജാവിന് അയാളുടെപേരിൽ വിശ്വാസമുണ്ടായിരുന്നു. അയാൾ വളരെ സ്വാമിഭക്തിയും സ്നേഹവും ഉള്ള ഒരാളാണെന്നാണ് അദ്ദേഹം ധരിച്ചിരുന്നത്. അതുകൊണ്ട് അദ്ദേഹം മരിക്കാറായപ്പോൾ ആറു വയസ്സുമാത്രം പ്രായമുള്ള പുത്രനായ ഉദയസിംഹന്റെ രക്ഷാധികാരിയായി ബാനബീരിനെ നിയോഗിച്ചു.

ബാലനായ ഉദയൻ സാമാന്യം നല്ലൊരു രാജപുത്രകുടുംബത്തിൽ ജനിച്ച പാന്നാ എന്നുപേരുള്ള ഒരു ധാത്രിയുടെ ചുമതലയിലേല്പിക്കപ്പെട്ടു. അവൾ രാജകുമാരനെ സമവയസ്കനായ അവളുടെ പുത്രനെപ്പോലെ ലാളിച്ചും സ്നേഹിച്ചും വളൎത്തി. അവൾ കൊട്ടാരത്തിലെ പഴക്കംചെന്ന

ഒരു ശേവക്കാരിയായിരുന്നു. അവൾക്കുമുമ്പു പണ്ടുപണ്ടേ താന്നെ അവളുടെ അമ്മയും അമ്മൂമ്മയും അവരുടെ പൂൎവ്വീകന്മാരും കൊട്ടാരത്തിൽ ജോലിക്കാരായിരുന്നു. അങ്ങിനെ അവളുടെ കുടുംബത്തിനുതന്നെ രാജകുടുംബത്തിൻെറനേരെ ഒരുസ്നേഹം ഉണ്ടായിരുന്നു. അവരെല്ലാം അവരുടെ സ്വാമിമാരോടു വിശ്വാസത്തോടെ പ്രവൎത്തിക്കയും അവരിൽ പലരും രാജകുടുംബത്തിലെ പല അംഗങ്ങൾക്കും അത്ഭുതകരങ്ങളായ സഹായങ്ങൾ ചെയ്കയും ചെയ്തിരുന്നു. എന്നാൽ അവയിൽ ഒന്നുംതന്നെ സ്വാൎത്ഥപരിത്യാഗത്തോടും സ്വദേശാഭിമാനത്തോടും സ്നേഹത്തോടും പാന്നായാൽ ചെയ്യപ്പെട്ട ആ പ്രവൃത്തിയോട് ഒരിക്കലും ഉപമിക്കാവുന്നതല്ല.

ബാനബീരിൻെറ സഹിക്കാൻപാടില്ലാത്ത അത്യാഗ്രഹത്തിന് അയാൾ രാജസ്ഥാനത്തിൽ ഏററവും മനോഹരവും ധനപുഷ്ടിയുള്ളതുമായ രാജ്യത്തിൻെറ പ്രധാനമന്ത്രിയും പിന്നീടു രാജപ്രതിനിധിയും ആയതിൻെറ ശേഷവും തൃപ്തി വന്നില്ല. അയാൾ അതിലും അധികമായ സ്ഥാനത്തിന് ആഗ്രഹിച്ചു. സിംഹാസനാപഹരണംകൊണ്ടല്ലാതെ മറെറാന്നുകൊണ്ടും അയാൾ തൃപ്തനാകുന്നതല്ലായിരുന്നു.

ഒരു ഹീനകുലത്തിൽ ഒരു പാവപ്പെട്ട ദാസിയുടെ പുത്രനായി ജനിച്ചു യാതൊരു വിദ്യാഭ്യാസവും കൂടാതെ വിധിവൈഭവംകൊണ്ടു കാൎയ്യത്തിൽ അയാൾ മീവാറിലെ രാജാവു തന്നെ ആയിത്തീൎന്നു. ഇതുകൊണ്ടും അയാൾക്കു തൃപ്തിയായില്ല. അയാൾ തനിക്കുമാത്രമല്ല തൻെറ സന്തതിക്കും രാജപദവിയും ബഹുമാനങ്ങളും കിട്ടുന്നതിന് ആഗ്രഹിച്ചു.

എന്നാൽ ഉദയസിംഹൻ ജീവനോടുകൂടിയിരിക്കുന്നല്ലൊ. ആ കുമാരൻ ജീവിച്ചിരിക്കുന്നതുവരെ അയാൾക്കു മീവാറിലെ രാജാവാകാൻ തരമില്ല. അത്യാഗ്രഹം അയാൾക്കു

മുമ്പും പിമ്പും പലരേയും എന്നപോലെ അയാളേയും ഒരു രാക്ഷസനാക്കിത്തീൎത്തു.

അയാൾ ബാലകനെ കൊല്ലുന്നതിനു തീൎച്ചപ്പെടുത്തി. ആ അന്യായമായ പ്രവൃത്തി ചെയ്യുന്നതിന് അയാൾക്കു മറ്റാരേയും വിശ്വസിച്ചു പറഞ്ഞേല്പിക്കാൻ പാടില്ലായിരുന്നു. അതു വെളിയിലായാൽ അയാളുടെ സ്വന്തജീവനു ഒരു കാശിന്റെ വിലയില്ലാതെയാകും. രാജകുടുംബത്തിന്റെ ബന്ധുക്കളും ആശ്രിതന്മാരുമായ സകല രാജപുത്രനായകന്മാരും ഒന്നായി ചേൎന്ന് അയാൾ എവിടെത്തന്നെ അഭയം പ്രാപിച്ചാലും തിരഞ്ഞുപിടിച്ചു കൊല്ലും. കാൎയ്യം രഹസ്യമായി നടത്തണം. മറ്റാരും അറിയുന്നതിന് ഇടയാകാതെ ആ ക്രൂരമായ കുലപാതകത്തെ അയാളുടെ സ്വന്തകൈകൾ തന്നെ ചെയ്യുകയും വേണം. കാൎയ്യം നടന്നുകഴിഞ്ഞാൽ പിന്നെ നല്ലവാക്കുകൊണ്ടും മുഖസ്തുതികൊണ്ട് അയാൾക്കു നല്ല പരിചയവും സാമൎത്ഥ്യവും ഉള്ള നല്ലതോ ചീത്തയോ ആയ മറ്റനേകം ലിഖിതങ്ങളാലും മണ്ടന്മാരായ ആ രാജപുത്രനായകന്മാരെ മിരട്ടിക്കൊണ്ടുപോകാമെന്നും അയാൾക്ക് അറിയാമായിരുന്നു.

രാജപ്രതിനിധിയുടെ അത്യാഗ്രഹത്തോടുകൂടിയ ഹൃദയത്തിന്റെ അഗാധതയെ ആരുംതന്നെ സൂക്ഷിച്ചിരുന്നില്ല. സിംഹാസനത്തിലേക്കുള്ള അയാളുടെ പ്രവേശമാൎഗ്ഗത്തെ തടഞ്ഞിരുന്ന ആ ഒരു തടസ്സത്തെ ഇല്ലാതെയാക്കുന്നതിന് അയാൾ എന്തൊരു സൂത്രത്തെയാണ് ആലോചിച്ചിരുന്നതെന്ന് ആരും അറിഞ്ഞില്ല. എന്നാൽ ആ മഹത്തായ രാജമന്ദിരത്തിൽ അയാളുടെ സ്വഭാവത്തെ അറിഞ്ഞിരുന്ന ഒരാൾ ഉണ്ടായിരുന്നു. എത്ര ഭയങ്കരങ്ങളായ വിചാരങ്ങളാണ് അയാളുടെ മനസ്സിൽ ഉരുണ്ടുമറിഞ്ഞുകൊണ്ടിരുന്നതെന്നും എത്ര കഠിനമായ കുലപാതകം ചെയ്യാനാണ് അയാൾ ആലോചിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നതെന്നും അവനു മനസ്സിലായി. അവൻ കൊട്ടാരത്തി

ലെ ക്ഷുരകനായിരുന്നു. പാന്നായെപ്പോലെ അവനും ഒരു പഴയ ഭൃത്യനായിരുന്നു. അവൻ മാത്രമല്ല അവന്റെ മുമ്പ് അവന്റെ അച്ഛനും അച്ഛന്റെ അച്ഛനും അവരുടെ പൂർവ്വികന്മാരും കൊട്ടാരത്തിൽ ജോലിയുള്ളവരായിരുന്നു. ബാനബീരിന്ന് ഒരു ഭൃത്യന്റെ നിലയിൽനിന്നും പ്രധാനമന്ത്രിപദത്തിലേക്കും അവിടുന്നു രാജപ്രാതിനിധ്യത്തിലേക്കും ഝടിതിയായി കയററമുണ്ടായത് അവന് ഒട്ടും രസിച്ചില്ല.

രാത്രിയിൽ ഏകദേശം ൧൦ മണിയായി. പാന്നാ രാജകുമാരനേയും സ്വന്തപുത്രനേയും ഉറക്കിയേച്ച് എന്തോ തുന്നൽപണി ചെയ്തുകൊണ്ടിരുന്നു. സകലത്തും നിശ്ശബ്ദമായി ഒരിടത്തും ഒരു ശബ്ദവും കേൾക്കാതെയായി. പെട്ടെന്നു അവളുടെ മുറിയിലേക്കു ധൃതിയോടുകൂടി അടുത്തുവരുന്ന പാദശബ്ദങ്ങളാൽ അവളുടെ ശ്രദ്ധ ആകർഷിക്കപ്പെട്ടു. ഈ അസമയത്ത് അവളുടെ പുരമുറിയിലേക്കു വരുന്നത് ആരായിരിക്കാം എന്ന് അവൾക്ക് ആലോചിക്കാൻ കഴിയുന്നതിനുമുമ്പു കൊട്ടാരത്തിലെ ക്ഷുരകൻ അവളുടെ മുമ്പിൽ വന്നുനിന്നു.

പാന്നാ—"എന്താണ് വന്നത്? വിശേഷിച്ചു വല്ല വർത്തമാനങ്ങളുമുണ്ടോ?"

ക്ഷുരകൻ— "ഉണ്ട്. ഏററവും ഭയങ്കരങ്ങളായ വർത്തമാനങ്ങളുണ്ട്. രാജകുമാരനെ കൊല്ലാൻ രാജപ്രതിനിധി ഇപ്പോൾ ഇവിടെ എത്തും".

പാന്നാ— "ഇങ്ങിനെ സംഭവിച്ചേക്കുമെന്നുള്ള എന്റെ ഭയം വാസ്തവമായി. ഞാൻ ഒരിക്കലെങ്കിലും അയാളെ സ്നേഹിക്കയോ വിശ്വസിക്കയോ ചെയ്തിട്ടില്ല. രാജകുമാരനെ നാം രക്ഷിക്കണം".

ക്ഷുരകൻ—"നാം വിചാരിച്ചാൽ എന്തുകഴിയും? പാന്നേ! നീ പറയുമ്പോലെ ഞാൻ ചെയ്യാം". കുറച്ചുനേരം

മൌനമായിരുന്നതിന്റെശേഷം പാന്നാ പറഞ്ഞു "നാം രാജകുമാരനെ കൊട്ടാരത്തിൽനിന്നും ഏതെങ്കിലും രക്ഷയുള്ള ഒരു സ്ഥലത്തേക്കു മാററണം".

ക്ഷുരകൻ—"ഹാ കഷ്ടം! രാജപ്രതിനിധി ഇന്നു കൊട്ടാരമൊട്ടുക്കു കാവലിടീച്ചിട്ടുണ്ട്. ഇന്നു രാത്രിയിൽ ഒരു കുഞ്ഞിനേയും കൊണ്ടുപോകുന്ന ഒരുത്തരേയും വെളിയിൽ വിടരുതെന്ന് അയാൾ പ്രത്യേകം കല്പനകൊടുത്തിട്ടുണ്ട്".

പാന്നാ— "അങ്ങിനെയാണെങ്കിൽ അതിലും നമുക്കയാളെ കളിപ്പിക്കാം. ആ കുട്ടയിങ്ങെടുക്കു. ഞാൻ രാജകുമാരനെ അതിൽ കിടത്തി ചവറുകൊണ്ടു മൂടികളെയും. ഒരു തൂപ്പുകാരനെപ്പോലെ താൻ അതെടുത്തു കൊണ്ടുപോയാൽ തന്നോട് ആരും ഒന്നും ചോദിക്കയില്ലെന്ന് എനിക്കു നല്ല നിശ്ചയമുണ്ട്. കുമാരനെ ഉപദ്രവമൊന്നുമില്ലാത്ത ഒരു സ്ഥലത്തു കൊണ്ടുപോക".

പിന്നീട് പാന്നാ ഒരു കച്ചവടക്കാരന്റെ പേർ പറഞ്ഞു രാജകുമാരനെ അയാളുടെ വീട്ടിൽ കൊണ്ടുപോകാൻ ക്ഷുരകനോട് ആവശ്യപ്പെട്ടു.

ക്ഷുരകൻ— "എന്നാൽ രാജപ്രതിനിധി വേഗം ഇവിടെ വരുമല്ലോ. രാജകുമാരൻ പൊയ്പ്പോയതായി കാണുമ്പോൾ പട്ടണം മുഴുവൻ തിരഞ്ഞു കണ്ടുപിടിക്കാൻ ആളുകളെ അയയ്ക്കും. രാജകുമാരനെ രക്ഷിക്കാൻ ഒരു നിവൃത്തിയുമില്ലാതെയാകും". പാന്നാ വളരെ സാവധാനമായി പറഞ്ഞു: "രാജകുമാരനെ ഇവിടെനിന്നു മാററിയതായി അയാൾ അറികയില്ല. എന്റെ മകൻ ഇവിടെയുണ്ടല്ലൊ. ഞാൻ അവനെയെടുത്തു പള്ളിമെത്തയിൽ കിടത്താം. എന്റെ മകന്റെ പാവപ്പെട്ട ജീവന് അനേകം തലമുറകളായി എന്റെ കുടുംബത്തിന്റെ രക്ഷിതാവും ഉപകാരിയും മിവാറിലെ ഭാവിരാജാവും ആയ കുമാരനെ ര

ക്ഷിക്കാൻ കഴിയുമെങ്കിൽ— പാന്നാ അവളുടെ ജീവിതം അനുഗ്രഹിക്കപ്പെട്ടതായി കരുതും".

ക്ഷുരകൻ ഒന്നും പറയാൻ ശക്തിയില്ലാതെ സ്തബ്ധനായി നിന്നു. പാന്നാ എഴുന്നേററ കുട്ടയെടുത്തു രാജകുമാരനെ അതിൽ കിടത്തി ചവറുകൊണ്ടു മൂടി അതു തലയിലെടുത്തുംകൊണ്ടു പതുക്കെ കൊട്ടാരത്തിൽനിന്നും വെളിയിൽ പോകാൻ ക്ഷുരകനോടു പറഞ്ഞു. അവൻ പിന്നെയും ഒന്നും മിണ്ടാതെ ഒരു വിഗ്രഹംപോലെ നിന്നു. പാന്നാ വീണ്ടും അവനോടു കുട്ടയെടുത്തു കൊണ്ടുപോകാൻ പറഞ്ഞു.

ക്ഷുരകൻ— "പാന്നാ! നീ എന്താണ് ചെയ്യുന്നത്"?

പാന്നാ —"ഞാൻ എന്റെ കൃത്യത്തെയാണ് ചെയ്യുന്നത്".

ക്ഷുരകൻ പോകുന്നതിനു നിർബ്ബന്ധനായി ഭവിച്ചു. പാന്നാ പുത്രനെ എടുത്തു പള്ളിമെത്തയിൽ കിടത്തി ക്ഷമയോടുകൂടി ഘാതുകന്റെ വരവും കാത്തിരുന്നു. നേരം മണിപന്ത്രണ്ടായി; കൊട്ടാരം മുഴുവൻ നിശ്ശബ്ദമായിരുന്നു. എന്നാൽ പെട്ടെന്നു കാലടികളുടെ ശബ്ദം കേട്ടു പാന്നാ ഞെട്ടി. അവൾ തിരിഞ്ഞുനോക്കിയപ്പോൾ ബാനബീർ അവിടെ നില്ക്കുന്നതു കണ്ടു. പാന്നാ എഴുന്നേററ് അയാൾക്ക് ഉപചാരം ചെയ്തു.

ബാനബീർ—"രാജകുമാരനെന്തു ചെയ്യുന്നു? ഞാൻ അദ്ദേഹത്തിന്റെ ശരീരസ്ഥിതിയെക്കുറിച്ച് ഉൽകണ്ഠിതനായി അദ്ദേഹത്തെ കാണാനാണ് വന്നത്".

ആരാണ് മെത്തയിൽ കിടക്കുന്നതെന്നു നോക്കാതെ അയാൾ ആ ബാലന്റെ നെഞ്ചത്ത് ഒരു മൂർച്ചയുള്ള കഠാരി കുത്തിയിറക്കി. മർമ്മഭേദകമായ ഒരു നിലവിളി രാത്രിയുടെ നിശ്ശബ്ദതയിൽ മുഴങ്ങി കേൾക്കയും കൊട്ടാരം മുഴുവൻ അതിന്റെ പ്രതിദ്ധ്വനി ആവർത്തിക്കയും ചെയ്തു. ബാനബീർ വേഗം പുറംകോട്ടുമാറി ആ ഘാതുകകൃത്യത്തിൽ ര

ക്തമണിഞ്ഞ കൈകളോടുകൂടി പിടിക്കുന്നതിന് ഇടയാകരുതെന്നു കരുതി സ്വന്തമുറിയിലേക്ക് ഓടിപ്പോയി.

നാലുവശത്തുനിന്നു രാജകുമാരന്റെ മുറിയിലേക്ക് ആളുകൾ ഓടിക്കേറിവന്നു; പാന്നാ മോഹാലസ്യപ്പെട്ടു ബോധമില്ലാതെയും രാജകുമാരൻ രക്തത്തിൽ കിടന്നു പിടയ്ക്കുന്നതും കണ്ടു. കൊട്ടാരം മുഴുവൻ ഉച്ചത്തിൽ വിലാപങ്ങൾ തുടങ്ങി. പട്ടണമൊട്ടുക്ക വലിയ വ്യസനത്തിലായി. പാന്നയ്ക്കു ബോധം വന്നപ്പോൾ രാജകുമാരനെ കൊന്നതാരാണെന്നു പറവാൻ ആളുകൾ അവളെ നിർബ്ബന്ധിച്ചു തുടങ്ങി. സത്യത്തെ മറയ്ക്കുന്നതാണ് നല്ലതെന്നു നിശ്ചയിച്ച് അവൾ ഇങ്ങിനെ പറഞ്ഞു.

പാന്നാ— "ഒരു കറുത്ത മനുഷ്യൻ ഝടിതിയായി വന്നു കയറി രാജകുമാരനെ കൊന്നു". ഉദയസിംഹരാജകുമാരൻ മരിച്ചുവെന്നുതന്നെ എല്ലാവരും തീച്ചപ്പെടുത്തി. പാന്നാ ജോലിയിൽനിന്നും ഒഴിഞ്ഞു രാജകുമാരനെ ഗൂഢമായി സൂക്ഷിച്ചിരുന്ന സ്ഥലത്തു പോയി താമസിച്ചു രാജകുമാരനെ 'അർഹർഷാ' എന്നുപേരായ ഒരു ജൈനവ്യാപാരിയുടെ വീട്ടിൽ താമസിപ്പിക്കയും യൌവനമാകുന്നതുവരെ അവിടെത്തന്നെ ഗൂഢമായി വളർത്തുകയും ചെയ്തു.

ഉദയസിംഹൻ രാജകുമാരനായി അംഗീകരിക്കപ്പെട്ടു എന്നും ബാനബീർ ശിരച്ഛേദം ചെയ്യപ്പെട്ടു എന്നും സംഗാരാമസിംഹന്റെ പുത്രനും അവകാശിയുമായ കുമാരൻ സിംഹാസനാരോഹണം ചെയ്തു എന്നും പ്രത്യേകം പറഞ്ഞിട്ടാവശ്യമില്ലല്ലോ. പാന്നായെ അവളുടെ മരണം വരെ രാജാവു സ്നേഹിക്കയും ബഹുമാനിക്കയും ചെയ്തു.

൭. ഗാനോറിലെ രാജ്ഞി.

ഗാനോർ മദ്ധ്യമഇന്ത്യയിൽ ഒരു ചെറിയ ഹിന്തുരാജ്യമായിരുന്നു. ഹിന്തുരാജ്യങ്ങൾ ഓരോന്നായി, ചന്ദ്രോദയത്തിൽ അബ്ധിതരംഗങ്ങൾപോലെ, കേറിക്കേറി വരുന്ന മഹമ്മദീയപ്രതാപത്തിന്റെ അലംഘനീയമായ ആക്രമണത്തിന് അധീനപ്പെട്ടു നാമാവശേഷമായിത്തീരുംകാലത്ത് ഈ ചെറുരാജ്യമായ ഗാനോർ മാത്രം സധൈര്യം പോരാടി സ്വാതന്ത്ര്യത്തെ നിലനിർത്തിപ്പോന്നു. കാലക്രമത്താൽ പഠാണികൾ ഡൽഹിയിൽനിന്നു ബഹിഷ്കൃതന്മാരായി കൂട്ടംകൂട്ടമായി ഇന്ത്യയെ ആക്രമിച്ച മൊഗിളന്മാരാൽ പഠാണികൾ നാനാ ദിക്കുകളിലേക്കും ഓടിക്കപ്പെട്ടു. അവരുടെ രാജ്യങ്ങൾ ജേതാക്കൾക്കധീനമായി. പരാജിതന്മാരായി എങ്കിലും ധീരന്മാരും ബലവാന്മാരുമായ പഠാണിപ്രഭുക്കന്മാരും സൈന്യാധിപന്മാരും ഡൽഹിയിൽനിന്നും പലായനം ചെയ്തു നൂതനരാജ്യങ്ങളെ കൈവശപ്പെടുത്തുവാൻ തുടങ്ങുകയും ഹിന്തുരാജാക്കന്മാരെ അവരുടെ സമൃദ്ധങ്ങളായ രാജ്യങ്ങളിൽനിന്ന് ഓടിക്കുവാൻ സന്നദ്ധരാകയും ചെയ്തു. ഇങ്ങിനെ പുറപ്പെട്ട പഠാണികളിൽ ഒരു സമൂഹത്തിന്റെ നായകനായ ഒരു ഖാൻ ഡൽഹിയിൽനിന്ന് ഓടിപ്പോന്നു ചേകവരോടുകൂടി ഗാനോർ രാജ്യത്തിൽ കടന്ന് അതിനെ പിടിച്ചടക്കി മഹമ്മദീയശക്തിയെ പ്രതിഷ്ഠിക്കുവാൻ തീർച്ചയാക്കി. എന്നാൽ ആ കാര്യം അയാൾക്ക് അത്ര ക്ഷണസാദ്ധ്യമായിരുന്നില്ല. ധീരനായ ഹിന്തുരാജാവു തന്റെ സന്നാഹങ്ങളോടുകൂടി പഠാണികളോട് എതിർത്തുനിന്നു പൊരുതതിനാൽ ഓരോ അംഗുലം സ്ഥലം കൈവശപ്പെടുത്തുന്നതിന്നും അതിഘോരമായ രണം വേണ്ടിവന്നു. എന്നാൽ ജയലക്ഷ്മി അന്ത്യത്തിൽ മഹമ്മദീയരെ സസ്മിതം കടാക്ഷിച്ചതിനാൽ ഹിന്തു

കരം തോററുതുടങ്ങി. ശൂരനായ രാജാവും, അദ്ദേഹത്തിന്റെ ധീരോത്തമന്മാരായ അനേകം സൈന്യങ്ങളും പോരിൽ വധിക്കപ്പെട്ടു.

ഈ വ്യസനവൎത്തമാനം ഗാനോറിൽ എത്തിയപ്പോൾ പരേതനായ രാജാവിന്റെ പട്ടമഹിഷിയായ രാജ്ഞി പ്രിയതമന്റെ ചരമഗതിയെ ഓൎത്തു സാധാരണസ്ത്രീകളെപ്പോലെ ക്രന്ദനം ചെയ്കയല്ല ഉണ്ടായത്. തൽക്ഷണം ആ മഹതി തന്നാൽ അല്പനേരംകൊണ്ടു ശേഖരിക്കുവാൻ കഴിഞ്ഞിടത്തോളം പോരാളികളോടൊന്നിച്ച്, ജേതാക്കളായ പഠാണികളോടു പിന്നോഴിക്കാതെ നിന്നു പോരാടുന്ന തന്റെ സൈന്യങ്ങളോടു പോയിച്ചേൎന്നു, ഭൎത്താവു വഹിച്ചിരുന്ന സൈന്യത്തിന്റെ നേതൃത്വം കൈക്കൊണ്ടു. ധീരയായ രാജ്ഞിയുടെ സാന്നിദ്ധ്യത്താൽ ഗാനോർസൈന്യത്തിന്നു പൂൎവ്വാധികം ഉത്സാഹവും ധൈൎയ്യവും ഉണ്ടായി. രാജ്ഞിയാകട്ടേ സൈന്യഭരണത്തിൽ തന്റെ ഭൎത്താവിനേപ്പോലെതന്നെ നൈപുണ്യമുള്ളവളായിരുന്നു. ആ മഹതിയുടെ അധീനത്തിൽ ഭടന്മാർ രണവീരന്മാരാൽ മാത്രം സാദ്ധ്യമാംവണ്ണം പോരാടി. എന്നാൽ അവരുടെ അമാനുഷയത്നങ്ങളെല്ലാം വിഫലമായതേയുള്ളു. പഠാണിനായകന്റെ സൈന്യം പരപ്പേറിയതായിരുന്നു. എന്നാൽ രാജ്ഞിയെ സഹായിക്കുന്നതിന്നു രണ്ടുമൂവായിരം ശൂരന്മാരായ യോദ്ധാക്കൾ മാത്രമേ ഉണ്ടായിരുന്നുള്ളു. ശൂരന്മാരുടെ സംഖ്യ ദിനംപ്രതി കുറഞ്ഞുവന്നതിനാൽ മഹമ്മദീയരുടെ ആക്രമണത്തിൽനിന്നു രാജ്യത്തെ രക്ഷിക്കുന്നത് അശക്യമായിരുന്നു. നിരാശയായിയെങ്കിലും അതിഘോരമായ രണംകൂടാതെ ഒരടി മുന്നോട്ടു വെക്കുന്നതിന്നു രാജ്ഞി ശത്രുക്കളെ സമ്മതിച്ചില്ല. ഈവണ്ണം തന്റെ രാജ്യത്തിലെ അഞ്ചു കോട്ടകളെ ആ ധീര തടുത്തുനിന്നു രക്ഷിച്ചു എങ്കിലും ഒടുവിൽ നില്ക്കക്കള്ളിയില്ലാതെ ഓടി നൎമ്മദാതീ

.രത്തിലുള്ള ആ മനസ്വിനിയുടെ അവസാനകോട്ടയിൽ അഭയം പ്രാപിക്കേണ്ടിവന്നു. രാജ്ഞി നമ്മദാതീരം വിട്ടു കോട്ടയിൽ എത്തിക്കൂടുമ്പോഴേക്കു ശത്രുക്കൾ ആ സ്ത്രീരത്നത്തേയും ശേഷിച്ച സൈന്യത്തേയും പിന്തുടൎന്നു നദീതീരത്തെത്തി. അശ്വാരൂഢന്മാരായ പഠാണിസൈന്യം നില്ക്കാതെ തൽക്ഷണം അതിക്രൂരതയോടെ കോട്ടയെ എതിൎത്തതിനാൽ ഗോപുരദ്വാരങ്ങൾ ബന്ധിക്കേണ്ടിവന്നുപോയി. കോട്ടവാതൽ പൊട്ടന്നടച്ചുപോയതിനാൽ രാജ്ഞിയുടെ കൂടേ ഉണ്ടായിരുന്ന ഭടന്മാൎക്കെല്ലാവൎക്കും കോട്ടയിൽ കടക്കുന്നതിന്നു സാധിച്ചില്ല. ഈ നിൎഭാഗ്യസംഭവത്താൽ പുറത്തു തോണിയിലും കരയിലുമായി പെട്ടുപോയ അനേകം യോദ്ധാക്കൾ രാക്ഷസന്മാരായ പഠാണികളുടെ വൎഗ്ഗങ്ങൾക്കു അരനിമിഷത്തിനുള്ളിൽ ഇരയായി ഭവിച്ചു. എന്നാൽ അവരിൽ പലരും ധീരന്മാരായ ഹിന്തുക്കളൊലും യമലോകപ്രാപ്തരായി.

ഭഗ്നാശയന്മാരായി കോട്ടയിൽപെട്ട രക്ഷിവൎഗ്ഗങ്ങൾ വളരെ കുറച്ചുമാത്രമേ ഉണ്ടായിരുന്നുള്ളു. അവർ കുപിതന്മാരായ മഹമ്മദീയന്മാരാൽ വളയപ്പെട്ടു. കാൎയ്യം ഒന്നുമില്ലെന്നു നിശ്ചയമുണ്ടെങ്കിലും ശൂരന്മാരായ ആ സ്വല്പം ഭടന്മാർ പരാജിതരാക്കപ്പെടുന്നതുവരെ അവരുടെ രാജ്ഞിയുടെ സമീപത്തുനിന്നു വിട്ടുപിരിയാതെ ആ ധീരയോടൊപ്പം യുദ്ധം ചെയ്തു. പഠാണികൾ കോട്ടമതിലുകളെ ഭേദിച്ചും കയറിക്കടന്നും കോട്ടയ്ക്കകത്തു ചാടിവീണു. ഈ സ്ഥിതിയിൽ, കീഴടങ്ങുകയല്ലാതെ നിവൃത്തിയില്ലെന്നുകണ്ടു, രാജ്ഞി, താൻ കീഴടങ്ങുവാൻ ഒരുക്കമായിരിക്കുന്നതിനാൽ സൈന്യവധം നിൎത്തണമെന്നു ജേതാവിനോടപേക്ഷിക്കുവാൻ ഒരു ദൂതനെ നിയോഗിച്ചു.

ദൂതിന്റെ വൎത്തമാനം അറിഞ്ഞപ്പോൾ പഠാണിനായകൻ വളരെ സന്തോഷിക്കയും ദൂതനെ സബഹുമാനം സൽ

കരിക്കയും ചെയ്തു. രാജ്യലക്ഷ്മിക്കുള്ള മോഹം കഴിഞ്ഞാൽ ഖാനിന്റെ രണ്ടാമത്തെ ആഗ്രഹം രാജ്ഞിയുടെ പാണിഗ്രഹണമായിരുന്നു. ആ വീരപത്നിയുടെ സൌന്ദൎയ്യവിശേഷത്താൽ ആ നീചൻ ആഹൃതചിത്തനായിത്തീൎന്നിരിക്കുന്നു. അതിനാൽ അയാൾ ഒരു ദൂതനോട് ഇപ്രകാരം പറഞ്ഞയച്ചു:— "എടോ വീര! താൻ ചെന്നു രാജ്ഞിയോട് അവരുടെ ധൈൎയ്യംകണ്ടു ഞാൻ വളരെ സന്തോഷിക്കുന്നു എന്നും, അവർ രാജ്ഞിയായിരിക്കുവാൻ എല്ലാംകൊണ്ടും യോഗ്യയാണെന്നും, മുമ്പിലത്തേപ്പോലെ ഞാൻ ജീവിച്ചിരിക്കുന്ന കാലത്തോളം അവൾ മേലാലും രാജ്ഞിയായിരിക്കുവാൻ സാധിക്കുന്നതാണെന്നും, ഞാൻ അവരുടെ ഹിതം അനുവൎത്തിക്കുവാൻ സദാ സന്നദ്ധനായ ദാസനാണെന്നും ഗാനോർരാജ്യത്തേയും എന്നേയും അവർ ഒരുപോലെ ഭരിക്കുന്നത് എനിക്കു പൂൎണ്ണസമ്മതമാണെന്നും, ഞാൻ എന്നും ഒരടിമയെപ്പോലെ അവരെ അനുസരിക്കുന്നതാണെന്നും അറിയിക്കുക". ഖാനിന്റെ ഹിതത്തെ അനുസരിക്കാതിരിക്കുന്നതുകൊണ്ടു പ്രയോജനമില്ലെന്നും, വിസമ്മതം പറഞ്ഞാൽ നിൎബ്ബന്ധം നിശ്ചയമാണെന്നും ധൈൎയ്യവതിയായ നമ്മുടെ നായിക അറിഞ്ഞിരുന്നതിനാൽ അനുസരിക്കുംവിധം താഴേ പറയുന്ന മറുപടിയോടുകൂടി ദൂതനെ വീണ്ടും അയച്ചു.

"അങ്ങയുടെ ശൌൎയ്യപരാക്രമങ്ങളും സ്ഥിരനിശ്ചയവും കണ്ടു ഞാൻ ഏററവും സന്തോഷിക്കുന്നു. എന്നെപ്പോലെയുള്ള സ്ത്രീകൾ സൎവ്വദാ ധീരതയേയും സാമൎത്ഥ്യത്തേയും അഭിനന്ദിക്കുന്നവരാണ്. എന്റെ ഭൎത്താവാകുവാൻ അങ്ങു യോഗ്യൻതന്നെ എന്നു ഞാൻ സമ്മതിക്കുന്നു. എന്നെ അങ്ങുന്നു ഭാൎയ്യയായി സ്വീകരിക്കുന്നപക്ഷം അത് എനിക്കു വലിയ മാനവും, ജന്മസാഫല്യവുമാണ്. എന്നാൽ ഒന്ന് അങ്ങു അനുവദിക്കണം. എന്റെ കുടും

ബസമ്പ്രദായം അനുസരിച്ച നമ്മുടെ വിവാഹമഹോത്സവം ഈ രാജഗൃഹത്തിന്റെ ചന്ദ്രമണ്ഡപത്തിൽ വെച്ച കൊണ്ടാടണം. അങ്ങയുടേയും എന്റേയും അവസ്ഥയ്ക്കനുരൂപമായ വസ്ത്രാഭരണാദ്യലങ്കാരങ്ങളോടുകൂടി വിവാഹത്തിന്നു തയ്യാറായി വരുവാൻ എനിക്കു രണ്ടു മണിക്കൂർ സമയം തരണം".

ഈ ഔത്യപ്രകാരമുള്ള സകല അപേക്ഷകളും ഖാൻ സന്തോഷപൂർവ്വം സമ്മതിച്ചു എന്നു പറയേണ്ടതില്ലല്ലോ. ആ മ്ലേഛന് ഇതിലധികം സന്തോഷം ഇനി വരുവാനില്ല. വിവാഹസമയം ധരിക്കുന്നതിനായി മനോഹരമായ ഒരു കഞ്ചുകവും വിലയേറിയതും രത്നഖചിതവുമായ ഒരു ഹാരവും അയാൾക്കു സമ്മാനമായി രാജ്ഞിയുടെ പക്കൽനിന്നു കിട്ടിയപ്പോൾ അയാളുടെ പരമാനന്ദം ഹൃദയം കവിഞ്ഞൊഴുകി. യുദ്ധസംബന്ധമായ കോലാഹലങ്ങളും നിലവിളികളും വിവാഹപൂർവ്വഗാമികളായ സാംഗീതാദിമനോജ്ഞസ്വരങ്ങൾക്കു കീഴടങ്ങിക്കഴിഞ്ഞു. സന്തോഷകോലാഹലങ്ങൾ മാത്രമേ എവിടേയും കേൾക്കുവാനുള്ളു. പഠാണികൾ ആയുധങ്ങളെ ഉപേക്ഷിച്ചു നായകന്റെ മണവാട്ടിയുടെ കല്യാണവും സൌഖ്യവും ഉദ്ദേശിച്ചു സുരാപാനം ചെയ്തുതുടങ്ങി. തന്നാൽ കാമിക്കപ്പെടുന്ന ആ പ്രൌഢയായ സുന്ദരീരത്നത്തിന്റെ സൌന്ദര്യവിലാസത്തെ ഈക്ഷണം ചെയ്യുന്നതിന് അക്ഷമനായിട്ടു ഖാൻ കാത്തിരുന്നു.

ഒടുവിൽ സകലതും തയ്യാറായിരിക്കുന്നു എന്നു ദൂതൻ മുഖാന്തരം അറിവുകിട്ടി. ഖാൻ തൽക്ഷണം രാജ്ഞിയാൽ സമ്മാനിക്കപ്പെട്ട കഞ്ചുകവും മാലയും ധരിച്ച് അഴകരാവണനെപ്പോലെ ചന്ദ്രമണ്ഡപത്തിലേക്കു കയറിച്ചെന്നു രാജ്ഞിയെ ദശിച്ചു. ആ സുന്ദരിയെ കണ്ടപ്പോൾ അവരുടെ ആകാരസൗഷമയെപ്പററി കേട്ടതെല്ലാം ശരിയാണെന്ന് അയാൾക്കു ബോദ്ധ്യംവന്നു. അവരുടെ സൌന്ദര്യകാന്തി അവർണ്ണനീയമായിരുന്നു. അവരുടെ സൂക്ഷ്മപടനിർമ്മിതമായ

ഒരു ഒണ്ഡചാവട്ടയിലും അവരുടെ സഖിമാരായ സ്ത്രീജനങ്ങൾ കുറച്ച് അകലെ അണിയായി നിരത്തിവെച്ചിട്ടുള്ള ആസനങ്ങളിലും ഇരിക്കയായിരുന്നു. ഈ ആസനങ്ങളെല്ലാം കിങ്കാബ് നീരാളംകൊണ്ടു മൂടപ്പെട്ട ചാക്കുകൾപോലെ കാണപ്പെട്ടു. വിശേഷവസ്ത്രാഭരണങ്ങൾ അണിഞ്ഞിട്ടുള്ള അവരുടെ എല്ലാവരുടെ കയ്യിലും ഓരോ കൊളുത്തിയ പന്തം ഉണ്ടായിരുന്നു. രാജ്ഞിയുടെ ക്ഷണം സ്വീകരിച്ചു ഖാൻ, തയ്യാറാക്കിവെച്ചിരുന്ന ഒരു പീഠത്തിന്മേൽ ഇരുന്നു. ഉപമാഹീനമായ സുന്ദരിയുടെ സൌന്ദര്യത്തിന് അയാൾ അടിമയായിപ്പോയതിനാൽ അവരുടെ എത്ര നിസ്സാരമായ ആഗ്രഹമെങ്കിലും, സ്വയസ്സിദ്ധമായ മര്യാദയോടും സൌമ്യതയോടും നിറവേററുന്നതിന് അയാൾ ഒരുക്കമായിരുന്നു. കുറെ നേരം അവർ തമ്മിൽ സംസാരിച്ചുകഴിഞ്ഞു. രാജ്ഞിയുടെ മുഖാരവിന്ദത്തെ വീക്ഷണം ചെയ്തുകൊണ്ടിരുന്ന സമയത്തു മാരാതുരനായ ഖാനിനു മണിക്കൂറുകൾ മിനിട്ടുകളായി തോന്നി. ഇങ്ങിനെ മോഹാർണ്ണവത്തിൽ മഗ്നനായിരിക്കുന്ന പഠാണിനായകന്റെ മുഖഭാവം പെട്ടെന്നുമാറി. അയാൾക്ക് അത്യുഷ്ണം ബാധിച്ചപോലെ തോന്നി. താലവൃന്തങ്ങളാൽ വീശപ്പെട്ടിട്ടും പനിനീർ മുതലായ ജലങ്ങൾ തളിച്ചിട്ടും യാതൊരു പ്രയോജനവും ഉണ്ടായില്ല. പ്രാണവേദന സഹിക്കാൻ വഹിയാതെ അയാൾ കല്യാണവസ്ത്രങ്ങളെ കീറി എറിയുവാൻ തുടങ്ങി. ഈ അവസരത്തിൽ രാജ്ഞി എഴുനീററുനിന്ന് അയാളോട് ഇങ്ങിനെ പറഞ്ഞു:— "എടോ ദുഷ്ട! തന്റെ അവസാനം അടുത്തു എന്നറിക. താൻ ധരിച്ചിരിക്കുന്ന വസ്ത്രങ്ങൾ വിഷമയങ്ങളാണ്. തന്നെ തൊട്ട് അശുദ്ധമാകാതെ കഴിക്കുവാൻ എനിക്കു ഗത്യന്തരമുണ്ടായിരുന്നില്ല". ഇതു കേട്ടപ്പോൾ ഖാനിന്റെ അനുചരന്മാർ, ഭയത്താൽ ഇടിവെട്ടുകൊണ്ടവരെപ്പോലെ സ്തംഭിച്ചുനിന്നുപോയി. അവർ ക്ഷണഭംഗുരമായ ആ മോഹാലസ്യത്തിൽനിന്നു മുക്തരാകുന്ന

തിനുമുമ്പിൽ വീരപത്നിയും പതിവ്രതാശിരോമണിയുമായ രാജ്ഞി ചന്ദ്രാങ്കണത്തിൽനിന്ന്, അഗാധമായ നമ്മദയിൽ കൂസൽകൂടാതെ ചാടി വിഷ്ണുസായൂജ്യം പ്രാപിച്ച ഭത്താവിനോടു ചേൎന്നു.

ഭ്രാന്തചിത്തന്മാരായ പഠാണികൾ ശേഷിച്ച സ്ത്രീകളോടടുത്തു. അവരാകട്ടെ ഭയംകൂടാതെ അവർ ഇരുന്നിരുന്ന ആസനങ്ങളിൽ കയ്യിലുണ്ടായിരുന്ന പന്തത്താൽ തീ കൊളുത്തി. ആ ആസനങ്ങൾ വെടിമരുന്നു നിറച്ചിട്ടുള്ള ചാക്കുകളായിരുന്നു. ഉടനെ ഭൂമിയേയും ആകാശത്തേയും നാരായവേരോടെ ഇളക്കി പറിക്കുന്നതായ ഒരു അതിഘോരരവവും പൊട്ടലും ഉണ്ടായി. കോട്ട അസ്ഥിഭാരത്തോടുകൂടി ഇളകുകയും ഭയാനകമായ ഒരു ധൂമസ്തംഭം ആകാശമാൎഗ്ഗത്തോളം ഉയരുകയും ഉണ്ടായി. ധൂമജാലത്തിൽനിന്നു ദിക്കെല്ലാം ഒഴിവായി നോക്കിയപ്പോൾ ഗാനോർരാജഗൃഹത്തിന്റെ ചന്ദ്രാങ്കണത്തിൽ പിണ്ഡാകൃതിയായ ചില ശവശരീരങ്ങളല്ലാതെ മറ്റൊന്നും കാണ്മാനുണ്ടായിരുന്നില്ല.

ഖാനിന്റെ അശുദ്ധമായ ദേഹം കണ്ടുകിട്ടി. അതിനെ പഠാണികൾ ബോപ്പാൽരാജ്യത്തേക്കു പോകുന്ന വഴിയരികിൽ കുഴിച്ചിട്ടു. ഇപ്പോഴത്തെ ബോപ്പാൽനവാബ് വംശത്തിന്റെ സ്ഥാപകൻ മേൽ വിവരിച്ചവിധം അകാലമൃതിയെ പ്രാപിച്ച ഖാനാണ്. അയാളുടെ ശവകുടീരത്തെ ദശിക്കുന്നത് ആ ദിക്കിൽ നടപ്പുള്ള ഒരുമാതിരി ഒന്നരാംതരം പനിക്കും ഏതുങ്ങലിനും ഒരു സിദ്ധൌഷധമാണെന്നു പ്രസിദ്ധമായിരിക്കുന്നു. ഇതെന്തൊരത്ഭുതം!

൮. നായകന്റെ പത്നി.

ബങ്കാളരാജ്യം ഭരിച്ചിരുന്ന പഠാണിരാജാക്കന്മാരിൽ ഒടുവിലത്തെ ആളായിരുന്നു സുലിമാൻ. അക്ബർ ഡൽഹിയിൽ സിംഹാസനാരോഹണം ചെയ്യുമ്പോൾ ഉത്തരഇന്ത്യയിൽ ബങ്കാൾ ഒഴികെയുള്ള സകല രാജ്യങ്ങളും അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഭരണത്തിന്നധീനമായി ഭവിച്ചു. പഠാണിരാജാവിനെ വഴിപ്പെടുത്തി ബങ്കാൾ കൈവശമാക്കുന്നതിന്ന് അക്ബർ ഡൽഹിയിൽനിന്നു മുനിംഖാനെ ഒരു വലിയ സൈന്യത്തോടുകൂടി അയച്ചു. സുലിമാൻ കൊല്ലപ്പെടുകയും അദ്ദേഹത്തിന്റെ പുത്രൻ ദൌദഖാൻ ഒറിസ്സായിലേക്ക് ഓടിപ്പോകയും ചെയ്തു.

എന്നാൽ മുകിളന്മാർ സമീപത്തേക്കു വരുന്നുണ്ടെന്നു കേട്ടപ്പോൾ സുലിമാൻ തന്റെ സ്വത്തു മുഴുവൻ ബങ്കാളത്തിന്റെ തെക്കുഭാഗത്തുള്ള ജസ്സൂർ എന്ന നഗരത്തിലേക്കു മാററിവെച്ചു. ഈ സ്ഥലം, ഒരു ബങ്കാളിയും തന്നാൽ 'രാജാവിക്രമാദിത്യൻ' എന്ന സ്ഥാനം നൽകപ്പെട്ടവനും ആയ തന്റെ ഭണ്ഡാരകാര്യാന്വേഷകമന്ത്രിയുടെ അധിവാസസ്ഥലമായിരുന്നു. അദ്ദേഹം സുലിമാന്ന് ഏററവും വിശ്വാസമുള്ള സേവകന്മാരിൽ ഒരാളായിരുന്നതിന്നു പുറമേ സമുദ്രത്തോടു തൊട്ടുകിടക്കുന്ന ദക്ഷിണബങ്കാൾ മുഴുവൻ ഭരിച്ചിരുന്നത് അദ്ദേഹമാണെന്നു പറയാം.

അക്കാലത്തു ബങ്കാളത്തിലെ രാജ്യഭരണസമ്പ്രദായം ഒരുവക പ്രഭുസമുദായരാജ്യഭരണത്തോടു തുല്യമായിരുന്നു. ദേശാധികാരികൾ അവരവരുടെ അധികാരാതൃത്തിക്കകത്തു പൂർണ്ണസ്വാതന്ത്ര്യത്തോടുകൂടിയവരായിരുന്നു. രാജകീയമായ സകല അവകാശങ്ങളും പ്രത്യേകാധികാരങ്ങളും അവർ അനുഭവിച്ചിരുന്നു. നവാബിന്നു കപ്പം കൊടുത്തുവന്ന കാലത്തോളം അവരെ സ്വേച്ഛാനുസരണം പ്രവൃത്തിക്കുന്നതിന്നു പഠാണിരാജാക്കന്മാർ അനുവദിച്ചിരുന്നു.

എന്നാൽ പലപ്പോഴും അവർ മത്സരിക്കുകയും കപ്പം അടയ്ക്കുന്നതിൽ ഉപേക്ഷ കാണിക്കുകയും ചെയ്തിരുന്നു. പലപ്പോഴും അവർ തമ്മിൽ തമ്മിൽ കലഹിക്കുകയും നവാബിന്റെ അധികാരത്തെ വിസ്മരിക്കുകയും ചെയ്തിരുന്നു. നവാബിന്റെ സൈന്യത്തിന്റെ മുഖ്യവേല കലഹജനകന്മാരായ ഈ അധികാരികളെക്കൊണ്ടു ക്രമപ്രകാരം കപ്പം അടപ്പിക്കുകയും അവർ അന്യോന്യം കലപ്പെടുത്തുവാൻ ഇട കൊടുക്കാതെ നോക്കുകയും ആയിരുന്നു.

സുലിമാൻ ഹതനാവുകയും ദൌദഖാൻ ഓടിപ്പോവുകയും ചെയ്യപ്പോൾ ബങ്കാൾ ജിതയായില്ല. അധികാരികൾ കപ്പം അടയ്ക്കാതെയായി. പക്ഷെ മുകിൾസേനാധിപതിക്ക് അതിലേക്കു ദൃഷ്ടിവെപ്പാൻ അവസരമുണ്ടായിരുന്നില്ല. അദ്ദേഹം ഓടിപ്പോയ നവാബിനെ പിന്തുടന്നു. അയാളെ പിടിക്കേണ്ടു ഒരു ഒററക്കാര്യത്തിലാണ് അദ്ദേഹം അപ്പോൾ മനസ്സുമുഴവൻ വെച്ചിരുന്നത്. ഒരു കൊല്ലം മത്സരിച്ചതിന്റെശേഷം ദൌദഖാനെ കൊന്ന് അദ്ദേഹത്തിന്റെ സൈന്യത്തെ ഛിന്നഭിന്നമാക്കിത്തീത്തു. നവാബിന്റെ സേനാപതിയായ കല്ലുഖാൻ ചക്രവത്തിയായി സമാധാനമാവുകയും ഒറിസ്സയിൽ വാണുകൊൾവാൻ അനുവദിക്കപ്പെടുകയും ചെയ്തു.

എന്നാൽ മുകിൾഗവണ്ണരായ രാജാ ടോഡർമാല്ലുടെ ദൃഷ്ടി പ്രധാനികളുടെനേരെ പതിഞ്ഞപ്പോൾ അവർ എല്ലാവരും പ്രത്യക്ഷത്തിൽ മത്സരത്തിന്ന് ഒരുമ്പെട്ടതായി കണ്ടതിനാൽ. അദ്ദേഹത്തിന്നു മോൺഗിയർ കോട്ടയ്ക്കകത്തു രക്ഷ പ്രാപിക്കേണ്ടിവന്നു. ഹിന്തുക്കളും പഠാണികളുമായ ബങ്കാൾ പ്രഭുക്കന്മാരെല്ലാവരും കോട്ടയ്ക്കു ചുററും വളഞ്ഞു. ഏകദേശം ഒന്നരക്കൊല്ലത്തോളം പുറത്തു പോകുവാൻ നിവൃത്തിയില്ലാതെ കോട്ടയ്ക്കകത്തു കിടക്കേണ്ടിവന്നു. ഒടുവിൽ അദ്ദേഹത്തിന്റെ പ്രസിദ്ധമായ സന്ധികരണസാമത്ഥ്യത്താൽ ഹിന്തുപ്രധാനികളെ സ്വാധീന

പ്പെട്ടത്തി. അവരുടെ സഹായത്താൽ പഠാണികളെ ബംഗാളത്തുനിന്ന് ഓടിക്കുകയും രാജ്യത്തു വീണ്ടും സമാധാനം ഉണ്ടാക്കുകയും ചെയ്തു. ഹിന്തുരാജാക്കന്മാർ അക്ബറിന്റെ മേല്ക്കോയ്മയെ സമ്മതിക്കുകയും പഠാണിനവാബിന്നു കൊടുത്തുവന്നിരുന്നതുപോലെ അദ്ദേഹത്തിന്നു കപ്പം കൊടുത്തുകൊള്ളാമെന്ന് ഏറ്റുകൊള്ളുകയും ചെയ്തു. രാജാ വിക്രമാദിത്യൻ മററുള്ള പ്രഭുക്കന്മാരുടെ ദൃഷ്ടാന്തത്തെ അനുസരിച്ചു മുകിൾചക്രവർത്തിയെ അടിവണങ്ങി തന്റെ അധികാരസ്ഥലത്തേക്കു പോയി. കുറെ സംവത്സരത്തോളം അദ്ദേഹം തന്റെ രാജ്യത്തെ സമാധാനത്തോടെ ഭരിക്കുകയും 'രാജാപ്രതാപാദിത്യൻ' എന്ന ഒരു പുത്രനേയും വിട്ടു ജസ്സൂരിൽവെച്ചു ചരമഗതിയെ പ്രാപിക്കുകയും ചെയ്തു.

പ്രതാപാദിത്യൻ വളരെ ശക്തിമാനായ ഒരു രാജാവായിത്തീൎന്നു. അദ്ദേഹത്തിന്നു 'ഭാസുരേശ്വരി' എന്നു പേരോടുകൂടിയ ഒരു ഭാൎയ്യയുണ്ടായിരുന്നു. അവരുടെ യഥാൎത്ഥമായ പേർ എന്താണെന്ന് അറിഞ്ഞുകൂട. 'ഭാസുരേശ്വരി' എന്നത് അവിടുത്തെ കുലദൈവത്തിന്റെ പേരാണ്. വംശസ്ഥാപകന്റെ മുമ്പാകെ ദേവി പ്രത്യക്ഷമായി കുടുംബത്തിൽ നന്മയും സൽഗുണവും ഉള്ളകാലത്തോളം അവിടം വിട്ടുപോകയില്ലെന്ന് അരുളിച്ചെയ്തതായി പറയപ്പെടുന്നു. പ്രസ്ഥാനസൂചകമായി രാജമന്ദിരത്തോടു തൊട്ടുകിടക്കുന്ന ദേവാലയത്തിലെ വിഗ്രഹത്തിന്റെ മുഖം തിരിച്ചുവെക്കുന്നതാണെന്നു ദേവി വാഗ്ദാനം ചെയ്കയും ഉണ്ടായത്രെ. രാജധാനിയിൽ ഇപ്പോൾ രണ്ടു ഭാസുരേശ്വരികളുണ്ട്. ഒന്നു ദേവിയും മറേറതു പ്രതാപാദിത്യന്റെ പത്നിയും. പക്ഷെ ഒന്നു സങ്കല്പിതവും മറേറതു ശിലാനിൎമ്മിതവും ആകുന്നു.

പ്രതാപാദിത്യൻ ക്രമേണ വളരെ വളരെ ശക്തിമാനും വളരെ ദൃപ്തനും ആയിത്തീൎന്നു. അദ്ദേഹം ഒരു പത്നി

ച്ച സൈന്യത്തെ ശേഖരിക്കുകയും രാജ്യത്തുള്ള കലഹകാരന്മാരായ സകലരും അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഭാഗത്തു ചേരുകയും ചെയ്തു. അനന്തരം നാട്ടുകളും നഗരങ്ങളും കൊള്ളയിട്ടുവാനും നശിപ്പിപ്പാനും കപ്പം തരുന്നതിലേക്ക് അയൽരാജാക്കന്മാരെ അന്യായമായി ശാസിപ്പാനും തുടങ്ങി. പരന്ത്രീസുകാരായ കടൽക്കള്ളന്മാരേയും മഗ്ഗ് കൊള്ളക്കാരേയും തന്റെ സൈന്യത്തോടേകോപിപ്പിച്ചു രാജ്യത്തിന്റെ ഒരററം മുതൽ അങ്ങെ അററം വരെ നശിപ്പിപ്പാനായി അദ്ദേഹം പുറപ്പെട്ടു. മുകിൾ വൈസ്രോയിക്ക് അതിബലവാനായ അദ്ദേഹത്തെ ശിക്ഷിക്കത്തക്ക ശക്തിയുണ്ടായിരുന്നില്ലെന്നു പറയേണ്ടതില്ലല്ലൊ. സ്വന്ത നഗരത്തിൽവെച്ചുതന്നെ അദ്ദേഹം വൈസ്രോയിയെ എതിർത്തു. ചക്രവത്തിയെ തന്റെ രാജാവാണെന്നു സമ്മതിപ്പാനൊ അദ്ദേഹത്തിന്നു കപ്പം കൊടുപ്പാനൊ പ്രതാപാദിത്യൻ കൂട്ടാക്കിയില്ല.

എന്നാൽ അയൽരാജാക്കന്മാരിൽനിന്നു ധനം അപഹരിക്കുകയും അവരെ കലപ്പെടുത്തുകയും ചെയ്തുകൊണ്ടു മാത്രം അദ്ദേഹം തൃപ്തിപ്പെട്ടില്ല. സ്വന്തം അമ്മാമനായ വസന്തരായിയുടെ നേരെതന്നെ അയാൾ തിരിഞ്ഞു. വസന്തരായിയെപ്പോലെ ഗുണവാനായിട്ട് അക്കാലത്ത് ആരുംതന്നെ ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. അദ്ദേഹം സകലജനങ്ങളുടേയും സ്നേഹബഹുമാനങ്ങൾക്കു ഭാജനമായ ഒരു വയോധികനായിരുന്നു. തന്റെ ഭാഗിനേയന്റെ നടപടിയെപ്പററി വസന്തരായിക്ക് അശേഷം തൃപ്തിയുണ്ടായിരുന്നില്ല. പ്രതാപാദിത്യനെ ദുർമ്മാർഗ്ഗത്തിൽനിന്നു തിരിച്ചുകൊണ്ടുവരുന്നതിന്നു കഴിയുന്നതും അദ്ദേഹം യത്നിച്ചു. പക്ഷേ അദ്ദേഹത്തിന്റെ ബുദ്ധിപൂർവ്വകവും യുക്തിയുക്തങ്ങളും ആയ വാക്കുകൾ കേവലം അരണ്യരോദനമായി കലാശിച്ചതേയുള്ളൂ. തന്റെ പ്രജകൾ തന്നെ സ്നേഹിച്ചിരുന്നില്ലെന്നു പ്രതാപാദിത്യൻ അറിഞ്ഞു. തന്റെ മാതുലനാണ് അവരുടെ 'ഈശ്വരൻ' എന്നും അദ്ദേഹം മനസ്സിലാക്കി. ഒരുസമയം ജനങ്ങൾ ത

ന്നോട് എടുത്തു വസന്തറായിയെ സിംഹാസനാരൂഢനാക്കിയെങ്കിലോ എന്നു ഭയപ്പെട്ടു. തന്റെ സ്ഥാനം ഉറപ്പിക്കുന്നതിന്നായി അയാൾ ആ സാധുമനുഷ്യനെ കുടുംബത്തോടുകൂടി കൊല്ലപ്പെടുത്തുവാൻ തീൎച്ചയാക്കി. സാദ്ധ്വിയായ അദ്ദേഹത്തിന്റെ പത്നി ഭൎത്താവിനെ ഈ ക്രൂരകൃത്യാലോചനയിൽനിന്നു പിൻവലിപ്പിക്കുവാൻ ശ്രമിച്ചിട്ടു വിഫലമായെന്നു കണ്ടപ്പോൾ ഈ നീചപ്രവൃത്തി ചെയ്യുവാൻ അദ്ദേഹത്തിന്ന് ഒരിക്കലും ഇടകൊടുക്കാതിരിപ്പാനുള്ള മാൎഗ്ഗത്തെ ആ സുശീല ധൈൎയ്യസമേതം അവലംബിക്കുവാൻ തീൎച്ചയാക്കി.

അക്കാലത്തു പ്രഭുക്കന്മാർ ആചരിച്ചും ബഹുമാനിച്ചുംവന്നിരുന്നതും ഇപ്പോഴും ബങ്കാളത്തു നടപ്പുള്ളതും ആയ ഒരു പഴയ ആചാരമുണ്ടായിരുന്നു. ഒരു മാന്യയുവതി തന്റെ പക്ഷത്തെ രക്ഷിക്കുന്നതിന്നു പരാക്രമശാലിയായ ഒരു യോദ്ധാവിനെ ആവശ്യപ്പെട്ടാൽ അവൾ തന്റെ കങ്കണത്തെ ഒരു പ്രസിദ്ധധീരപുരുഷന്റെ അടുക്കലേയ്ക്കോ യോദ്ധാക്കന്മാരുടെ ഒരു സദസ്സിലേയ്ക്കോ അയയ്ക്കും. ആ കങ്കണം ആ സംഘത്തിന്റെ മദ്ധ്യത്തിൽ വലിച്ചെറിയുവാൻ പറഞ്ഞ് ഒരു ദാസിപക്കൽ അയയ്ക്കുന്നു. അവിടെ ഹാജരുള്ള ധീരപുരുഷന്മാരിൽ ഒരുവൻ അതെടുത്ത് അവളുടെ ആജ്ഞയെ അനുസരിക്കുമെന്നും മരണംവരെ അവളുടെ പക്ഷത്തെ സഹായിക്കുന്നതാണെന്നും പ്രതിജ്ഞചെയ്യുന്നു. ഒരു ദിവസം പ്രതാപാദിത്യൻ രാജസദസ്സിൽ ഇരിക്കുമ്പോൾ രാജ്ഞിയുടെ പരിചാരികമാരിലൊരുവൾ ആ സദസ്സിൽ വന്ന് എല്ലാവൎക്കും ആശ്ചൎയ്യമുണ്ടാകത്തക്കവണ്ണം 'കങ്കണ'ത്തെ ആ പൂമുഖത്തിന്റെ മദ്ധ്യത്തിൽ എറിഞ്ഞു. സദസ്യന്മാർ എല്ലാവരും ആശ്ചൎയ്യസ്തബ്ധന്മാരായി. എല്ലാവരും രാജാവിന്റെ നേരെ അതിതാൽപൎയ്യത്തോടുകൂടി നോക്കി. പക്ഷേ അദ്ദേഹം അനങ്ങിയതേയില്ല. അദ്ദേഹത്തിന്റെ രൂക്ഷമായ മുഖത്തു ഒരു കറുപ്പുനിറം വ്യാപിച്ചു. ഒടുവിൽ

ഒരു യോദ്ധാവു പതുക്കെ എഴുനീററു. അദ്ദേഹം രാജാവിന്റെ പ്രധാനസേനാധിപനും രാജ്ഞിയുടെ സോദരനും ആയിരുന്നു. അയാൾ പതുക്കെ അടുത്തുചെന്നു 'കങ്കണം' എടുത്തു രാജാവിനെ നോക്കി ഇങ്ങിനെ പറഞ്ഞു:— ഈ കങ്കണം രാജ്ഞിയുടെ പക്കൽനിന്നു വരുന്നതാണ്. ഏതു കാൎയ്യത്തിലാണ് അവരെ സഹായിക്കേണ്ടത് എന്ന് എനിക്കറിഞ്ഞുകൂട. അവർ ഒരു 'നായകനെ' ആവശ്യപ്പെടുന്നു. രാജ്ഞിയിൽനിന്നു വരുന്നതാകകൊണ്ട് അത് അവരുടെ ഭൎത്താവും രക്ഷിതാവും സഹായിയും സ്വാമിയുമായ നമ്മുടെ ധീരനായ രാജാവുതന്നെ സ്വീകരിക്കുമെന്നാണ് വിചാരിച്ചിരുന്നത്. എന്നാൽ അവിടുന്ന് അതു സ്വീകരിപ്പാനുള്ള ഭാവംകൂടാതെ അതു തൊടാതെ ഇരിക്കുന്നതിനാൽ ഈ സംഘത്തിൽ ശൂർപുരുഷന്മാർ ആരുമില്ലെന്നുള്ള അപവാദത്തിന്ന് ഇടയായെങ്കിലോ എന്നു ഭയപ്പെട്ടു ഞാൻതന്നെ അതെടുത്തു മരണംവരെ അവരുടെ പക്ഷത്തെ രക്ഷിച്ചുകൊള്ളാമെന്നു സത്യത്തിന്മേൽ വാഗ്ദാനം ചെയ്യുന്നു'.

രാജാവു കുപിതനായി. പക്ഷേ ഒന്നും പറഞ്ഞില്ല. ദാസി മധുരസ്വനത്തിൽ ഇങ്ങിനെ പറഞ്ഞു: — 'രാജാവനന്തരായി ഭയയും അദ്ദേഹത്തിന്റെ കുടുംബത്തേയും രക്ഷിക്കണമെന്നാണ് രാജ്ഞിയുടെ ആഗ്രഹവും ഈ കങ്കണം സ്വീകരിക്കുന്ന ധീരപുരുഷനോടുള്ള ആജ്ഞയും'. 'അങ്ങിനെതന്നെ അതു ചെയ്തുകൊള്ളാം' എന്നു പറഞ്ഞ് ആ ശൌൎയ്യപുരുഷൻ സ്വസ്ഥാനത്തു പോയി ഇരുന്നു.

രാജാവു പെട്ടെന്നു കൂടിക്കാഴ്ച അവസാനിപ്പിച്ച് അദ്ദേഹത്തിന്റെ അകത്തേക്കു പോയി. അദ്ദേഹത്തിന്നു ഈ ലോകത്തിൽ ആരെയെങ്കിലും ഭയമുണ്ടെങ്കിൽ അത് അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഭാൎയ്യയെയാണ്. എല്ലാംകൊണ്ടും അവർ പ്രതാപാദിത്യന്റെ ഭാൎയ്യയായിരിക്കത്തക്ക യോഗ്യതയുള്ളവളാണ്. അവർ ക്രൂരനായ ഒരു സിംഹത്തോടുചേൎന്ന ഭയങ്കരിയായ ഒരു പെൺസിംഹമാണ്. അദ്ദേഹം അവരെ

അരികെ വിളിച്ച് ആശ്ലേഷിച്ചും നല്ല വാക്കുകൾ പറഞ്ഞും ശാസിച്ചും പലവിധത്തിലും വസന്തറായിയെ രക്ഷിക്കേണമെന്നുള്ള അവരുടെ വിചാരത്തെ മാററുവാൻ നോക്കി. 'അദ്ദേഹത്തിന്ന് അനുഭവിക്കുവാൻ വെച്ചിട്ടുള്ളത് ഇന്നതാണെന്നു തീച്ചയായിരിക്കുന്നു. അദ്ദേഹം മരിക്കണം. അല്ലെങ്കിൽ നമ്മൾ അപകടത്തിലാകും' എന്നു രാജാവു പറഞ്ഞു. 'അപകടത്തിലായാലും ഇല്ലെങ്കിലും ഇങ്ങിനെയുള്ള ഒരു കഠിനക്രിയ ചെയ്യാൻ ഞാൻ ഒരിക്കലും അങ്ങയെ അനുവദിക്കയില്ല' എന്നു ഭാൎയ്യ മറുപടി പറഞ്ഞു.

വൃദ്ധനായ മാതുലനെ കൊല്ലുന്നത് അസാദ്ധ്യമാണെന്നു കണ്ടപ്പോൾ പ്രതാപൻ ചതിപ്രയോഗത്തെ ആലംബിച്ചു. തന്റെ ദുഷ്ക്രിയകളെക്കുറിച്ച് അദ്ദേഹം പശ്ചാത്താപം ഭാവിച്ചു. അമ്മാമന്റെ അരികേ പോയി കാൽക്കൽവീണ് അനേകം പ്രാവശ്യം ക്ഷമായാചനം ചെയ്തു. രാജാവസന്തറായി ജസ്സൂരിൽനിന്നു കുറെ അകലെയുള്ള ഒരു കോട്ടയിലാണ് പാൎത്തിരുന്നത്. പ്രതാപരാജന്റെ കൊട്ടാരത്തിലേക്കുചെല്ലുന്നതിന്ന് അദ്ദേഹം സ്നേഹപൂൎവ്വം ക്ഷണിക്കപ്പെട്ടുകയും ക്ഷണം സ്വീകരിക്കുകയും ചെയ്തു.

എന്നാൽ എത്രതന്നെ പശ്ചാത്താപം ഭാവിച്ചെങ്കിലും രണ്ടാളുകൾക്ക് അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഉദ്ദേശത്തെപ്പററി വളരെ സംശയമുണ്ടായിരുന്നു. വസന്തറായിയുടെ പുത്രനെ തന്റെ രക്ഷയ്ക്കധീനനാക്കിയതിന്റെശേഷമേ ധീരയായ റാണി അദ്ദേഹത്തെ ക്ഷണിക്കുന്നതിന്നു ഭൎത്താവിന്നനുവാദം കൊടുത്തുള്ളു. വൃദ്ധനായ വസന്തറായി ജസ്സൂരിലേക്കു പുറപ്പെടുന്നതിന്നുമുമ്പ് ഒരു കപോതത്തെ കയ്യിലെടുത്തു. 'ഈ കപോതം തിരികെ നിന്റെ അടുക്കലേക്കു വരുന്നതു കണ്ടാൽ ഞാൻ മരിച്ചു എന്നോ ബന്ധനത്തിലാണെന്നോ തീച്ചയാക്കിക്കൊള്ളു' എന്ന് അദ്ദേഹം ഭാൎയ്യയോടു പറഞ്ഞു.

വസന്തറായി അല്പം ചില അകമ്പടിക്കാരോടുംകൂടി

പുറപ്പെട്ടു. എന്നാൽ ക്രൂരനായ പ്രതാപരാജനാൽ നിയോഗിക്കപ്പെട്ട ഘാതുകന്മാർ വഴിയിൽവെച്ച് അദ്ദേഹത്തെ തടുത്തു കലാപ്പെടുത്തി. പ്രാവുതകസമയത്തു കോട്ടയിൽ എത്തി. വൃദ്ധരാജാവിന്റെ ഭാൎയ്യയും കുടുംബവും എനിയും തങ്ങൾക്ക വല്ല ഉപദ്രവവും നേരിട്ടെങ്കിലൊ എന്നു ഭയപ്പെട്ടു രാജധാനിയുള്ള ഒരു കുളത്തിൽ മുങ്ങി മരിച്ചു. വസന്തറായിയുടെ പുത്രൻ റാണിയുടെ അധീനത്തിൽ ആയിരുന്നതിനാൽ രക്ഷപ്പെട്ടു.

ഇങ്ങിനെയുള്ള ഒരാൾക്ക് അധികകാലം സ്വൈരമായി രാജ്യഭാരം ചെയ്യാൻ സാധിക്കുന്നതല്ല. ധൂൎത്തനായ ഈ രാജാവിനെ ശിക്ഷിക്കുന്നതിന്നു മുകിൾചക്രവൎത്തിയുടെ സേനാധിപന്മാരിൽവെച്ച് ഏററവും യോഗ്യനായ രാജാ മാൻസിങ്ങ് ഒരു വലിയ സൈന്യസമേതം അയക്കപ്പെട്ടു. അദ്ദേഹം ഗംഗാനദിതീരത്തു ചെന്നു പ്രഭുക്കന്മാരുടെ സഹായത്തെയും സമ്പാദിച്ചു ജസ്സൂരിലേക്ക നേരെ പുറപ്പെട്ടു. നഗരത്തിന്റെ സമീപം പാളയം അടിച്ചു രാജാവിന്റെ അടുക്കലേക്ക് ഒരു 'പ്രമാണ'വും അതോടുകൂടിത്തന്നെ ഒരു തൂക്കുകയറും വാളും കൊടുത്ത് ഒരു ദൂതനെ അയച്ചു. പ്രതാപൻ ആ പ്രമാണത്തെ ആയിരം ഖണ്ഡമായി കീറി വാൾ താൻതന്നെ എടുത്തു തൂക്കുകയറ ദൂതനോടു തിരികെ എടുത്തുകൊള്ളുവാൻ പറഞ്ഞു. 'ഇതു സ്വന്തം യജമാനന്റെ കഴുത്തിലിടുവാൻ നിന്റെ സേനാപതിയോടു പറ' എന്നു പറഞ്ഞു.

യുദ്ധം തീൎച്ചയാക്കി. പ്രതാപന്ന് അമ്പത്തീരായിരം ഖഡ്ഗധാരികളും മുപ്പതിനായിരം കുന്തക്കാരും പതിനായിരം കുതിരപ്പട്ടാളങ്ങളും ഇരുനൂറാനകളും നൂറു പീരങ്കികളും ഉണ്ടായിരുന്നു. ഇതിന്നെല്ലാററിന്നും പുറമെ പാത്രീസ് കപ്പൽകവച്ചക്കാരിൽനിന്നും മഗ്ഗ്കൊള്ളക്കാരിൽനിന്നും ഏതാനുംപേരും അദ്ദേഹത്തിന്റെ സഹായത്തിന്നു വന്നുചേൎന്നു. ഈ വമ്പിച്ച സൈന്യത്തിന്റെ അധികഭാഗ

ത്തോടുകൂടി യുദ്ധത്തിന്നു പുറപ്പെട്ടു. കാലത്തുമുതൽ വൈകുന്നേരംവരെ ഭയങ്കരമായ യുദ്ധം ഉണ്ടായി. രാജകീയ സൈന്യങ്ങളെ അകത്തി അവരുടെ കാലാൾ മുഴുവനം ഛിന്നഭിന്നമാക്കുവാൻ പ്രതാപന്നു സാധിച്ചു. അദ്ദേഹത്തിന്നു തീച്ചയായി ജയം സിദ്ധിക്കുമെന്നുള്ള ദിക്കായി. അപ്പോഴേക്കും അദ്ദേഹത്തിൻെറ സൈന്യങ്ങളുടെ ഇടയിൽ പെട്ടെന്ന് ഒരു ക്ഷോഭം ഉണ്ടായി. അവർ കൂട്ടം വിട്ടു നാലുപുറത്തേക്കും ഓടുവാൻ തുടങ്ങി. ഇങ്ങിനെ അവർ പെട്ടെന്ന് ഓടുവാനുള്ള കാരണം അന്വേഷിച്ചതിൽ ഭാസുരേശ്വരി പോയി എന്ന് അദ്ദേഹത്തോട് ആരോ പറഞ്ഞു. അദ്ദേഹത്തിന്ന് ഇതിൻെറ സാരം മനസ്സിലായില്ല. "എൻെറ ഭാൎയ്യ മരിച്ചുവോ" എന്നു ചോദിച്ചു. "ഇല്ല, മഹാരാജാവേ! നമ്മുടെ മഹാദേവി പോയിരിക്കുന്നു" എന്ന് അവരിൽ ഒരാൾ പറഞ്ഞു.

ഭാസുരേശ്വരീഭഗവതി താൻെറ പ്രസ്ഥാനത്തെ സൂചിപ്പിക്കുമെന്നും അവളുടെ പ്രയാണത്തോടുകൂടി ജസ്സൂരിലെ കീൎത്തിചന്ദ്രൻ അസ്തമിക്കുമെന്നും ഉള്ളതു സകലരാലും വിശ്വസിക്കപ്പെട്ടിരുന്ന ഒരു ഐതിഹ്യമാണെന്നും മുമ്പു പറഞ്ഞുവല്ലൊ. ദേവി മുഖം തിരിച്ചു, എന്നുവെച്ചാൽ അവൾ പോയി എന്ന് ഒരു ശ്രുതി പടയാളികളുടെ ഇടയിൽ കാട്ടുതീപോലെ പരന്നു. അവരുടെ ബുദ്ധി ക്ഷയിച്ചു. ജയിക്കാമെന്നുള്ള മോഹമെല്ലാം ത്യജിച്ചു നാലുപുറത്തേക്കും ഓടി. എത്രയോ ധൈൎയ്യമുള്ള രാജാവിനും ഈ ദുഃഖപൎണ്ണമായ വിശ്വാസത്തെ ത്യജിപ്പാൻ കഴിഞ്ഞില്ല. ഈ വൎത്തമാനം കേട്ടപ്പോൾ അദ്ദേഹം മോഹാലസ്യപ്പെട്ടു. ശത്രുപക്ഷക്കാർ ഈ അവസരത്തെ വെറുതെ വിട്ടില്ല. ഒരു കൂട്ടം കുതിരപ്പട്ടാളം പെട്ടെന്ന് അദ്ദേഹത്തിനെ ചെന്നു പിടിക്കുകയും അല്പനിമിഷത്തിനകം അദ്ദേഹം ശത്രുക്കളാൽ ബദ്ധനാവുകയും ചെയ്തു.

രാജകീയസൈന്യത്തിൻെറ ജയം പൂൎണ്ണമായി. രാജാ

മാൻസിങ്ങ് നഗരത്തിന്നടുത്തു ചെന്നു. എന്നാൽ അതു ന ല്ലവണ്ണം രക്ഷിക്കപ്പെട്ടിരുന്നതായി കണ്ടതിൽ ആശ്ചര്യപ്പെ ട്ടു. അന്വേഷിച്ചതിൽ ധീരയായ റാണി സൈന്യാധിപ ത്യം വഹിച്ചതായും സ്വരാജ്യത്തിന്റെ സ്വാതന്ത്ര്യരക്ഷയ്ക്കു മരിക്കുവാൻ ഒരുങ്ങിയിരിക്കുന്നതായും കണ്ടു. കോട്ട വിട്ടുത രുവാൻ ആവശ്യപ്പെട്ടു മാൻസിങ്ങ് ഒരു ദൂതനെ അയച്ചു. 'ഇല്ല, കോട്ട വിട്ടുതരണമെങ്കിൽ ചില നിശ്ചയങ്ങൾ അനു സരിക്കണം. ചക്രവർത്തിയുടെ സൈന്യങ്ങളോട് എതിർത്തു നിന്ന് ഈ കോട്ടയെ രക്ഷിക്കുക എന്നുള്ളത് അനാവശ്യമായി അനവധി ആളുകളുടെ ജീവനാശം വരുത്തുകയാണെന്ന് എനിക്കറിയാം. എന്റെ നഗരം കൊള്ളയിടുകയില്ലെന്നും എന്റെ പ്രജകളിൽ യാതൊരുവനും യാതൊരുവിധം ഉപ ദ്രവവും ചെയ്യുകയില്ലെന്നും രാജാ മാൻസിങ്ങ് ഒരു രാജപുത്ര ന്റെ വാക്കു പറകയാണെങ്കിൽ ഞാൻ യാതൊരു തടസ്ഥ വും കൂടാതെ കോട്ട വിട്ടുകൊടുക്കാം. വേറെ ഒരു നിശ്ചയംകൂ ടിയുണ്ട്. എന്റെ ഭർത്താവു ജീവിച്ചിരിപ്പുണ്ടെങ്കിൽ ആ ഭ ർത്താവിനെ അനുഗമിപ്പാൻ അദ്ദേഹം ഒരു ഹിന്ദുവിന്റെ നിലയിൽ ഒരു ഹിന്ദുപത്നിയായ എന്നെ അനുവദിക്കണം. ഇതെല്ലാം അദ്ദേഹത്തോടു പറയു. അദ്ദേഹം സമ്മതിക്കാത്ത പക്ഷം ആക്രമം സഹിക്കുന്നതിന്ന് ഒരു ജീവിപോലും ഇവി ടെ ശേഷിക്കാതാവുന്നതുവരെ നമുക്കു യുദ്ധംചെയ്യാം' എ ന്ന് അവർ പറഞ്ഞു.

രാജാ മാൻസിങ്ങ് അവരുടെ അപേക്ഷകളെയെല്ലാം കൈക്കൊണ്ടു. അവർ ഭർത്താവൊന്നിച്ച് അദ്ദേഹത്തിന്റെ ബന്ധനാവസ്ഥയിൽ പങ്കുകൊണ്ടു ഡൽഹിയിലേക്കു പുറ പ്പെട്ടു. എന്നാൽ അദ്ദേഹത്തെ ഒരു വലിയ ഇരിമ്പുകൂട്ടി ലാക്കി സൂക്ഷിച്ചിരുന്നതിനാൽ കാശിക്കുസമീപം വഴിയിൽ വെച്ചുതന്നെ അദ്ദേഹം മരിച്ചുപോകയും, രാജ്ഞി ഭർത്താവി നെ ദഹിപ്പിച്ചിരുന്ന അഗ്നികുണ്ഡത്തിൽതന്നെ ചാടി ജീ വത്യാഗം ചെയ്കയും ചെയ്തു.

൯. ജോഡ്പൂരിലെ റാണി.

ഷാജിഹാൻെറ വാഴ്ചകാലത്തു ഡൽഹിരാജധാനിയിലെ ഏററവും പ്രബലനായ പ്രഭു ജസ്വന്ത്സിംഹനായിരുന്നു. തൻെറ പിതാവിൻെറ സിംഹാസനം പിടിച്ചടക്കി അദ്ദേഹത്തെ ബന്ധനത്തിലാക്കുവാനായിക്കൊണ്ടു ഡൽഹിയെ എതിപ്പാൻ അരങ്ങസീബ്ബ് വന്ന സമയം നിരോധിക്കുന്നതിന്നു ജസ്വന്ത്സിംഹൻ ഏതാനും രാജപുത്രന്മാരോടുകൂടി പുറപ്പെട്ടു. നർമ്മദാനദിയുടെ സമീപത്തുവെച്ച് ഒരു യുദ്ധം ഉണ്ടായി. എന്നാൽ സൂര്യാസ്തമനത്തോടുകൂടി അവരിൽ പതിനായിരം പേർ രണാങ്കണത്തിൽ മൃതന്മാരായതിനാൽ ജസ്വന്ത്സിംഹൻ സ്വരാജ്യത്തേക്കു മടങ്ങേണ്ടിവന്നു. ലജ്ജാകരവും വ്യസനകരവുമായ ഈ പരാജയം തൻെറ ഭാൎയ്യക്കു കലശലായ വ്യസനത്തെയും കോപത്തെയും ഉണ്ടാക്കുമെന്നു നിശ്ചയമുണ്ടായിരുന്നതിനാൽ തലസ്ഥനത്തോടടുക്കുന്തോറും അദ്ദേഹത്തിന്നു മനസ്താപം വൎദ്ധിച്ചുവന്നു.

ഭൎത്താവു സമീപമെത്തിയ വിവരം റാണി കേട്ടപ്പോൾ അദ്ദേഹത്തിൻെറ നിൎഭാഗ്യത്തിൽ തനിക്കുള്ള സന്താപത്തെ അറിയിക്കുന്നതിന്നായി ആളെ പറഞ്ഞയക്കുന്നതിന്നു പകരം ആ ധൈൎയ്യശാലിനി കോട്ടവാതിലുകളെ അടക്കുന്നതിന്നും അവമാനിക്കപ്പെട്ട ആ പുരുഷനെ അകത്തു പ്രവേശിപ്പിക്കാതിരിക്കുന്നതിന്നും ആജ്ഞാപിക്കയാണ് ഉണ്ടായത്.

'അയാൾ എൻെറ ഭൎത്താവല്ല. ജോഡ്പൂരിലെ രാജാവും ധീരനായ മീവാർ റാണിയുടെ ജാമാതാവുമായ ഒരാൾ ഇത്ര നികൃഷ്ടനായിരിപ്പാൻ പാടില്ല' എന്നാണ് രാജ്ഞി പറഞ്ഞത്. പെട്ടെന്ന് ആ മഹതിയുടെ മനസ്സുമാറി 'എൻെറ ഭൎത്താവു മരിച്ചിരിക്കണം. പരാജിതനും നിന്ദിതനു

മായി അദ്ദേഹം മടങ്ങിവരികയില്ല എന്നു പറഞ്ഞു സ്വദേഹത്യാഗം ചെയ്യുന്നതിന്നു തീക്കുണ്ഡം കൂട്ടുവാൻ രാജ്ഞി ആജ്ഞാപിച്ചു.

കിം ബഹുനാ; പ്രിയതമനെ സന്ദശിക്കേണമോ എന്നു തിച്ചപ്പെടുത്തുവാൻ നിവൃത്തിയില്ലാതെ ആ സാധ്വി അസ്വസ്ഥചിത്തയായി എട്ടോൻപത്തു ദിവസം കഴിച്ചുകൂട്ടി; എങ്കിലും ഭത്താവിനെ കാണുകതന്നെ എന്ന് ഒടുവിൽ തിച്ചയാക്കി. കോട്ടവാതിൽ തുറക്കുകയും ഭത്താവ് അകത്തു പ്രവേശിക്കുകയും ചെയ്തു. കോപം ശമിച്ചശേഷം ഭത്താവിൻേറയും അനുചരന്മാരുടേയും ക്ഷതങ്ങളെ ഉണക്കുന്നതിന്നു റാണി ദയാപൂവ്വം യത്നിച്ചു. അരങ്ങസിബ്ബ് ഡൽഹിയിൽ തൻെറ സ്ഥാനം ഉറപ്പിച്ചശേഷം താൻ ഭയപ്പെടത്തക്ക നിലയിലുള്ള ഏകപുരുഷനായ ജസ്വന്ത് സിംഹൻെറ പ്രാബല്യത്തെ മൂലവിഛേദം ചെയ്യണമെന്നാണ് നിശ്ചയിച്ചത്. അതിനാൽ കാബൂളിൽ ലഹള നടന്നിരുന്ന തക്കം നോക്കി അവിടെക്കയച്ച സൈന്യത്തിൻെറ നായകനായി, ആ രാജാവിനെ നിയോഗിച്ചു. ലഹളക്കാരും മുറാളന്മാരുമായ പഠാണികൾ പ്രബലനായ രാജാവിനേയും ധൈയ്യശാലികളായ രാജപുത്രന്മാരേയും കീഴടക്കി കൊല്ലുമെന്നു ചക്രവത്തിക്കു പൂണ്ണവിശ്വാസമുണ്ടായിരുന്നു.

ആ ഉദ്യോഗം ബഹുമതിക്കും അപകടത്തിന്നും ഹേതുഭൂതമായിരുന്നതുകൊണ്ടു ജസ്വന്ത്സിംഹൻ അതിനെ സ്വീകരിച്ചു. ഭത്താവിനെ അനുഗമിച്ചു കഷ്ടപ്പാടുകളെ പങ്കുകൊള്ളുന്നതിന്നായി ധീരയായ രാജ്ഞിയും പുറപ്പെട്ടു. ജോഡ്പൂരിലെ രാജ്യഭാരം തങ്ങളുടെ പുത്രനായ പൃഥിസിംഹനെ ഏല്പിച്ചു യുദ്ധവിദഗ്ദ്ധന്മാരായ സൈന്യസമേതം പഠാണികളുടെ നേരെ യുദ്ധത്തിനായി പുറപ്പെട്ടു.

ഒരു സാധാരണസ്ത്രീയുടേയും റാണിയുടേയും നിലയിൽ തന്നെ ആദരിക്കുന്നതിന്ന് ആ രാജ്ഞി അനുവദിച്ചില്ല.

ആ ധൈൎയ്യശാലിനി ഒരു യോദ്ധാവിനെപ്പോലെ തന്റെ ഭൎത്താവോന്നിച്ചു സവാരിചെയ്കയും യുദ്ധയാത്രയുടെ ബുദ്ധിമുട്ടുകളെല്ലാം അനുഭവിക്കയും ചെയ്തു. അവർ ഇങ്ങിനെ കുന്നു താഴ്വരകളും ഹിമസംഹതികളും കടന്നു വളരേനാൾ കഷ്ടപ്പാടുകൾ സഹിച്ചു കാബൂളിൽ എത്തുകയും തദ്രാജ്യവാസികളെല്ലാം രാജദ്രോഹികളായി കാണപ്പെടുകയും ചെയ്തു. അവൎക്കു വിശ്രമം ഉണ്ടായോ എന്നു സംശയമാണ്. നാഗരികമില്ലാത്തവരുടെ മദ്ധ്യത്തിൽ അപരിചിതകാലാവസ്ഥകൊണ്ടും അതികഠിനമായ മഞ്ഞുകൊണ്ടും അവർ നന്നെ ബുദ്ധിമുട്ടി. തന്റെ ഭൎത്താവിനു നേരിട്ട സകല ആപത്തുകളിലും രാജ്ഞി സമാവകാശിയായിരുന്നു. ആ മഹതി അദ്ദേഹത്തെ (ഛായയെന്നപോലെ) അനുഗമിച്ചു ശത്രുക്കളോടു പോരാടി. രാജ്ഞിയുടെ ധൈൎയ്യം, സഹനശക്തി, നിശ്ചഞ്ചലത മുതലായ ഗുണങ്ങൾ ധീരന്മാരും ബലവാന്മാരുമായ രാജപുത്രവീരന്മാരിൽ അത്ഭുതം ജനിപ്പിച്ചു.

എങ്കിലും നിൎഭാഗ്യവശാൽ ജസ്വന്ത്സിംഹനു ദീൎഘകാലം ജീവിച്ചിരിപ്പാൻ ഇടയായില്ല. ഇതിനുള്ള കാരണം അദ്ദേഹം ആരുടേയെങ്കിലും അന്യായകൎമ്മത്തിന്നധീനനായതായിരിക്കണം. അദ്ദേഹത്തിന്റെ പുത്രനായ പൃഥിസിംഹൻ ചക്രവൎത്തിയാൽ ഡൽഹിയിലേക്കു ക്ഷണിക്കപ്പെടുകയും ബഹുമാനപൂൎവ്വം എതിരേല്ക്കപ്പെടുകയും ചെയ്തുവെന്നു വരികിലും ആ രാജകുമാരനെ തൽക്ഷണം വിഷംകൊടുത്തു കൊന്നു. ജസ്വന്ത്സിംഹൻ കാബൂളിൽനിന്നു തിരിച്ചെത്തുകയില്ലെന്നും അദ്ദേഹത്തിന്റെ പുത്രന്മാർ തനിക്കു മനസ്സമാധാനം ഇല്ലാതാക്കുന്നതിനു ജീവിച്ചിരിക്കയില്ലെന്നും ഔരംഗസീബ്ബ് ശപഥം ചെയ്തതായി പറയപ്പെടുന്നു.

ഭൎത്തൃനഷ്ടയായി, അഫ്ഗാനിസ്ഥാനിൽ കൊടുങ്കാടുകളുടെ മദ്ധ്യേ കിടക്കുന്ന റാണിയുടെ സ്ഥിതിയോ വളരെ കഷ്ടമായിട്ടുള്ളതാകുന്നു. പ്രാണപ്രണയിനി എന്ന നിലയിൽ തന്റെ ഭൎത്താവോടുകൂടി ചിതാപ്രവേശം ചെയ്യുമായിരുന്നു.

രാജ്ഞി ഗർഭിണിയായിരുന്നതിനാൽ അതിന്നനുവദിക്കപ്പെട്ടില്ല. അതിനാൽ അപകടംകൂടാതെ അവർ ഇന്ത്യയിലെത്തുന്നതുവരെ തന്റെ വിശ്വസ്തഭടന്മാരുടെ നേതൃത്വം വഹിച്ചു.

അധികനാൾ കഴിയുന്നതിന്നുമുമ്പു കാബൂൾനഗരത്തിൽവെച്ചു രാജ്ഞിക്കു് ഒരു ബാലൻ സഞ്ജാതനാകയും പ്രസവാരിഷ്ടങ്ങളെല്ലാം തീൎന്നു ശരീരബലം വേണ്ടുംവണ്ണം സിദ്ധിച്ചുവെന്നു കണ്ടപ്പോൾ സമരധീരന്മാരായ സേനയോടുകൂടെ ഇന്ത്യയിലേക്കു പുറപ്പെട്ടുകയും ചെയ്തു. പെഷവാർ വരേ അവർ യുദ്ധംചെയ്തുകൊണ്ടുതന്നേ പോകേണ്ടിവന്നു. ധീരോദാത്തംശയായ തങ്ങളുടെ രാജ്ഞിയെ യാതൊരാപത്തും കൂടാതെ എതിരേററ നാട്ടിലേക്കു കൂട്ടിക്കൊണ്ടുപോകുവാൻ പുറപ്പെട്ടിരുന്ന രാജപുത്രന്മാർ ഇവിടെവെച്ച് അവരോടു ചേൎന്നു.

പതുക്കെ അവർ ഡൽഹിയിൽ എത്തി. രാജ്ഞിയും തന്റെ അനുചരന്മാരും ജോഡ്പൂരിലേക്കു പോകുവാൻ നിശ്ചയിച്ചു; എങ്കിലും യുദ്ധംകൂടാതെ അതു സാദ്ധ്യമല്ലെന്ന് അവർ കണ്ടു. രാജകിശോരനെ തന്റെ വശം ഏല്പിച്ചുകൊടുക്കണമെന്ന് അരങ്ങസിബ്ബ് രാജ്ഞിയെ നിർബ്ബന്ധിച്ചു; എന്നാൽ അയാളുടെ ആജ്ഞയെ രാജ്ഞി തീരെ നിരസിക്കയാണ് ഉണ്ടായതു്. രാജകുമാരനേയും രാജ്ഞിയേയും രക്ഷിക്കേണ്ടതിന്നു തങ്ങളുടെ ജീവനെപ്പോലും തൃണീകരിച്ചു യുദ്ധം ചെയ്വാൻ രാജപുത്രന്മാർ തീൎച്ചയാക്കി.

രാജകുമാരനെ ഒരു പലഹാരക്കൊട്ടയിൽവെച്ചു വിശ്വസ്തനായ ഒരു മഹമ്മദീയനെ ഏല്പിക്കുകയും അവർ പറഞ്ഞസ്ഥലത്തു് എത്തുന്നതുവരെ ആ ബാലനെ സൂക്ഷിച്ചുകൊള്ളാമെന്ന് അവൻ വാക്കുകൊടുക്കുകയും ചെയ്തിരുന്നു.

അവൻ രാജകുമാരനേയുംകൊണ്ടു പുറപ്പെട്ട ഉടനെ അവർ പാൎത്തിരുന്ന കൊട്ടാരത്തിൽനിന്ന് ആയുധപാണികളായി നിൎഗ്ഗമിച്ചു. ധീരയായ രാജ്ഞിയും അവരുടെകൂടെ ഉ

ണ്ടായിരുന്നു. ആ മഹതി ധരിച്ചിരുന്ന ഖഡ്ഗം, അവരിൽ ചിലരുടെ കയ്യിലുണ്ടായിരുന്ന ദീപജ്വാലാസ്പർശനത്താൽ മിന്നൽപോലെ പ്രകാശിച്ചിരുന്നു. പെട്ടെന്നു ചക്രവർത്തിയുടെ സൈന്യങ്ങൾ രാജധാനിയെ വളയുകയും ആ സൈന്യബലത്തെ ധിക്കരിച്ചു പുറത്തുപോവാൻ അവർ ശ്രമിക്കയും ചെയ്തു. രണശൂരന്മാർ ധൈര്യത്തോടുകൂടി പോരാടി വീരസ്വർഗ്ഗം പ്രാപിച്ചു. എന്നാൽ യുദ്ധവർത്തമാനം വന്നറിയിക്കുന്നതിന്നു ദുർല്ലഭം ചിലർ ശേഷിച്ചില്ലെന്നില്ല. വളരെ ചെറിയതായ രാജപുത്രസൈന്യത്താൽ അന്നു ഡൽഹിവീഥികളിൽവെച്ചു നടത്തപ്പെട്ട യുദ്ധം എത്രയും പ്രശംസാർഹമായ കൃത്യങ്ങളിൽ ഒന്നായിട്ടാണ് ചരിത്രകാരന്മാർ ഇന്നും ഘോഷിച്ചുവരുന്നത്. എന്തുകൊണ്ടെന്നാൽ—

"ഏകോ ദശസഹസ്രാണി യോധയേദ്യസ്തു ധന്വിനാം
ശസ്ത്രശാസ്ത്രപ്രവീണശ്ച മഹാരഥ ഇതി സ്മൃതഃ"

എന്ന പ്രമാണപ്രകാരം ചക്രവർത്തിയുടെ സൈന്യത്തിലെ ആയിരം പടയാളികൾക്ക് എതിരായി മഹാരഥനായ ഒരു രാജപുത്രൻ വീതമാണ് യുദ്ധം ചെയ്തത്. ധീരോദാത്തന്മാരായ സേനകളുടെ ഈ പ്രവൃത്തി തങ്ങളുടെ രാജ്യത്തേയും റാണിയേയും ബാലനായ രാജകുമാരനേയും രക്ഷിക്കുവാനായിരുന്നുവെന്നു വിശിഷ്യ പ്രസ്താവിക്കണമെന്നില്ലല്ലോ.

രാജകുമാരനെ കൊണ്ടുവന്നു സൂക്ഷിക്കുന്നതിന്നായി ചട്ടംകെട്ടിയിരുന്ന സ്ഥലത്തു ശേഷിച്ച പടയാളികളോടുകൂടി, മുറിയോറ രക്തം പ്രവഹിച്ചുകൊണ്ടിരുന്ന റാണി എത്തിയപ്പോൾ അതികോമളാകാരനായിരിക്കുന്ന രാജകുമാരൻ സുഖമായിരിക്കുന്നതിനെ അവർ കണ്ടു. പുത്രാവലോകനത്താൽ ആനന്ദനിമഗ്നയായ റാണി പുത്രനെ എടുത്തു ചെ

ഝപ്പെട്ടു നടക്കുകയും മീവാർരാജാവായ സഹോദരൻെറ അടുക്കലെത്തുകയും ചെയ്തു.

രാജ്ഞി ജോഡ്പൂരിലേക്കു മടങ്ങിച്ചെന്നു ചക്രവത്തിയെ എതിത്തു പരാജയപ്പെട്ടുത്താനുള്ള ഉദ്ദേശത്തെ കരുതികൊണ്ട് ആ വംശശത്രുക്കളോടു പോരാടുവാൻ തക്ക പ്രായം താൻെറ തനയനു തികയുന്നതുവരെ ആ രാജകുമാരൻെറ അവകാശങ്ങളെ കാത്തു രക്ഷിച്ചുപോന്നു. ചക്രവത്തിയുടെ ഭീരുതാസൂചകമായ പ്രവൃത്തി രാജപുത്രന്മാർ അദ്ദേഹത്തെ എതിക്കുവാൻ കാരണമാക്കിത്തീത്തു. നിസ്സഹായയായ ഒരു വിധവയേയും തൽപുത്രനേയും എതിക്കനിമിത്തം ഹിന്ദുമതദ്വേഷിയായ അയാളോടു കഠിനമായ പ്രതിക്രിയചെയ്യേണ്ടതിന്നു രാജപുത്രവീരന്മാരെല്ലാം ഏകോപിച്ചുവെന്നു പറഞ്ഞാൽ കഴിഞ്ഞുവല്ലൊ. ഡൽഹിസാമ്രാജ്യത്തിലെ അന്തച്ഛിദ്രത്തെ മാത്രമല്ല അതിൻെറ അധഃപതനത്തേയുംകൂടി കാണുന്നതിന്നു വിധവയായ രാജ്ഞിക്കു സംഗതിയായി. വിശ്രുതയും വൃദ്ധയുമായ രാജ്ഞി വിശ്വസ്വർഗ്ഗം പ്രാപിച്ച തൻെറ പ്രിയതമനെ സന്ദശിക്കുവാനോ എന്നു തോന്നുമാറു പരലോകം പ്രാപിച്ചു.

---

൧൦. ഭവാനിറാണി.

ബങ്കാളരാജ്യം മഹമ്മദിയരുടെ ആധിപത്യത്തിൻകീഴിലായിരുന്ന കാലത്തും ആ രാജ്യത്തിലെ ആഭ്യന്തരകാര്യങ്ങളെല്ലാം നടത്തിവന്നിരുന്നതു ഹിന്തുരാജാക്കന്മാർതന്നെ ആയിരുന്നു. ഹിന്തുരാജാക്കന്മാർ വളരെ പ്രബലന്മാരും ആ കാലത്തെ ബങ്കാളതലസ്ഥാനമായിരുന്ന മൂഷിദാബാദിൽ വാണിരുന്ന നവാബിന്ന് അധികം സംഖ്യ കപ്പം കൊടുക്കേണ്ട ഏകസംഗതി ഒഴിച്ചു ശേഷം എല്ലാഅവസ്ഥകൾകൊണ്ടും സ്വതന്ത്രന്മാരും ആയിരുന്നു. പല അവസരങ്ങളിലും ഇവരിൽ ഓരോരുത്തർ കപ്പം കൊടു

പ്പാൻ കൂട്ടാക്കാതിരിക്കുകയും അപ്പോഴെല്ലാം ഇവരെ കീഴടക്കാൻവേണ്ടി നവാബിന്നു സൈന്യങ്ങളെ അയയ്ക്കുകയും വേണ്ടിവന്നിരുന്നു.

ക്രിസ്ത്വാബ്ദം പതിനെട്ടാം നൂററാണ്ടിൻെറ അവസാനത്തോടുകൂടി മഹമ്മദീയരുടെ പ്രതാപം ക്ഷയിച്ചുതുടങ്ങി. ഡൽഹിചക്രവർത്തിക്കു ചക്രവർത്തി എന്ന നാമം മാത്രമേ ഉണ്ടായിരുന്നുള്ളു. അദ്ദേഹത്തിൻെറ ആശ്രിതന്മാരും കീഴുദ്യോഗസ്ഥന്മാരും സ്വാതന്ത്ര്യത്തെ പ്രാപിച്ചു. ചക്രവർത്തി എന്നൊരാൾ ഉണ്ടെന്നുള്ള ഭാവനകൂടി അവർക്കുണ്ടായിരുന്നില്ല. കാലക്രമേണ ഇവരുടെ ശക്തിക്കും പ്രതാപത്തിന്നും ഹാനി ഭവിച്ചു. ഇവരുടെ കീഴിലായിരുന്ന രാജാക്കന്മാരും ഇവർക്കു കീഴടങ്ങാതെ അവർക്ക് എതിരായി പ്രവർത്തിപ്പാനും സ്വാതന്ത്ര്യം നടിപ്പാനും തുടങ്ങി.

ബങ്കാളത്തിലെ പ്രബലന്മാരായ മഹമ്മദീയരാജാക്കന്മാരിൽ ഒടുവിലത്തെ ആൾ ആലിവർദ്ദി എന്നവനായിരുന്നു. അയാളുടെ പിന്തുടർച്ചാവകാശി സുരാജദ്ദൌള എന്നൊരു ചെറുപ്പക്കാരൻ ആയിരുന്നു. ആലിവർദ്ദി തൻെറ അസാധാരണസാമർത്ഥ്യംകൊണ്ടും നയോപായംകൊണ്ടും നന്നെ പണിപ്പെട്ടു ബങ്കാളരാജാക്കന്മാരെക്കൊണ്ടു തൻെറ ആധിപത്യത്തെ സമ്മതിപ്പിച്ചിരുന്നു എങ്കിലും സൂക്ഷ്മത്തിൽ നവാബിനെ നിശ്ചയിക്കുന്നത് ഇവരുടെ ബോദ്ധ്യംപോലെ ആയിരുന്നു. ബങ്കാളരാജാക്കന്മാരിൽവെച്ച് ഏററവും പ്രബലന്മാർ കൃഷ്ണനഗരരാജാവായ കൃഷ്ണചന്ദ്രൻ, ഡക്കായിലെ രാജാവായ രാജവല്ലഭൻ, പാട്നായിലെ രാജാവായ രവിദുല്ലഭൻ, നട്ടൂരിലെ റാണിഭവാനി എന്നീ നാലുപേർ ആയിരുന്നു. ഇവരെപ്പോലെതന്നെ പ്രബലന്മാരായി വേറെ രണ്ടുപേർകൂടി ഉണ്ടായിരുന്നു. അവർ ജഗൽശേട്ട് എന്ന ഉണ്ടികക്കച്ചവടക്കാരനും, സേനാനായകനായ മിർജാഫരും ആയിരുന്നു. ബങ്കാളരാജ്യഭരണകർത്താവിൻെറ നിശ്ചയം ഈ ആറുപേരുടേയും അധീന

ത്തിലായിരുന്നു. അവർ അത് ഇംഗ്ലീഷുകാൎക്ക് ആക്കിക്കൊടുക്കുകയും ചെയ്തു.

ഭവാനി റാണി ഭരിച്ചിരുന്ന നാട്ടൂർരാജ്യം സ്കോട്ട്ളണ്ടിൻറ നാലും വലിപ്പമുള്ളതായിരുന്നു. മൂഷിദാബാദിലെ നവാബിന്ന് ഈ രാജ്യത്തിൽനിന്ന് അമ്പത്തിരണ്ടുലക്ഷം ഉറപ്പിക കപ്പം കിട്ടിയിരുന്നു. അമ്പതിനായിരത്തോളം കുതിരപ്പട്ടാളവും കാലാൾപടയുംകൂടിയുള്ള സൈന്യത്തിൻെറ ചിലവു കഴിച്ച് ഈ രാജ്യത്തിലേക്ക് ഒന്നരക്കോടി ഉറപ്പിക മുതലെടുപ്പുണ്ടായിരുന്നു. ഭവാനിയുടെ ഭർത്താവായ രാമകാന്തൻ നന്നെ ചെറുപ്പത്തിൽതന്നെ രാജാവായി വന്നു. ഈ മാതിരി സന്ദർഭങ്ങളിൽ സാധാരണ സംഭവിക്കുന്നതുപോലെ യുവാവായ രാമകാന്തനും വിഷയസുഖത്തിലും സ്ത്രീസേവയിലും ഏററവും ആസക്തനായിത്തീൎന്നു. അയാളുടെ അച്ഛൻെറ ദിവാനായിരുന്ന ദയരാമന്ന് അയാളുടെ ദുൎന്നടപ്പുകളിൽനിന്നു രാമകാന്തനെ വിലക്കുവാൻ കഴിഞ്ഞില്ല. അയാളുടെ ഭാൎയ്യയും താരുണ്യവതിയുമായ ഭവാനി കണ്ണീരോടുകൂടി അപേക്ഷിച്ചിട്ടും ആവലാതി പറഞ്ഞിട്ടുംകൂടി അയാൾ തൻെറ വിടവൃത്തികളിൽനിന്നു വിരമിച്ചില്ല. അയാൾ ദയരാമനെ പണിയിൽനിന്നു പിരിച്ചു. പണം വെള്ളംപോലെ ധ്വംസനംചെയ്തു. അയാൾ രാജ്യകാൎയ്യങ്ങളിൽ ലേശം ശ്രദ്ധ വെച്ചില്ല. പടയാളികൾക്കുള്ള ശമ്പളം ബാക്കിവെച്ചു. നവാബിന്നു കൊടുക്കേണ്ടതായ കപ്പം മുതലായതു കൊടുക്കാതെയായി. അതിനാൽ നവാബ് നാട്ടൂരിലെക്കു തൻെറ സൈന്യങ്ങളെ അയച്ചു രാമകാന്തനെ രാജ്യഭ്രഷ്ടനാക്കി വേറെ ഒരുവനെ രാജാവാക്കി വാഴിച്ചു. രാമകാന്തൻ നാട്ടൂർ രാജ്യം വിട്ടു മൂഷിദാബാദിൽ താമസിച്ചിരുന്ന ജഗൽസേട്ടിൻെറ വീട്ടിൽ പോയി ശരണം പ്രാപിച്ചു.

വിഷയത്തിൽ മുങ്ങിയിരുന്ന രാമകാന്തൻ ഒന്നിനും കൊള്ളരുതാത്തവനായിത്തീൎന്നു. അയാൾ കഷ്ടപ്പാടിലും

വ്യസനത്തിലും അകപ്പെട്ടു. നിത്യവൃത്തിക്കുകൂടി നന്നെ കുഴക്കത്തിലായപ്പോൾ ബുദ്ധിശാലിനിയും പതിവ്രതയുമായ തൻെറ ഭാൎയ്യക്കു കീഴടങ്ങി ആ സാദ്ധ്വി പറഞ്ഞതുപോലെ കേട്ടുനടന്നു. അയാൾ അന്നുമുതല്ക്കു കേവലം ശൂന്യപ്രായനായിത്തീൎന്നു. അയാളുടെ കാൎയ്യമെല്ലാം നടത്തിവന്നതു ഭവാനിയായിരുന്നു. റാണി ദയരാമനെ വീണ്ടും വിളിച്ചുവരുത്തി. തൻെറ പണ്ടങ്ങളെല്ലാം വിററു നവാബിൻെറ ഉദ്യോഗസ്ഥന്മാൎക്കെല്ലാം കൈക്കൂലികൊടുത്ത് അവരെ സ്വാധീനപ്പെടുത്തി. നന്നെ പണിപ്പെട്ട് ഒരു വിധത്തിൽ നവാബിനെക്കൊണ്ടു തൻെറ ഭൎത്താവിനെ വീണ്ടും നാട്ടൂരിലെ രാജാവാക്കി വാഴിപ്പിച്ചു. ഭാൎയ്യയും ഭൎത്താവും അതുവരെ തങ്ങളെ സദയം സൽകരിച്ചുവന്ന ജഗൽസേട്ടിനോടു യാത്ര പറഞ്ഞു നാട്ടൂർരാജ്യത്തിലേക്കു പോയി. നാട്ടൂർരാജ്യവാസികളെല്ലാം ഇവർ മടങ്ങിവന്നതുകണ്ടു വളരെ സന്തോഷിച്ചു.

എന്നാൽ ഭവാനിക്ക് അധികകാലം സുഖമായിരിപ്പാൻ കഴിഞ്ഞില്ല. രാമകാന്തൻ താമസിയാതെ മരിച്ചു. ഭൎത്താവിൻെറ മരണംനിമിത്തം റാണി കേവലം നിസ്സഹായയായിത്തീൎന്നു. അവൾക്കു രണ്ടു പുത്രന്മാരുണ്ടായിരുന്നു. അവർ ബാല്യത്തിൽതന്നെ മരിച്ചുപോയി. ആ മഹതിയുടെ പുത്രിയായ താരക്കു ബാല്യത്തിൽതന്നെ വൈധവ്യം ഭവിച്ചു. ഭൎത്താവു മരിച്ചപ്പോൾ ഭവാനിക്കു ൩൨ വയസ്സു പ്രായമായിരുന്നു. രാജ്യത്തിലെല്ലാം കലക്കങ്ങളും സംഭവിച്ചിരുന്ന ആ കാലത്ത് ഒരു വലിയ രാജ്യം ഭരിക്കേണ്ടു ഗൌരവമായ ചുമതല ഭവാനിയുടെമേൽ വന്നു ചേൎന്നു. എന്നാൽ ഇത്രയും വലിയ ചുമതല വേണ്ടുംവണ്ണം നിൎവ്വഹിക്കാനുള്ള സാമൎത്ഥ്യം ഭവാനിക്കുണ്ടായിരുന്നു. രാജ്യഭരണതന്ത്രങ്ങളിലും സാമോപായത്തിലും ഭവാനി അദ്വിതീയയായിരുന്നു. ആ സ്ത്രീരത്നം ഒരു ദിവാൻേറയോ അമാത്യൻേറയോ ഉപദേശത്തെ അപേക്ഷിക്കാതെ ഒരു വലിയ രാജ്യം

രിച്ചുപോന്നു എന്നുമാത്രമല്ല തന്റെ സൈന്യത്തിന്റെ നേതാവും ആ ധീരതന്നെയായിരുന്നു. ഇന്ത്യാരാജ്യത്തിൽ ബ്രിട്ടീഷ് സാമ്രാജ്യലക്ഷ്മിയുടെ ആദ്യമായ ധ്വജസ്തംഭം പ്രതിഷ്ഠിക്കപ്പെട്ട പ്ലാസ്സിയിൽ നടന്നിരുന്ന യുദ്ധം എങ്ങിനെ അവസാനിക്കുമെന്ന് അറിവാൻവേണ്ടി ഭവാനിറാണി തന്റെ ആൾക്കാരോടുകൂടി ആ സ്ഥലത്തുനിന്നു വളരെ ദൂരത്തല്ലാത്ത ഒരു ദിക്കിൽ നിന്നിരുന്നു. ഭവാനി രാജ്യകാൎയ്യങ്ങൾ നോക്കാൻ തുടങ്ങിയതിന്നുശേഷം അന്നത്തെ നവാബിന്റെ ആക്രമങ്ങളിൽനിന്നു തന്റെ രാജ്യത്തെ രക്ഷിപ്പാൻ ഒരു പ്രബലമായ സൈന്യം മുഖ്യ ആവശ്യമാണെന്ന് ആ മഹതിക്കു തോന്നി. ഇന്ത്യാചരിത്രവായനക്കാർ യുവാവായ സുരാജദൌള ഏതുമാതിരി മനുഷ്യനായിരുന്നു എന്നു ധാരാളം അറിവാൻ ഇടയുള്ളതാണ്. അയാളുടെ സുഖാനുഭവങ്ങൾക്കു പണം ഏററവും ആവശ്യമായിരുന്നു. പൂൎവ്വികന്മാർ സമ്പാദിച്ചുവെച്ചിരുന്ന പണമെല്ലാം അയാൾ ധ്വംസനംചെയ്തു. തന്റെ രാജ്യത്തിലെ മുതലെടുപ്പുകൊണ്ട് അയാളുടെ ചിലവുകൾക്കു മതിയായില്ല. പണത്തിന്നുവേണ്ടി എന്തും ചെയ്വാൻ അയാൾ സന്നദ്ധനായിരുന്നു. നീതിന്യായം എന്താണെന്ന് അയാൾക്ക് അറിവില്ലായിരുന്നു. ജനോപദ്രവം ചെയ്തു പണം അപഹരിക്കുക അയാളുടെ നിത്യത്തൊഴിലായിരുന്നു. തന്റെ സൈന്യങ്ങളോട് എതിൎത്തുനില്ക്കാൻ വയ്യാത്ത നാട്ടുരാജാക്കന്മാരുടെ സൎവ്വസ്വവും അപഹരിച്ച് അയാൾ അവരെ കുല ചെയ്യിച്ചു. എന്നാൽ ഈ ക്രൂരകൃത്യങ്ങൾ നടത്തിയിരുന്നതു മുഴുവനും അയാളുടെ അറിവോടുകൂടി ആയിരുന്നില്ലെന്നുകൂടി ഇവിടെ പറയേണ്ടിയിരിക്കുന്നു. ഈ കൃത്യങ്ങൾ നടത്തിയിരുന്നത് അയാളുടെ ചുററും കൂടിയിരുന്ന എന്തും ചെയ്വാൻ മടിയില്ലാത്ത ചില ദുരാത്മാക്കൾ ആയിരുന്നു. അയാൾക്കു നന്നെ ചെറുപ്പമായിരുന്നു.

ബങ്കാളരാജ്യത്തിലെ സ്ഥിതി ഇന്നവിധം പരിതാപകരമായ അവസ്ഥ‌ാ-

നിക്കുമെന്നു മുൻകൂട്ടി കാണ്മാനുള്ള ബുദ്ധി ഭവാനിക്കുണ്ടായിരുന്നു. ഏറെത്താമസിയാതെ രാജ്യത്തിൽ ഒരു പരിവൎത്തനമുണ്ടാവുമെന്ന് ആ സ്ത്രീരത്നം മുൻകൂട്ടി കണ്ടു. മഹമ്മദീയരുടെ ആധിപത്യം അസ്തമിതപ്രായമായതു കണ്ടു ഭവാനി സന്തോഷിച്ചു. ഹിന്തുക്കൾക്കു പ്രാബല്യം ലഭിക്കാൻ ഇതു നല്ല ഒരു അവസരമായിരുന്നു. ഹിന്തുക്കൾ തങ്ങൾ തമ്മിലുള്ള തുച്ഛമത്സരങ്ങളെ ഉപേക്ഷിച്ചു യോജിക്കുന്നപക്ഷം ബങ്കാളരാജ്യം ഹിന്തുക്കളുടെ അധീനത്തിലാവുന്നതാണ്. ഭവാനിക്കു രാജ്യലോഭം ലേശം ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. ബങ്കാളരാജ്യം തനിക്കു കിട്ടേണമെന്നും ആ മനസ്വിനി കാംക്ഷിച്ചില്ല. എന്നാൽ ആ രാജ്യത്തിന്നുവേണ്ടി ഒരു വലിയ യുദ്ധം ഉണ്ടാവുമെന്നു ഭവാനി മുൻകൂട്ടി കണ്ടു. ആ യുദ്ധത്തിന്നു തയ്യാറായിരിപ്പാനും നവാബിന്റെ ആക്രമങ്ങളെ തടുപ്പാനുംവേണ്ടി രാജ്ഞി തന്റെ സൈന്യത്തിൽ പലേ പരിഷ്കാരങ്ങളും വരുത്തി അതിനെ നല്ല സ്ഥിതിയിലാക്കാൻ പരിശ്രമിച്ചു. അല്പകാലത്തിന്നുള്ളിൽ ആ സൈന്യം ബങ്കാളസൈന്യങ്ങളുടെ ഇടയിൽവെച്ച് ഒന്നാം കിടയായിത്തീൎന്നു. ആ സൈന്യത്തിന്റെ യോഗ്യത പരീക്ഷിപ്പാനായി ഉടനെ ഒരു അവസരം വന്നു.

വൈധവ്യം പ്രാപിച്ചിരുന്ന, ഭവാനിയുടെ മകൾ താരാ ആ കാലത്തുണ്ടായിരുന്ന സ്ത്രീകളിൽവെച്ച് ഏററവും സുന്ദരിയായിരുന്നു. നവാബിന്റെ കൂടെയുണ്ടായിരുന്ന ചില ദുൎബ്ബുദ്ധികൾ താരയുടെ രൂപലാവണ്യത്തെപ്പററി അയാളോടു വളരെ പ്രശംസിച്ചു പറഞ്ഞു. വേണ്ടിവന്നാൽ ബലാൽകാരംചെയ്തും ആ യുവതിയെ പിടിച്ചുകൊണ്ടുവരുവാനായി നവാബ് അവൎക്കു കല്പന കൊടുത്തു ഈ ആൾക്കാരുടെ മുഖ്യോദ്ദേശം നാട്ടൂർരാജ്യത്തിലേക്കു പോയി റാണിയുടെ ഭണ്ഡാരം കവൎച്ച ചെയ്യണമെന്നായിരുന്നു. നവാബിന്റെ പേരും പറഞ്ഞ് അയാളുടെ സൈന്യത്തിന്റെ സഹായത്തോടുകൂടി തങ്ങളുടെ ഉദ്ദേശം നിറവേററാൻ അവർ തീൎച്ചയാക്കി.

യുവാവായ നവാബിൻെറ രതിലാഭത്തിന്നുവേണ്ടി മുക്കളു അയച്ചുകൊടുക്കേണമെന്ന് അവർ ഒരു ദൂതൻമുഖാന്തരം റാണിയെ അറിയിച്ചു. 'ദൂതൻ അവദ്ധ്യനാണല്ലൊ' എന്നു വിചാരിച്ചു റാണി ആ ദൂതനെ കൊല്ലിച്ചില്ല. എങ്കിലും ആ ക്രിയ ഒഴിച്ചു ശേഷം വേണ്ടേടത്തോളം ദേഹോപദ്രവം ചെയ്തു 'താൻ അവരുടെ കല്പന കേട്ടുനടക്കാൻ ഇരിക്കുന്നവളല്ല' എന്ന് അവരോടു ചെന്നു പറവാനായി ആ ദൂതനെ മടക്കി അയച്ചു. ഉടനെ താരയെ ബലാൽകാരമായി പിടിച്ചുകൊണ്ടുവരുവാനും ഭവാനിയെ രാജ്യഭ്രഷ്ടയാക്കി ഭണ്ഡാരം മുഴുവനും കവച്ചു ചെയ്യാനും വേണ്ടി അവർ ഒരു സൈന്യത്തെ അയച്ചു. എന്നാൽ സൈന്യത്തെ അയയ്ക്കാനുള്ള ആലോചന ഇവരുടെ മനസ്സിൽ കടക്കുന്നതിന്നു മുമ്പായിട്ടുതന്നെ ഭവാനി മുൻകരുതലോടുകൂടി അവരെ എതിരേല്ക്കാൻ തയ്യാറായിരുന്നു. റാണിതന്നെ തൻെറ സൈന്യത്തിൻെറ നേതാവായി നഗരത്തിൻെറ ബഹിർഭാഗത്തേക്കു വന്നു ശത്രുക്കളോടു യുദ്ധംചെയ്തു. മഹമ്മദീയസൈന്യം തീരെ തോററു പിന്തിരിഞ്ഞ് ഓടിപ്പോയി. അവർ മൂഷിദാബാദിലേക്കു തിരിച്ചുപോവാൻ ശ്രമിച്ചു. തൻെറ രാജ്യത്തിൻെറ അതൃത്തി കടക്കുന്നതുവരെ റാണി ശത്രുസൈന്യത്തെ പിന്തുടൎന്നു. വാസ്തവത്തിൽ ആ കാലത്തു ബങ്കാളരാജ്യനിവാസികൾ മുഴുവനും മഹമ്മദീയൎക്കു വിരോധക്കാരായിരുന്നു. മഹമ്മദീയസൈന്യത്തിന്നു നാട്ടുകാരിൽനിന്ന് അടിക്കടി തടസ്ഥം നേരിട്ടു. അവരുടെ സാമാനങ്ങളെല്ലാം നാട്ടുകാർ തട്ടിപ്പറിച്ചു. കണ്ടേടിക്കുകളിൽ വെച്ചു നാട്ടുകാർ മഹമ്മദീയപടയാളികളുടെ വധംകൂട്ടി.

സുരാജഡൌളക്കു തൻെറ രാജ്യത്തിൽ ഇരിക്കപ്പൊറുതിയില്ലാതായിത്തുടങ്ങി. നാലുപുറത്തുനിന്നും ശത്രുക്കൾ അയാളെ ബാധിച്ചുതുടങ്ങി. ആരുടെ നേരെയാണ് ആക്രമിക്കേണ്ടത് എന്നും ആരോടാണ് എതിൎത്തുനില്ക്കേണ്ടത്

ഏന്നും അയാൾക്ക് അറിവുണ്ടായിരുന്നില്ല. ഹിന്തുരാജാക്കന്മാർ അയാളെ രാജ്യഭ്രഷ്ടനാക്കി വേറെ ഒരുവനെ സിംഹാസനത്തിൽ വാഴിക്കാൻ തീച്ചയാക്കി. കൃഷ്ണചന്ദ്രരാജാവും, രാജവല്ലഭരാജാവും രവിദുല്ലുവനും ജഗൽസേട്ടിന്റെ വീട്ടിൽ ഒന്നിച്ചുകൂടി തങ്ങളുടെ മന്ത്രാലോചനയ്ക്കു ഭവാനിറാണിയേയും ക്ഷണിച്ചു. മീർജാഫർ തങ്ങളുടെ ഉപദേശപ്രകാരം നടന്നുകൊള്ളാമെന്നും ബങ്കാളരാജ്യത്തെ കഴിയുന്നേടത്തോളം ദാക്ഷിണ്യത്തോടുകൂടി ഭരിച്ചുകൊള്ളാമെന്നും ഏറ്റിട്ടുണ്ടെന്നും അതുകൊണ്ട് അയാളെ രാജാവാക്കി വാഴിക്കേണ്ടതാണെന്നും ജഗൽസേട്ടു പ്രസ്താവിച്ചു. മീർജാഫർ നവാബിന്റെ സേനാപതിയാണ്. മഹമ്മദീയസൈന്യം മുഴുവനും അയാളുടെ കീഴിലാണ്. ആ സ്ഥിതിക്കു യുദ്ധവും ആൾനാശവും കൂടാതെ മീർജാഫ്റെ രാജാവാക്കി വാഴിക്കാൻ കഴിയുന്നതാണ്'. 'മാന്യസ്നേഹിതരേ! മഹാരാജാക്കന്മാരേ! ബങ്കാളരാജ്യത്തിലെ സിംഹാസനത്തിൽ ഒരു ഹിന്തുരാജാവിനെ വാഴിപ്പാൻ നിങ്ങൾ വിചാരിച്ചാൽ കഴിയുന്നതല്ലേ? അതിന്നു തക്ക കാലവും അവസരവും ഇതാണല്ലോ' എന്നു ഭവാനിറാണി പറഞ്ഞു.

ഹേ റാണി! അതിന്ന് ആഗ്രഹിക്കാത്തവർ ആരാണുള്ളത്? ആയിരം കൊല്ലത്തിലധികംകാലം നാം അന്യരാജ്യക്കാരുടെ കീഴടങ്ങിയിരുന്നതുകൊണ്ടു നമ്മുടെ ചിരപ്രതിഷ്ഠിതമായ ഗൌരവം തീരെ നശിച്ചുപോയിരിക്കുന്നു. വിദേശിയരിൽനിന്നു നമ്മുടെ രാജ്യത്തെ രക്ഷിക്കുവാൻ തക്ക ബലമുള്ള സൈന്യവും നമുക്കില്ല. അതിന്നും പുറമെ ഹിന്തുക്കൾതമ്മിൽ ഒരുമ ലേശംപോലും ഇല്ലെന്നുമാത്രമല്ല അവർതമ്മിൽ മത്സരം വേണ്ടതിലധികമുണ്ടുതാനും. ഒരു ഹിന്തുവിനെ രാജാവാക്കി വാഴിക്കുന്നതു പ്രകൃതിക്ഷോഭത്തിന്നു കാരണമായിത്തീരുന്നതാണ്. എന്നുമാത്രമല്ല ഈ ലാക്കുനോക്കി മഹാരാഷ്ട്രന്മാർ ഒരുസമയം ബങ്കാളരാജ്യം നമ്മുടെ പക്കൽനിന്നു കൈവശപ്പെടുത്താനും എളുപ്പമുണ്ട്.

അവരെപ്പററി നമുക്ക യാതൊരു അറിവും ഇല്ല. അവർ വളരെ ക്രൂരന്മാരുമാണ്. മഹമ്മദീയരുമായിട്ടു നാം വളരെക്കാലമായി എടപഴകിട്ടുള്ളതുകൊണ്ട് അവൎക്ക നമ്മേയും നമുക്ക് അവരേയുംപററി നല്ലവണ്ണം അറിവുണ്ട്. അതുകൊണ്ടു മഹമ്മദീയരിൽ ഒരുവനെ രാജാവാക്കുന്നതാണ് അധികം നല്ലത്' എന്നു കൃഷ്ണചന്ദ്രൻ പറഞ്ഞു.

'അവിടുന്ന് ഇപ്പോൾ അഭിപ്രായപ്പെട്ടതിന്റെ യുക്തിഗൌരവത്തെ ഞാൻ സമ്മതിക്കുന്നു. എന്നാൽ രാജ്യം കിട്ടിയതിന്റെശേഷം മിർജാഫർും സുരാജദൌളയെപ്പോലെതന്നെ ദുഷ്ടനായിത്തീൎന്നാൽ പിന്നെ നമുക്കുള്ള നിവൃത്തി എന്തായിരിക്കും' എന്നു റാണി ചോദിച്ചു.

'ആ സംഗതിയെപ്പററി ഞങ്ങൾ ആലോചിക്കാതിരുന്നിട്ടില്ല. മിർജാഫർ മൎയ്യാദയ്ക്കു നടക്കാത്തപക്ഷം ഞങ്ങൾ ഇംഗ്ലീഷുകാരുടെ സഹായം ആവശ്യപ്പെടാൻ തീൎച്ചയാക്കീട്ടുണ്ട്. അവർ വളരെ പ്രബലന്മാരാണ്. അവർ വെറും കച്ചവടക്കാരാകുന്നു. രാജ്യലോഭം അവരിൽ കാണപ്പെടുന്നില്ല. കച്ചവടത്തിന്നുവേണ്ട ചില ഒത്താശകളും അധികാരങ്ങളും നാം അവൎക്ക കൊടുത്താൽ അവർ എപ്പോഴും നമ്മുടെ വശവൎത്തികളായിരിക്കുന്നതാണ്. അവരുടെ സഹായം കൊണ്ടു മിർജാഫറെ നാം പറയുന്നതുപോലെ കേട്ടുനടത്തിപ്പാൻ നമുക്ക കഴിയുന്നതാണ്'' എന്നു രാജവല്ലഭൻ പറഞ്ഞു.

'അതിന്നുംപുറമെ സുരാജദൌള അവരുടെ കല്ക്കത്തയിലുള്ള കോട്ടയെ ഈയ്യിടയിൽ നശിപ്പിച്ചുകളഞ്ഞിരിക്കുന്നു. അവർ അയാളോട് ഇതിന്നു പകരം ചോദിക്കാൻ തീൎച്ചയായും ശ്രമിക്കും. പുതിയനവാബ്—ആരായാലും വേണ്ടില്ല—ഇംഗ്ലീഷുകാരോടു സഖ്യംചെയ്യാത്തപക്ഷം തന്റെ ഭരണത്തിന്റെ ആരംഭത്തിൽതന്നെ അയാൾക്ക് അവരുമായി യുദ്ധംചെയ്യേണ്ടിവരും' എന്നു ജഗൽസേട്ടു പറഞ്ഞു.

'ദക്ഷിണഇന്ത്യയിലെ മുസൽമാൻനവാബിനെ അ

വർ തോല്പിച്ചു എന്നു ഞാൻ കേൾക്കയുണ്ടായി' എന്നു ര വിദ്ദ്വൽവൻ പറഞ്ഞു.

മഹാരാജാക്കന്മാരേ! ഞാൻ കേവലം ഒരു സ്ത്രീയാണ്. ഗംഭീരമായ രാജ്യഭരണവിഷയങ്ങളിൽ നിങ്ങളെ ഉപദേശിപ്പാൻ ഞാൻ മതിയാകുന്നില്ല. എങ്കിലും ഇംഗ്ലീഷുകാരും മഹാരാഷ്ട്രന്മാരെപ്പോലെ ക്രൂരന്മാരും ഉൽകർഷേച്ഛുക്കളും ആവുകയും, രാജ്യഭരണത്തിന്റെ രുചി അറിഞ്ഞതിന്റെ ശേഷം അവർ തങ്ങളുടെ വ്യാപാരവൃത്തിയെ മറന്നു രാജാക്കന്മാരായിത്തീരാൻ ആഗ്രഹിക്കുകയും ചെയ്യുന്നപക്ഷം പിന്നെ നമുക്ക് എന്താണ് നിവൃത്തിയുള്ളത്? മഹരാഷ്ട്രന്മാരെക്കാൾ ഇംഗ്ലീഷുകാർ നമുക്കു വിദേശീയരല്ലേ? അവരെപ്പററി നമുക്ക് ഒരു അറിവും ഇല്ലല്ലോ. ഞാൻ മിർജാഫറുടേയോ മഹാരാഷ്ട്രന്മാരുടേയോ ഇംഗ്ലീഷുകാരുടേയോ പക്ഷപാതിനിയല്ല. നാം സുരാജദ്ധൌളയുടെ കുടുംബത്തിലേക്കു പലവിധത്തിലും കടപ്പെട്ടിട്ടുള്ളവരാണ്. വേണമെങ്കിൽ സുരാജദ്ധൌളയെ രാജ്യഭ്രഷ്ടനാക്കിക്കൊൾവിൻ. എന്നാൽ ആ വംശത്തിൽ ജനിച്ച ഒരുവനെത്തന്നെ രാജാവാക്കി വാഴിക്കേണ്ടതാണ്'' എന്നു ഭവാനി പറഞ്ഞു.

ഇങ്ങിനെ വളരെനേരം വാദം നടന്നതിന്റെശേഷം ഇംഗ്ലീഷുകാരുടെ ഒത്താശയോടുകൂടി മീർജാഫറിനെ നവാബാക്കി വാഴിപ്പാനായി അവർ ഒരുവിധം ഭവാനിറാണിയെ പറഞ്ഞു സമ്മതിപ്പിച്ചു. ഭവാനിക്ക് ഈ ഏർപ്പാടിന്നു ലേശം മനസ്സുണ്ടായിരുന്നില്ല. ഒടുക്കം മനമല്ലാമനസ്സോടുകൂടി സമ്മതിച്ചു രാജ്ഞി ഇങ്ങിനെ പറഞ്ഞു. 'മഹാരാജാക്കന്മാരേ! നിങ്ങളുടെ തീർപ്പ് എനിക്കു ബാധകമായിട്ടുള്ളതാണ് എങ്കിലും ഈ പരിവർത്തനം നമ്മുടെ രാജ്യത്തേക്കു ഗുണകരമായിട്ടുള്ളതല്ലെന്ന് എന്റെ മനസ്സിൽ തോന്നുന്നു. 'കല്പാന്തത്തിൽ ഇംഗ്ലീഷുകാർ പ്രബലന്മാരായിവരും. നാംതമ്മിൽ യോജിച്ചു നമ്മളിൽ ആരെയെങ്കിലും രാജാവാക്കാനും മഹാരാഷ്ട്രന്മാരെ വിശ്വസിപ്പാനും നമുക്കു

തരമില്ലാത്ത സ്ഥിതിക്ക് ഉശിരില്ലാത്ത ഒരു മഹമ്മദീയനെ രാജാവാക്കി വാഴിക്കുന്നതിനേക്കാറം നല്ലത് ഈ രാജ്യത്തെ ഇംഗ്ലീഷുകാരെ ഏല്പിച്ചുകൊടുക്കുന്നതാണ്. അവർ നല്ലവരായിരിക്കാം; നമ്മുടെ ഭാഗ്യം പരീക്ഷിച്ചുനോക്കുക'.

"നമുക്കു മീർജാഫറെ പരീക്ഷിച്ചുനോക്കാം. അയാറം മോശക്കാരനായിവന്നാൽ—പിന്നെ നമുക്ക് ഇംഗ്ലീഷുകാരെ ഏല്പിക്കാം" എന്നു കൃഷ്ണചന്ദ്രൻ പറഞ്ഞു.

കാര്യമെല്ലാം മേൽ വിവരിച്ചപ്രകാരം തീർച്ചയാക്കി. ഇന്ത്യാചരിത്രം വായിച്ചിട്ടുള്ളവക്കെല്ലാം പ്ലാസ്സിയുദ്ധവൎത്തമാനം അറിയുന്നതാണല്ലൊ. സുരാജദ്ദൌള യുദ്ധത്തിൽ തോററ് ഓടി, മീർജാഫർ ഇംഗ്ലീഷുകാരുമായി യോജിച്ചു. ഭവാനിറാണി കുറെ ദൂരത്തുനിന്നു യുദ്ധം നോക്കിക്കൊണ്ടുനിന്നതിന്റെ ശേഷം തന്റെ സൈന്യത്തോടുകൂടി നാട്ടിരിലേക്കു പോയി. ക്ലൈവ് മുഷിദാബാദിൽ ചെന്നു നവാബിന്റെ ഭണ്ഡാരം കൈക്കലാക്കി അയാറം മീർജാഫറെ വിധിപൂൎവ്വം രാജാവാക്കി വാഴിച്ച് ഇംഗ്ലീഷുകാക്കു വേണ്ടത്തക്ക അധികാരങ്ങളെല്ലാം നവാബിനോടു വാങ്ങി കല്ക്കത്തയിലേക്കു പോവുകയും ചെയ്തു.

കുറെ കാലത്തിന്നുള്ളിൽ ബങ്കാളത്തിൽ വലുതായ ഒരു പരിവൎത്തനം ഉണ്ടായി. ഇംഗ്ലീഷുകാർ ബങ്കാളസിംഹാസനത്തെ പലപ്രാവശ്യം ലേലം വിളിച്ച് അധികവിലയ്ക്കു വിളിച്ചവന്നു വിററു. മീർജാഫറെ ഭ്രഷ്ടനാക്കി അവർ മീർകാസിം എന്നാളെ രാജാവാക്കി വാഴിച്ചു. ക്ഷണകാലത്തിന്നുള്ളിൽതന്നെ അവർ മീർകാസിമിനെ ഓടിച്ചു മീർജാഫറെ വീണ്ടും നവാബാക്കി. ഇങ്ങിനെ പലവിധമാററങ്ങൾ അടിക്കടി ഉണ്ടായി. എന്നാൽ ഇതെല്ലാം മുഷിദാബാദിലുള്ള രാജധാനിയുടെ അതിരിന്നകത്തു മാത്രമാണ് ഉണ്ടായത്. നവാബിന്നോ ഇംഗ്ലീഷുകാക്കോ രാജ്യത്തിലെ ആഭ്യന്തരകാൎയ്യങ്ങളിൽ ഏൎപ്പെടാനുള്ള സമയമോ അവസരമോ മനസ്സോ ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. അതിനാൽ ബങ്കാളരാജ്യ

ത്തു സമാധാനവും ജനങ്ങൾക്കു സംതൃപ്തിയും ഉണ്ടായിരുന്നു. പ്രസ്താവകാലത്തു വാസ്തവത്തിൽ ഉത്തരബങ്കാളം മുഴുവനും ഭരിച്ചിരുന്നതു ഭവാനിറാണിയും ദക്ഷിണബങ്കാളം ഭരിച്ചിരുന്നതു കൃഷ്ണചന്ദ്രനും പൂർവ്വബങ്കാളം ഭരിച്ചിരുന്നതു രാജവല്ലഭനും പശ്ചിമബങ്കാളം ഭരിച്ചിരുന്നതു രവിദല്ലവനും ആയിരുന്നു. അവർ നവാബിന്റേയും ഇംഗ്ലീഷുകാരുടേയും സ്നേഹിതന്മാരായിരുന്നു. അവർ കപ്പം ശരിക്കു കൊടുത്തു വന്നിരുന്നതുകൊണ്ട് അവരുടെ പേരിൽ യാതൊരു ആക്ഷേപവും ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. അവർ ജീവിച്ചിരുന്ന കാലം മുഴുവനും ബങ്കാളത്തിൽ ക്ഷേമവും സമൃദ്ധിയും ജനതൃപ്തിയും സമാധാനവും ഉണ്ടായിരുന്നു.

തന്റെ ജീവിതദശയുടെ ഉത്തരഭാഗം ഭവാനി തൃപ്തിയോടും ശാന്തതയോടും കഴിച്ചുകൂട്ടി. രാജ്യകാൎയ്യാന്വേഷണത്തിന്നു പ്രാപ്തിയുള്ള മന്ത്രിമാരെ നിശ്ചയിച്ച് ജനക്ഷേമത്തിന്നു വേണ്ടതായ നിയമങ്ങൾ ഉണ്ടാക്കി ഭവാനി തന്റെ മരണംവരെ രാജ്യം നല്ലനിലയിൽ ഭരിച്ചുപോന്നു.

രാജ്യകാൎയ്യങ്ങളെല്ലാം നല്ലനിലയിൽ ആക്കിയതിന്റെ ശേഷം ഭവാനി ഒരു പുത്രനെ ദത്തെടുത്തു സകല അധികാരങ്ങളും അദ്ദേഹത്തെ ഏല്പിച്ചുകൊടുത്തു. അതിന്റെ ശേഷം പാവനമായ ഗംഗാതീരത്തിൽ താമസിച്ച് ഈശ്വരദ്ധ്യാനം ചെയ്തു തന്റെ കാലം കഴിക്കാൻ ഭവാനി തീൎച്ചയാക്കി.

മൂൎഷിദാബാദിൽനിന്നു കുറെ ദൂരത്തായിട്ടു ഗംഗയുടെ മറുകരയിൽ ഭവാനി ഒരു രാജധാനി പണിചെയ്യിച്ചു. കാലക്രമത്തിൽ രാജധാനിയുടെ ചുററം ഒരു പട്ടണമായിത്തീൎന്നു. തന്റെ വിശ്രുതമായ ജീവിതത്തിന്റെ അവശേഷം അന്നദാനധൎമ്മാദികൾ ചെയ്തുംകൊണ്ട് ആ ഭക്ത കഴിച്ചുകൂട്ടി. സംസ്കൃതഭാഷാഭിവൃദ്ധിക്കുവേണ്ടി ഭവാനി കൊല്ലന്തോറും വളരെ ദ്രവ്യം ചിലവുചെയ്തു. അനാഥകളായ അനവധി സ്ത്രീപുരുഷന്മാൎക്കു റാണി ഭക്ഷണംകൊടുത്തും വ

ഷ്ടാശനം കൊടുത്തും അവരെ രക്ഷിച്ചുപോന്നു. ധൎമ്മശാലക ളോടുകൂടിയ വളരെ ക്ഷേത്രങ്ങൾ പണിചെയ്യിച്ചു; ജലദൗൎല്ല ക്ഷം തീൎക്കാൻവേണ്ടി വളരെ ജലാശയങ്ങൾ നിൎമ്മിച്ചു. കാ ശിയിൽ വളരെ ക്ഷേത്രങ്ങളും സത്രങ്ങളും പണിചെയ്യിച്ചു. ധൎമ്മവിഷയമായി ചുരുങ്ങിയത് ഒരു കൊല്ലത്തിൽ ൨൫ ല ക്ഷം ഉറുപ്പിക ഭവാനിറാണി ചിലവിട്ടുവന്നിരുന്നുവത്രേ.

ക്രിസ്ത്വാബ്ദം ൧൮൦൨-ാമതു വൎഷത്തിൽ ൭൯-ാമത്തെ വയസ്സിൽ ഭവാനിറാണി കാലഗതിയെ പ്രാപിച്ചു. അ പ്പോൾ മരിച്ചതു റാണിയുടെ ഭാഗ്യംതന്നെയാണ്. അല്ലെ ങ്കിൽ ബങ്കാളരാജ്യത്തിൽ താമസിയാതെ സംഭവിച്ച പലേ മാററങ്ങളും തത്സംബന്ധമായി ഉണ്ടായ പലേദ്രോഹങ്ങളും ക്രൂരകൃത്യങ്ങളും അനീതിയും ആ ഭാഗ്യവതിക്കു കാണേണ്ടി വരുമായിരുന്നു.

ഭവാനിയുടെ ദത്തുപുത്രനായ രാമകൃഷ്ണരാജാവു രാജ്യം ഭരിക്കുന്നതിന്നുപകരം സന്യാസവൃത്തിയെ അവലംബിച്ചു. തന്റെ സ്വത്തിന്റെ മിക്കഭാഗവും അയാൾ ദാനധൎമ്മ ങ്ങൾക്കായി കൊടുത്തു. രാജ്യകാൎയ്യങ്ങളിലുണ്ടായ തകരാറു നിമിത്തം കുറെ സ്വത്തു വിററുപോകയുംചെയ്തു. രാമകൃ ഷ്ണൻ മരിച്ചപ്പോൾ വിശാലമായ നാട്ടൂർരാജ്യത്തിന്റെ കി ഞ്ചിച്ഛേഷം മാത്രമേ ആ രാജകുടുംബത്തിന്റെ അധീന ത്തിൽ ഉണ്ടായിരുന്നുള്ളൂ. ആ അവശേഷം ഇപ്പോഴും ഭവാ നിറാണിയുടെ വാശ്യന്മാരുടെ അധീനത്തിൽതന്നെയാണ്. ഈ കുടുംബത്തിലെ പ്രധാനിക്കു ബ്രിട്ടീഷ്ഗവൎമ്മേണ്ടിൽനി ന്നു 'മഹാരാജാ ബഹദ്ദൂർ' എന്ന ബഹുമാനം സിദ്ധിച്ചി ട്ടുണ്ട്.

൨൨. ഉണ്ടികക്കാരന്റെ മകൾ.

സിരാജനവാബിന്റെ ഭരണകാലത്തു ജീവിച്ചിരുന്നവളും, കുലീനയുമായ ഒരു യുവതിയുടെ ചരിത്രത്തെ പ്രസ്താവിക്കാം. നവാബിന് ഇക്കാലത്ത് ഇരുപതു വയസ്സു പ്രായമായിരുന്നു. അനിയന്ത്രിതമായ വിഷയാസക്തിയാലും, തന്റെ പിതാമഹനായ ആലിവർഡിയുടെ അതിമാത്രമായ ലാളനത്താലും, നികൃഷ്ടന്മാരായ സഹചരന്മാരുടെ സംസർഗ്ഗത്താലും അയാൾ അത്യന്തം ഗർഹണീയമായ ചിത്തവൃത്തിയെ സമ്പാദിച്ചിരുന്നു. അയാൾ തന്റെ കൂട്ടുകാരുമായി ചേൎന്ന് ഇഷ്ടംപോലെയുള്ള ദുഷ്പ്രവൃത്തികൾ ചെയ്തുതുടങ്ങി. യുവതികൾ, അവരുടെ ഭർത്താക്കന്മാരുടെ അടുക്കൽനിന്ന് അപഹരിക്കപ്പെട്ടു. പുത്രികൾ, പിതാക്കന്മാരുടേയും, സഹോദരിമാർ, സഹോദരന്മാരുടേയും സമക്ഷത്തുവെച്ച് അവമാനിക്കപ്പെട്ടു. സ്ത്രൈണനായ ഈ നവാബിന്റെ രാജ്യഭരണകാലത്ത് ഒരു സ്ത്രീയുടേയും ചാരിത്രം നിർബ്ബാധമായിരുന്നില്ല.

ഈ പീഡനത്തിൽനിന്ന് അയാളുടെ ബലവാന്മാരായ പ്രഭുക്കന്മാരും ഒഴിക്കപ്പെട്ടിരുന്നു. അയാൾ അവരുടെ സുന്ദരികളായ പുത്രിമാരേയും, സഹോദരിമാരേയും പരസ്യമായി ആവശ്യപ്പെടുകയും, അതു നിഷ്പ്രയോജനമായി കാണപ്പെട്ടപ്പോൾ അവരെ വഞ്ചിക്കുന്നതിനായി ഓരോ കൗശലങ്ങൾ പ്രയോഗിക്കുകയും ചെയ്തിരുന്നു.

മൂഷിദബാദിലെ വ്യാപാരികളിൽവെച്ച് അതിസമ്പന്നന്മാർ ജഗൽസേട്ടുമാരായിരുന്നു. അവരുടെ ബാങ്കുകൾ ഇന്ത്യയിൽ എല്ലാ പട്ടണങ്ങളിലും സ്ഥാപിക്കപ്പെട്ടിരുന്നു. പ്രബലന്മാരായ രാജാക്കന്മാരിൽ പലരും അവൎക്കു കടപ്പെട്ടിരുന്നതു കൂടാതെ മഹാനായ മുഗൾചക്രവർത്തിയും അവരോടു പണം കടം വാങ്ങിട്ടുണ്ടായിരുന്നു. ഇപ്ര

കാരം ഇന്ത്യയിൽ അവർ ധനംകൊണ്ടും യശസ്സുകൊണ്ടും അഗ്രഗണ്യന്മാരായിത്തീൎന്നു.

ശിരാജന്റെ കാലത്തു, മാധവചന്ദ്രൻ, ജഗൽസേട്ടുമാരുടെ നായകനും അസാമാന്യ എന്നു പേരായ അയാളുടെ പുത്രി, സൌന്ദൎയ്യാതിരേകത്താൽ മുൎഷിദബാദിലുള്ള യുവതികളുടെ കൂട്ടത്തിൽ, അദ്വിതീയയും ആയിരുന്നു. നവാബ് ഇവളിൽ കാമാന്ധനായിത്തീൎന്നു; എങ്കിലും ധനപതിയും പ്രതാപനിധിയുമായ മാധവചന്ദ്രന്റെ പുത്രിയെ പരസ്യമായി ആവശ്യപ്പെടുന്നതിന്, അയാൾ ധൈൎയ്യപ്പെട്ടില്ല. ഒരു ദിവസം രാത്രിയിൽ നവാബ് സ്ത്രീവേഷം ധരിച്ചു, മാധവചന്ദ്രന്റെ ഗൃഹത്തിൽ കടന്നു. അശങ്കിതനായിട്ട് അയാൾ അസാമാന്യയുടെ വാസസ്ഥലത്തിൽ എത്തി. പക്ഷെ നവാബിന് ആദ്യമായി അവളുടെ സൌന്ദൎയ്യം കണ്ടു സന്തോഷിക്കണമെന്നല്ലാതെ വേറെ ഒരു വിചാരവും ഇല്ലായിരുന്നിരിക്കാം. എങ്കിലും ആ സുന്ദരിരത്നത്തിന്റെ അഭിമുഖദൎശനത്തിൽ, അയാൾ മതിമറന്ന് അവളെ ആലിംഗനം ചെയ്യുന്നതിന്നായി അടുത്തുചെല്ലുകയും ഭയാക്രാന്തയായ ആ യുവതി അവിടെനിന്ന് ഓടി തന്റെ ഭൎത്താവിന്റെ അടുക്കൽ ചെന്നു സകല വൃത്താന്തവും പറഞ്ഞു കേൾപ്പിക്കയും ചെയ്തു. കോപാന്ധനായ ആ ഭൎത്താവു വേഷച്ഛന്നനായ നവാബിനെ അനുധാവനംചെയ്തു ഭവനത്തിൽനിന്നു വെളിയിൽ കടക്കവാൻ തുടങ്ങുമ്പോൾ അയാളെ പിടികൂട്ടുകയും, രാജോചിതമായ വിധത്തിൽ പ്രഹരിക്കയും ചെയ്തു. നവാബ് ഒരു പ്രകാരത്തിൽ ജീവനോടെ രക്ഷപ്പെട്ടു എങ്കിലും തനിക്കു സംഭവിച്ച അവമാനത്തേയും ആശാഭംഗത്തേയും അയാൾ ഒരിക്കലും മറന്നില്ല.

ഏതാനും ദിവസങ്ങൾക്കിടയിൽ സാധുവായ ആ ഭൎത്താവു രാജവീഥിയിൽവെച്ച് പരസ്യമായി കൊല്ലപ്പെട്ടു. നിൎദ്ദയനായ നവാബ് അവന്റെ തല വെട്ടിയെടുപ്പിച്ച്

ഒരു വെള്ളിത്തളികയിൽ വെച്ച് അഭിമാനവതിയായ അവന്റെ ഭാൎയ്യെക്കു കാഴ്ചയായി സമ്മാനിച്ചു. ഈ കാഴ്ചയാൽ അസാമാന്യമുണ്ടായ വിചാരങ്ങളെ വൎണ്ണിച്ചിട്ടാവശ്യമില്ലല്ലോ. വൃത്താന്തം മുഴുവൻ കേട്ടപ്പോൾ ആ സാദ്ധ്വീമണി ശോകമൂഛിതയായ് പ്രാപിക്കയും അഞ്ചാറു ദിവസങ്ങൾക്കുള്ളിൽ ഉന്മാദത്തിന്റെ ചിഹ്നങ്ങൾ അവളിൽ കാണപ്പെടുകയും ചെയ്തു.

ബലവാന്മാരായ തന്റെ പ്രഭുക്കന്മാരുടെ നേരെ താൻ പ്രവൎത്തിച്ച ഈ മാതിരി ക്രൂരകൃത്യങ്ങൾനിമിത്തം ശിരാജന്റെ നാശം അനിവാൎയ്യമായിത്തീൎന്നു. ബങ്കാളത്തെ രാജാവു തന്റെ രാജ്യം തന്റെ സേനാപതിയായ പട്ടാണിയെ ഏല്പിച്ചു തീൎത്ഥയാത്രയ്ക്കായി പൊയ്ക്കളഞ്ഞതിൽപിന്നെ അദ്ദേഹത്തിന്റെ സിംഹാസനം ഈ പ്രഭുക്കന്മാൎക്ക് അധീനമായിരുന്നു. ദുശ്ചരിതനായ ശിരാജനെ മാററി അയാളുടെ സ്ഥാനത്തിൽ സേനാപതിയായ മിയർജാഫറിനെ വാഴിക്കുന്നതിന് അവർ നിശ്ചയിച്ചു. ഇതിലേക്ക് അവർ ഇംഗ്ലീഷ് കച്ചവടക്കാരുടെ സഹായത്തെ അപേക്ഷിച്ചു. പ്ലാസിയിലെ യുദ്ധത്തിൽ മിയർജാഫർ തന്റെ വരുതിയിലുള്ള സൈന്യത്തെ യുദ്ധക്കളത്തിൽ നയിക്കാതെ വാങ്ങിനിന്നുകളഞ്ഞു. നവാബിന്റെ കൂടെയുണ്ടായിരുന്ന സൈന്യവും സേനാപതിയുടെ ഉപദേശത്താൽ ശത്രുക്കളെ എതിൎക്കാതെ പിന്മാറിനിന്നു. ഇംഗ്ലീഷ് സേനാനിയായ ക്ലൈവ് ഒരു നോട്ടത്തിൽ സംഗതികളുടെ സ്ഥിതി മനസ്സിലാക്കിക്കൊണ്ടു നവാബിന്റെ ഭടന്മാരെ എതിൎക്കുന്നതിന്നു തന്റെ ഭടന്മാരോടാജ്ഞാപിച്ചു. അവർ അപ്രകാരം എതിൎക്കുകയും നവാബിന്റെ സൈന്യം യുദ്ധക്കളത്തിൽനിന്ന് ഓടിപ്പോകയും ചെയ്തു.

പരാജിതനായ നവാബ് മൂൎഷിദബാദിലേക്ക് ഓടി. എന്നാൽ അവിടെ തനിക്ക രക്ഷയില്ലെന്നുകണ്ട് അയാൾ

പിടുന്നായും പടിഞ്ഞാട്ട് ഓട്ടുകയും, ഭഗവാൻഗോലാ എന്ന സ്ഥലത്തുവെച്ച മിയർജാഫ്രുടെ ഒരു ഭടൻ അയാളെ പിടിച്ചു തിരികെ മൂർഷിദബാദിൽ കൊണ്ടുവരികയും ചെയ്തു. അവിടെവെച്ച മിയർജാഫ്രുടെ പുത്രനായ, മീരാന്റെ കല്പനപ്രകാരം ഒരു മഹമദ്ബേഗ് അയാളുടെ ഗളച്ഛേദംചെയ്തു. അതിന്റെശേഷം അയാളുടെ മൃതശരീരത്തെ ഒരു ആനപ്പുറത്തുവെച്ച് ഒരു കള്ളന്റെ ശവംപോലെ മൂർഷിദബാദിലെ തെരുവുകളിൽകൂടി സംസ്കാരത്തിനായി കൊണ്ടുപോയി. അസാമാന്യ ഈ കാലമത്രയും ഒരു അസ്വസ്ഥാവസ്ഥയിലായിരുന്നു. തന്റെ ഭർത്താവിന്റെ വധംമുതൽ ശിരാജന്റെ മരണദിവസംവരെ ചിലപ്പോൾ അവൾ ഒരു വാചാലയും ഉന്മത്തയും, ചിലപ്പോൾ ബധിരയും മൂകയും, പലപ്പോഴും ഭയങ്കരരൂപിണിയും ആയിരുന്നു. അവളുടെ അച്ഛൻ വൈദ്യോത്തമന്മാരെക്കൊണ്ടു ചികിത്സിപ്പിച്ചു. എങ്കിലും യാതൊരു പ്രയോജനവുമുണ്ടായില്ല. ശിരാജന്റെ വധവൃത്താന്തം കേട്ടപ്പോൾ തന്റെ ഭർത്താവിനെ കൊന്ന ആളുടെ ക്ഷതസംകുലമായ മൃതശരീരം കാണുന്നതുകൊണ്ട് അവളുടെ പ്രതികാരേച്ഛയും, അതോടുകൂടി അവളുടെ രോഗവും ശമിക്കുമെന്നുള്ളതിനാൽ അവളെ ശിരാജന്റെ ശ്മശാനത്തിൽ കൊണ്ടുപോകണമെന്ന് ഒരാൾ അഭിപ്രായപ്പെട്ടു. ഈ അഭിപ്രായപ്രകാരം നടത്തുകയും തന്റെ ഭർത്തൃഘാതുകന്റെ ഇഹലോകം അവസാനിക്കുന്നതിനെ അവൾ കാണുകയും ചെയ്തു.

രണ്ടര വർഷങ്ങളായിട്ട് ഇപ്പോൾ അവളുടെ ബുദ്ധിക്കു തന്റേടം ഉള്ളതായി തോന്നി. കുറെ നേരം ആ ശവത്തെ നിശ്ചലമായി നോക്കിക്കൊണ്ടു നിന്നതിന്റെശേഷം അവൾ തിരിഞ്ഞു തന്റെ ദാസികളിൽ ഒരുവളോട് ഇങ്ങിനെ വധിക്കപ്പെട്ടവൻ ആരാണെന്നും, അവന്റെ മേലുള്ള കുറ്റം എന്തെന്നും ചോദിച്ചു. അവൻ അവളുടെ ഭർത്താവിന്റെ ഘാതുകനാകുന്നു എന്നും അവളുടെ ഭർത്താവിനെ ക-

ലിച്ചെയ്തു നവാബിന് ഉചിതമായ ശിക്ഷ കൊടുത്തു എന്നും ദാസി പറഞ്ഞു. ദാസി പറഞ്ഞതിന്റെ സാരം അവൾക്കു മനസ്സിലായില്ലെന്നു തോന്നി. പെട്ടെന്ന് അവൾക്കു വിഭ്രമമുണ്ടായി തന്നെ വീട്ടിലേക്കു തിരിച്ചുകൊണ്ടു പോകുവാൻ പറഞ്ഞു.

അവർ അവളെ തിരികെ ഗൃഹത്തിലേക്കു കൊണ്ടുപോയി. അപ്പോൾ അവളുടെ സ്വഭാവം വളരെ ശാന്തമായിരുന്നു. അമ്മയോടും മററും അവൾ വളരെ ക്രമമായി സംസാരിച്ചു. അവളുടെ ചിത്തഭ്രമം ഇത്ര പെട്ടെന്നു മാറിയതിനാൽ അവർക്കെല്ലാം വിസ്മയം ഉണ്ടായി. എന്നാൽ അവൾ കൂടക്കൂടെ ഇങ്ങിനെ പറയാറുണ്ടായിരുന്നു:—'ഞാൻ ചെയ്യേണ്ടുന്നതിനെ ഈശ്വരൻ ചെയ്തു. അദ്ദേഹം എന്റെ കൃത്യത്തെ ചെയ്തതിനാൽ അദ്ദേഹം ചെയ്യാനുള്ള കൃത്യത്തെ ഞാൻ ചെയ്യണം; അദ്ദേഹത്തിന്റെ കൃത്യത്തെ ഞാനു ചെയ്യും'. ഇതിന്റെ അർത്ഥം ആർക്കും മനസ്സിലാക്കാൻ കഴിഞ്ഞില്ല. അർത്ഥം മനസ്സിലായതു വളരെ വൈകീട്ടായിട്ടപ്പോയി. ഒരു ദിവസം അസാമാന്യയെ പെട്ടെന്നു കാണ്മാനില്ലാതെയായി.

അവൾ എവിടെ പോയി എന്ന് ഒരുത്തർക്കും അറിവാൻ പാടില്ലായിരുന്നു. അവൾ അർദ്ധരാത്രി തന്റെ ഭവനത്തിൽനിന്ന് ഒളിച്ചിറങ്ങിയതിന്റെ ശേഷം എവിടെക്കെന്ന് ഓടിപ്പോയതെന്ന് അവൾക്കുതന്നെ അറിയാൻ പാടില്ലായിരുന്നു. തന്റെ ഭർത്താവിനെ കൊന്ന ആളുടെ മുറിപ്പെട്ട ശരീരവും അതിൽനിന്നു പുറപ്പെട്ട രക്തവും കണ്ടതിൽ പിന്നെ അവളുടെ മനസ്സിൽ സദാ ഉണ്ടായിരുന്ന വിചാരം ഇപ്രകാരമായിരുന്നു. അസാമാന്യ, അവളുടെ ഭർത്താവിനെ വധിച്ച ആളുടെ നേക്കു കഠിനമായ പ്രതികാരം ചെയ്യേണ്ടതായിരുന്നു. അവൾ അവനെ സിംഹാസനത്തിൽനിന്ന് ഒഴിക്കുകയും, വധിക്കുകയും, അവന്റെ മൃതശരീരത്തെ ശകലിക്കുകയും ചെയ്യേണ്ടതായിരു

ന്നു. കരുണാവാരിധിയായ ദൈവം അവനെ രക്ഷിക്കേണ്ടിയിരുന്നു. അവൻ ദുഷ്ടനെങ്കിലും ദൈവം അവനെ സ്നേഹിക്കേണ്ടിയിരുന്നു. അവൾ ചെയ്യേണ്ടിയിരുന്നതിനെ ദൈവം ചെയ്കതിനാൽ അദ്ദേഹം ചെയ്യേണ്ടിയിരുന്നതിനെ അവൾ ചെയ്യണം. അവൻ മരിച്ചുപോയതിനാൽ അവന്റെ ആളുകൾക്കുവേണ്ടി അവൾ അതിനെ ചെയ്യണം. ഈ വിചാരം അവളുടെ മനസ്സിനെ അതികഠിനമായി പീഡിപ്പിക്കുകയും, രണ്ടാമതും ചിത്തഭ്രമം പിടിപെട്ടു് അവൾ സ്വഗൃഹം വിട്ടു് ഓടിപ്പോവുകയും ചെയ്തു

അവൾ ഭഗവാങ്ങോലയിൽ എത്തിയപ്പോൾ അവൾക്കു സന്തോഷകരമായ ഒരു വർത്തമാനം കിട്ടി. മുർഷിദാബാദിൽനിന്നും ശിരാജനോടുകൂടി പുറപ്പെട്ട അസംഖ്യം ആളുകളിൽ ഒരു സ്ത്രീമാത്രം സമ്പത്തിലെന്നപോലെ ആപത്തിലും അവന്റെ ഭാഗധേയത്തിൽ പങ്കുകൊള്ളുന്നതിനായി അവനെ അനുഗമിച്ചിരുന്നു. ഈ സ്ത്രീ, വിഷയിയും, പരസ്ത്രീരതനുമായ ഭർത്താവിനാൽ സവിശേഷം അവമാനിതയും ശിരാജന്റെ ഭാര്യയുമായ മഹേരുന്നേഷാബീഗമായിരുന്നു. ശിരാജൻ അവളെ 'ഗുൽ' (പനിനീർപുഷ്പം) എന്നു വിളിച്ചിരുന്നു. പതിനാറു വയസ്സു പ്രായമുള്ളവളും പൂർണ്ണഗർഭയുമായ അവൾ ദുർഗ്ഗമമാർഗ്ഗങ്ങളിൽകൂടി തന്റെ ഭർത്താവിനെ അനുഗമിച്ചു. അയാളുടെ അനവധി സ്നേഹിതന്മാരിലും ബന്ധുക്കളിലും അവൾ അല്ലാതെ വേറെ ആരുംകൂടെ ഉണ്ടായിരുന്നില്ല.

ഭഗവാങ്ങോലയിൽവെച്ചു് അവൾ ഒരു സ്ത്രീപ്രജയെ പ്രസവിക്കുകയും, അതുനിമിത്തം ശിരാജൻ ഏതാനുംദിവസം ആ സ്ഥലത്തു താമസിക്കുകയും ചെയ്തു. ഈ താമസമായിരുന്നു അയാളുടെ മരണത്തിനു കാരണമായിത്തീർന്നതു്. ഒരിക്കൽ ബംഗാൾ, ബിഹാർ, ഒറീസ്സാ എന്നീദിക്കുകളുടെ നവാബിന്റെ പ്രിയതമയായി അസമാന്യസുഖങ്ങളെ അ

നുഭവിച്ചുകൊണ്ടിരുന്ന ആ യുവതി ഇപ്പോൾ അശരണയായിട്ടു ദരിദ്രയായ ഒരു സ്ത്രീയുടെ കുടിലിൽ അഭയം പ്രാപിക്കേണ്ടിവന്നു. ഇവിടെ അവൾ ഒന്നരമാസത്തോളം പാൎത്തപ്പോൾ മറ്റൊരു സ്ത്രീ അവളെക്കുറിച്ച് അന്വേഷണങ്ങൾ നടത്തുന്നതായി അവൾ അറിഞ്ഞു. തന്റെ ഭൎത്താവിനെ വധിച്ച ആളുകൾ തന്നെയും വിട്ടുകളകയില്ലെന്ന് അവൾ ഭയപ്പെട്ടു. എന്നാൽ ഈ ഭയം അവളുടെ ക്ഷേമത്തെ ഉദ്ദേശിച്ചല്ല, ഓമനയായ അവളുടെ കുഞ്ഞിനെ ഉദ്ദേശിച്ചു മാത്രമായിരുന്നു. അതിനാൽ തന്നെ ആരോ അന്വേഷിക്കുന്നതായി കേട്ടപ്പോൾ അവൾ തന്റെ കുഞ്ഞിനെ വസ്ത്രത്തിൽ പൊതിഞ്ഞുകൊണ്ട് അവിടെനിന്ന് ഓടി.

ഭ്രാന്തപ്രായയായ അസാമാന്യ, അവൾ പോയ ദിക്കിലെല്ലാം അവളെ അനുഗമിച്ചു. എങ്കിലും ഒരിടത്തും അവളെ കാണ്മാൻ കഴിഞ്ഞില്ല. സാധുവായ മഹേരുന്നേഷയ്ക്ക് ആരോ നിഴൽപോലെ തന്നെ അനുഗമിക്കുന്നു എന്നല്ലാതെ അയാളുടെ ഉദ്ദേശങ്ങൾ അറിവാൻ പാടില്ലായിരുന്നു. അതിനാൽ അവൾ അവിടവിടെ ഓടിത്തളൎന്നു ഗംഗാതീരത്തിൽ എത്തുകയും, അവിടെവെച്ച് അസാമാന്യ അവളെ കണ്ടെത്തുകയും ചെയ്തു. ഇപ്പോൾ ശിരാജൻ മരിച്ചിട്ടു മൂന്നുവൎഷമായി. ഈ കാലം അത്രയും അയാളുടെ ഭാൎയ്യ ഗ്രാമങ്ങളിലും, നഗരങ്ങളിലും ഓടുകയും, അസാമാന്യ വേട്ടപ്പട്ടിയെപ്പോലെ അവിടെയെല്ലാം അവളുടെ പിറകെ എത്തുകയും ചെയ്തിട്ടുണ്ട്. മൂന്നുവൎഷം കഴിഞ്ഞപ്പോൾ അവർ തമ്മിൽ കാണുന്നതിനും ഇടയായി. അന്നേദിവസം അതികലശലായ വൃഷ്ടിപാതവും കൊടുങ്കാററും നിമിത്തം ഗംഗാജലം ഭയങ്കരമായവിധത്തിൽ ഇളകിയിരുന്നു. മനുഷ്യരും മൃഗങ്ങളും വെളിയിൽ ഇറങ്ങാത്ത ഈ സന്ദൎഭത്തിൽ അനാഥയായ മഹേരുന്നേഷ, തന്റെ കുഞ്ഞിനെ മാറിൽ അണച്ചുകൊണ്ടു ഗംഗ

യുടെ തീരത്തിൽ ഓടിയെത്തി. അസാമാന്യയും അവളുടെ പിറകേതന്നെ എത്തി.

നദീതീരത്തിൽ നിന്നിരുന്ന വള്ളക്കാരോട് അവൾ തന്നെ അക്കരയ്ക്കു വിടണമെന്ന് അപേക്ഷിക്കുകയും, പ്രതിഫലമായി തന്റെ വിരലിൽ ഉണ്ടായിരുന്ന വിലയേറിയ മോതിരം കൊടുക്കാമെന്നു പറകയും ചെയ്തു. അപ്പോഴത്തെ സ്ഥിതിയിൽ അവർ വള്ളം വെയ്ക്കുന്നതിനു വളരെ തർക്കം പറഞ്ഞുവെങ്കിലും അവരിൽ ഒരുത്തൻ ജീവിതത്തേക്കാൾ ധനത്തെ ആഗ്രഹിച്ച് അതിലേക്കു സമ്മതിച്ചു. മഹേരുന്നേഷയേയും അവളുടെ കുഞ്ഞിനേയും കയററിക്കൊണ്ടു വള്ളം കാൽ നാഴികയോളം അകന്നപ്പോഴേക്കും അസാമാന്യ നദീതീരത്തിൽ എത്തി, ആശാഭംഗത്തോടെ വള്ളത്തിന്റെ ഗതിയെ സൂക്ഷിച്ചുകൊണ്ടുനിന്നു.

അല്പം ദൂരംകൂടി പോയപ്പോൾ വള്ളം മറിയുകയും നിർഭാഗ്യയായ ആ അമ്മയും മകളും ഗംഗയുടെ ഘോരങ്ങളായ തിരമാലകളിൽ മറയുകയും, ഉച്ചമായ ഒരു നിലവിളിയോടുകൂടി അസാമാന്യ, നദിയിലേക്കു കുതിച്ചുചാടുകയും, ഒരുമിച്ചുതന്നെ കഴിഞ്ഞു. അവൾക്കു നീന്തുന്നതിനു നല്ല പരിചയമുണ്ടായിരുന്നതിനാൽ, താമസിയാതെ മഹേരുന്നേഷയെ പിടിച്ചുകൊണ്ടു നീന്തിത്തുടങ്ങി. തിരമാലകളുടെ ശക്തിയെ ജയിച്ച് ഏകദേശം മൂന്നുമണിക്കൂറുകൊണ്ട് അസാമാന്യ തന്റെ ഭാരത്തെ കരയിൽ എത്തിച്ചു. മഹേരുന്നേഷ മരിച്ചിരുന്നുവെങ്കിലും അവളുടെ മാറിൽ അണച്ചു ദൃഢമായി പിടിച്ചിരുന്ന ശിശുവിന്റെ പ്രാണൻ പോയിട്ടില്ലായിരുന്നു.

ഇനി അധികം പറയേണ്ടതില്ല. അസാമാന്യ തന്റെ ദത്തുപുത്രിയോടുകൂടി കിഴക്കേബംഗാളത്തിൽ വളരെനാൾ പാർത്തു; അവിടെയുള്ള അനേകഭവനങ്ങളിൽ ഈ മാതാവും പുത്രിയും ഇപ്പോഴും ഭഗവതിമാരായി വരിക്കപ്പെട്ടുവരുന്നു.

൧൯. ദേവി ചൌധരണി.

---*---

ബ്രിട്ടീഷ് ഇന്ത്യാസാമ്രാജ്യത്തിൽ ഒന്നാമത്തെ ഗവൎണ്ണർ ജനറാൽ വാറൻ ഹേസ്റ്റിംഗ്സായിരുന്നു. ഇംഗ്ലീഷുകാർ ബംഗാളത്തിലെ നവാബിനെ അടുത്തൂൺ കൊടുത്തു രാജ്യാധികാരത്തിൽനിന്നു വേർപെടുത്തി സൈന്യത്തേയും ഭണ്ഡാരത്തേയും തങ്ങളുടെ മേൽവരുതിയിലാക്കി പഴയ രാജ്യഭരണസമ്പ്രദായത്തെ പാടേ ധ്വംസനംചെയ്തു. ഈ നവീനഭരണകൎത്താക്കൾ പ്രഭുക്കളെ കേവലം കരംപിരിവിലേക്കായി കോയ്മയിൽനിന്ന് ഏൎപ്പെടുത്തപ്പെട്ടിട്ടുള്ള സിൽബന്തികളെന്നും അവൎക്കുള്ള ദേശങ്ങളെ സൎക്കാരിൽനിന്ന് അവൎക്കായി കുത്തകപ്പാട്ടത്തിനു കൊടുക്കപ്പെട്ടിട്ടുള്ള വസ്തുക്കൾ മാത്രമെന്നും വിചാരിച്ചു. പ്രഭുക്കന്മാരിൽ പലരും ഇംഗ്ലീഷുകാർ ഏൎപ്പെടുത്തിയ ഈ നൂതനഭരണസമ്പ്രദായത്തെ നോക്കി അന്ധാളിച്ച് അനേകംപേർ അതിലേക്കു കീഴ്വണങ്ങുവാൻ വിസമ്മതിക്കയും പലരും പരസ്യമായി ലഹളയ്ക്ക് ആരംഭിക്കുകയും ചെയ്തു. എന്നാൽ ഈ പ്രഭുക്കന്മാർ ഇംഗ്ലീഷുകാരുടെ വലിയതോക്കുകൾക്കു കിടയല്ലായിരുന്നതിനാൽ ചെല്ലുന്ന ദിക്കിലൊക്കെയും തോല്പിക്കപ്പെടുകയും പ്രാസാദങ്ങളിൽനിന്നു ബഹിഷ്കരിക്കപ്പെടുകയുംചെയ്തു. അവരുടെ ദേശങ്ങളിൽ പലതും കണ്ടുകെട്ടപ്പെട്ടു. അനേകം പ്രഭുക്കന്മാരെ ജേതാക്കൾ തൂക്കിക്കൊല്ലുകയും പലരേയും കാരാഗൃഹങ്ങളിലിട്ടു കഷ്ടപ്പെടുത്തുകയും ചെയ്തു. കൽക്കത്തയിലെ ഉദ്യോഗസ്ഥന്മാൎക്കു കൈക്കൂലി കൊടുക്കുവാൻ സാധിച്ചവർമാത്രമേ കണ്ടുകെട്ടിലും ഉപദ്രവത്തിലും ബന്ധനത്തിലും വധത്തിലുംനിന്നു വിമുക്തരായുള്ളു.

ഇപ്രകാരം ആ രാജ്യം മുഴുവനും ഒരു വലിയ കലാപത്തിനു വശംവദമായിരുന്നു. അരാജകത്വം എല്ലാടവും പ്രത്യക്ഷമായി. രാജ്യഭ്രഷ്ടന്മാരായ പ്രഭുക്കന്മാർ ദീവെട്ടിക്കൊ

ള്ളക്കാരായും പിടിച്ചുപറിക്കാരായും തീൎന്ന് അവർ നാടുമുഴുവൻ കൊള്ളയിടുകയും ഗ്രാമങ്ങളിലും നഗരങ്ങളിലും കയറി പിടിച്ചുപറിക്കയും അവരുടെ അയൽപക്കക്കാരായ സാധുക്കളോടു തോന്നിയതെല്ലാം പ്രവൎത്തിക്കയും ചെയ്തു. ബലഹീനന്മാരുടെ സംരക്ഷണത്തിന് ആരുംതന്നെ ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. നവാബിന്റെ കഥയോ തീൎന്നു. ഇംഗ്ലീഷ്കാർ രാജ്യത്തിൽ ശ്രദ്ധയുള്ളവരായും കാണപ്പെട്ടില്ല. അവരുടെ ഉദ്ദേശ്യം ആകെക്കൂടി കഴിയുന്നതും വേഗത്തിൽ കുബേരന്മാരായി തങ്ങളുടെ ദൂരസ്ഥങ്ങളായ ഗൃഹങ്ങളിലേക്കു തിരികെ പോകണമെന്നു മാത്രമായിരുന്നു. സദാ സുഭിക്ഷത്തിനും സമാധാനത്തിനും ഇരിപ്പിടമായ ബംഗാളും ഒരു മഹത്തായ കലാപത്തിൽ അകപ്പെട്ടിരുന്നു.

ബീഹാറിന്റെ അതൃത്തിമുതൽ ഗംഗാതീരംവരെ കിടക്കുന്ന പശ്ചിമബംഗാളും മുഴുവൻ ഒരുക്കൂട്ടം മഹാശക്തന്മാരായ കൊള്ളക്കാൎക്ക് ഇരയായിത്തീൎന്നു. അവർ നവാബിനെ ധിക്കരിക്കയും ഇംഗ്ലീഷ്കാരെ പുച്ഛിക്കയും ചെയ്തു. വിസ്തീൎണ്ണമായ ഈ ദേശം മുഴുവൻ അവൎക്ക് അധീനമായിരുന്നു. അവർ ദ്രവ്യസ്ഥന്മാരുടെ സ്വത്തു യഥേഷ്ടം പിടിച്ചുപറിക്കയും നഗരങ്ങളിലും പട്ടണങ്ങളിലും പച്ചപ്പകൽ ദീവെട്ടിക്കൊള്ള നടത്തുകയും ചെയ്തു.

നോക്കുവിൻ! ആശ്ചൎയ്യത്തിലത്യാശ്ചൎയ്യം! ഈ ദീവെട്ടിക്കൊള്ളക്കാരിൽ പ്രധാനി ഒരു സ്ത്രീയായിരുന്നു. അവരുടെ നാമധേയമെന്തെന്ന് ആരുമറിഞ്ഞിരുന്നില്ല. ചിലർ, റാണിമാ എന്നും മററുചിലർ ഗൌരിമാ എന്നും വേറെ ചിലർ ദേവി ചൌധരാണി എന്നും അവരെ വിളിച്ചുവന്നിരുന്നു. അവരുടെ പ്രത്യേകമായി തിരഞ്ഞെടുക്കപ്പെട്ടിരുന്ന അനുയായികളിൽതന്നെ ആരും അവരെ ഒരിക്കലും കണ്ടിട്ടില്ലായിരുന്നു. അവർ എവിടെ താമസിച്ചുവന്നു എന്നും ആരായിരുന്നു എന്നും ആൎക്കും രൂപമില്ലായി

രുന്നു. ആ സ്ത്രീ സുമംഗലയോ വിധവയോ എന്നും ഇങ്ങിനെ അവർ പിടിച്ചുപറിക്കാരിയായി തീരുന്നതിനുള്ള കാരണമെന്തെന്നും അറിവുള്ളവർ ആരുമുണ്ടായിരുന്നില്ല. എന്നാൽ ആ സ്ത്രീയുടെ നാമധേയം ബീറാർ, ബർദ്ധമാൻ മുതലായ സമീപപ്രദേശങ്ങളിൽ മാത്രമല്ല ബംഗാളരാജ്യം മുഴുവൻ ഭയപ്രദമായിരുന്നു. സ്ത്രീകൾ ഗൌരിമായിയെ വിളിച്ചു കുട്ടികളുടെ കരച്ചിൽ നിർത്തി. സമാധാനശീലന്മാരായിരുന്ന പ്രഭുക്കന്മാർ ദേവി ചൌധരാണിയുടെ പേർകേട്ടു വിറച്ചു.

നവാബിന് ഈ കുഴപ്പത്തെ നിർത്തി കൊള്ളക്കാരെ ശിക്ഷിച്ചയയ്ക്കുന്നതിനുള്ള ശക്തിയും ഇംഗ്ലീഷുകാർക്കു ധനസമ്പാദനത്തിനുള്ള മാർഗ്ഗങ്ങളെ അല്ലാതെ ആലോചിക്കുന്നതിനു സമയവും ഇല്ലായിരുന്നു എന്നു മുമ്പു വിവരിച്ചിട്ടുണ്ടല്ലോ. അതിനാൽ ദേവി ചൌധരാണിക്കും കൂട്ടർക്കും അവർക്കു ബോധിക്കുന്നതൊക്കെയും പ്രവർത്തിക്കുവാൻ യാതൊരു പ്രതിബന്ധവുമില്ലായിരുന്നു. സ്വല്പകാലാന്തരത്തിൽ ആ സ്ത്രീയുടെ ഉദ്ദേശ്യം ഒന്നു മാറിയതായി കാണപ്പെട്ടു. അവർ അതിനുമേൽ ഒരു പിടിച്ചുപറിക്കാരിയുടെ നിലയിൽനിന്നു മാറി രാജവേഷം ധരിച്ചു ബംഗാളത്തിലെ രാജ്ഞി എന്നു തന്നെത്താൻ പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തി. തന്റെ സഹായത്തിനായി കൊള്ളക്കാരേയും മോഷണക്കാരേയും മാത്രമല്ല ഒരു മഹാശക്തിമത്തായ സേനയെയുംകൂടി ചേർക്കുകയും പ്രഭുക്കന്മാരിൽ പലരും അവരുടെ പക്ഷത്തിൽ ചേരുകയും ചെയ്തു. അവരുടെ ഉദ്ദേശ്യത്തെ അവർ ഗോപ്യമായി വെച്ചുകൊണ്ടിരുന്നില്ല. ഇംഗ്ലീഷുകാരേയും മഹമ്മദീയരേയും ബഹിഷ്കരിച്ചു തന്റെ രാജ്യത്തെ സ്വതന്ത്രമാക്കുകയാണ് തന്റെ താൽപര്യമെന്നുള്ളത് അവർ പരസ്യമായി പ്രസ്താവിച്ചു.

ബംഗാളം മുഴുവൻ ഈ സംഗതികൾ എല്ലാവർക്കുമറിയാമായിരുന്നു. എങ്കിലും തന്റെ കൂട്ടുകാർക്കല്ലാതെ ആ രാജ്ഞിയെ ആർക്കും കാണുവാൻ ഇടവരാതിരിക്കയും അവർ

ഏവിടെ പാൎത്തുവന്നു ഏതു പ്രാസാദമാണ് അവർ തന്റെ കച്ചേരിയാക്കിയത് എന്നും ആരും അറിയാതിരിക്കയും ചെയ്തു. എന്നാൽ അവർ അതിൽപിന്നീട് ഒരു പിടിച്ചുപറിക്കാരിയല്ലെന്നും സൎവ്വസമ്മതയായ ബംഗാളരാജ്ഞിയാണെന്നും പ്രഭുക്കന്മാർ അവരുടെ കീഴ്വരുതിയിൽ വേല ചെയ്യുകയും കപ്പംകൊടുക്കയും ചെയ്തുവന്നു എന്നുള്ളതും പ്രത്യക്ഷമായിരുന്നു,

ഈ കൊള്ളക്കാരെപ്പറ്റിയുള്ള വൎത്തമാനം ആദ്യമായി കൽക്കത്തയിൽ കേട്ടപ്പോൾ അവിടെയുള്ള ഇംഗ്ലീഷ് ഉദ്യോഗസ്ഥന്മാർ അപഹസിക്കയാണുണ്ടായത്. ഒരു ബംഗാളസ്ത്രീയാൽ നയിക്കപ്പെട്ട ഒരുകൂട്ടം കള്ളന്മാരെപ്പററി അവൎക്കു ശ്രദ്ധിക്കുവാൻ തക്കവണ്ണം എന്താണുള്ളത്! അവരുടെ ആക്രമങ്ങളേയും പിടിച്ചുപറിയേയും വാറൺഹേസ്റ്റിംഗ്സിനെ ധരിപ്പിച്ചപ്പോൾ അദ്ദേഹം തനിക്കു ഒരു കൊള്ളക്കാരിയായ സ്ത്രീയുടെ പുറകെ പോകുന്നതിൽ അധികം ഗൌരവമുള്ള കാൎയ്യങ്ങൾ പലതും നോക്കുവാനുണ്ടായിരുന്നു എന്നാണ് മറുപടിപറഞ്ഞത്.

ഈവിധത്തിൽ യാതൊരു തടസ്ഥവുംകൂടാതെ ദേവി ചൌധരാണി നാൾക്കുനാൾ ശക്തയായിത്തീൎന്നു ഭയങ്കരയായ ശത്രുക്കളെ ഒതുക്കുകയും ചെയ്തു. അതുവരെയും ആ സ്ത്രീയുടെ അനുചരന്മാർ ഒരു കൂട്ടമായ അതൃത്തിക്കകമേ കൊള്ളയിട്ടു വന്നിരുന്നുള്ളു. എന്നാൽ ഈ അവസരത്തിൽ അവൎക്കു ഇംഗ്ലീഷ്ഖജനാവുകൾ കൊള്ളയിടുന്നതിനും ഇംഗ്ലീഷുകാരെ അവരുടെ പാൎപ്പിടങ്ങളിൽനിന്ന് അടിച്ചോടിക്കുന്നതിനും അനുമതി സിദ്ധിച്ചു. ഓരോ ഡിസ്ത്രിക്ട്ഖജനാവായി അവരുടെ അധീനതയിൽ ആകയും ഓരോ ഉദ്യോഗസ്ഥനായി അവരുടെ ലഹളയേയും കലാപത്തെയും കവൎച്ചയേയുംപററി പറയുവാൻ കൽക്കത്തയിലേക്കു പോയിക്കൊണ്ടിരിക്കയും ചെയ്തു. ഒരു ദിവസം ഈ ഭൃത്യകൾ ആരുമറിയാതെ അൎദ്ധരാത്രിസമയം ആ പ്രധാ

Bhevi les

നഗരത്തിന്റെ മദ്ധ്യഭാഗംവരെ ചെന്ന് അവിടത്തെ ഒരു ധനികനായ പണക്കച്ചവടക്കാരന്റെ ഗൃഹത്തെ കൊള്ളയിട്ടു. ഇംഗ്ലീഷ് പട്ടാളക്കാർ പുറത്തേക്കിറങ്ങി എങ്കിലും അവർ സഹായത്തിനായെത്തുന്നതിനു മുമ്പുതന്നെ ദേവി ചൌധരണിയും അനുയായികളും കടന്നുകളഞ്ഞു.

ഗവർണ്ണർ ജനറലിന് ഒടുവിൽ ഈ പിടിച്ചുപറിക്കാരിയുടെ കാര്യം ചെയിററ് സിങ്ങിന്റെ ഭണ്ഡാരാപഹരണത്തേക്കാളോ നന്ദകുമാരന്റെ വധത്തേക്കാളോ ഒട്ടുംതന്നെ അപ്രധാനമല്ലെന്നു ബോധപ്പെട്ടു. നാട്ടിലെല്ലാടവും ലഹളവിശദമായി കാണപ്പെട്ടതിനാൽ ഇംഗ്ലീഷുകാർക്കു ഭയമുണ്ടായി. പരമ്പരയായി തങ്ങൾ അനുഭവിക്കുന്ന ബന്ധനത്തിൽനിന്നു തങ്ങളെ മോചിപ്പിക്കുന്നതിലേക്കു ജനങ്ങൾ സന്നദ്ധന്മാരായെന്ന് അവർക്കു തോന്നി. അവർ ദേവി ചൌധരണി എന്നു പറയുന്നതു കേവലം ഒരു വ്യാജമാണെന്നും അങ്ങിനെ ഒരു പേർ ജനങ്ങളെ ക്ഷോഭിപ്പിക്കുന്നതിലേക്കുവേണ്ടി ചില സൂത്രധാരന്മാർ നിർമ്മിച്ച് അവരോടു തങ്ങളുടെ സ്വാതന്ത്ര്യപ്രാപ്തിക്കുള്ള പരിശ്രമത്തിൽ തങ്ങളെ സഹായിക്കുവാൻ സാക്ഷാൽ ദേവിതന്നെ പ്രത്യക്ഷീഭവിച്ചിരിക്കുന്നു എന്നു പറഞ്ഞുകേൾപ്പിച്ചു എന്നും വിശ്വസിച്ചു. അവർ തൽക്ഷണംതന്നെ ഈ കൊള്ളക്കാരോടു യുദ്ധത്തിനായി ഒരു സൈന്യത്തെ തയ്യാർചെയ്യുന്നതിനും ഒട്ടും താമസം കൂടാതെ ലഹള ശമിപ്പിക്കുന്നതിനും ഗവർണ്ണർജനറലിനെ നിർബ്ബന്ധിച്ചു.

ഒരു സൈന്യം ഉടൻതന്നെ അയയ്ക്കപ്പെട്ടു. ആ സേനയുടെ പ്രവൃത്തിയെ ഇവിടെ നമുക്കു വിസ്തരിക്കേണമെന്നില്ല. കൊള്ളക്കാരിയും കൂട്ടരും എല്ലാ ദിക്കിലൊക്കെയും തോല്പിക്കപ്പെട്ടു എന്നുമാത്രം പ്രസ്താവിക്കുന്നതുകൊണ്ടു പ്രകൃതത്തിനു മതിയാകുന്നതാണ്. ഇംഗ്ലീഷുകാരുടെ സൈന്യം അവരെ ഓരോ സ്ഥലത്തുനിന്നായി അടിച്ചോടിച്ചു നഗരങ്ങളിലും പട്ടണങ്ങളിലുംനിന്നു മിരട്ടി വനങ്ങളിലും പ്രാ

കാരങ്ങളിലും വെച്ചു ധ്വംസനംചെയ്യു. ഒടുവിൽ ഇംഗ്ലീഷ്ലാർ ഒരു ബലവത്തായ നിരോധത്തെ എതിരിടേണ്ടിവന്നു. കൊള്ളക്കാർ അതിമാനുഷരെപ്പോലെ പൊരുതു. ആരോ തുംഗുലവും ബയണററിന്റെ അഗ്രംകൊണ്ടു ജയിക്കേണ്ടതായിവന്നു. അവർ യുദ്ധവീരന്മാരേപ്പോലെതന്നെയാണ് പോർചെയ്യുതും മരിച്ചതും. ഇംഗ്ലീഷ്ലാക്കും കഠിനമായ നഷ്ടം നേരിട്ടു. ഒടുവിൽ അവർ ദസ്യുക്കളെ ഒരു ദുർഗ്ഗത്തിലേക്ക് ഓടിച്ച് അതിന്റെ പ്രാകാരങ്ങൾക്കുള്ളിൽ അവർ രക്ഷപ്രാപിക്കേണ്ട ദിക്കായി.

ഇംഗ്ലീഷ്ലാർ മുന്നോട്ടു നടന്നപ്പോൾ ഒരു ഭയങ്കരമായ പീരങ്കി അവരെ എതിർത്തു കൊത്തളങ്ങളിൽനിന്നു ബാണങ്ങളും പീരങ്കിയുണ്ടകളും മഴപോലെ അവരുടെമേൽ പതിച്ചു. ഒരുകൂട്ടം ദസ്യുക്കൾ അപ്രതീക്ഷിതമായി ഒരു വനത്തിൽനിന്നു ചാടി ഇംഗ്ലീഷ്സൈന്യത്തെ പാർശ്വഭാഗത്തിൽ ആക്രമിച്ചു. യുദ്ധം മൂന്നു മണിക്കൂർ നേരത്തേക്കു നിലനിന്നു. ഇംഗ്ലീഷ്ലാർ പടനിലമെങ്ങും പതിച്ചു. ദുർഗ്ഗത്തിന്റെ ജനലിൽക്കൂടി ഒരു പീരങ്കി അവരുടെ ഇടയിൽ വളരെ നാശത്തെ വരുത്തുകയായിരുന്നു. ഇംഗ്ലീഷ്സേനാനി ഇതിനെ നിർത്തണമെന്നു നിശ്ചയിച്ചു തന്റെ ഉദ്യോഗസ്ഥന്മാരോടു് ഈ പീരങ്കിയെ കുന്തംകൊണ്ടു കുത്തുവാൻ ആജ്ഞാപിച്ചു. പീരങ്കിയുടെ സമീപത്തുള്ള ശത്രുക്കളോം നൈരാശ്യത്തോടുകൂടി ചെയ്യപ്പെട്ടു ഓരോരുത്തനും ബയണററുകൊണ്ടു മരിക്കുന്നതുവരെ ആ കൊള്ളക്കാരെല്ലാവരും പീരങ്കിയെ ചുററിനിന്നു. ഒരാൾ മാത്രം അററംവരെ ജീവിച്ചിരിക്കയും ആശ്ചര്യകരമായ കൌശലത്തോടുകൂടി ആ പീരങ്കിയെ പ്രയോഗിക്കയും ചെയ്തുകൊണ്ടിരുന്നു. ഒരു രാജപുത്രയോധൻ ഈ വീരന്റെ നേരെ പാഞ്ഞ് അവനെ വെട്ടിവീഴ്ത്തുവാൻ തന്റെ ആയതമായ ഖഡ്ഗത്തെ ഉയർത്തി. ഉടനെ ആ വീരൻ പീരങ്കിയിന്മേൽ ചാടി തന്റെ ശത്രുവിന്റെ വാളിനെ തട്ടിനീക്കി; എന്നാൽ വേഗത്തിൽ പരാജി

ത്തനാക്കപ്പെട്ടു. ഒരു ഇംഗ്ലീഷ് യോദ്ധാവു പീരങ്കിയിന്മേൽ ചാടി അയാളെ ബയണാറകൊണ്ടു കുത്തിക്കൊല്ലുകയും ചെയ്തു.

ദുർഗ്ഗത്തിന്റെ വാതലിൽ ഇത്ര ധൈര്യമായിനിന്ന പൊരുതിയ യുദ്ധവീരൻ ഒരു സ്ത്രീയായിരുന്നു എന്ന പിന്നീട് അറിയപ്പെട്ടു. അവളുടെ ശരീരത്തെ ദേവിചൌധരണിയുടേതാണെന്ന ചിലർ നിർണ്ണയിച്ചു. എന്നാൽ പലരും ആ സ്ത്രീ മരിച്ചിട്ടില്ലെന്നും തന്റെ അനുചരന്മാർ വധിക്കപ്പെട്ടപ്പോൾ ആകാശത്തിലേക്ക് അന്തർദ്ധാനം ചെയ്കയാണ് ചെയ്തത് എന്നും പ്രസ്താവിച്ചു. ഇതെങ്ങിനെയായാലും ഈ കഥാനായികയുടെ നാമധേയം ഇന്നും ബംഗാൾ രാജ്യത്തിൽ എല്ലാദിക്കിലും വന്ദിക്കപ്പെടുകയും ബഹുമാനിക്കപ്പെടുകയും ചെയ്യുവരുന്നു.

൨൩. റാണി അഹല്യാഭായി.

മഹാരാഷ്ട്രരാജവംശത്താൽ ഭരിക്കപ്പെട്ടുവരുന്നതിൽ മുഖ്യമായിട്ടുള്ള ഒന്നാണ് ഇണ്ടൂർരാജ്യം. ഈ രാജ്യം ഭരിച്ചുകൊണ്ടിരുന്ന മൾഹർറാവു ക്രിസ്ത്വാബ്ദം ൧൭൬൫-ൽ മരിക്കയാൽ പ്രപൌത്രനായ മാലിറാവു രാജാവായി. ഈ പ്രഭു, ഖാണ്ഡിറാവു, റാണി അഹല്യാഭായി എന്നിവരുടെ പുത്രനായിരുന്നു. ഇവരിൽ ഖാണ്ഡിറാവുവിനെ ബിൽസ് എന്ന വർഗ്ഗക്കാർ കൊന്നതിന്നുശേഷം അഹല്യാഭായി ഒരു ഹിന്ദുവിധവയെന്ന നിലയിൽ വളരെ ഒതുങ്ങിയ മട്ടിൽ പാൎത്തുവന്നു. എന്നാൽ മാലിറാവു കുറച്ചുകാലംമാത്രം ജീവിച്ചിരുന്നു സന്തതിയില്ലാത്തവനായി മരിച്ചുപോവുകയാണ് ഉണ്ടായത്. അതുകൊണ്ട് ഇദ്ദേഹത്തിന്റെ കാലശേഷം ഇണ്ടൂർരാജ്യഭാരം കയ്യേല്ക്കുവാൻ ആരും ഉണ്ടായില്ലെന്നു

പറയേണ്ടതില്ലല്ലൊ. അതിനാൽ റാണി അഹല്യാഭായി തന്റെ പൂൎവ്വാവസ്ഥ വിട്ടു രാജ്യഭാരം കയ്യേല്ക്കേണ്ടതായിവ ന്നു. ഈ സ്ത്രീരത്നം ബുദ്ധിസാമൎത്ഥ്യവും ധൈൎയ്യവും കാൎയ്യ പ്രാപ്തിയുമുള്ളവരായിരുന്നു. ഒരു നൂററമ്പത്തു വൎഷത്തിലധി കംകാലം കഴിഞ്ഞിട്ടും തെക്കെ ഇന്ത്യയിൽ ഈ സ്ത്രീരത്ന ത്തെയുള്ള ബഹുമാനം ഇപ്പോഴും നിലനില്ക്കുന്നതായിട്ടാണ് കണ്ടുവരുന്നത്. റാണി അഹല്യാഭായിയുടെ നിൎയ്യാണ ശേഷം അനേകം രാജാക്കന്മാരും രാജ്ഞിമാരും വരികയും പോകയും ചെയ്കയുണ്ടായിട്ടുണ്ട്. എങ്കിലും ജനങ്ങളും അ വരിലാരേയും അഹല്യാഭായിയെപ്പോലെ സ്നേഹിക്കയും ബ ഹുമാനിക്കയും ചെയ്തിട്ടില്ല.

ദുഷ്ടന്മാർ, തരം കിട്ടുമ്പോൾ, തങ്ങളുടെ ദുരാഗ്രഹ ത്തെയും മററും സാധിപ്പിക്കുന്നതിന്നു താമസമില്ലാത്തവരാ യിട്ടെന്നപോലെ, എന്തും ചെയ്യാൻ മടിക്കാതിരിക്കുക ലോകത്തിലെങ്ങും പതിവായിരിക്കുന്നപ്രകാരം, ഈ അവ സരത്തിൽ ഇണ്ടൂർരാജ്യത്തും സംഭവിക്കാതിരുന്നില്ല. ഒ രു ബലഹീനയായ സ്ത്രീയെന്ന് അവർ വിചാരിച്ചിരുന്ന അഹല്യാഭായി സിംഹാസനാരൂഢയായതിനെ കണ്ട പ്പോൾ, ഈ രാജ്ഞിയുടെ അധികാരത്തെ ഇല്ലായ്മചെയ്തു രാജ്യാധികാരം അന്യാധീനമാക്കി ഭണ്ഡാരത്തേയും ജന ങ്ങളേയും കൊള്ളയിട്ടു വേണ്ട പണം സമ്പാദിച്ചുകളയാമെ ന്നുള്ള വല്ലാത്തൊരു ദുർമ്മോഹം സാമാന്യത്തിലധികമായി അവൎക്കുണ്ടായി. എങ്കിലും വാസ്തവത്തിൽ അവർ ഇച്ഛാ ഭംഗപ്പെടുകയാണുണ്ടായത്. അഹല്യാഭായി, അവർ വി ചാരിച്ചപ്രകാരമുള്ള ഒരു സ്ത്രീ അല്ലായിരുന്നു എന്നുമാത്രം പറഞ്ഞാൽ പോരാ; ഇണ്ടൂർരാജ്യം ഭരിച്ചിട്ടുള്ള സകലരേ ക്കാളും സമൎത്ഥയായിരുന്നു എന്നു പറയേണ്ടതായിവരും. രാ ജ്യകാൎയ്യങ്ങളിൽ അനാവശ്യമായും അയോഗ്യമായും തലയി ടുവാൻ ആൎക്കും നിവൃത്തിയില്ലാത്ത വിധത്തിൽ വളരെ സ്വാതന്ത്ര്യമായി രാജ്യം ഭരിച്ചുവന്നു. അയോഗ്യന്മാരെയ

ല്ല; യോഗ്യന്മാരെയത്രേ ഉദ്യോഗങ്ങളിൽ നിയമിച്ചത്. ഇങ്ങിനെ നിയമിക്കപ്പെടുന്ന ഉദ്യോഗസ്ഥന്മാർ പ്രജകളെ വല്ലവിധത്തിലും ഉപദ്രവിക്കുന്നുണ്ടോ എന്നറിവാനും മററുമായി സകല കാൎയ്യങ്ങളിലും ദൃഷ്ടിവെച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു. ഇപ്രകാരം ഈ രാജ്ഞി ദുൎമ്മോഹികളായവരെയെല്ലാം ഗവൎമ്മേണ്ടുദ്യോഗത്തിൽനിന്നു പിരിച്ചു യാതൊരു ദുഷ്ടരും ഗവൎമ്മേണ്ടിനെ ബാധിക്കാത്തവിധത്തിൽ കാൎയ്യം നടത്തിവന്നു. ഇതിൽവെച്ചു, പലൎക്കും അനിഷ്ടം തോന്നുകയും ദുഷ്ടന്മാൎക്കു പക വൎദ്ധിക്കയും രാജ്ഞിയെ സ്ഥാനഭ്രഷ്ടയാക്കുന്നതിന്നു ഒരുവകക്കാരുണ്ടാവുകയും ചെയ്തു. ഇതിലേക്കു മുമ്പനായിനിന്നതു ഗംഗാധരയഷ്വന്തറ് എന്ന ഒരാളാണ്. ഇദ്ദേഹം രാജകുടുംബത്തിലെ പുരോഹിതനായിരുന്നതിനാൽ ഗവൎമ്മേണ്ടുദ്യോഗസ്ഥന്മാരെ സ്വാധീനപ്പെടുത്താമെന്നായിരുന്നു വിചാരിച്ചിരുന്നത്. എങ്കിലും രാജ്യകാൎയ്യങ്ങളിൽ തലയിടുവാൻ രാജ്ഞി ഇദ്ദേഹത്തെ സമ്മതിച്ചില്ല. 'മതസംബന്ധമായ സംഗതികളിൽ, എല്ലായ്പോഴും ഞാൻ അനുഷ്ഠിക്കേണ്ടുംവിധത്തിൽ നിങ്ങൾ പറയുംപ്രകാരം ചെയ്യാം. നിങ്ങൾക്കാവശ്യമില്ലാത്ത, കാൎയ്യങ്ങളിൽ ഏൎപ്പെടാതിരിപ്പാൻ അപേക്ഷിക്കുന്നു, എന്നിങ്ങിനെ പുരോഹിതനോടു പറയുവാൻ രാജ്ഞി മടിക്കാറുണ്ടായിരുന്നില്ല.

രാജ്ഞിയുടെ ഈ വാക്കുകൾ പുരോഹിതനെ കോപപരവശനാക്കിത്തീൎത്തു. മധുറാവുവിൻെറ ഇളയച്ഛനും ഇണ്ടൂരിലെ പ്രമാണികളിൽ ഒരാളുമായ രഘുബ്ബാദാ എന്ന ആളുടെ അടുക്കൽ ഈ പുരോഹിതൻ ചെല്ലുകയും തൻെറ ഭാഗത്തുചേരണമെന്നു അപേക്ഷിക്കയും ചെയ്തു. ഇങ്ങിനെ ജനസ്വാധീനമുള്ള ചില പ്രഭുക്കളും ഉദ്യോഗസ്ഥന്മാരും ഈവകക്കാരുടെ കൂട്ടുകെട്ടിൽ ഉൾപ്പെട്ടു; ഉയൎന്ന ഉദ്യോഗം കിട്ടേണ്ടതിന്നായി ശ്രമിച്ചവരിൽ ആയതു കിട്ടാതെ ഇച്ഛാഭംഗത്തോടുകൂടിയിരിക്കുന്നവരാണു ഈ മത്സര

ത്തെ പ്രബലപ്പെടുത്തുവാൻ ആരംഭിച്ചത്. എന്തിനേറെ പ്പറയുന്നു, ഈ മത്സരം പരമകാഷ്ഠയെ പ്രാപിച്ചു. മത്സരകക്ഷികൾ രഹസ്യനില വിട്ടു. ഒരു കുട്ടിയെ ദത്തെടുക്കണമെന്നും അഹല്യാഭായി ഒരു സ്ത്രീയാകകൊണ്ട് ഇണ്ടൂർ സിംഹാസനത്തിലിരിപ്പാനുള്ള യോഗ്യതയില്ലെന്നും മററുമുള്ള വിവരത്തിന്ന് ഒരു എഴുത്തെഴുതി അഹല്യാഭായിക്കയെപ്പാൻ മത്സരകക്ഷികൾ മടിക്കയുണ്ടായില്ല.

അഹല്യാറാണി ഈ മത്സരകക്ഷികളുടെ സകല ഗതിയേയും സൂക്ഷ്മമായറിവാനും അതിനെ ഇല്ലായ്മ ചെയ്യാനും വേണ്ടുന്ന ഏപ്പാടുകളെല്ലാം മുമ്പുകൂട്ടി ചെയ്തിട്ടുണ്ടായിരുന്നു. ഇക്കാര്യത്തിൽ രാജ്ഞിയുടെ ഒരുക്കങ്ങളെല്ലാം പൂത്തിയായശേഷം, രാജ്ഞി രഘുബ്ബാദയ്ക്കും മററ മത്സരക്കാക്കും ഇങ്ങിനെ മറുപടി അയച്ചു. 'എന്നെ ഭയപ്പെടുത്തുകയോ എന്റെ രാജ്യത്തിൽ മത്സരം ഉണ്ടാക്കുകയോ ചെയ്യുന്നതിന്നു ഞാൻ അനുവദിക്കുമെന്നു വിചാരിക്കേണ്ട. ഞാനൊരു മഹാരാഷ്ട്രസ്ത്രീയാണ്. നിങ്ങളുടെ രാജ്ഞിയുടെ അനിഷ്ടം സമ്പാദിക്കാതിരിപ്പാൻ പ്രത്യേകം സൂക്ഷിക്കണം. നിങ്ങൾ ക്രമക്കേട് പ്രവൃത്തിക്കുന്നതായി അറിയുന്നതുകൊണ്ടു നിങ്ങളെ പിടിച്ചു തടവിൽ പാപ്പിക്കുന്നതിന്നു ഞാൻ എന്റെ ഉദ്യോഗസ്ഥന്മാക്ക കല്പനകൊടുത്തിട്ടുണ്ട്'. രാജ്ഞിയുടെ ഈ എഴുത്തു മത്സരക്കാക്ക കിട്ടിയതോടുകൂടി അവരെയെല്ലാം പിടിച്ചു തടവിൽ പാപ്പിച്ചു.

ഗംഗാധരയ്യന്റെ മാപ്പപേക്ഷിക്കയാൽ അദ്ദേഹത്തെ വീണ്ടും രാജഗൃഹത്തിലേക്കു വരുത്തി. മററുള്ളവരെല്ലാം പശ്ചാത്തപിച്ചു മേലാൽ രാജഭക്തിയുള്ളവരായിരുന്നുകൊള്ളാമെന്നു സത്യംചെയ്കയാൽ അവരെ വിട്ടയച്ചു. രഘുബ്ബാദയെ വിട്ടയച്ചുവെന്നുവരികിലും ഇണ്ടൂർരാജ്യം വിട്ടുപോയ്ക്കൊള്ളണമെന്ന് ആവശ്യപ്പെട്ടു. ഇതുനിമിത്തം, അയാൾ രാജപുത്രന്മായി എഴുത്തുകുത്തുകൾ നടത്തി. ഇ

ന്ദൂർ രാജ്യം അവർ പിടിച്ചടക്കേണമെന്നുള്ള ഉദ്ദേശത്തോടു കൂടിയായിരുന്നു എഴുത്തുകുത്തുകൾ നടത്തിയത്.

ഈ രഘുബ്ബാദായുടെ സകല ശ്രമവും നോക്കിക്കണ്ടറിഞ്ഞുകൊണ്ടിരുന്ന അഹല്യാഭായി പ്രതിവിധികൾ ചെയ്യാതിരിക്കുന്നതല്ലല്ലോ. രാജ്ഞി രണവീരന്മാരായ സേനാനായകന്മാരെ നിയമിക്കയും, സൈന്യത്തെ വദ്ധിപ്പിക്കയും ചെയ്തു

ഈ അവസരത്തിലാണ് രാജപുത്രന്മാരുടെ ആഗമനം. രാജ്യം ഒരു സ്ത്രീയുടെ ഭരണത്തിൻകിഴാണെന്നറികകൊണ്ടും, രഘുബ്ബാദാ രഹസ്യമായി സഹായിക്കുമെന്ന വിശ്വസിക്കകൊണ്ടും, ഇന്ദൂരിലേക്കു വരുവാൻ രാജപുത്രക്കു ധൈര്യക്ഷയമുണ്ടായില്ല. അവർ കടന്നുവന്ന് ഒരു കോട്ട കൈവശപ്പെടുത്തുകയും അവിടത്തെ ഗവർണ്ണരെ ഓടിക്കയും ചെയ്തു. ഈ വത്തമാനം ഇന്ദൂരിലെത്തിയ ഉടനെ ആ ഗവർണ്ണരെ സഹായിപ്പാനായി സമത്ഥന്മാരായ രണ്ടു സേനാനായകന്മാരെയും അയ്യായിരം സൈന്യത്തേയും രാജ്ഞി അയച്ചു. ഇതിന്നുപുറമെ രാജ്ഞിതാനും അനവധി സൈന്യത്തോടുകൂടി പുറപ്പെട്ടു. എങ്കിലും പോക്കളത്തിലേക്കു പോകേണ്ട ആവശ്യം രാജ്ഞിക്കു നേരിട്ടില്ല. രാജ്ഞിയുടെ സേനാനായകന്മാർ രാജപുത്രരെ പട്ടണത്തിൽ നിന്ന് ഓടിച്ചുകളഞ്ഞു. രാജ്ഞി താൻതന്നെ യുദ്ധവീരന്മാരോടുകൂടി വരുന്നുണ്ടെന്നു കേൾക്കയാൽ അവർ മടങ്ങിപ്പോയി. അഹല്യാഭായിയുടെ ജീവകാലത്ത് ഇന്ദൂർ രാജ്യത്തിന്റെ അതൃത്തികളെ കടപ്പാൻ അവർ ശ്രമിക്കപോലും ഉണ്ടായില്ല.

അഹല്യാഭായിക്കു യുദ്ധസാമത്ഥ്യം മാത്രമല്ല രാജ്യഭരണതന്ത്രജ്ഞാനംകൂടിയുണ്ടായിരുന്നു. അഹല്യാഭായി രാജ്യം ഭരിക്കാൻ തുടങ്ങിയപ്പോൾ, രാജ്യത്തു കള്ളന്മാരും പിടിച്ചുപറിയും കലശലായിരുന്നു. സ്വരാജ്യത്തു കള്ളന്മാരെ ഇല്ലാതാക്കുന്ന ആൾക്കു തന്റെ പുത്രിയെ വിവാഹം ചെ

ച്ചുകൊടുക്കാമെന്നു പരസ്യമായി പ്രസ്താവിച്ചു. യശ്വന്ത് റാവു എന്ന ഒരു ചെറിയ പ്രഭു ഈ ചുമതലയെ ഒരമേല്ക്കുകയും വിജയിയായി ഭവിക്കുകയും ചെയ്തു. അഹല്യാഭായിയുടെ ജീവകാലത്ത് ആ വലിയ രാജ്യത്തെ ഒരേടത്തും കുറ്റാഢ്യക്കവെച്ചു ഉണ്ടായതായി കേട്ടിട്ടില്ല. അഹല്യാഭായി, മുൻപറഞ്ഞ വാക്കിൻപ്രകാരം, തന്റെ പുത്രിയായ മുക്തയെ ആ യശ്വന്ത് റാവുവിനു വിവാഹംചെയ്തുകൊടുത്തു.

നീതിനടത്തുന്ന കാര്യത്തിൽ അഹല്യാഭായിക്കുണ്ടായിരുന്ന നിഷ്കർഷ അതിരററതായിരുന്നു. ഉദ്യോഗസ്ഥന്മാർ പ്രജകളെ ഉപദ്രവിച്ചുവെന്നു വരാതിരിപ്പാൻ വേണ്ടതൊക്കയും പ്രവൎത്തിക്കുന്നതിൽ ഉപേക്ഷ കാണിക്ക ഉണ്ടായിട്ടില്ല. ഒരിക്കൽ ധനികനായ ഒരു കച്ചവടക്കാരൻ സന്തതിയില്ലാത്തവനായി മരിച്ചു. വിധവ ദത്തെടുക്കണമെന്നു കരുതി അനുവാദത്തിനായപേക്ഷിച്ചു. എങ്കിലും ആ സ്ത്രീകൂടി മരിച്ചാൽ ദ്രവ്യം മുഴുവൻ ഗവമ്മേണ്ടുവകയാക്കാമെന്നുള്ള ലാക്കോടുകൂടിയിരിക്കുന്ന ഉദ്യോഗസ്ഥൻ ദത്തെടുപ്പാനനുവദിച്ചില്ല. ഇക്കഥ അഹല്യാഭായിയുടെ ദൃഷ്ടിയിൽപെട്ടു ഉടനെ ദത്തെടുപ്പാൻ അനുവദിക്കയാണുണ്ടായത്.

മറെറാരിക്കൽ, ആ രാജ്യത്തു വലിയ ധനികന്മാരിൽ രണ്ടാളുകൾ മരിക്കയും വിധവമാരിരുവരും റാണിയുടെ അടുക്കൽചെന്നു ധനം മുഴുവനും എടുത്തുകൊൾവാൻ അപേക്ഷിക്കയും, തങ്ങൾ തീൎത്ഥയാത്രക്കായി ഒരുങ്ങിയിരിക്കുകയാണെന്നറിയിക്കുകയും ചെയ്തു. റാണി ഇതിന്നുത്തരമായി, "സോദരിമാരേ! നിങ്ങൾ കാണിച്ച ദയാശീലംനിമിത്തം ഞാൻ കൃതജ്ഞയായിരിക്കുന്നു. എന്റെ ആവശ്യം നിവൎത്തിപ്പാൻ വേണ്ടുന്ന ധനം എനിക്കുണ്ട്. വെള്ളം കിട്ടാത്ത സ്ഥലങ്ങളിൽ കുളം കുത്തിക്ക, സാധുക്കൾക്കു പാൎപ്പാൻ കെട്ടിടം പണിയിക്ക മുതലായി ജനങ്ങൾക്കു പരക്കെ ഉപകാരമായിവരാവുന്ന വകക്കായി നിങ്ങളുടെ ദ്രവ്യത്തെ ചിലവുചെയ്തുകൊൾവിൻ" എന്നു മറുപടി പറഞ്ഞു. അവർ

റാണിയുടെ അഭിപ്രായത്തെ സ്വീകരിക്കയും അതിൻപ്രകാരം പ്രവൎത്തിക്കയും ചെയ്തു.

അഹല്യാഭായിക്ക് ആഡംബരങ്ങളിൽ ആസക്തിയില്ലെന്നു സ്വജീവിതംവഴിയായി തെളിയിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു. രാജ്ഞിയെന്ന നിലയിൽ പുറത്തെഴുന്നള്ളേണ്ടതായി വരുന്ന അവസരങ്ങളിൽപോലും വിലയേറിയ വസ്ത്രങ്ങളും മറ്റും ധരിക്കമാറില്ല. റാണി മിതവ്യയത്തിന്റെ ഒരു മാതൃകയായിരുന്നു. ഇങ്ങിനെ സമ്പാദിക്കുന്ന ധനം പരോപകാരാൎത്ഥം ചിലവുചെയ്യുകയായിരുന്നു പതിവ്. ഈ രാജ്ഞി ഒരു കുളമോ കിണറോ കുത്തിക്കാതേയും സത്രം പണിയിക്കാതേയുമുള്ള ഒരു ഗ്രാമമെങ്കിലും ആ രാജ്യത്തുണ്ടോയെന്നു സംശയമാണ്. വളരെ ക്ഷേത്രങ്ങളും പണയിച്ചിട്ടുണ്ട്. വിശ്രുതങ്ങളായ ക്ഷേത്രങ്ങൾ ഈ റാണിയുടെ നാമധേയത്തെ നിലനിൎത്തിവരുന്നു.

പക്ഷികളുടേയും മൃഗങ്ങളുടേയും കാൎയ്യത്തെ ഈ രാജ്ഞി ഓൎമ്മവെക്കാതിരുന്നിട്ടില്ല. അവറ്റ മേയുന്നതിന്നു വേണ്ടുന്ന സ്ഥലം ഒഴിവാക്കി ഇട്ടിരുന്നു. അവക്ക് ആസ്പത്രികളും ഉണ്ടായിരുന്നു. അഹല്യാഭായിയുടെ മുപ്പതുകൊല്ലത്തെ ശാന്തമായ രാജ്യഭരണകാലത്തിലെ സംഭവങ്ങളെല്ലാം പറയുന്നതായാൽ അവസാനിക്കുന്നതല്ല.

ക്രിസ്ത്വാബ്ദം ൧൭൯൫-ൽ റാണി അഹല്യാഭായി ചരമഗതിയെ പ്രാപിച്ചു. അഹല്യാഭായിയുടെ മരണം ഇൻഡൂരിലുള്ളവൎക്ക് മാത്രമല്ല ഇന്ത്യയിലുള്ളവൎക്കുകൂടി പരക്കെ വ്യസനഹേതുവായിരുന്നു. ഇന്ത്യയിൽ മറ്റൊരു അഹല്യാഭായി ഉണ്ടായിക്കാണുന്നതിന്നു വളരെക്കാലം വേണ്ടിവരുമെന്നുള്ള വിചാരത്തിന്മേൽ, അഹല്യാഭായിയുടെ മരണംമൂലം ഇന്ത്യക്കാൎക്കുണ്ടായ ദുഃഖം ദുസ്സഹമായിരുന്നു.

---

൧൮. കൃഷ്ണരാജകുമാരി.

ഉദയപുരത്തുമഹാരാജാവിന്റെ മകളായി സൌഭാഗ്യവതിയായി കൃഷ്ണ എന്ന ഒരു രാജകുമാരിയുണ്ടായിരുന്നു. രാജസ്ഥാനത്ത് അവരേക്കാൾ സൌന്ദൎയ്യാതിരേകമുള്ളവരായ മറെറാരു പെൺകിടാവ് അന്നില്ല. മീവാറിലെ രാജകുമാരിയായ കൃഷ്ണെക്കു ലാവണ്യാതിശയത്തിനു പുറമെ വൈദുഷ്യവും ഉണ്ടായിരുന്നു. യൌവനയുക്തയായപ്പോൾ അവരുടെ സൌന്ദൎയ്യത്താൽ അപഹൃതചിത്തന്മാരായ അനവധി രാജാക്കന്മാർ വിവാഹാൎത്ഥികളായിത്തീൎന്നു, എങ്കിലും അവരുടെ അച്ഛൻ അവരെ ജയപുരത്തെ ജഗത്സിംഹരാജാവിനാണ് കല്യാണം കഴിച്ചുകൊടുക്കേണ്ടതെന്നു തീൎച്ചയാക്കിയത്. വിവരം അറിഞ്ഞപ്പോൾ ജഗത്സിംഹൻ എണ്ണായിരം ഭടന്മാരുള്ള ഒരു ചെറിയ പട്ടാളത്തോടുകൂടി മുറപ്രകാരമുള്ള വിവാഹസന്ദേശവും തിരുമൽകാഴ്ചയും ഉദയപുരത്തേക്ക് അയച്ചു.

ഈ വിവാഹതീൎച്ചയെക്കുറിച്ച് ഒരു ഭയങ്കരമായ യുദ്ധം രാജസ്ഥാനത്തു സൎവ്വത്ര ഉണ്ടായി. രാജസ്ഥാനം മുഴുവൻ ഒരു വലിയ പോൎക്കളമായിത്തീൎന്നു. യുദ്ധത്തിൽ മുറിയേററവരുടെ ശരീരത്തിൽനിന്നുള്ള രക്തപ്രവാഹം നദീപ്രവാഹംപോലെ ആയിരുന്നു. ആകപ്പാടെ രാജസ്ഥാനം മുഴുവൻ അവിടെയുള്ള രാജാക്കന്മാരുടെ പരസ്പരഛിദ്രംനിമിത്തം ഒരു മഹാകലാപത്തിന്നു വിധേയമായി ഭവിച്ചു. ഇതിന്നെല്ലാം കാരണം ശാന്തമാനസയായ കൃഷ്ണകുമാരിയും ആയിത്തീൎന്നു. കഷ്ടം! അവരുടെ രൂപലാവണ്യം രാജസ്ഥാനത്തിന്ന് ആപൽകരമായും രാജപുത്രവംശത്തിന്നു നാശപ്രദമായും ആകുന്നു പരിണമിച്ചത്.

സുന്ദരിയായ രാജകുമാരിയെ കൈക്കലാക്കുവാൻ അത്യൌത്സുക്യത്തോടുകൂടിയിരുന്ന മണിസിംഹൻ എന്ന മാർവാറിലെ രാജാവും സ്വസ്ഥനായിരുന്നില്ല. തന്റെ മുമ്പു

വാണിരുന്ന ഒരു രാജാവിനു കല്യാണം കഴിച്ചുകൊടുക്കാമെന്നു വെച്ചിരുന്നവളായതുകൊണ്ടു രാജകുമാരിയെ തനിക്കു കിട്ടേണ്ടതാണെന്നുള്ള അവകാശവും പറഞ്ഞുകൊണ്ടായിരുന്നു അയാളുടെ പുറപ്പാട്. അയാൾ തന്റെ അവകാശത്തെ കാണിച്ച് ഒരു എഴുത്തും ഒരു ദൂതനേയും മീവാറിലേക്ക് അയച്ചു. മാനിസിംഹൻ ഈ കാലത്തു ജോഡ്പൂരിലെ രാജാവുംകൂടി ആയിരുന്നു. തന്റെ അഭിലാഷത്തെ നിറവേറ്റാഞ്ഞാൽ യുദ്ധംചെയ്യും പറഞ്ഞപോലെ കേൾപ്പിക്കുമെന്നു മേൽപറഞ്ഞ എഴുത്തിൽ സ്ഥാപിച്ചിരുന്നു.

മീവാറിലെ രാജാവ് അയാളുടെ പുരോഗാമികളെപ്പോലെ വലിയ ശക്തനോ പ്രധാനിയോ ആയിരുന്നില്ല. രാജപുത്രവംശത്തിന്റെ ഒരു പ്രമാണിയായിരുന്നുവെന്നുള്ള ബഹുമതി അയാൾക്ക് ഉണ്ടായിരുന്നുവെന്നല്ലാതെ പ്രബലനായിരുന്നില്ല. അയാളുടെ കീഴിലുള്ള രാജാക്കന്മാർക്ക് അയാളെക്കാൾ അധികം പ്രാബല്യവും സൈന്യങ്ങളും ഉണ്ടായിരുന്നു. എന്നുതന്നെയല്ല ഏതൽകാലത്തു രാജപുത്രന്മാരുടെ ശക്തി ക്ഷയിച്ചിരിക്കയുമായിരുന്നു. മഹമ്മദന്മാരായിട്ടുള്ള നിരന്തരയുദ്ധം അവരെ ദുർബ്ബലന്മാരാക്കിത്തീർത്തു. പരാക്രമശാലികളായ അനേകം യോദ്ധാക്കൾ കാലംകഴിച്ചുകൂട്ടിപ്പോയിരിക്കേ, സിൻഡ്യായും അയാളുടെസേനകളും രാജപുത്രരാജ്യം പ്രവേശിച്ചു ദ്രവ്യങ്ങൾ തുടന്നുവെന്നു പറഞ്ഞാൽമതി. പ്രധാനനഗരങ്ങളെ കൊള്ളയിടുകയും ഇടപ്രഭുക്കന്മാരോട് ഒഴിയാതെ കപ്പം വസൂലാക്കുകയും ചെയ്തു. മഹാരാജാവുംകൂടി വളരെപണം കൊടുത്തിട്ടാണ് സമാധാനരക്ഷ ചെയ്തത്. മഹമ്മദീയരുടെ ആക്ഷേപഹരിണികളോടു തോൽമക്കുടാതെ പൊരുതവരും ഭാരതഖണ്ഡനിവാസികൾ മുഴുവൻ മുഗൾശക്തിയെ സഹിക്കവെയ്യാതെ മുഗൾ സാമ്രാട്ടിന്റെ പാദമൂലത്തിൽ അഭയംപ്രാപിച്ചിരുന്ന കാലത്തുകൂടി തലപൊക്കിപ്പിടിച്ചു നടന്നിരുന്നവരുമായ ശൂര

രാജപുത്രന്മാർ മഹാരാഷ്ട്രന്മാരുടെകയ്യിൽ കശാപ്പുകാരുടെ കയ്യിൽപെട്ട ആടുകളെപ്പോലെ യഥേഷ്ടം ഹതന്മാരായി. ഇതുകൊണ്ടും മുഴുവനായില്ലെങ്കിൽ പാവനമായ രാജസ്ഥാനത്തിന്റെ ഒത്തനടുവിൽതന്നെ ഒരു മഹമ്മദീയൻ പ്രമാണിയായിത്തീൎന്നു. അയാൾ ടോങ്കിലെ നവാബായിരുന്ന അമിയർഖാൻ ആയിരുന്നു. അയാൾ ഇന്ത്യയിൽ ഉണ്ടായിട്ടുള്ള പ്രധാനകുമതികളിൽ ഒരുവനായിരുന്നു. അയാൾ ദുൎബ്ബലന്മാരായ രാജപുത്രന്മാരെ ശിങ്കിരികളിപ്പിച്ചു എന്നുമാത്രമല്ല അവരുടെ ഇടയിൽ ഏഷണിക്കാരനായിത്തീൎന്നു് ഓരോ കക്ഷികളോടുചേൎന്നു കൂട്ടിലയോരെ ചതിച്ചു് അവൎക്കു് അധോഗതി ആക്കിത്തീൎക്കയുമായിരുന്നു അയാളുടെപതിവു്.

സുന്ദരിയായ രാജകുമാരികൃഷ്ണയുടെ വിവാഹത്തെ സംബന്ധിച്ചുണ്ടായ കലാപകാലത്തു രാജസ്ഥാനത്തിലെ സ്ഥിതി മേൽപറഞ്ഞപ്രകാരമായിരുന്നു. ബലാഢ്യനായ സിൻഡ്യ മാർവാറിലെ രാജാവിന്റെ വശംഗതനായിരുന്നു. റാണയുടെ ഉറാസ്സ്നേഹിതൻ എന്നായിരുന്നു നവാബു് അമീർഖാന്റെ നട്യം. രാജപുത്രരാജാക്കന്മാർ മിക്കപേരും ജയപുരത്തിലെ രാജാവായ ജഗത്സിംഹന്റെ ഭാഗത്തുകൂടി.

എണ്ണായിരം ഭടന്മാരോടുകൂടി സിൻഡ്യ പുറപ്പെട്ടുവന്നു നഗരോപാന്തത്തിൽ പാളയമടിച്ചുകൂടി. ജയപുരത്തിലെ രാജദൂതനെ തൽക്ഷണം മടക്കിഅയയ്ക്കണമെന്നും ആ രാജാവിന്നു തന്റെ മകളെ കല്യാണംകഴിച്ചുകൊടുക്കില്ലെന്നു പറയണമെന്നും സിൻഡ്യ റാണയോടു് ആജ്ഞാപിച്ചു; എന്നുമാത്രമല്ല മകളെ മാർവാറിലെ മണിസിംഹൻ എന്ന രാജാവിന്നു കല്യാണം കഴിച്ചുകൊടുക്കണമെന്നും നിൎബ്ബന്ധിച്ചു. സാധുവായ റാണ മഹാരാഷ്ട്രന്മാരുടെ ഏറ്റത്തെ തടുക്കുന്നതിന്നു ആളായിരുന്നില്ല. അതുകൊണ്ടു ഗത്യന്തരമില്ലാതെ വിവാഹാൎത്ഥം വന്നവരെ പറഞ്ഞയയ്ക്കുകയും സിൻഡ്യ പറയുംപ്രകാരം നടന്നുകൊള്ളാമെന്നു സമ്മതിക്കുകയും ചെയ്തു. ഇത്രവലിയ അവമാനം പൊറുക്കയില്ലെന്നു

നിശ്ചയിച്ച രാജസ്ഥാനത്തിന്റെ അത്യുന്നതപ്രാഭവമുള്ള കാലത്തുകൂടി കാണാത്തപ്രകാരം മഹത്തിയായ ചമൂചക്രത്തെ വിജയപുരംരാജാവു സംഭരിച്ചു. മാർവാറിലെ രാജാവു തന്റെ ബന്ധുവായ സിൻധ്യയെ സഹായിപ്പാനായി തന്റെ പട്ടാളങ്ങളോടുകൂടി പോയി. അതിഘോരമായ ഒരു യുദ്ധമുണ്ടായി. 'അയ്യോ! മഹാദുഷ്ടർ തമ്മിൽപിണങ്ങിട്ടയ്യായിരംകോടി ജീവൻനശിച്ചു' എന്നു പറയുംപോലെ വളരെ പേർ ചാകത്തുടങ്ങി. എന്നിട്ടും കക്ഷികളിൽ ആരും പരാജിതന്മാരായിയെന്നു സമ്മതിപ്പാനോ യുദ്ധത്തിന്നു ഹേതുഭൂതയായ സുന്ദരിയെപ്പറ്റിയുള്ള അവകാശത്തെ വിട്ടൊഴിയാനോ ഒരുക്കമുണ്ടായിരുന്നില്ല. ഈ കലാപത്തിന്റെ ഇടയിൽ മഹാപാതകഗ്രസ്തമായ ഒരു സന്ദേശം മഹാറാണയെ അറിയിച്ചു.

നിർദ്ദനഷ്ഠുവായ ടോങ്കിലെ ഖാൻ കലഹാനലത്തിൽകാരണഭൂതയായ സാധുരാജകുമാരിയുടെ രക്തത്താൽ നശിപ്പിക്കേണ്ടതാണെന്ന് അഭിപ്രായപ്പെട്ടു. തന്റെ പ്രിയകുമാരിയുടെ ജീവൻ, അവളെ പാണിഗ്രഹണംചെയ്വാൻ രണ്ടുരാജാക്കന്മാർ തമ്മിലുള്ള വൈരദേവതയ്ക്കു ബലികൊടുക്കേണ്ടതാണെന്നുള്ള നിദേശത്തെ മാനഭംഗത്തോടും കോപത്തോടുംകൂടിയാണ് റാണ ധരിച്ചത്. കടിലനായ അമീർഖാന്റെ നിർബ്ബന്ധവും അപാരമായുണ്ടായി. എന്തിനധികം വിസ്തരിക്കുന്നു; ഒടുവിൽ വളരെ വൈമനസ്യത്തോടുകൂടി സമ്മതിക്കുകയും രാജകുമാരിയായ കൃഷ്ണയെ കൊല്ലുവാനുള്ള കല്പനകൊടുക്കുകയും ചെയ്തു.

സാധാരണ കുലനടത്തുന്ന ആരാച്ചാരല്ലല്ലോ ഈ കുലനടത്തേണ്ടത്. എന്നാൽ അത് ആരാണ് ചെയ്യേണ്ടത്? സൌഭാഗ്യവതിയായ രാജകുമാരിയുടെ മോഹനമായ വക്ഷസ്ഥലത്തു കഠാരത്തെ താഴ്പാൻമാത്രം കഠിനാശയനായി രാജസ്ഥാനത്ത് ആരാണുള്ളത്? മഹാറാണാവിന്റെ സംബന്ധികളിൽ ഒരാളായ രാജാദൌളത്‌സിംഹനോടാ

ണ് കല്പന നടത്തുവാൻ ആദ്യമായി ആവശ്യപ്പെട്ടത്. അയാൾ ഭയത്താൽ സ്തംഭിതനായി 'ഈ കല്പന കല്പിക്കുന്ന നാവു പുഴുത്തുപോട്ടെ. ഇത്തരം കഠിനകർമ്മത്താൽ ഉപാത്തമാകുന്ന മഹാറാണയുടെ ആനുകൂല്യം എനിക്കു തൃണപ്രായമാണ്' എന്നിങ്ങിനെ പറഞ്ഞു രാജശാസനയെ ധിക്കരിച്ച കോപാവേശത്തോടുകൂടി രാജധാനിവിട്ടു പുറത്തേക്കു പോയി.

രാജാവിന്റെ പൂർവ്വഭാര്യാപുത്രനും തന്നിമിത്തം രാജകുമാരിയുടെ ആങ്ങളയുമായ രാജാജോവൻദാസ്സിനെ രാജാവു വിളിച്ചു തൽക്കാലം നടത്തേണ്ടതായ കൃത്യത്തിന്റെ ആവശ്യകതയെപ്പററി പറയുകയും ആയതിനെ നടത്താൻ അയാളോട് ആജ്ഞാപിക്കുകയും ചെയ്തു. 'അച്ഛാ! എന്റെ പ്രിയസഹോദരിയെ ഞാൻ കൊല്ലണമെന്നു ഭവാൻ യഥാർത്ഥമായി എന്നോട് ആജ്ഞാപിക്കുന്നുവോ?' എന്നു ചോദിച്ചതിന്നു 'മകനേ! നമ്മുടെ രാജ്യപാലനാർത്ഥം അതു കർത്തവ്യമായിത്തീർന്നിരിക്കുന്നു' എന്നു രാജാവു മറുപടി പറഞ്ഞു. രാജകുമാരൻ കഠാരത്തെയെടുത്ത് അന്തഃപുരത്തിൽ രാജകുമാരിയുടെ അറയിലേക്കു പോയി.

യൌവനയുക്തയായി സർവ്വാംഗസൌന്ദര്യത്തോടും പാതകരഹിതാവസ്ഥയോടും മോഹനാകൃതിയോടുംകൂടി കൃഷ്ണ ഭ്രാതൃസമക്ഷത്തിൽ പ്രവിഷ്ടയായി പതിവുപോലെ സ്നേഹപുരസ്സരം അവർ ഭ്രാതാവിനെ അഭിവാദ്യംചെയ്തു് അയാളുടെ കല്പനകളെ ശിരസാ വഹിക്കുന്നതിന്നു സന്നദ്ധയായി നിന്നു. 'സഹോദരീ! മരിക്കാൻ സന്നദ്ധയായാലും' എന്നു രാജകുമാരൻ ഗൌരവത്തോടുകൂടി പറയുന്നതു കേട്ടിട്ടു കൃഷ്ണ ഒന്നു പുഞ്ചിരികൊള്ളുകയും പിന്നീടു പൊട്ടിച്ചിരിക്കയുംചെയ്തു. 'ഞാൻ നേരംപോക്കല്ല പറയുന്നത്; മഹാറാണയുടെ കല്പനയാണിത്. നീ നിന്റെ രാജ്യത്തിന്നുവേണ്ടി മരിക്കയാണ്. സുഖദൃഷ്ടിമായ രാജസ്ഥാനത്തെ നിഷ്പ്രജമാക്കിച്ചെയ്യുന്ന ഘോരാഹവാർത്ഥമാണ് സഹോദരീ!

ഇത്?' എന്നു രാജകുമാരൻ വീണ്ടും പറഞ്ഞു. കൃഷ്ണ ചിന്താഗ്രസ്തയായി സഹോദരനേയും പിന്നീട്ടു പിന്തിരിഞ്ഞു പ്രിയസഖിമാരേയും ഓരോന്നു നോക്കി ഇപ്രകാരം പറഞ്ഞു. 'ഭ്രാതാവേ! നമ്മുടെ കുടുംബത്തിലെ പല കന്യകമാരും നമ്മുടെ രാജ്യത്തിനുവേണ്ടി പ്രാണത്യാഗം ചെയ്തിട്ടുള്ള അവസ്ഥക്കു ഭവാന്റെ സഹോദരി അവരുടെ വംശപാരമ്പര്യത്തിൽ അയോഗ്യയായി കാണപ്പെടുന്നതല്ല. ഞാൻ മരിക്കണമെന്നു നമ്മുടെ അച്ഛൻ ആജ്ഞാപിച്ചിരിക്കകൊണ്ട് ഇതാ ഞാൻ സന്നദ്ധയായിരിക്കുന്നു. എനിക്കു മരണത്തെ വരിക്കാൻ തക്ക ഒരു സ്ഥലത്തേക്കു വഴി കാണിക്കൂ. തന്റെ രാജ്യത്തിനുവേണ്ടി മരിക്കയെന്നതിനേക്കാൾ ഉൽകൃഷ്ടമായി ശിശോദീയവംശജയായ ഒരുത്തിക്കു മറ്റൊന്താണുള്ളത്?'. 'അഹോ! എനിക്കുള്ള കല്പന നിന്നെ കൊ—കൊ—' എന്നിങ്ങിനെ സഗൽഗദം രാജകുമാരൻ പറഞ്ഞപ്പോൾ 'ഭ്രാതാവേ! എനിക്കു മനസ്സിലായി; വന്നാലും ഭവാന്റെ കർത്തവ്യകർമ്മത്തെ ചെയ്ക തന്നിമിത്തം ഭവൽസോദരിയെ അവളുടെ കർത്തവ്യകർമ്മത്തെ ചെയ്യാൻ സഹായിച്ചാലും'. തങ്ങളുടെ സ്നേഹഭാജനമായ രാജകുമാരിയുടെ പിന്നിൽ നിന്നിരുന്ന സഖ്യമാർ കരയുവാനും പിഴിയുവാനും തുടങ്ങിയപ്പോൾ കൃഷ്ണ അതുകണ്ട് അവരുടേനേരെ തിരിഞ്ഞു 'പ്രിയസഖികളേ! എനിക്കുവേണ്ടി കരയരുത്. ഞാൻ വളരേ വളരേ സന്തോഷത്തോടുകൂടിയാണ് മരിക്കുവാൻപോകുന്നത് എന്നറിഞ്ഞു നിങ്ങൾ സന്തോഷിച്ചാലും. രാജസ്ഥാനത്തിലെ പൌരവനിഃന്നിരോധനശക്തി എന്റെ രക്തത്തിനുണ്ടെങ്കിൽ അത് ഒഴുകട്ടേ. ഹേ! സഖിമാരേ! അതു് ഒഴുകട്ടേ. എത്ര ആയിരം വീടുകളാണ് ഈ യുദ്ധംനിമിത്തം ശുഭശൂന്യങ്ങളായിത്തീർന്നിട്ടുള്ളത്'.

ഈ ഘട്ടം രാജകുമാരനു ദുസ്സഹമായിത്തീർന്നു. രാജകുമാരിയുടെ പ്രശസ്തശാന്തതയുടെ മുമ്പിൽ രാജകുമാരന്റെ മനോധൈര്യം അപരികല്പിതമായി. അയാൾ കഠാരത്തെ ജ

ന്നലിൽക്കൂടി പുറത്തെറിഞ്ഞ് അകത്തുനിന്ന് ഓടിപ്പോയി. ഓരോരുത്തരായി പലക്കോ കല്പനകൊടുക്കയുണ്ടായി. മീവാർ രാജ്യത്ത് ഇദംപ്രഥമമായി സാമന്തരാജാക്കന്മാരും ഇടപ്രഭുക്കന്മാരും അവരുടെ മഹാരാജാവിന്റെ ആജ്ഞയെ നിരാദരിച്ചു.

രാജകുമാരിയെ ബലികൊടുപ്പാൻപോകുന്നു എന്ന വൃത്താന്തം കാറ്റുതിപോലെ രാജധാനിയിൽ എങ്ങും വ്യാപിച്ചു. കൃഷ്ണയുടെ ജനനി വ്യസനാക്രാന്തയായി നിലവിളിച്ചു തന്റെ മകളുടെപേരിൽ ജീവകാരുണ്യമുണ്ടാകുവാനായും പ്രസ്തുത ക്രൂരകൃത്യത്താൽ ലോകം ശാപഗ്രസ്തമാവാനായും പ്രാർത്ഥിക്കാൻതുടങ്ങി. രാജകുടുംബത്തിലുള്ളവരിൽ കൃഷ്ണമാത്രം അവരുടെ വിധിക്കു വിധേയയായും കാണപ്പെട്ടു. പ്രസ്തുത കഠിനകർമ്മം ചെയ്യാൻ ഇനിയും ആരും ഉണ്ടായില്ല. 'ക്രൂരമായ കല്പനയെ റാണാ നിരോധിക്കണേ!' എന്ന് എല്ലാവരും സസംഭ്രമം പ്രാർത്ഥിക്കുകയും അതിനെ അദ്ദേഹം പിൻവലിക്കുമെന്ന് ആശപ്പെടുകയും ചെയ്തു.

ക്രൂരനായ അമീർഖാന്റെ വലയിൽ പെട്ടുകിടന്നിരുന്ന അദ്ദേഹം അതിൽ സ്വതന്ത്രനായിരുന്നില്ല. മഹാപാപിയായ അമീർഖാന്റെ വിസമ്മതം ശ്രാവ്യമല്ല. കന്യകയെ കൊന്നില്ലെങ്കിൽ അയാൾ രാജവംശത്തിലുള്ളവരെയെല്ലാം ഹനിക്കും. മീവാർരാജ്യം മുഴുവനും കട്ടിച്ചുമ്പരാക്കും. കൊല്ലുവാനൊരുങ്ങിയിരിക്കുന്ന ക്രൂരന്മാരിൽനിന്നു രാജകുമാരിയെ രക്ഷിപ്പാനും രാജപുത്രവംശത്തെ ബാധിപ്പാൻ പോകുന്ന അവമാനത്തെ നിരാകരിക്കാനുംവേണ്ടി അനേകം രാജപുത്രപ്രധാനികൾ ഉദയപുരത്തേക്കു ബദ്ധപ്പെട്ടുവരുന്നുണ്ടെന്ന് അമീർഖാൻ കേട്ടതുകൊണ്ടു തന്റെ അഭിലാഷസിദ്ധിക്ക് അയാളും തിടുക്കപ്പെടാൻ തുടങ്ങി. അമീർഖാൻ എല്ലാം അറിഞ്ഞിട്ടുള്ളതുകൊണ്ടു ക്രൂരമായ നിധനത്തെ ചെയ്യാനായി റാണായെ നിർബ്ബന്ധിച്ചു.

ഒരു കഠാരംകൊണ്ടു കുത്തി അവരെ കൊല്ലുവാൻ ആരേയും കാണാഞ്ഞിട്ട് അവരെ വിഷംകൊടുത്തു കൊല്ലുവാൻ കല്പനയായി. അതിലേക്കു പുരുഷന്മാർ ആരും വഴിപ്പെടായ്കയാൽ പെണ്ണുങ്ങൾ അതു നടത്തട്ടെ എന്നു നിശ്ചയിച്ചു. വിഷം നിറച്ച കിണ്ണവുംകൊണ്ടു സഖിമാരിൽ ഒരാൾ അവരുടെ അടുത്തുചെന്ന് അത് അവരുടെ അച്ഛനെ ചൊല്ലി അവൾക്കു കൊടുത്തു. അരമനയിൽ മുഴുവൻ അത്യുച്ചരോദനം ഉണ്ടായി. കാര്യം പറവാൻ ആൎക്കും ധൈര്യമില്ല; എല്ലാവരും നിലവിളിക്കുന്നു; എല്ലായിടത്തും കരച്ചിലും പിഴിച്ചിലും. രാജകന്യകയുടെ മാതാവ് ഉന്മത്തനെപ്പോലെ ശപിക്കുന്നതും അവിടെ ഒക്കെയും കേട്ടിരുന്നു.

എന്നാൽ "മൃത്യുവന്നു ലലാടസീമനി നൃത്തകേളിതുടൎന്നു" സുന്ദരിയായ കൃഷ്ണ ഒരെററ കണ്ണുനീരെങ്കിലും വീഴ്ത്തിയില്ലെന്നു മാത്രമല്ല വിഷപൂൎണ്ണമായ പാത്രത്തെ അവൾക്കു കൊടുത്തപ്പോൾ അവർ തലകുമ്പിട്ട് അതിനെ വാങ്ങുകയാണു ചെയ്തത്. എന്നിട്ട് അവർ അവരുടെ സഖിമാരോടു യാത്രപറഞ്ഞു. മാതാവിനോട് അനുഗ്രഹം യാചിച്ചു. അച്ഛൻ ചിരഞ്ജീവിയായിരിപ്പാൻ പ്രാൎത്ഥിച്ചു. ഒരക്ഷരംപോലും മിണ്ടാതെ പിന്നെ വിഷപാനം ചെയ്തു. തന്റെ അടുത്തുണ്ടായിരുന്നവളോട് അവർ സംസാരിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു. വിഷം അവരിൽ പിടിക്കുന്നില്ലെന്നു കണ്ടിട്ടു വീണ്ടും അവൾക്കു വിഷംകൊടുത്തു. അതും ഫലിച്ചില്ല. മനുഷ്യധൈൎയ്യത്തിന്റെ മറുകര കാണുമാനോ എന്നു തോന്നുമാറു മൂന്നാമതും അവൾക്കു വിഷംകൊടുത്തു. മൂന്നാമതും, പരമകാരുണികയായ പ്രകൃതി ഈ ക്രൂരകൎമ്മത്തിനെ സഫലീകരിക്കുന്നതിൽ പ്രാതികൂല്യമാണ് കാണിച്ചത്. ഒന്നുകൂടി പരീക്ഷിച്ചു. അതു സഫലമായി. മുൻ കൊടുത്തതിനേക്കാൾ വലിയവിഷമാണ് ഇക്കുറി കൊടുത്തത്. ഒരു പുഞ്ചിരിയോടുകൂടി അവർ അതിനെ വാങ്ങി കുടിച്ചു. ക്രൌൎയ്യം ഒടുവിൽ വിജയിയായി. സുഷുപ്തിയിൽനിന്ന് അവർ

എപ്പോഴാണ് ജാഗ്രത്തിലേക്കു മടങ്ങിയെത്തുന്നത്! ഭാഗ്യശൂന്യയായ അവരുടെ മാതാവു പിന്നെ അധികം കാലം ജീവിച്ചിരുന്നില്ല. അവരുടെ ശരീരം കുറച്ചു ദിവസത്തിനുള്ളിൽ അഗ്നികുണ്ഡാന്തം പ്രാപിച്ചു.

൧൭. ചന്ദ്രവതി.

ഇന്ത്യാചരിത്രം വായിച്ചിട്ടുള്ളവരൊക്കെ ദിലീപസിംഹമഹാരാജാവിന്റെ വ്യസനകരമായ ജീവചരിത്രം ഓർമ്മയുണ്ടായിരിക്കണം. ഇംഗ്ലീഷുകാർക്കു പ്രത്യേകിച്ചും അദ്ദേഹത്തിന്റെ പേരു മറക്കത്തക്കതല്ല. അല്പം വർഷങ്ങൾക്കു മുമ്പ് അദ്ദേഹം ഇംഗ്ലണ്ടിൽ പ്രമാണികളുടെ കൂട്ടത്തിൽ ഒരാളായിരുന്നു. രാജധാനിയിൽ എന്തുതന്നെ അടിയന്തരങ്ങളോ ആഘോഷങ്ങളോ ഉണ്ടായിരുന്നാലും ദിലീപസിംഹമഹാരാജാവിന്റെ വടിവൊത്തുതികഞ്ഞ സചിത്രരൂപവും 'പഗ്രി' തലപ്പാവും പ്രത്യേകം ദൃഷ്ടിയിൽപെടത്തക്കവയായിരുന്നു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ അതിവിശേഷമായ 'ഓട്ടവനം' ചെയിൽ ആംഗ്ലരാജകുമാരന്റേയും രാജകുമാരിയുടേയും എന്നു രാജകുടുംബത്തിലെ സകല അംഗങ്ങളുടേയും പ്രമാണികളായ പ്രഭുക്കന്മാരുടേയും ഇഷ്ടത്തിനൊത്ത വിനോദങ്ങ ഛർമിയായിരുന്നു. ഇംഗ്ലീഷുകാരിൽ ആഭിജാത്യംകൊണ്ടുയർന്ന അവരുടെ വർഗ്ഗത്തിൽ നിന്നു വേറെ ഒരാളായിട്ടല്ല അദ്ദേഹത്തിനെ കരുതിയിരുന്നത്. അദ്ദേഹത്തിനെ കൂടാതെകണ്ടു പ്രഭുക്കന്മാരുടെ യാതൊരു യോഗവും കൂടുക പതിവില്ല.

'പഞ്ചാബിലെ സിംഹം' എന്നു പ്രസിദ്ധനായ സാക്ഷാൽ രഞ്ജിത്സിംഹമഹാരാജാവിന്റെ പട്ടമഹിഷിയും ദിലീപസിംഹമഹാരാജാവിന്റെ അമ്മയുമായ മഹതിയാകുന്നു ഈ കഥാനായികയായ മഹാറാണി ജിൻഡൻ. അവരെ സാധാരണയായി മഹാറാണിജിൻഡൻ എന്നാണ് വി

ളിച്ചുവന്നിരുന്നത്. എങ്കിലും സാക്ഷാൽ പേരു ചന്ദ്രവതിയെന്നായിരുന്നു. രഞ്ജിതസിംഹന്റെ ഭാൎയ്യയായിരിപ്പാൻ തക്ക യോഗ്യത അവൾക്കുണ്ടായിരുന്നുവെന്നു പറയേണ്ടതില്ല. മഹാരാജാവാകട്ടേ ശകന്മാരെ കൂട്ടിയോജിപ്പിച്ച് അവരെ സകലജാതിക്കാരിലുംവെച്ച് ഒരു പ്രധാനവൎഗ്ഗമാക്കിത്തീൎത്തു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ രാജശക്തി കാബൂൾമുതൽ ഡൽഹിവരെ വ്യാപിച്ചു. ബ്രിട്ടീഷുപട്ടാളങ്ങളോടു പൊരുതിനിന്നിട്ടുള്ള കാൽസാസ് എന്ന ദേശത്തിലെ പുതിയ സൈന്യത്തെ അദ്ദേഹമാണ് ശേഖരിച്ചത്. ഡൽഹിയിലെ യഥാൎത്ഥമായ രാജപട്ടം അദ്ദേഹം വഹിച്ച് ഇംഗ്ലീഷുകാരുടെ ഭക്തിക്കും ഭയത്തിന്നും ആസ്പദമായിത്തീൎന്നു. ഈ രഞ്ജിതസിംഹമഹാരാജാവു മരിക്കുന്ന സമയം ഖഡ്ഗസിംഹൻ, ശരസിംഹൻ, ദിലിപസിംഹൻ ഇങ്ങിനെ മൂന്നു പുത്രന്മാർ അദ്ദേഹത്തിനുണ്ടായിരുന്നു. എന്നാൽ ആ മഹാപുരുഷന്റെ അമാനുഷശക്തികൊണ്ട് ഒതുക്കിനിൎത്തിയിരുന്ന അനേകം അത്യാഗ്രഹികളും കപടന്മാരുമായ ഉദ്യോഗസ്ഥന്മാരേയും സേനാധിപതികളേയുമാണ് പുത്രന്മാൎക്ക പിതൃധനമായി കൊടുത്തിരുന്നത്. അദ്ദേഹത്തിന്റെ മരണശേഷം ഇവർ അധികാരശക്തികൊണ്ടുണ്ടാകാവുന്ന സുഖം അനുഭവിപ്പാനും പഞ്ചാബിലെ രാജ്യഭാരം കൈവശപ്പെടുത്തുവാനും അത്യാൎത്തിയോടുകൂടി തങ്ങളിൽത്തന്നെ കലഹിച്ചുതുടങ്ങി. ഖഡ്ഗസിംഹനെ കൊന്നു ശരസിംഹൻ സിംഹാസനാരോഹണം ചെയ്തു. പിന്നീട് അദ്ദേഹവും ജ്യേഷ്ഠനെ പിന്തുടൎന്നു. ഇങ്ങിനെ നാലു വൎഷങ്ങൾക്കിടയ്ക്കു രണ്ടു പുത്രന്മാരും മരിച്ചു. രാജ്യം മുഴുവനും ആഭ്യന്തരകലഹംകൊണ്ടും അഴിമതികൾകൊണ്ടും ആക്രമങ്ങൾകൊണ്ടും കലുഷിതമായി. മന്ത്രികളും സേനാധിപന്മാരും അധികാരമഹിമത്തിന്നുവേണ്ടി അന്യോന്യം മത്സരിച്ചു സ്വാധീനത്തിലുണ്ടായിരുന്ന അധികാരംകൂടി കളഞ്ഞു കാലഗതിയെ പ്രാപിച്ചു. ഒടുവിൽ അഞ്ചു വയസ്സുമാത്രം പ്രായം

ച്ചെന്ന രാജകുമാരൻ സൎവ്വസമ്മതത്തോടുകൂടി മഹാരാജാവാ യിട്ടു വാഴിക്കപ്പെട്ടുകയും, രാജകുമാരന്റെ അമ്മ ചന്ദ്രവ തി സഹായമായിട്ടു രാജ്യകാൎയ്യം അന്വേഷിക്കുവാൻ തുടങ്ങുക യും ചെയ്തു.

അഗാധബുദ്ധി, സ്ഥിരധൈൎയ്യം, അതിശയിക്കത്തക്ക ഓജസ്സ് ഈ ഗുണങ്ങൾ തികഞ്ഞിട്ടുള്ളവളായിരുന്നു ചന്ദ്ര വതി. ഒരുക്കവും വണക്കവും ഇല്ലാത്തവരും ധീരന്മാരുമാ യ ശകന്മാൎക്കു വഴിപോലെ യോജിച്ചൊരു രാജ്ഞിയും ആ യിരുന്നു. ചന്ദ്രവതി രണാങ്കണത്തിൽ കാണിച്ചിരുന്ന പ്ര താപം ആലോചനാമണ്ഡപത്തിലും ഒരുപോലെ പ്രകടി പ്പിച്ചിരുന്നു. സൂക്ഷ്മം നോക്കുന്നതായാൽ ഭൎത്താവായിരു ന്ന മഹാപുരുഷന്റെ സ്വഭാവവിശേഷങ്ങൾ മിക്കതും ഭാ ൎയ്യയുടെ സ്വഭാവത്തിലും പ്രതിബിംബിച്ചിരുന്നു. ചിന്നി ച്ചിതറി കിടന്നിരുന്ന തന്റെ അധികാരങ്ങളെല്ലാം ചന്ദ്രവ തി കൂട്ടിച്ചേൎത്തു സ്വാധീനത്തിൽ ഉറപ്പിച്ചു. ഭരണാധിപ ന്മാരും സേനാധിപന്മാരും തമ്മിലുണ്ടായിരുന്ന കലഹങ്ങ ളും സ്പൎദ്ധകളും ഒതുക്കി ഇരുകക്ഷികളേയും യോജിപ്പിച്ചു. രാ ജ്യത്തിന്റെ ക്ഷേമവും സമാധാനവും വളൎത്തി. കാൽസൈ ന്യം ഭൎത്താവിന്റെ പരിപാലനത്തിൽ ഇരുന്നിരുന്ന പോലെ അത്ര ശക്തിമത്തും അജയ്യവും ആക്കിത്തീൎത്തു. പ്രാപ്തിയുള്ളവരെ അല്ലാതെ മേലുദ്യോഗങ്ങൾക്ക് ആരെ യും നിയമിച്ചിരുന്നില്ല. മിടുക്കും ധൈൎയ്യവും കണ്ടു സൈ ന്യാധിപത്യം കൊടുത്തുവന്നു. ശൂരസിംഹനെ പടയാളിക ളിൽ തലവനായിട്ടും നിയമിച്ചു.

ഇംഗ്ലീഷ്കാരുടെ രാജ്യത്തിന്റെ അതിർ പഞ്ചാബ്‌രാ ജ്യത്തോടു തൊട്ടുകിടന്നിരുന്നു. പഞ്ചാബ്‌രാജ്യപരിപാല നത്തിന്റെ തികവും അവിടെയുള്ള ശകസൈന്യത്തിന്റെ പ്രാബല്യവും ഇംഗ്ലീഷ്കാൎക്കു ഭയകാരണങ്ങളായിത്തീൎന്നു. അ വരുടെ അതിരുകളിൽ എല്ലാടവും പട്ടാളങ്ങളെ പാൎപ്പി ക്കുകയും ശതദ്രുനദീതീരത്തിങ്കൽ വലുതായ ഒരു സൈന്യം

സ്ഥാപിക്കുകയും ചെയ്യുന്നതു നന്നായിരിക്കുമെന്നു കരുതി ആയതിന്നുവേണ്ട ഏർപ്പാടുകൾ നടത്തി. ശകസൈന്യം അവരുടെ അതിരുവിട്ടു ഇംഗ്ലീഷ് അതൃത്തിയിലേക്കു കടന്നുവെന്നു ഇംഗ്ലീഷ്കാരും, അതല്ല ഇംഗ്ലീഷ്കാർ തങ്ങളുടെ രാജ്യത്തെ ആക്രമിക്കയാണു ചെയ്തത് എന്നു ശകന്മാരും അന്യോന്യം വഴക്കുപുറപ്പെടുവിച്ചു. കാരണം എന്തുതന്നെയായാലും വളരെ താമസംകൂടാതെ സുപ്രസിദ്ധമായ 'ശകയുദ്ധം' ആരംഭിച്ച് ഒരു വർഷത്തോളം തുടർച്ചയായി നിന്നു.

ഈ യുദ്ധകാലത്തു രാജ്യാധിപത്യവും സേനാധിപത്യവും ചന്ദ്രവതിയിങ്കൽതന്നെ പരിണമിച്ചു. ദ്രോഹികളും കൃതഘ്നന്മാരുമായ ചില ഉദ്യോഗസ്ഥന്മാരും സേനാധിപന്മാരും ചന്ദ്രവതിയെ ചതിച്ച് ഇംഗ്ലീഷ്കാർക്കു ഗൂഢസഹായം ചെയ്തുവന്നു. വീരനായ ഭർത്താവിന്റെ യശസ്സിനെ പരിപാലിപ്പാനും സ്വരാജ്യത്തിന്റെ സ്വാതന്ത്ര്യത്തെ രക്ഷിപ്പാനുമായി ചില സമയങ്ങളിൽ നമ്മുടെ നായികക്കു തനിച്ചുനിന്നു പൊരുതേണ്ടതായിക്കൂടി വന്നിട്ടുണ്ട്. അതുകൊണ്ടൊന്നും അവൾക്കൊരിളക്കവുമുണ്ടായിട്ടില്ല. മന്ത്രികളുടേയും പടനായകന്മാരുടേയും സഹായംകൂടാതെതന്നെ രാജ്യം ഭരിച്ചുകൊണ്ടും സൈന്യത്തെ നയിച്ചുകൊണ്ടും അവർ അചലംപോലെ സ്ഥിരയായിട്ടു നിന്നിരുന്നു. ഭയങ്കരമായ ഈ ശകയുദ്ധം ചരിത്രപ്രസിദ്ധമാണല്ലോ. മുഡ്കി മുതലായ ദിക്കുകളിലുണ്ടായ ആഹവങ്ങളിലേപ്പോലെ ഇംഗ്ലീഷ്കാർ ഒരുകാലത്തും ഇന്ത്യയിൽ പടവെട്ടുകയുണ്ടായിട്ടില്ല. ഉദ്യോഗസ്ഥന്മാരുടേയും സേനാധിപന്മാരുടേയും ചതിപ്രയോഗത്തിന്റെ മദ്ധ്യത്തിൽ ഏകാകിനിയായിട്ടു മഹാറാണിക്ക് എന്തൊന്നാണ് സാധിക്കുവാൻ കഴിയുന്നത്! ചന്ദ്രവതിയുടെ സൈന്യം പരാജയപരമ്പരയിൽ പെടുകയും ഒടുവിൽ അന്യഗതിയില്ലാതെ ചന്ദ്രവതി സന്ധിപത്രം ഒപ്പിടുകയും ചെയ്തു. സോബ്രോൺ എന്ന ദി

ക്കിൽനടന്ന യുദ്ധത്തിൽ മഹാറാണിയുടെ സൈന്യത്തിന്നു തോൽവിപററി എന്ന് ഒരു പടനായകൻ വന്നു പറഞ്ഞപ്പോൾ സ്വാഭാവികമായ ശാന്തഗംഭീരതയോടുകൂടി ചന്ദ്രവതി പറഞ്ഞ മറുപടി "എന്നാൽ എന്റെ കാൽസൈന്യം ഇനി യുദ്ധം ചെയ്യട്ടെ" എന്നായിരുന്നു. മഹാറാണിയുടെ മന്ത്രിമാരിൽ ഒരാൾ യുദ്ധം സമാപിക്കുകയാണ് നല്ലതെന്ന് ഉപദേശിച്ചപ്പോൾ "ഈ അവസരത്തിൽ എന്റെ ഭർത്താവ് എന്തു ചെയ്യുമോ അതാണ് ഞാൻ ചെയ്യുന്നത്. ഞാൻ ജീവിച്ചിരിക്കുന്നകാലംവരെ പഞ്ചാബ് രാജ്യം ഫ്രങ്ങിനാക്ക് അധീനപ്പെടുന്നതു കാണ്മാൻ ആഗ്രഹിക്കയില്ല" എന്നാണ് ധൈര്യശാലിനി മറുപടി പറഞ്ഞത്. ഈ നിശ്ചയം നിമിത്തം മഹാറാണിക്കു സഖ്യത്തിന്ന് അപേക്ഷിക്കാതെ നിവൃത്തിയില്ലാതായിത്തീരുന്നതുവരെ യുദ്ധം നടന്നുകൊണ്ടിരുന്നു.

ജോൺ ലോറൻസ് എന്ന ഇംഗ്ലീഷുകാരനെ ലാഹോറിൽ രസിഡണ്ടായിട്ടു സ്വീകരിക്കത്തക്കവണ്ണവും രാജ്യകാര്യങ്ങൾ സകലത്തും ആ ഉദ്യോഗസ്ഥനോട് ആലോചിച്ചു ചെയ്യത്തക്കവണ്ണവും സമ്മതിച്ചു മഹാറാണി സഖ്യപത്രം ഒപ്പിട്ടു. ഇപ്രകാരം ഫലംകൊണ്ടു രാജ്യഭരണം മുഴുവനും രസിഡണ്ടിന്റെ അധീനത്തിൽ പെടുകയും അയാൾ മഹാറാണിയെ രാജ്യത്തുനിന്നും ഒഴിച്ചു പഞ്ചാബിലെ മേൽവാഴ്ച ഇംഗ്ലീഷുകാർക്ക് അധീനപ്പെടുത്തുവാൻ വേണ്ട മാർഗ്ഗങ്ങൾ ശ്രദ്ധാപൂർവ്വം അന്വേഷിപ്പാൻ തുടങ്ങുകയും ചെയ്തു. എന്നാൽ ഈ ആഗ്രഹം കപടനീതികൊണ്ടും വ്യാജതന്ത്രംകൊണ്ടുമല്ലാതെ പ്രത്യക്ഷത്തിൽ സാധിക്കാവുന്നതല്ലായിരുന്നു. പന്ത്രണ്ടുവയസ്സു മാത്രം പ്രായം ചെന്ന ദിലീപസിംഹരാജാവിന്റെ പേരുപറഞ്ഞു മഹാറാണിയെ രാജദ്രോഹത്തിന്നു കുററപ്പെടുത്തി പെററമ്മയെ നാടുകടത്തുവാൻ ബാലനായ രാജകുമാരനെക്കൊണ്ടു കല്പന ഒപ്പിടുവിച്ചു. മഹാറാണിയെ ആദ്യം ശേഖർപുരത്തിലേക്കും പിന്നീടു കാശിയിലേക്കും മാററി.

നിരാകരണകല്പനയുംകൊണ്ട് അധികാരി മഹാറാണിയുടെ സമീപത്തിൽവന്നു പഞ്ചാബ് വിട്ടുപോകണമെന്നറിയിച്ചപ്പോൾ "ആരുടെയാണ് ഈ കല്പന" എന്നു ക്ഷമയോടുകൂടി ചോദിച്ചു. കുമാരനായ മഹാരാജാവിൻെറ തന്നെയാണെന്ന് അധികാരി ബോധിപ്പിച്ചപ്പോൾ "വേണ്ടില്ല; ഞാൻ രാജാവിനെ വണങ്ങേണ്ടവളാണ്. ഞാൻ പഞ്ചാബിലെ രാജ്ഞിയല്ല. അദ്ദേഹത്തിൻെറ അമ്മ എന്നുമാത്രമേയുള്ളു. അതുകൊണ്ടു ഞാൻ ശരിയായിട്ടു രാജ്യം വിട്ടുപോകണം. എന്നെക്കുറിച്ചു നിങ്ങൾ ലേശം ഭയപ്പെടേണ്ട. ഞാൻ കല്പനയെ നിരോധിക്കയാകട്ടെ എൻെറ സ്വപുത്രൻെറ നേരെ ജനങ്ങളെ ഇളക്കിത്തിരിക്കയാകട്ടെ ഒരിക്കലും ചെയ്യുന്നതല്ല. എല്ലാം കലാശിച്ചുവെന്ന് എനിക്കു മനസ്സിലായിട്ടുണ്ട്" എന്നുമാത്രം മറുപടി പറഞ്ഞു.

കാൽസൈന്യത്തെ സന്തോഷിപ്പിക്കുവാൻവേണ്ടിമാത്രമാണ് ചന്ദ്രവതിയെ കാശിയിലേക്കു മാററിയതു്. അവർ ആ സൈന്യത്തിൻെറ ഒരു പരദേവതയായിരുന്നു. കാശിയിലേക്കു മാററുന്ന വിവരം അവർ കേട്ടപ്പോൾ "ഏതായാലും വേണ്ടില്ല. കാരാഗാരം കാശിയായാലും കാലപാണിയായാലും ശരിതന്നെ" എന്നു പറഞ്ഞു കാശിയിൽപോയി ഒട്ടുക്കത്തോടും വണക്കത്തോടുംകൂടി താമസിച്ചുവന്നു. എന്നാൽ മനസ്സിന്നു തട്ടിയ ക്ഷോഭം അവക്കു സഹിക്കത്തക്കതല്ലായിരുന്നു. പുത്രനെ ചൊല്ലി ചന്ദ്രവതി വിലപിച്ചില്ല. കാരാഗൃഹവൃത്തിയെക്കുറിച്ചും അവർ വ്യസനിച്ചില്ല. അധികാരധനങ്ങളുടെ നാശത്തെക്കുറിച്ചും മഹാറാണി ചിന്തിച്ചില്ല. പഞ്ചാബ് രാജ്യവും സ്വാതന്ത്ര്യവും യശസ്സും എന്നുതൊക്കെ നഷ്ടമായിപ്പോയതിനെ ഓർത്തിട്ടുമാത്രമാണ് മഹാറാണിയുടെ മനസ്സു മങ്ങിപ്പോയതു്. വ്യസനം സഹിക്കവയ്യാതെ രോഗത്തിൽപെട്ടു കാശിനഗരത്തിൽ അത്യാസന്നസ്ഥിതിയിൽ കിടപ്പായി.

ഈ വൎത്തമാനം പഞ്ചനദിതീരത്തിങ്കലുള്ള ജനങ്ങളും കാൽസാസൈന്യവും കേട്ടു ചന്ദ്രവതിക്കുവേണ്ടി അവരുടെ ജീവനെക്കൂടി ഉപേക്ഷിക്കുവാൻ അവർ ഒരുക്കമുള്ളവരായിരുന്നു. ഇംഗ്ലീഷ്ക്കാരുടെ കപടനീതിയാവട്ടേ ശീക്കന്മാരുടെ ഇടയിലുള്ള ഉദ്യോഗസ്ഥന്മാരുടേയും സേനാനായകന്മാരുടേയും രാജദ്രോഹബുദ്ധിയാകട്ടേ ഇംഗ്ലീഷ്ക്കാരുടെ നേരെ എതിൎക്കുന്നതിൽനിന്നു കാൽസാസൈന്യത്തെ നിരോധിക്കുവാൻ കഴിഞ്ഞില്ല.

രണ്ടാം ശീക്കയുദ്ധവും ചരിത്രപ്രസിദ്ധമാകുന്നു. 'ഗൌ' എന്ന പ്രഭുവിന്റെ കീഴിലുള്ള ഇംഗ്ലീഷ്പട്ടാളം തോററു പറപോന്നു. തൽക്കാലത്തേക്കു ശീക്കന്മാരുടെ ശക്തി പ്രബലമായി. എന്നാൽ ഗുജരാത്തിൽ ഉണ്ടായ യുദ്ധത്തിൽ ശീക്കന്മാർ പരാജിതന്മാരാവുകയും അവരുടെ സൈന്യം ചിന്നിച്ചിതറി മിക്കവരും പഞ്ചഭൂതങ്ങളിൽ ലയിക്കുകയും ചെയ്തു. ബ്രിട്ടീഷ് ഗവൎമ്മേണ്ടിൽനിന്നു പഞ്ചാബ്രാജ്യം കൈക്കേററി. ദിലീപസിംഹമഹാരാജാവിനെ ശീമയിൽ കൊണ്ടുപോയി ക്രിസ്തുമതത്തിൽ ചേൎക്കുകയും ചിലവിന്നു തക്കതായ മാലീഖാൻ കൊടുക്കുകയും ചെയ്തു. അതിനുശേഷം അദ്ദേഹം ഒരു ആംഗ്ലേയയുവതിയെ കല്യാണം കഴിച്ചു. അതിൽ സന്താനങ്ങളുമുണ്ടായി.

അക്കാലത്തു മഹാറാണി ജിന്ദൻ— പഞ്ചാബിലെ മഹാരാജ്ഞിയായിരുന്ന വീരയുവതി ചന്ദ്രവതി— കാശിവിശ്വനാഥക്ഷേത്രത്തിനു സമീപം ആരും ഏതും ഇല്ലാതെ രോഗാതുരയായിക്കിടന്നു് അരിഷ്ടിക്കുന്നു. ഒന്നുരണ്ടുദിവസമല്ല അനേകം വൎഷമായി ഇങ്ങിനെ കിടന്നു ക്ലേശിക്കുന്നു. ഇടക്കിടെ പ്രജ്ഞയില്ലാതെ പ്രലപിക്കുന്ന കൂട്ടത്തിൽ "എന്റെ ശൂരന്മാരായ കാൽസാസൈന്യമേ! പിൻവലിക്കല്ലേ. നിങ്ങളുടെ നാഥൻ നിങ്ങളെ രക്ഷിപ്പാൻ കാത്തുനില്ക്കുന്നുണ്ടല്ലോ. ശീക്കന്മാരുടെ യശസ്സും സ്വാതന്ത്ര്യവും നിങ്ങൾ കാത്തുരക്ഷിക്കുണം" എന്നല്ലാതെ മറെറാരുവാക്കും പറയാറില്ല.

ഒടുവിൽ ബ്രിട്ടീഷ് ഗവൎമ്മെണ്ടിനു ദയതോന്നി. മഹാറാണിയുടെ അപ്പോഴത്തെ അവസ്ഥ അത്രയും ശോചിക്കത്തക്കതായിരുന്നു. ഈ അത്യാസന്നസ്ഥിതിയിൽ എന്തൊന്നാണ് ആശ്വാസത്തെ ഉണ്ടാക്കുന്നത്! മഹത്തായ ശകബ്ദത്തെ ഭരിച്ചിരുന്ന ആ മഹാറാണിയുടെ അന്ത്യകാലത്ത് ആ ദേഹത്തിനെ സന്തോഷിപ്പിക്കുവാൻ യാതൊന്നും കഴിയില്ലല്ലോ? പുത്രന്മാരുടെ അരികെ കൊണ്ടുചെന്നാൽ വല്ല വ്യത്യാസവും വന്നേക്കാമെന്നു കരുതി മഹാറാണിയെ കൽക്കത്തായിലേക്കു കൊണ്ടുപോന്നു. പക്ഷെ, ഒരു കാലത്തു മഹാറാണിയായിരുന്ന ആ മഹതി ഇപ്പോൾ അസംബന്ധപ്രലാപിനിയായ ഒരു സ്ത്രീ മാത്രമായി ശേഷിച്ചു. ആ ദേഹത്തെ കപ്പൽകയറ്റി ശീമയിലേക്കയച്ചു. എന്നാൽ ആ കീൎത്തിമതിയുടെ സകല അരിഷ്ടങ്ങൾക്കും കാലഗതിതന്നെ പരിഹാരമുണ്ടു. അവർ പോകുംവഴി കപ്പലിൽവെച്ചുതന്നെ വീരസ്വൎഗ്ഗം പ്രാപിച്ചു. ശവം സമുദ്രത്തിൽ നിക്ഷേപിക്കുകയും ചെയ്തു.

---

൧൬. ഝാൻസിയിലെ റാണി.

ഝാൻസിരാജ്യത്തെ ഏകാധിപത്യത്തിൻകീഴിൽ ഭരിച്ചിരുന്ന മഹാരാജാ ഗംഗാധരറാവു ൧൮൫൩-ൽ അന്തരിച്ചു. അതിന്നുശേഷം വിധവയായ റാണി ലക്ഷ്മീഭായി സന്തതിയില്ലായ്കയാൽ ഒരു രാജകുമാരനെ ദത്തെടുത്ത് അനാഥസ്ഥിതിയിലിരിക്കുന്ന രാജവംശത്തെ നിലനിൎത്തണമെന്നുദ്ദേശിച്ച് അതിന്നായി ശ്രമിച്ചു. എന്നാൽ അന്നത്തെ ഗവൎണ്ണർജനറാളായിരുന്ന ഡെലൌസിപ്രഭു ബ്രിട്ടീഷ് രാജ്യത്തെ വിസ്താരപ്പെടുത്തുന്നതിന്നായി അത്യധികം ഉത്സാഹിച്ചിരുന്നതിനാൽ അദ്ദേഹം റാണി ലക്ഷ്മീഭായിയു

ടെ ആഗ്രഹത്തെ സഫലീകരിപ്പാനനുവദിക്കാതെ ഝാൻസിയെ ബ്രിട്ടീഷ് രാജ്യത്തോടു ചേൎക്കണമെന്നു കല്പിക്കയാണ് ചെയ്തത്. ധൈൎയ്യശാലിനിയായ റാണിയാകട്ടെ ഗവൎണ്ണർ ജനറാളുടെ ഉത്തരവിന് "ഝാൻസിയെ ഞാൻ വിട്ടുകൊടുക്കുന്നതല്ല" എന്നു മറുപടി അയച്ചു.

ഝാൻസിയിലെ പൂൎവ്വികമഹാരാജാക്കന്മാരുടെ വാഴ്ചക്കാലത്ത് ഏതോ ചില കാരണങ്ങളാൽ ഉണ്ടായ കടം മഹാരാജാ ഗംഗാധരറാവുവിന്റെ മരണകാലത്തും ബാക്കിയായിരുന്നു. ആ കടത്തെ കുറേശ്ശയായിട്ടെങ്കിലും വീട്ടുവാൻ മഹാറാണി വളരെ കഷ്ടപ്പെട്ടു. തന്റെ ചിലവിന്നു നിശ്ചയിച്ചിരുന്ന ധനത്തിന്റെ ഒരു ഭാഗം കൂടി ഇതിന്നായി നീക്കിവെക്കേണ്ടിവന്നു. അതിനാൽ മഹാറാണിയെ ആന്തരമായി സഹായിക്കുന്നവരുടെ സംഖ്യ ക്രമത്തിൽ ചുരുങ്ങിവന്നു. ഈ സമയത്താണ് ഝാൻസിയിൽ സ്ഥാപിക്കപ്പെട്ടിരുന്ന ബ്രിട്ടീഷ് പട്ടാളക്കാർ പശുക്കളെ കൊല്ലുക, ഹിന്ദുക്കളുടെ ക്ഷേത്രങ്ങൾ നശിപ്പിക്കുക മുതലായ ക്രൂരകൎമ്മങ്ങൾ ക്രമേണ ചെയ്തുതുടങ്ങിയത്. ഹിന്ദുധൎമ്മത്തിന്നു തീരെ പ്രതികൂലങ്ങളായ ഈ വക അക്രമപ്രവൃത്തികളെ സഹിച്ചിരിക്കുന്നതിൽ മഹാറാണിക്കുണ്ടായ വ്യസനം അവിടുത്തെ ക്ഷമയെ ദൂരീകരിച്ചു. അതിനാൽ കോപത്താലും വ്യസനത്താലും ആവൃതയായ മഹാറാണി "എന്റെ ഉടലിൽ ജീവനുള്ള കാലത്തോളം ഞാൻ ഈ വക ക്രൂരകൃത്യങ്ങളെ എങ്ങിനെ സഹിക്കും? യുദ്ധംചെയ്തിട്ടെങ്കിലും ഞാൻ ഈ അക്രമങ്ങളെ നിൎത്തും. ക്ഷത്രിയകുലത്തിൽ പിറന്ന ഞാൻ ഇതെല്ലാം സഹിക്കുമോ? അതുകൊണ്ട് ഒരു പെണ്ണിനാൽ എത്രമാത്രം ചെയ്യാൻ കഴിയുമെന്നു ബ്രിട്ടീഷുകാർ അറിയുന്നവിധം ഞാൻ പ്രവൎത്തിക്കും" എന്നിങ്ങിനെ ഭാരുണമായ ശപഥം ചെയ്തു. ഇന്ത്യാചരിത്രത്തിലെ ഒരു അപ്രധാനമല്ലാത്ത ഭാഗത്തെ അലങ്കരിക്കുന്നതായ ശിപായിലഹളയും ഇക്കാലത്ത്

ഒത്തുവന്നതിനാൽ ബ്രിട്ടീഷ് പട്ടാളങ്ങളെ കൊന്നു ജാൻസി യെ നിലനിൎത്താനായി പ്രജകളിൽ പലരും ഉപദേശിച്ചു, എങ്കിലും മഹാറാണി അതിനെ അനുസരിച്ചില്ല. അതി നാൽ പ്രജകളിൽ പ്രാബല്യമുള്ള ചിലൎക്കു മഹാറാണിയുടെ പേരിൽ വൈമനസ്യം ജനിക്കുകയാൽ മഹമ്മദിയർ ജാൻ സിയെ മഹമ്മദുരാജ്യമാക്കുവാൻ ഉത്സാഹിക്കുവാനും ഇട യായി. ഇതുകണ്ടപ്പോൾ പ്രജകൾ, "ഒരു സ്ത്രീതന്നെ രാ ജ്യം ഭരിക്കുന്നതായാലും മഹമ്മദീയരെ ഒരിക്കലും അതിന്ന് അനുവദിക്കുന്നതല്ല" എന്നു വാശിയോടെ ശപഥംചെയ്തു. ഇത്രയും കുഴപ്പങ്ങൾ കണ്ടപ്പോൾ ലഹളക്കാരുതന്നെ യും, ബ്രിട്ടീഷ്പട്ടാളങ്ങളൊരുപുറവും നമ്മുടെ സൈന്യ ങ്ങൾ മററൊരുപുറവുമായി നിന്നാൽ തീച്ചയായും നാശം ഭ വിക്കുമെന്നും, അതിനാൽ ബ്രിട്ടീഷ്കാൎക്കു രാജ്യം സമൎപ്പി ച്ചു സുഖമായി ജീവിതകാലം നയിക്കുന്നതാണ് നല്ലതെന്നും മഹാറാണിയുടെ അച്ഛൻ തന്നാലാവുന്നവിധമെല്ലാം പറ ഞ്ഞുനോക്കി. മഹാറാണി അതിന്നൊന്നും വഴിപ്പെട്ടില്ല. ഇത്ര്യത്ര "മഹാരാജാ ഗംഗാധരറാവുവിൻെറ ധൎമ്മപത്നി യായ ഞാൻ കലഹക്കാരേയോ ബ്രിട്ടിഷ്ക്കാരേയോ ഭയപ്പെട്ടു പിൻതിരിയുമോ? നിങ്ങൾ ഭയമുള്ളവരാകയാൽ എൻെറ മ നശ്ശക്തി നിങ്ങൾ അറിയുന്നില്ല" എന്നിങ്ങിനെ ബഹു ധൈൎയ്യത്തോടും വാശിയോടുംകൂടി മറുപടി പറകയാണുണ്ടാ യത്. ഈ വിവരങ്ങളെല്ലാം കേട്ടപ്പോൾ മഹാറാണിയുടെ ശൌൎയ്യത്തിൽ ബഹുമാനവും രാജ്യത്തിൽ വലിയ അഭിമാ നവും ഭക്തിയും അവിടുത്തെ പ്രജകൾക്കുണ്ടായി. അപ്പോൾ മഹാറാണി തൻെറ പ്രജകളോട് ഇങ്ങിനെ പറഞ്ഞു. "ഗം ഗാധരറാവുവിൻെറ പത്നിയായ എന്നെ നിങ്ങൾ ഏതു നിലയിലാണ് വെച്ചിരിക്കുന്നത്? നിങ്ങളുടെ ഉള്ളിലുള്ള വൈമനസ്യവും ഉദാസീനതയും മാത്രമാണ് എന്നെ ഇങ്ങി നെ വൃഥാ ഇരുത്തുന്നത്. അല്ലാതെ നിങ്ങൾക്കുള്ള രാജഭ

ശ്വാസമോ ഭക്തിയോ അല്ല. ബ്രിട്ടീഷ്കാർ എന്നെ ഗ്രസിക്കുവാനായി തുടങ്ങിയിരിക്കുന്നു. ഈ ആപത്തിൽ ഞാൻ നിങ്ങളെ വിശ്വസിച്ചു പണിയെടുക്കുന്നതെങ്ങിനെ"? റാണി ലക്ഷ്മിഭായിയുടെ ഈ വാക്കിലെ ഓരോ വാചകങ്ങളും പ്രജകളുടെ ഉള്ളിലുണ്ടായിരുന്ന ദുർവ്വിചാരങ്ങളെ അകറ്റിക്കളഞ്ഞു. അവർ അതിന്നുപറഞ്ഞ മറുപടി "അവിട്ടുന്നു എവിടെ ചെല്ലണമെന്നു് ആജ്ഞാപിച്ചാലും ഞങ്ങൾ പോകാം. അവിടുത്തെ ഇഷ്ടമാണു് ഇയ്യുള്ളവർക്കും ഇഷ്ടം. അതിനാൽ ആജ്ഞ എന്തെന്നറിയുകയേ വേണ്ടു" എന്നായിരുന്നു. തന്റെ പ്രജകളിൽനിന്നു തൽക്കാലം കിട്ടുമെന്നു വിശ്വസിപ്പാൻ അവകാശമില്ലാതിരുന്ന ഈ ഐകകണ്ഠ്യത്തോടുകൂടിയുള്ള മറുപടി മഹാറാണിയെ കുറെ ആശ്വാസപ്പെടുത്തി.

ഈ അവസരത്തിൽ ഇന്ത്യാരാജ്യത്തിന്റെ വല്ല ഭാഗങ്ങളിലും അടിച്ചിരുന്ന ശിപായിലഹളയുടെ അല ജാൻസിയിലും എത്തി. അപ്പോഴും മഹാറാണി തന്റെ ഉദ്ദേശത്തിന്നു പ്രതികൂലമായി അവർ ചെയ്യുന്ന പ്രവൃത്തികളെ ഒന്നും വിചാരിക്കാതെ, ജാൻസിയിലുണ്ടായിരുന്ന വെള്ളക്കാർക്കെല്ലാം ഭയംകൂടാതെ താമസിപ്പാൻ വേണ്ട സഹായം ചെയ്തുകൊടുത്തു. അപ്പോൾ പ്രജകളിൽ ചിലർ അവരെ കോപാവേശത്തോടെ ആട്ടിയകറ്റി രഹസ്യമായി ഹിംസിച്ചു. ആ കുലപാതകം ചെയ്തവർ തന്റെ പടയിൽ ചേരത്തക്ക വരല്ലെന്നുവെച്ചു മഹാറാണി അവരെ വിലക്കിനിർത്തി. എന്നാൽ ബ്രിട്ടീഷ്കാരുടെ ഇഷ്ടത്തിന്നുവേണ്ടി മഹാറാണി ചെയ്ത ഈ പ്രവൃത്തികളിലൊന്നും അവർക്കു ലേശംപോലും കൃതജ്ഞതയുണ്ടായില്ല. ശിപായിലഹള ശമിച്ചു ഉടനെതന്നെ ബ്രിട്ടീഷ്കാർ മഹാറാണിയെ നശിപ്പിപ്പാനാണു് ശ്രമിച്ചതു്. അവരുടെ ഈ ശ്രമത്തെ, ഓരോ കാരണങ്ങളെക്കൊണ്ടു, മഹാറാണിക്കു് ഊഹിപ്പാൻ കഴിഞ്ഞതിനാൽ വേണ്ടതുക്ക മുൻകരുതലുകൾ ഇവിടേയും ചെയ്തു. പ്രജകളെയെല്ലാം വി

ളിച്ചുകൂട്ടുക, തോക്കുതുടങ്ങിയ വേണ്ടതായ ആയുധങ്ങൾ ക
രുക്കുക മുതലായി യുദ്ധത്തിന്നാവശ്യമുള്ള എല്ലാ ഏപ്പാടു
കളും മഹാറാണി ബഹു ജാഗ്രതയോടെ ചെയ്തു. യുദ്ധത്തി
ന്നായി ഒരുങ്ങിപ്പുറപ്പെട്ടു. ഈ അവസരത്തിലും മഹാറാ
ണിയുടെ അച്ഛൻ ആപൽക്കരങ്ങളായ സാഹസകൃത്യങ്ങ
ളിൽനിന്നു പിന്തിരിയേണമെന്നു വളരെ ഉപദേശിച്ചുവെ
ങ്കിലും റാണി അതിനെ അനുസരിക്കാതെ ബ്രിട്ടീഷ് സേ
നാപതിക്കു മറുപടിയയച്ചു. എന്നാൽ അവിടെ ഇതുകൊ
ണ്ടും പ്രയോജനമുണ്ടായില്ല. ഉടനേതന്നെ യുദ്ധക്കളത്തിൽ
വീണ്ടു മാനമായി മരിക്കാമെന്നുറച്ചു യുദ്ധത്തിന്നൊരുമ്പെടു
കയും അതിൽ അപജയം പ്രാപിക്കയും ചെയ്തു. ഈ യുദ്ധ
ത്തിൽ ജാൻസിയിലുള്ള സ്ത്രീകൾകൂടി മരുന്നുമുതലായവ കൊ
ണ്ടുചെന്നു യഥാശക്തി സഹായിച്ചുവെന്നു പറഞ്ഞാൽ മ
ഹാറാണിയിൽ നാട്ടുകാക്കു പിന്നെയുണ്ടായ സ്നേഹബഹു
മാനഭക്തികളെപ്പറ്റി പറയേണ്ടുന്ന ആവശ്യമില്ലല്ലൊ. റാ
ണിയെ സഹായിപ്പാനായി ടാൻറാടോപിയും പാൺപൂർറ
ജാവും ഒരുമിച്ചു ഇരുപതിനായിരം ആളുകളോടുകൂടി വന്നു
വെങ്കിലും ബ്രിട്ടീഷ്സൈന്യത്തിന്റെ ഉഗ്രംബലമായ ശ
ക്തിയെ തടുക്കുവാൻ അവക്കും സാധിച്ചില്ല. മഹാറാണി
യുടെ ശൌയ്യത്തെ കണ്ടപ്പോൾ ജാൻസിയെ പ്രയാസംകൂ
ടാതെ കൈവശപ്പെടുത്താമെന്നു വിചാരിച്ചിരുന്ന ബ്രിട്ടീ
ഷ് സേനാപതി 'ഇത്ര ശൌയ്യമുള്ള സ്ത്രീകളെ ഞാനെങ്ങും
കണ്ടിട്ടില്ല' എന്നു പറഞ്ഞ് അമ്പരന്നുപോയി. പിന്നെ
ബ്രിട്ടീഷുകാക്കുണ്ടായ വിചാരം ചതിച്ചുപറിക്കണമെന്നാ
യിരുന്നു. ഈ ഉദ്ദേശത്തെ നിറവേററുവാനായി ബ്രിട്ടീഷ്
സേനാപതി തന്റെ സൈന്യത്തെ വിഭാഗിച്ചു ഒരു ഭാഗ
ത്തെ ഒരു ദിക്കിലേക്കയച്ചു. ആ അയക്കപ്പെട്ടതിൽ എ
ല്ലാസൈന്യങ്ങളും അന്തർഭവിച്ചിട്ടുണ്ടെന്നു വിചാരിച്ചു റാ
ണിയുടെ സൈന്യങ്ങൾ അവിടെച്ചെന്നു യുദ്ധംതുടങ്ങി.
അപ്പോൾ മറെറാരുദിക്കിൽക്കൂടെ ഏണിവെച്ചു മതിൽക

യറി ബ്രിട്ടീഷ്സൈന്യങ്ങൾ കോട്ടയ്ക്കകത്തു പ്രവേശിച്ചു. ഈ അവസരത്തിൽ റാണിയുടെ പടകളും, യുദ്ധോചിതമായ വേഷം ധരിച്ച റാണിതന്നേയും യുദ്ധംചെയ്തുവെങ്കിലും ഫലമുണ്ടായില്ല. അരമനവാതിലുകളിൽ റാണിയെ കാത്തുകൊണ്ടു പല വീരന്മാർ യുദ്ധംചെയ്തിട്ടും കാൎയ്യമാകായ്കയാൽ മഹാറാണി കുതിരപ്പുറത്തുകയറി ചിലരോടുകൂടി നഗരംവിട്ടുപോയി. കുറെ ദിവസങ്ങൾ കഴിഞ്ഞശേഷം അല്പം സൈന്യങ്ങളോടുകൂടി കുഞ്ച് എന്ന സ്ഥലത്തുവെച്ചു പിന്നേയും യുദ്ധം ചെയ്തു. അപ്പോഴും തീരെ തോറ്റുപോയി. അവിടെനിന്നു നേരെ ഗ്വാളിയറിലേക്കാണ് തിരിച്ചത്. അവിടേക്കും തന്നെ എതിക്കാനായി ബ്രിട്ടീഷ്സേനാപതിയാൽ അയയ്ക്കപ്പെട്ട സൈന്യങ്ങൾ പെട്ടെന്നെത്തിയെങ്കിലും തന്റെ ചെറുസൈന്യത്തെക്കൊണ്ടുതന്നെ അവരെ അകററി ഗ്വാളിയർ കൈക്കലാക്കി. ഈ ധീരചേതസ്സായ റാണിയെ അപ്പോഴും ബ്രിട്ടീഷസേനാപതി പടകളോടുകൂടി പിന്തുടൎന്ന് അവിടെവെച്ചു ഭയങ്കരമായ യുദ്ധമുണ്ടാകയും, അതിൽ ആകുന്നവിധത്തിലെല്ലാം പണിപ്പെട്ടിട്ടും ഫലമില്ലെന്നു കാണുകയാൽ സൈന്യങ്ങളോടുകൂടി തിരിക്കുകയും, പെട്ടെന്ന് ഒരു വെടിപൊട്ടുകയും റാണി കുതിരപ്പുറത്തുനിന്നു ഭൂമിയിൽവീണ് പ്രാണങ്ങളിൽനിന്നും വേർപെടുകയും ഒരേ നിമിഷത്തിൽ കഴിഞ്ഞു. ഹാ എന്തവസ്ഥ! തന്നേയും തന്റെ രാജ്യത്തെയും പ്രജകളേയും രക്ഷിച്ചു ഭാരതഭൂമിയുടെ പ്രീതി സമ്പാദിപ്പാൻ സാധിക്കില്ലെന്നു കണ്ടപ്പോൾ തന്റെ രക്തംകൊണ്ടുതന്നെ മാതൃഭൂമിയെ സന്തോഷിപ്പിച്ച ശ്രീമതി ലക്ഷ്മീഭായി ജാൻസിമഹാറാണിയുടെ യശശ്ചന്ദ്രിക ഒരു കെടാവിളക്കുപോലെ എന്നെന്നും നിലനില്ക്കുന്നതാണ്.

---

൧൭. മീരാഭായി.

കിഴക്കു ഗംഗാനദിയുടെ തീരങ്ങൾ തുടങ്ങി പടിഞ്ഞാറു സിന്ധുനദിയുടെ തീരങ്ങൾവരേയും, വടക്കു ഹിമാലയപൎവ്വതം തുടങ്ങി തെക്കു വിന്ധ്യപൎവ്വതംവരേയും, നീണ്ടുകിടക്കുന്ന ആ വിസ്തീൎണ്ണമായ രാജ്യത്തിൽകൂടി നിങ്ങൾ യാത്ര ചെയ്യുന്നതായിരുന്നാൽ, ഹിന്ദിഭാഷയിൽ അവിടങ്ങളിലുള്ള സാധാരണ ആളുകൾ അത്യന്തം ഇഷ്ടപ്പെട്ടു പാടുന്ന പാട്ടുകളിൽ ഒരു പ്രത്യേക പേർ പ്രസ്താവിക്കുന്നതു കേൾക്കാം. ഗോപാലബാലന്മാർ അവരുടെ ഉച്ചസമയങ്ങളിലുള്ള പാട്ടുകളിലും, മതഭക്തന്മാർ അവരുടെ ഭക്തിസൂചകങ്ങളായ സ്തോത്രങ്ങളിലും, കീൎത്തിമാന്മാരായ ഗായകന്മാർ അവരുടെ സംഗീതസദസ്സുകളിലും, നൎത്തകികളായ വേശ്യാസ്ത്രീകൾ ബഹുജനങ്ങളെ സന്തോഷിപ്പിക്കുന്ന അവരുടെ സദിരുകളിലും, എന്നുവേണ്ട, എല്ലാ ആളുകളും 'മീര' എന്ന നാമം പാടുന്നു. എല്ലാ പാട്ടുകളിലും 'മീരാഭായി' എന്ന പേർ പ്രസ്താവിക്കുന്നതു കേൾക്കാം.

ആ സ്ത്രീ ആരാണ് എന്നു നിങ്ങൾ കാണുന്ന ആളുകളിൽ ആരോടെങ്കിലും ചോദിച്ചാൽ, അയാൾ ബാലനോ ബാലയോ വൃദ്ധനോ വൃദ്ധയോ ആയാലും തൽക്ഷണം വണക്കത്തോടുകൂടി തല കുനിച്ചു "ഹാ! ആ സ്ത്രീ ഒരു മഹതി ആയിരുന്നു" എന്ന് ഉത്തരം പറയും. മീരയെക്കുറിച്ചു ചെറുപ്രായക്കാൎക്കും വയസ്സായവൎക്കും ആണുങ്ങൾക്കും പെണ്ണുങ്ങൾക്കും, എന്നുവേണ്ട, എല്ലാ ആളുകൾക്കും അറിവുണ്ട്. അറിവുണ്ടെന്നു മാത്രമല്ല, ഹിന്ദുവംശത്തിലുള്ള ദിവ്യസ്ത്രീകളിൽ ഒരുത്തിയായി ആ മഹതിയെ എല്ലാവരും സ്നേഹിക്കയും ബഹുമാനിക്കയും സ്തുതിക്കയും പൂജിക്കയും ചെയ്യുന്നു.

മീരാഭായി സ്ത്രീകളുടെ കൂട്ടത്തിൽ അത്യന്തം വൈഭ

ക്തിയുള്ളവളും ഇൻഡ്യയിലുള്ള മഹാകവികളിൽ ഒരുത്തിയും ആയിരുന്നു. താൻ വീര്യഗുണപ്രധാനമായ രാജസ്ഥാനരാജ്യത്തിൽ അത്യന്തം ശക്തിയേറിയ ഒരു ഉപരാജ്യത്തിലെ രാജ്ഞിയായിരുന്നുവെങ്കിലും, ഒരു സന്യാസിനിയുടെ വേഷം ധരിച്ച് തന്റെ ഭർത്താവിന്റെ രാജധാനി വിട്ടുപോകയും, ഇൻഡ്യയിൽ ഒരിക്കലും കേട്ടിട്ടില്ലാത്ത അത്ര മധുരതയോടുകൂടിയ രാഗത്തിൽ ഭക്തവത്സലനായ തന്റെ ദൈവത്തിന്റെ നാമം പാടിക്കൊണ്ടുനടക്കുകയും ചെയ്തു.

മലമ്പ്രദേശമായ രാജ്പുട്ടാനയിൽ കേവലം ഉപഗ്രാമമായ ഒരു ദേശത്താണ് മീരാഭായി ജനിച്ചത്. എന്നാൽ തന്റെ കുടുംബം രാജസ്ഥാനരാജ്യത്തിൽ എല്ലാടത്തും അത്യന്തം ബഹുമാന്യമായ ഒരു കുടുംബമായിരുന്നു. തന്റെ അത്ര സൌന്ദര്യവും പക്ഷെ വേറെ ആർക്കും ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. രാജപുത്രരുടെ വീര്യഗുണപ്രധാനമായ രാജ്യത്തിൽ സകല പരിശുദ്ധപുഷ്പങ്ങളിലും വെച്ച് ഒരു മഹാപരിശുദ്ധപുഷ്പമെന്നാണ് തന്നെ എല്ലാരും വിചാരിച്ചിരുന്നത്. എല്ലാ രാജപുത്രഗോത്രക്കാരുടേയും തലവനും അവരുടെ ഒക്കെയും മേലധികാരിയെന്ന് അവരാൽ എല്ലാരാലും സമ്മതിക്കപ്പെട്ടവനും ആയ ചിറന്തർ മഹാറാണാവിന്റെ രാജധാനി മീരയാകുന്ന പുഷ്പത്താൽ എപ്പോഴും അലങ്കരിക്കപ്പെട്ടിരുന്നു. ചിറന്തരിലെ യുവരാജാവായ കുംഭസിംഹൻ മീരയെ വിവാഹം കഴിക്കയും വയസ്സനായ റാണയുടെ മരണശേഷം മീരാഭായി മീവാറിലെ രാജ്ഞിയായിത്തീരുകയും ചെയ്തു.

എന്നാൽ മീരാഭായിയും ഭർത്താവും അവരുടെ ജനനം മുതല്ക്കേ കവികളായിരുന്നു. അവരുടെ സമയത്തിന്റെ അധികഭാഗവും കവിത ഉണ്ടാക്കയും വായിക്കയും ചെയ്യുന്നതിൽ അവർ ഉപയോഗിക്ക പതിവായിരുന്നു. എന്നാൽ

കാലക്രമംകൊണ്ടു ഭാൎയ്യാഭൎത്താക്കന്മാരുടെ കവിതാരീതികൾ തമ്മിൽ ഭേദപ്പെട്ടവയായി ഭവിച്ചു. ഭൎത്താവിന്റെ കവിതകൾ നികൃഷ്ടങ്ങളായ ലൌകികവിഷയങ്ങളിൽ താണുകിടക്കയും ഭാൎയ്യയുടെ കവിതകൾ ഉൽകൃഷ്ടങ്ങളായ ദൈവികവിഷയങ്ങളിലേക്ക് ഉയൎന്നു പോകയും ചെയ്തു.

ശ്രീകൃഷ്ണകഥകളെ മീരാഭായി വളരെ വായിച്ചു. ഭക്തവത്സലനായ ദൈവം വൃന്ദാവനത്തിലെ കോമളനായ ഗോപാലബാലനിൽ പ്രത്യക്ഷമായി വിളങ്ങുന്നുണ്ടെന്നും, ഇഹലോകത്തിൽ ആനന്ദിക്കുന്നതിനാകട്ടേ പരലോകത്തിൽ ആനന്ദിക്കാമെന്നു വിചാരിക്കുന്നതിനാകട്ടേ, സ്നേഹത്തിന്റെ ഉത്ഭവസ്ഥാനവും സകലലോകങ്ങൾക്കും നാഥനും ആയ ആ മഹാദൈവത്തെ സ്നേഹിക്കാതെകണ്ട് ആൎക്കും കഴികയില്ലെന്നും, തനിക്ക് അനുഭവജ്ഞാനമുണ്ടായി. ശ്രീകൃഷ്ണനിൽ ദൈവം സകളനായി വിളങ്ങുന്നതായി താൻ കണ്ടു. താൻ ഗോകുലബാലികകളിൽ ഒരുത്തിയാണെന്നും, ഇഹലോകത്തിൽനിന്നു വിമുക്തയാണെന്നും, ആനന്ദപ്രദമായ ദൈവസ്നേഹത്തിൽ ലയിച്ചിരിക്കയാണെന്നും, തനിക്ക് അനുഭവബോധം വന്നു തന്റെ കവിതകൾ മുഴുവനും ദൈവത്തേയും ദൈവം സകളനായി അവതരിച്ച ഭക്തവത്സലനായ ആ വൃന്ദാവനബാലനേയും കുറിച്ചായിരുന്നു. തന്റെ പാട്ടുകളെല്ലാം ആ ദൈവത്തെ ഉദ്ദേശിച്ചുള്ളവയായിരുന്നു. തന്റെ കവിതകളെല്ലാം ദൈവത്തോടുള്ള ഭക്തിയല്ലാതെ വേറെ യാതൊന്നും മോക്ഷദാനം ചെയ്യുന്നതല്ലെന്ന് ആളുകളെ അറിയിക്കുന്നവയായിരുന്നു.

ഇങ്ങിനെ കുറേക്കാലം കഴിഞ്ഞപ്പോൾ മീരാഭായി രാജ്ഞിയായിത്തീരുകയും, മുമ്പിലത്തേക്കാൾ തനിക്കു സ്വാതന്ത്ര്യം സിദ്ധിക്കുകയും തന്നെക്കുറിച്ചു സ്നേഹമുള്ള തന്റെ ഭൎത്താവായ രാജാവു തന്റെ ആഗ്രഹങ്ങളെല്ലാം സാധിച്ചു

കൊള്ളുന്നതിനുള്ള സകല സൌകര്യങ്ങളും തനിക്ക നല്കുകയും ചെയ്തു.

തന്റെ മതശ്രേഷ്ഠാന്തിയും തന്നിൽ അങ്കുരിച്ചു വലുതായ സ്നേഹവും തന്നിൽ ഉജ്വലിച്ച മഹാ ഭക്തിയും മീരാഭായിയെ കാലക്രമംകൊണ്ടു ലൌകികവിഷയങ്ങളിൽനിന്ന് അധികമധികം ദൂരസ്ഥയാക്കിച്ചെയ്തു. വസ്ത്രധാരണത്തിലും ഗൃഹകൃത്യങ്ങളിലും മററ ലൌകികകാര്യങ്ങളിലും തനിക്ക് ഉപേക്ഷ തോന്നി. അനുദിവസവും അനുരാത്രവും തന്റെ തോഴിമാരോടുകൂടി ദൈവനാമം പാടി താൻ കാലയാപനം ചെയ്തു. തന്റെ കവിത അതിവിശേഷവും സ്വരം നിസ്തുലവും, പാട്ട് അത്യന്തം വിശിഷ്ടവും ആയിരുന്നു. സ്വാഭാവികങ്ങളായ ഗുണവിശേഷങ്ങൾകൊണ്ടും, കവിതയുടേയും സ്വരത്തിൻേറയും ഗാനരീതിയുടേയും ഭംഗികൊണ്ടും, തന്റെ പാട്ടുകൾ തന്റെ ഹൃദയത്തിൽനിറഞ്ഞിരുന്ന മഹാസ്നേഹത്തേയും മനോഹരമായമനസ്സലിവിനേയും അഗാധമായ അനുഭവജ്ഞാനത്തേയും പ്രത്യക്ഷീകരിച്ചു. മധുരങ്ങളായ തന്റെ പാട്ടുകളാൽ തോഴിമാർ അപഹൃതചിത്തമാരായി ഭവിച്ചു. അവർ തന്നോടുകൂടി ആട്ടുകയും പാട്ടുകയും പ്രത്യക്ഷഗോചരമായ ലോകത്തെ വിസ്മരിച്ചുപോകയും ചെയ്തു.

എന്നാൽ ചിററർ കോട്ടയുടെ ചുവരുകൾക്കുള്ളിൽ മീരയ്ക്ക് എത്ര നാൾ കാരാഗൃഹസ്ഥയെപ്പോലെ കിടക്കാൻ കഴിയും. മഹാഭക്തി യാതൊരാളിൽ പ്രത്യക്ഷീഭവിച്ചുവോ അയാൾക്ക് ഒരു രാജധാനിയുടെ ഉള്ളിൽ അടച്ചുകിടക്കാൻ കഴിയുന്നതല്ല. മീരാഭായിക്ക് അസ്വാസ്ഥ്യം തോന്നി. ഒരു ശ്രീകൃഷ്ണക്ഷേത്രത്തിലേക്ക പോയി. അവിടെ ചെന്ന് ആട്ടുകയും പാട്ടുകയും ഒടുവിൽ തന്നെത്താൻ മതിമറന്നു പോകയും മൂർച്ഛിച്ചു വീഴുകയും ചെയ്തു. തോഴിമാർ ഓടിവന്ന്‌ തന്നെ പിടിച്ചുകൊൾകയും അവരുടെ മടിയിൽ കിട

ത്തി ബോധക്ഷയം തീക്കുന്നതിന്ന വേണ്ടപോലെയെല്ലാം ശുശ്രൂഷിക്കയും ബോധം വന്നശേഷം താൻ സ്വഗൃഹത്തിലേക്ക മടങ്ങിപ്പോകയും ചെയ്തു.

അന്നുമുതൽ ദിവസംപ്രതി മീരാഭായി ആ ക്ഷേത്രത്തിലേക്ക പോകയും അവിടെ മധുരമായ തന്റെ ഗാനരീതിയിൽ ഭക്തവത്സലനായ ദൈവത്തെ സ്തുതിക്കുകയും ചെയ്തിരുന്നു. ആരെല്ലാം തന്റെ പാട്ടുകൾ കേട്ടുവോ അവരെല്ലാം തന്നെയും ദൈവത്തേയും സ്നേഹിക്കുന്നതിന്ന മനസ്സലിഞ്ഞവരായി ഭവിച്ചു. നാനാദിക്കുകളിൽനിന്നും തന്റെ പാട്ടുകൾ കേൾക്കുന്നതിനായും പ്രഭാതസമയത്തുള്ള തന്റെ മഹാഭജനത്തിൽ ചേരുന്നതിനായും ആനന്ദത്തിന്റെയും മാഹാത്മ്യത്തിന്റെയും മാൎഗ്ഗത്തിൽ തന്നെ അനുഗമിക്കുന്നതിന്നായും ആദ്യം പത്തു പത്തായും പിന്നെ നൂറ നൂറായും അതിൽപ്പിന്നെ ആയിരമായിരമായും ആളുകൾ കൂട്ടംകൂട്ടമായിവന്നു. അരമനവിട്ടു തന്റെ ഹൃദയത്തിന്ന പ്രധാന പൂജാവിഷയമായ ദേവന്റെ ക്ഷേത്രത്തിൽ മിക്കവാറും പാൎപ്പായി. എത്രയോ ആളുകൾ തന്നോടുകൂടിപ്പാൎക്കയും അതിലുമധികം ആളുകൾ തന്റെ നാമത്തേയും കീൎത്തിയേയും ഇൻഡ്യയിൽ അത്യന്തം ദൂരസ്ഥങ്ങളായ പ്രദേശങ്ങളിലേക്ക കൊണ്ടുപോകയുംചെയ്തു.

മീരാഭായിയുടെ കീൎത്തി മഹാമുഗൾ ചക്രവൎത്തിയുടെ അടുക്കൽ എത്തി. ലോകപ്രസിദ്ധനായ അക്ബറായിരുന്നു ഡൽഹിയിലെ മഹാമുഗൾ ചക്രവൎത്തി. അദ്ദേഹം മനുഷ്യരെ തിരിച്ചറിഞ്ഞു സന്തോഷിക്കുന്നതിൽ സാമൎത്ഥ്യമുള്ളവനായിരുന്നു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ രാജധാനി കരകൌശലങ്ങളിലും തത്വശാസ്ത്രങ്ങളിലും ഇതരവിദ്യാവ്യുല്പത്തിയിലും വിഖ്യാതി സമ്പാദിച്ചിട്ടുള്ളവരുടെ ഇരിപ്പിടമായിരുന്നു.

അദ്ദേഹം മീരാഭായിയേക്കുറിച്ചു കേട്ടപ്പോൾ ആ സ്ത്രീ

യുടെ പാട്ടു കേൾക്കുന്നതിനായി അദ്ദേഹത്തിന് ആഗ്രഹമുണ്ടായി. ചിറവർ അദ്ദേഹത്തിനു കീഴടങ്ങിയ ഒരു രാജ്യമല്ലായിരുന്നുവെങ്കിലും ചിറവർ മഹാറാണ അദ്ദേഹത്തോടു ബദ്ധവിരോധമുള്ളവനായിരുന്നില്ല. എന്നാൽ മീരാഭായി ഒരു ഹിന്ദുസ്ത്രീയും ചിറവരിലെ മഹാറാണിയും ആയിരുന്നു. മുമ്പൊരിക്കൽ ഒരു മുസൽമൻചക്രവർത്തി ചിറവരിലെ രാജ്ഞിയെക്കാണുന്നതിന് ആഗ്രഹിക്കയാൽ ചിറവരും അവിടത്തെ രാജപുത്രരും, അവരിൽ ആരും ശേഷിക്കാതാകുന്നതുവരെ ആ ചക്രവർത്തിയോടു യുദ്ധംചെയ്തു എന്നും, ചിറവർ രാജ്ഞി ആ രാജ്യത്തുള്ള സകല സ്ത്രീകളോടുംകൂടി മുസൽമന്മാർ തങ്ങളെ കണ്ടു എന്നോ തൊട്ടു എന്നോ ഉള്ള അവമാനത്തിൽനിന്നു രക്ഷപ്പെടുന്നതിനു വേണ്ടി തീയിൽ ദഹിച്ചുകളഞ്ഞു എന്നും, ഹിന്ദുവംശക്കാർ എത്ര ഡാംഭത്തോടുകൂടിയവരാണെന്നും, അവരുടെ സ്ത്രീകളെ അവർ എത്ര പരിശുദ്ധകളെന്നു വിചാരിക്കുന്നവരാണെന്നും, അക്ബർചക്രവർത്തിക്ക് അറിവുണ്ടായിരുന്നു. അതുകൊണ്ടു മീരാഭായിയെക്കാണേണമെന്നും ആ സ്ത്രീയുടെ പാട്ടു കേൾക്കേണമെന്നും ഉള്ള അദ്ദേഹത്തിന്റെ ആഗ്രഹത്തെ പരസ്യമായി അറിയിച്ചാൽ അതു രാജപുത്താനയിൽ വലുതായ യുദ്ധത്തിനു ഹേതുവായിത്തീർന്നേക്കുമോ എന്നു ഭയപ്പെട്ടിട്ട് അങ്ങിനെ ചെയ്യുന്നതിന് അദ്ദേഹത്തിനു ധൈര്യമുണ്ടായില്ല. അതുകൊണ്ട് അദ്ദേഹം റാൻസെൻ എന്ന തന്റെ ഗായകനെ വിളിച്ച് ഈ സംഗതിയെക്കുറിച്ച് ആലോചിച്ചു. അവസാനം ചക്രവർത്തിയും ഗായകനും ഹിന്ദുക്കളായി വേഷംമാറ്റി മഹാറാണി ദിവസവും വരാറുണ്ടായിരുന്ന ചിറവർ ക്ഷേത്രത്തിലേക്കു പോകേണ്ടതാണെന്നു തീർച്ചയാക്കി.

അവർ രണ്ടുപേരും അനുചരന്മാർ ആരുംകൂടാതെ തനിച്ചു വരികയും മീരാഭായിയെ കാണുകയും ആ മഹതിയു

ടെ പാട്ടു കേൾക്കയും ചെയ്യപ്പോൾ ചക്രവർത്തി എത്രമാത്രം മതിമറന്നുപോയി എന്നാൽ അദ്ദേഹം മിരാഭായിയുടെ കാല്ക്കൽ വീഴുകയും മോക്ഷം സമ്പാദിക്കുന്നതിനുള്ള മാർഗ്ഗത്തെ അദ്ദേഹത്തിന് ഉപദേശിച്ചുകൊടുക്കേണമെന്ന് ആ മഹതിയോട് അപേക്ഷിക്കയും ചെയ്തു. എന്നാൽ മീരാഭായിയുടെ മനോഹരങ്ങളായ പാട്ടുകളും അവയുടെ അനിർവ്വചനീയമായ മാധുര്യവും അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഉള്ളിൽ കടന്നു കൂടിക്കൊണ്ട മതഭക്തിയേയും മതിഭ്രാന്തിയേയും അദ്ദേഹം വേഗത്തിൽ തള്ളിക്കളഞ്ഞു. പിന്നെ എഴുന്നേററ് അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഉടുപ്പിൽനിന്ന് ഒരു രത്നമാല എടുത്തു മീരാഭായിക്കു സമ്മാനിച്ചിട്ട് "അല്ലയോ മാന്യേ! ഈ താഴ്മയായ സമ്മാനത്തെ സ്വീകരിക്കുന്നതിനും ഇതിനെ ഈ ക്ഷേത്രത്തിലുള്ള ദേവന്റെ കഴുത്തിൽ ചാർത്തുന്നതിനും ഭവതിക്കു ദയയുണ്ടാകണേ" എന്ന് അദ്ദേഹം അപേക്ഷിച്ചു.

മീരാഭായി ആ മാലയെ എടുത്തു. പിന്നെ വേഷച്ഛന്നനായ ചക്രവർത്തിയെ നോക്കി "മാന്യനായുള്ളോവേ! ഈ മാല വളരെ വിലപിടിച്ചതായിത്തോന്നുന്നു. സന്ന്യാസികളെന്നു തോന്നുന്ന നിങ്ങളേപ്പോലെയുള്ള ആളുകൾക്ക് ഇങ്ങിനെയുള്ള സാധനങ്ങൾ എവിടേനിന്നു കിട്ടുവാൻ കഴിയുമെന്നു ചോദിക്കുന്നതിന് എന്നെ അനുവദിക്കണം" എന്നു പറഞ്ഞു.

"മാന്യേ! ഇതു യമുനാനദിയിൽ വീണുകിടന്നിരുന്നു. കുളിക്കുന്ന സമയം എനിക്കു കിട്ടിയതാണ്. അതുകൊണ്ട് ഇതിനെ ദേവനു വഴിവാടു ചെയ്യുന്നതിൽ നല്ലതായി വേറെ യാതൊന്നും ഇല്ലെന്ന് എനിക്കു തോന്നി" എന്ന് അക്ബർ മറുവടി പറഞ്ഞു.

ദൈവത്തെക്കുറിച്ചുള്ള അവരുടെ ഭക്തിക്കായി മീരാഭായി അവരോടു നന്ദി പറകയും ചക്രവർത്തിയും ഗായകനും ഡൽഹിയിലേക്കു മടങ്ങിപ്പോകയും ചെയ്തു.

എന്നാൽ ആ വജ്രമാല അത്യന്തം ആനന്ദകരമായ മീരാഭായിയുടെ ജീവിതത്തിന കഷ്ടതയെ വരുത്തുകയും തന്റെ വീട്ടിലുള്ള സന്തോഷത്തെ നശിപ്പിക്കയും തന്റെ പ്രിയഭത്താവിന്റെ സ്നേഹം ഇല്ലാതാകുന്നതിന കാരണമായിത്തീരുകയും ചെയ്തു. മാല ഏറ്റവും വിലപിടിച്ചതായിരുന്നതിനാൽ അതിനെ സമ്മാനിച്ച കാര്യം വേഗത്തിൽ പരസ്യമായി. രാജാവ് അതിനെ കാണുന്നതിന് ആഗ്രഹിച്ചു. രാജധാനിയിലുള്ള രത്നവ്യാപാരക്കാർ അതു പത്തുലക്ഷം ഉറപ്പികയുള്ളതാണെന്നു വിലമതിച്ചു. രത്നവ്യാപാരക്കാരിൽ ഒരുത്തൻ അതു ഡൽഹിയിലെ ചക്രവത്തിയായ അക്ബക്ക വിററിട്ടുള്ളതാണെന്നു പറഞ്ഞു. അതിനാൽ മീരാഭായിയുടെ അടുക്കൽ വന്നിരുന്ന ആ രണ്ടു വിദേശികൾ ആരാണെന്നറിയുന്നതിനായി അന്വേഷണം തുടങ്ങി. ചക്രവത്തി വേഷച്ഛന്നനായി വന്ന കാര്യം എത്രനാൾ മറച്ചുവെക്കാൻ കഴിയും? തന്റെ ഭായ്യയെ കാണുന്നതിനായി മഹാമുഗൾ ചക്രവത്തി താൻതന്നെ വന്നിരുന്നുവെന്നും, തന്റെ ഭായ്യയെ തൊട്ടുവെന്നും, തന്റെ ഭായ്യക്കു മാല സമ്മാനിച്ചുവെന്നും, രാജാവിന് അറിവുകിട്ടി. ആ സ്ഥിതിക്ക് അവരുടെ മാനം നശിച്ചുവെന്നും അവർ ജാതിഭ്രഷ്ടയായി ഭവിച്ചുവെന്നും മഹത്വമേറിയ മീവാർരാജകുടുംബത്തിന് അവർ അവമാനവും പരിഹാസവും വരുത്തിവെച്ചുവെന്നും അതുകൊണ്ട് അവരെ ഉടനെ കൊന്നുകളയേണ്ടതാണെന്നും രാജാവു കല്പിച്ചു.

എന്നാൽ ആ രാജകല്പനയെ നടത്തുന്നതിന്ന് ആരേയും കണ്ടില്ല. രാജ്യത്തുള്ള ഉദ്യോഗസ്ഥന്മാർ ഓരോരുത്തരായി എല്ലാരും രാജകല്പനയെ നടത്തുന്ന കാര്യത്തിൽ നിന്നു പിന്മാറിക്കളഞ്ഞു. അതുകൊണ്ടു രാജ്ഞി തന്നെത്താൻ കൊല്ലേണ്ടതാണെന്നു മഹാറാണ ഒരു മരണവാ

റണ്ട് എഴുതി ഒപ്പിട്ടു. ആ വാറണ്ട് മന്ത്രികളിൽ ഒരുത്തൻ മീരാഭായി തൻെറ നിത്യപൂജ കഴിഞ്ഞു ക്ഷേത്രത്തിൽനിന്നു മടങ്ങുമ്പോൾ ആ സ്ത്രീയുടെ കയ്യിൽ കൊടുത്തു. അതിനെ ആകപ്പാടെ ഒന്നു വായിച്ചുനോക്കിട്ട് അതു കൊണ്ടുവന്ന ആളോട് "ഒരിക്കൽമാത്രമെങ്കിലും എൻെറ ഭർത്താവിനെ എനിക്കു കാണാൻ കഴിയുമോ?" എന്നു മീരാഭായി ചോദിച്ചു. അതിന് ആ ഉദ്യോഗസ്ഥൻ "തിരുമേനിയെ മഹാരാജാവു തിരുമനസ്സുകൊണ്ടു കാണുന്നതല്ലെന്ന് ഈ വാറണ്ടിൽതന്നെ തെളിവായി പറഞ്ഞിരിക്കുന്നതു തിരുമേനിക്കു കാണാവുന്നതാണ്" എന്നു പറഞ്ഞു. "അങ്ങിനേയാണെങ്കിൽ തിരുമനസ്സിലെ കല്പന തിരുമനസ്സിലെ ഭാഷ്യത്തിച്ചയായി അനുസരിക്കുന്നതാണെന്നു തിരുമനസ്സറിയിക്കേണം" എന്നു മീരാഭായി മറുപടിപറഞ്ഞു. അനേകം പുരുഷന്മാരും സ്ത്രീകളും മീരാഭായിയുടെ ഒരുമിച്ചുണ്ടായിരുന്നു. രാജകല്പനയെക്കുറിച്ചു കേട്ടാൽ അവരെല്ലാരും അതികഠിനമായി വ്യസനിക്കുമെന്നു തനിക്കറിവുണ്ടായിരുന്നതിനാൽ മീരാഭായി അതിനെക്കുറിച്ചു യാതൊന്നും അവരോടു പ്രസ്താവിക്കാതെ നിശ്ശബ്ദമായി രാജധാനിയിലേക്കു പോയി.

അദ്ധരാത്രി, മീരാഭായി എഴുന്നേററു രാജ്ഞിയുടെ അവസ്ഥക്കനുരൂപമായ തൻെറ ഉടുപ്പുമാററി സാധാരണമായ ഒരു വസ്ത്രഖണ്ഡം മാത്രം ധരിച്ചു അരമന വിട്ടു. എല്ലാരും ഗാഢമായി ഉറങ്ങിക്കിടന്നിരുന്നതിനാൽ താൻ പോയ വിവരം ആരും അറിഞ്ഞില്ല. തനിക്കു പ്രിയവും അടുപ്പവും ഉള്ള സകലത്തെയും താൻ ഉപേക്ഷിച്ചു. രാജ്ഞി പൊയ്ക്കളഞ്ഞതിനാൽ ആ പട്ടണം മുഴുവനും മാത്രമല്ല ആ രാജ്യം മുഴുവനും അത്യന്തം വലുതായ വ്യസനത്തിൽ നിമഗ്നമായിഭവിച്ചു.

ഒരു നദിയുടെ തീരത്തിൽ വന്നു. താൻ അവിടെ കുറച്ചുനേരം നിന്നു. പിന്നെ ഓളങ്ങൾ ഇളകി മറിയുന്ന അതിന്റെ നടുക്കു ചാടി. എന്തു സംഭവിച്ചുവെന്നു താൻ അറിഞ്ഞില്ല. തല ചുററിത്തുടങ്ങി. കണ്ണുകളുടെ മുമ്പിൽ ഒരു ദിവ്യമായ തേജസ്സു നൃത്തം ചെയ്യുന്നതു താൻ കണ്ടു. പിന്നെ തീരെ ബോധം വിട്ടു. എന്നാൽ മരിച്ചിട്ടില്ലെന്നുള്ള പ്രജ്ഞ തനിക്കുണ്ടായിരുന്നു. പിന്നെ ഒരു കാഴ്ച കണ്ടതായി തോന്നി. അത്യന്തം തേജോമയമായ ഒരു സ്വരൂപം തന്റെ മുമ്പിൽ പ്രത്യക്ഷമായി എന്നും, ആ ദിവ്യസ്വരൂപം കുനിഞ്ഞു തന്നെ ചുംബിച്ചു എന്നും, പിന്നെ തന്നെ നോക്കി മന്ദസ്മിതം ചെയ്തിട്ടു "മീരേ! നീ നിന്റെ ഭർത്താവിന്റെ കല്പനയെ അനുസരിക്കയും നിയമത്തെ നിറവേററുകയും ചെയ്തിരിക്കുന്നു; എന്നാൽ ഇതിലുമധികം ശ്രേഷ്ഠതയുള്ള ഒരു പ്രവൃത്തി നീ ചെയ്യേണ്ടതുണ്ട്; ഇതിലുമധികം ശ്രേഷ്ഠതയുള്ള ഒരു കർത്തവ്യകർമ്മം നീ അനുഷ്ഠിക്കേണ്ടതുണ്ട്; മനുഷ്യവംശത്തെ ആനന്ദം അനുഭവിപ്പിക്കുന്നതായ ആ മഹാരഹസ്യത്തെക്കുറിച്ചു നീ ആളുകളെ പഠിപ്പിക്കേണ്ടതാണ്; പോയി, അതു ചെയ്ക" എന്നിങ്ങിനെ പറഞ്ഞു എന്നും തോന്നി.

മീര കണ്ണുതുറന്നു നോക്കിയപ്പോൾ നേരം പുലർന്നിരുന്നു. ആദിത്യൻ ആകാശത്തിൽ അതിതീവ്രമായി പ്രകാശിച്ചിരുന്നു. രാജ്യമെല്ലാം അത്യുഷ്ണകരങ്ങളായ ആദിത്യകിരണങ്ങളാൽ പരിതപിക്കയായിരുന്നു. മീരാഭായിയെ ഓളങ്ങൾ അടിച്ചു കരയ്ക്കു കയററിയിരുന്നു, തന്റെ ഏററവും സമീപത്തു നദി അതിന്റെ സാധാരണ മാർഗ്ഗത്തിൽകൂടി പ്രവഹിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു. താൻ എഴുന്നേററിരുന്നു നാലു പുറവും നോക്കി. എന്നാൽ കണ്ണെത്തുന്ന ദൂര-

ക്തനും സന്യാസിയും വളരെ പഠിപ്പും അഗാധമായ ആ ലോചനയും ഉള്ള ഒരു പുരുഷനും ആയിരുന്നു. എന്നാൽ ഒ രിക്കലും അദ്ദേഹം സ്ത്രീകളുടെ മുഖത്തുനോക്കുക പതിവില്ല. എന്തുകൊണ്ടെന്നാൽ അദ്ദേഹത്തിൻെറ മുഖ്യമായ നിത്യാ നുഷ്ഠാനപ്രമാണം "മോക്ഷം വേണമെന്നുണ്ടെങ്കിൽ പെണ്ണും പണവും ഒരിക്കലും കാണരുത്" എന്നായിരുന്നു.

മീരാഭായി അദ്ദേഹത്തിൻെറ പേർ കേട്ടിട്ട് അദ്ദേഹ ത്തിൻെറ അടുക്കൽ ഒരു ദൂതനെ അയച്ചു. "വൃന്ദാവന ത്തിൽ ഒരു പുരുഷൻ മാത്രമേ ഉള്ളൂ എന്നും, ആ പുരുഷൻ ശ്രീകൃഷ്ണനാണെന്നും മീരയ്ക്കു് അറിവുണ്ടെന്നും, ഇവിടെ ജീ വിക്കുന്ന മറ്റെല്ലാരും ശ്രീകൃഷ്ണൻെറ സ്നേഹോപാധിയിൽ ജീവിക്കുന്നവരാണെന്നും, അതുകൊണ്ട് അവരെല്ലാം ഗോ കുലബാലികമാരാണെന്നും, രൂപഗോസായി ഒരു പുരുഷ നായിരിക്കുന്ന സ്ഥിതിക്കു ഞങ്ങളുടെ നാഥനായ ശ്രീകൃഷ്ണ ൻെറ അന്തഃപുരത്തിൽ ഒളിച്ചു കടന്നുകൂടിയിരിക്കയാണെ ങ്കിൽ ഗോകുലബാലികമാരിൽ ആരെങ്കിലും അദ്ദേഹത്തെ കണ്ടുകൂട്ടുകയും രാജാവ് അദ്ദേഹത്തെ ശിക്ഷിക്കയും, ചെയ്യാ തിരിക്കേണമെന്ന് അദ്ദേഹത്തിന് ആഗ്രഹമുള്ളപക്ഷം അ വിടെനിന്ന് ഓടിപ്പോകുന്നതിനുള്ള കാലം വളരെ അതിക്ര മിച്ചിരിക്കുന്നു എന്നും, അദ്ദേഹത്തോടു പറയണമെന്ന് ആ ദൂതനോടു പറഞ്ഞയച്ചു.

ഇങ്ങിനെ പറഞ്ഞയച്ചതിനെക്കേട്ടിട്ട് ആ പുണ്യപു രുഷൻ വളരെ സന്തോഷിക്കയും മീര ഒരു സാധാരണസ്ത്രീ യല്ലെന്ന് അദ്ദേഹത്തിന് ഉടനെ തോന്നുകയും അദ്ദേഹം താമസിച്ചിരുന്ന ക്ഷേത്രത്തിലേക്കു മീരാഭായിയെ ക്ഷണിക്ക യും ചെയ്തു.

മീരാഭായി വന്ന് അദ്ദേഹത്തിൻെറ പാദങ്ങളിൽ നമ സ്കരിച്ച് അദ്ദേഹത്തിൻെറ അനുഗ്രഹത്തെ അപേക്ഷിച്ചു. "മകളേ! നിനക്കുവേണ്ടി എന്നാൽ എന്തുചെയ്യാൻ കഴി

യും?" എന്നു രൂപഗോസായി ചോദിച്ചു. "പിതാവേ! നി ങ്ങളുടെ അടുക്കൽനിന്ന് ഈശ്വരവാക്യങ്ങളെ പഠിക്കുന്ന തിനുവേണ്ടി എന്നെ ഈ ക്ഷേത്രത്തിൽ താമസിക്കുന്നതിനു സമ്മതിക്കണം" എന്നു മീരാഭായി മറുപടി പറഞ്ഞു. അ ന്നുമുതല്ക്കു മീരാഭായി ആ ക്ഷേത്രത്തിൽ താമസിച്ചു. രൂപ ഗോസായി മീരാഭായിയുടെ ശിഷ്യനായിത്തീൎന്നുവെന്ന് ആ ളുകൾ പറഞ്ഞു. എന്നാൽ താൻ ആ പുണ്യപുരുഷന്റെ ശിഷ്യയായിത്തീൎന്നുവെന്നാണ് മീരാഭായി പറഞ്ഞത്.

പാടീട്ടും ആടീട്ടും കുറെ നാൾ കഴിഞ്ഞു. ഹരിയുടെനാ മം പാടുന്നതിൽ മീരാഭായിയോടുകൂടി ചേരുന്നതിന് അ നേകായിരം പുരുഷന്മാരും സ്ത്രീകളും വന്നുചേൎന്നു. ദൈവ ത്തെയും ദൈവത്തിന്റെ സ്നേഹത്തെയും കുറിച്ചുള്ള മീരാഭാ യിയുടെ പാട്ടുകൾ വൃന്ദാവനത്തിലെ ആകാശമണ്ഡലത്തെ ദിവ്യമായ മാധുൎയ്യംകൊണ്ടു നിറച്ച് ആ പാട്ടുകൾ ആ രാജ്യം മുഴുവനും കേൾക്കയും മാറ്റൊലികൊൾകയും ചെയ്തു. ഹിമ വാൻപൎവ്വതത്തിന്റെ നിരകളിലും യമുനാ, ഗംഗാ എന്നീ നദികളുടെ തീരങ്ങളിലും പഞ്ചനദികളാൽ പ്രസിദ്ധമായ സിന്ധുദേശത്തിലും ദൂരസ്ഥമായ മഹാരാഷ്ട്രരാജ്യത്തിലും ശ്യാ മളവും അഗാധവുമായ സമുദ്രത്തിന്റെ തീരങ്ങളിലുംകൂടി വൃന്ദാവനക്ഷേത്രത്തിന്റെ നടയിൽവെച്ചു മീരാഭായി പാടി യിരുന്ന പാട്ടുകൾക്കു പ്രചാരം വൎദ്ധിച്ചുവന്നു.

ചിറവർരാജ്യവും ഇതിൽനിന്നു വ്യത്യസ്തമായിരുന്നി ല്ലെന്നു പറയേണ്ടതില്ലല്ലോ. അവിടേയും എല്ലാത്തെരുവുക ളിലും എല്ലാ ഇടവഴികളിലും വലുതായോ ചെറുതായോ ഉ ള്ള എല്ലാ വീടുകളിലും "മീര ഇന്നവിധം പറയുന്നു" എ ന്ന് അവസാനിക്കുന്നവയായ പാട്ടുകളായിരുന്നു പാടിയി രുന്നത്. റാണാ ഏതുദിക്കിലേക്കു തിരിഞ്ഞാലും അവിടെ യൊക്കെയും തന്റെ ഭാൎയ്യയുടെ പേർ പറയുന്നതു കേട്ടു. ത ന്റെ ഭാൎയ്യ തന്റെ രാജ്യത്തേക്കാൾ ഉൽകൃഷ്ടമായ ഒരു രാ

ജ്യത്തെ പ്രാപിച്ചിരിക്കുന്നു എന്നും ആ രാജ്യത്തിന്റെ മുമ്പിൽ തന്റെ രാജ്യം യാതൊരു സാരവും ഇല്ലാത്തതാണെന്നും താൻ കണ്ടു. മീരാഭായി മീവാറിലെ മഹാരാജകുടുംബത്തെ അവമാനിച്ചിട്ടില്ലെന്നും ആ രാജകുടുംബത്തിനു കഴിയുന്നത്ര വലുതായ ബഹുമാനത്തേയാണ് നല്കിയിരിക്കുന്നതെന്നും തനിക്ക് അവസാനം അനുഭവബോധം വന്നു. അക്ബർചക്രവർത്തി തന്റെ ഭാര്യയെ തൊട്ട് അശുദ്ധപ്പെടുത്തുകയാൽ ആളുകൾ തന്റെ കുടുംബത്തിന് അപരാധം പറഞ്ഞു കളയുമോ എന്നുള്ള പേടികൊണ്ടു താൻ തന്റെ ഭാര്യയെ രാജ്യഭ്രഷ്ടയാക്കയും കൊല്ലാൻ കല്പിക്കയും ചെയ്തു. ഇപ്പോൾ ആ ആളുകളെ സന്തോഷിപ്പിക്കുന്നതിനു താൻ വേണ്ടതെല്ലാം പ്രവർത്തിച്ചിട്ടും അവർ സന്തോഷിക്കാത്തവരായിത്തീർന്നു. അവർ മീരാഭായിയെ പിന്തുടൎന്നു പോയതേയുള്ളു. ലോകത്തുള്ള ആളുകൾ അശേഷവും തന്റെ ഭാര്യയുടെമേൽ സ്നേഹമുള്ളവരായിരുന്നു. ആ സ്ഥിതിക്കു തന്റെ ഭാര്യയുടെ അടുക്കൽപോയി മാപ്പു ചോദിച്ചു തന്റെ അരമനയിലേക്ക് ആ മഹതിയെ തിരികേ കൂട്ടിക്കൊണ്ടുവരുന്നതിന്നു തനിക്കു മനസ്സുവരാത്തപക്ഷം താൻ ഒരു തെമ്മാടിതന്നെയായിരിക്കേണം.

മഹാറാണാ വേഷപ്ഛന്നനായി തന്റെ രാജധാനിവിട്ടു വൃന്ദാവനത്തിലേക്കുള്ള വഴി മുഴുവനും കാൽനടയായി നടന്നു. മീരാഭായി ഏകാകിനിയായി ക്ഷേത്രത്തിന്റെ നടയിൽ ഹരിനാമം പാടിക്കൊണ്ടിരിക്കുന്നതായി കണ്ടു. മീരാഭായിയുടെ അടുക്കൽ ചെന്ന് അദ്ദേഹം ധൎമ്മംചോദിച്ചു. അപ്പോൾ മീരാഭായി "ഞാൻ ഒരു ഭിക്ഷക്കാരിയാണ്; നിങ്ങൾ വല്ല ധനികന്റേയും അടുക്കൽപോയി ധൎമ്മംചോദിക്കേണ്ടതാണ്" എന്നു പറഞ്ഞു. അതിന്നു വേഷപ്ഛന്നനായ രാജാവ് "എന്നാൽ വാസ്തവത്തിൽ ഭിക്ഷക്കാരനായ ഒരുത്തൻ ഒരു ഭിക്ഷക്കാരന്റെ അടുത്താണ് സാധാരണ സഹായത്തിന്നു വരുന്നത്" എന്നു മറുപടിപറഞ്ഞു. അപ്പ

കേട്ടിട്ട മീരാഭായി ''നിങ്ങൾക്കവേണ്ടി എന്തുചെയ്യാൻ എന്നാൽ കഴിയും'' എന്നു ചോദിച്ചു. അപ്പോൾ ''എനിക്ക മാപ്പു തരണേ'' എന്നു മഹാരാജാവു പറഞ്ഞു തന്റെ വേഷച്ഛന്നതയെ മാററി. മീരാഭായി തന്റെ ഭത്താവിനെ സൂക്ഷിച്ചുനോക്കി. പിന്നെ അദ്ദേഹത്തിന്റെ പാദങ്ങളിൽവീണ് ''പ്രിയഭത്താവേ! എന്റെ നാഥാ! അങ്ങേക്ക് എന്നെ ഓമ്മയുണ്ടായോ?'' എന്നു ചോദിച്ചു.

ഈ ആനന്ദകരമായ കൂടിക്കാഴ്ചയെ വണ്ണിക്കുന്നതിന്ന് ഇവിടെ തുനിയുന്നില്ല. ഭായ്യയും ഭത്താവും തങ്ങളുടെ സന്തോഷത്തോടുകൂടി അരമനയിലേക്ക പോയി. മീരാഭായി സംവത്സരത്തിൽ പകുതിഭാഗം വൃന്ദാവനത്തിലും പകുതിഭാഗം ചിറവരും താമസിച്ചു. കഠിനമായ സന്യാസത്തെ അല്ലായിരുന്നു മീരാഭായി ഉപദേശിച്ചത്. താന്താങ്ങളുടെ സാധാരണ കത്തവ്യകമ്മങ്ങളെ അനുഷ്ഠിച്ചുകൊണ്ടു താന്താങ്ങളുടെ വീടുകളിൽ താമസിക്കേണ്ടതാണെന്നും, എന്നാൽ അത് എല്ലായ്പോഴും ദൈവത്തെക്കറിച്ചുള്ള ഭക്തിയോടും സ്നേഹത്തോടുംകൂടി വേണ്ടതാണെന്നമാണ് മീരാഭായി ആളുകളോട് ഉപദേശിച്ചത്. ഈ കാൎയ്യത്തിൽ മീരാഭായിക്കള്ള അഭിപ്രായത്തെ വെളിപ്പെടുത്തുന്നതിനായി ആ മഹതിയുടെ പാട്ടുകളിൽ ഒന്നിനെ ഇവിടെ തജ്ജമ ചെയ്യു ചേക്കുന്നു.

''വെള്ളത്തിൽ താമസിക്കുന്നതിനാലാണ് മനുഷ്യന്നു മോക്ഷം കിട്ടുന്നതെങ്കിൽ എല്ലാ ജലജന്തുക്കൾക്കും അതു കിട്ടേണ്ടതാണ്.

''സസ്യഭക്ഷണത്തിലാണ് അതു കിട്ടുന്നതെങ്കിൽ കുരങ്ങുകൾക്കും മററു മൃഗങ്ങൾക്കും പക്ഷികൾക്കും അതു തീച്ചയായി കിട്ടുന്നതാണ്.

''പുല്ലുതിന്നുന്നതിനാലാണ് അതു കിട്ടുന്നതെങ്കിൽ മാനുകൾക്കും ആടുകൾക്കും അതു കിട്ടുന്നതാണ്.

"ഭാൎയ്യയെ ഉപേക്ഷിക്കുന്നതിനാലാണ് അതു കിട്ടുന്നതെങ്കിൽ എല്ലാ നപുംസകന്മാൎക്കും അതു കിട്ടുന്നതാണ്.

"ദൈവത്തെക്കുറിച്ചുള്ള സ്നേഹത്തിനല്ലാതെ വേറെ യാതൊന്നിനും മനുഷ്യനു മോക്ഷം നല്കുന്നതിനു കഴിയുന്നതല്ലെന്നാണ് മീരാ പറയുന്നത്.

ഇതിലധികമൊന്നും മീരാഭായിയെക്കുറിച്ച് ഇവിടെ പറവാനില്ല. ഹിന്ദുവംശവും ഹിന്ദിഭാഷയും നിലനില്ക്കുന്ന കാലത്തോളം ഒരിക്കലും നശിക്കാത്തവയായ ലക്ഷ്യങ്ങളെ നിൎമ്മിച്ചുതന്നിട്ടുള്ള ആ മഹതിയെക്കുറിച്ചു വളരെക്കുറച്ചേ അറിവുള്ളു. ഇൻഡ്യയിൽ ഒരിക്കലും ചരിത്രകാരന്മാർ ഉണ്ടായിട്ടില്ലെന്നുള്ളതു ശോചനീയംതന്നെ. മീരയെക്കുറിച്ചു കുറച്ചുമാത്രമെങ്കിലും അറിവുകിട്ടീട്ടുള്ളതു കഥകളിൽനിന്നു മാത്രമാണ്. എന്നാൽ ആ മഹതിയുടെ പാട്ടുകൾ ഹിന്ദുസ്ഥാനത്തിൻെറ അവസാനകാലത്തോളം നിലനില്ക്കുന്നതാണ്. ആ മഹതിയുടെ ഉപദേശസാരം ഹിന്ദുവംശത്തിൻെറ അവസാനകാലത്തോളം എല്ലാ ഹിന്ദുക്കളുടെ വീടുകളിലും ഫലശക്തിയോടുകൂടി നിലനില്ക്കുന്നതാണ്.

